

IVSTINI

historiarum

Urogo Pompeio

Lib. XLIV.

1990

ISAACI VOSSII.

LVGD. BATAVORVM.

La Santa Elzeviriana. Anno 1540.

P R Æ F A T I O J U S T I N I.

Quam multi ex Romanis, etiam
Consularis dignitatis viri, res
Romanas Græco, peregrinoque
sermone in historiam contulif-
sent: siue amulatione gloria, siue varietate
et novitate operis delectati; vir prisca
eloquentia Trogus Pompeius, Græcas, et
totius orbis historias Latino sermone com-
posuit: ut cum nostra Græce Græca quoque
nostra lingua legi possent: prorsus rem ma-
gni et animi, et corporis aggressus. Nam
cum plerisque auctoribus, singulorum re-
gum vel populorum res gestas scribentibus,
opus suum ardui laboris videatur: nonne
nobis Pompeius, Herculeæ audaciæ orbem
terrarum aggressus videri debet: cuius li-
brum omnium seculorum regum, nationum,
populorumque res gesta continentur? Et
quia historici Græcorum, prout commodum
cuique fuit, inter se segregati occupave-
runt, commissis que sine fructu erant, ea om-

nia Pompeius divisa temporibus, & serie rerum digesta composuit. Horum igitur quatuor & quadraginta voluminum (nam totidem edidit) per otium, quo in Vrbe versabamur, cognitione quæque dignissima excerpti: & omissis quæ nec cognoscendi voluptate iucunda, nec exemplo erant necessaria, breve veluti florum corpusculum feci: ut haberent & qui Græcæ didicissent, quo admonerentur; & qui non didicissent, quo instruerentur. Quod ad te, non tam cognoscendi, quam emendandi causa transmissi: simul ut & otii mei, Cujus & Cato reddendam operam putat, apud te ratio constaret. Sufficit enim mihi in tempore iudicium tuum, Apud posteros, cum obtreptionis invidia decesserit, industria testimonium habituro. 14.

TROGI POMPEII

FRAGMENTA.

De eodem, & Justino, veterum
auctorum loca.

Priscianus LIB. VI.

Trogus Pompeius lib. 6. Inde Tro-
sim petit, quo se media interfecta fo-
cru contulerat, is ab Herculide petito
colloquio.

*In Ms. Prisciani leguntur hac ex lib. 3. pro se
media, Mediolanensis editio habet, è Media. unde
habetur alius, se è Media: sed ex lib. 3. Hellen.
Templonem legendum: quo se Midias. Locum
ipsum lectur consulat. De Herculide autem qui in
Ms. Justini est Derculides, dixi ad libr. 6. 1. 2.*

Idem LIB. V.

Trogus historicus in XXI l. femininum à fla-
mine, protulit hac flaminea. Papicio propter
mortem flamineæ, flaminio obiit.

*De Ms. Papicio flamineæ (unus flaminix)
flaminio obiit. Lego Papirius propter mortem fla-
mineæ, flaminio abiit. A. Gellius lib. 10. cap. 15.
de flamine Diali. Vxorem si amisit, inquit, flami-
nio decessit. Sed qua Trogo & Prisciano est flami-
nea,*

TROGI POMPEII
nea, Gellio est flaminica: & flaminia, flaminis do-
mus.

VIRGILII

Interpres Vetus qui est apud P. Danie-
lem, in illud tertii Æneid.

Teucrus Rhæteas primum est advectus in oras.

TEVCRVS. de hoc fabula duplex est: Nam
& de parentibus ejus dupliciter traditur. Alii
enim Cureas & Idæ Nymphæ; alii, inter quos
Trogus, Scamandri filium tradunt: qui *Scaman-*
der, cum *Creta* frugum inopia laboraret, cum
parte tertia populi, ad exteras sedes quærendas
profectus est, ab Apolline monitus, ibi eum ha-
biturum sedes, ubi noctu à terrigenis obpugna-
tus esset: Cum ad Frygiam venisset, & castra po-
suisset, noctu mures arcuum nervos & labora-
menta armorum adroserunt. Scamander hos in-
terpretatus hostes esse terrigenas, in Idæ montis
radicibus ædificia collocavit: qui cum adversus
finitimos bellum gereret, victor in Fanto flumi-
ne lapsus non comparuit, qui post à Cretensisibus
in honorem regis sui Scamander appellatus est.
filioque ejus Teucro regnum traditum, qui cives
è suo nomine Teucros appellavit, qui post à rege
Troo Trojani dicti sunt, & templum Apollini
constituit, quem Sminthium appellavit; Creten-
ses enim murem Smynthicem dicunt, &c.

Leg. arbitror, nervos, & loramenta armorum
Et statim, in Xantho flumine.

Idem

Idem ad illud 4. *Æneid.*

*Dulleresque alii, quos Africa terra triumphis
Dives alit. —*

Triumphus dives, id est, bellicosa, & quidam dicunt astros nunquam triumphasse. Plinius autem secundas historiarum naturalis, & Pompeius Trogus astros dicunt pompam triumphi primos invenisse, quam sibi Romani postea vindicaverunt. Libani autem Andronicus refert, eos de Romanis sepius triumphasse, suosque porticus Romanis spoliis adornasse, merito ergo dives triumphus.

Pro Astro, legendum omnino *Astros*. Carthaginienses triumphasse, indicat etiam liber XIX. *Insulari.*

P L I N I U S

In Indice Historiarum Naturalis, Trogum auctorem multis locis laudat, ut lib. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 31. Quæ ex eo transtulit, non arbitror esse ex libris historiarum.

LIB. VII. CAP. III.

*E*nim in Agypto septenos uno utero simul gigni, maior est Trogus. Eadem fere totidem verbis *Salmasius* cap. 3.

LIB. XI. CAP. XXXIX.

Pili à cune erant crassa, hirti; feminis tenuiores, equis in juba largi, in armis leoni: dasypodi

& in buccis intus, & in pedibus: quæ utraque Trogius & in lepore tradit, hoc exemplo libidinosiores hominum quoque colligens.

CAP. LII.

Addidit morum quoque aspectus simili modo apud nos Trogius, & ipse auctor severissimus, quos verbis ejus subjiciam. Frons ubi est magna, segnem animum subesse significat; quibus parva, mobilem; quibus rotunda, iracundum, velut hoc vestigio tumoris apparente. Supercilia quibus porriguntur in rectum, molles significant; quibus juxta nasum flexa sunt, austeros; quibus juxta tempora inflexa, derisores; quibus in totum deflexa, malevolos & invidos. Oculi quibuscunque sunt longi, maleficos esse judicant; qui carnosos à naribus angulos habent, malitiæ notam præbent: candidi pars extenta, notam impudentiæ habet; qui identidem operire solent, inconstantia. Oricularum magnitudo, loquacitatis & stultitiæ nota est. Hactenus Trogius.

LIB. XVII. CAP. X.

Nam folia palmarum apud Babylonios feri, atque ita arborem provenire, Trogium credidisse demiror.

LIB. XXXI. CAP. VLT.

Trogius auctor est, circa Lyciam penicillos molissimos nasci in alto, unde ablatae sint spongiæ.

Charisius LIB. I.

Sed & Valgius, & Verrius, & Trogius de animalibus: hæ res lacte dicuntur; at consuetudo tamen aliud sequitur.

Leg. fortasse hi tres lacte dicunt.

Fl. Vopiscus in Aureliano.

Neminem scriptorum, quantum ad historiam pertinet, non aliquid esse mentum: prodente quinetiam, in quo Livius, in quo Sallustius, in quo Cornelius Tacitus, in quo denique Trogus manifestis sensibus convincerentur.

Idem in Probo.

Et mihi quidem id animi fuit, non ut Sallustios, Livios, Tacitos, Trogos, atque omnes disertissimos imitaret viros in vita principum & temporibus discernendis.

Hieronymus Proœmio in Daniele.

Ad intelligendas autem extremas partes Danielis, multiplex Græcorum historia necessaria est, &c. præcipueque nostri Livii, & Pompeii Trogi, & Iustini, qui omnem extremæ visionis narrant historiam; & post Alexandrum usque ad Cæsarem Augustum, Syriæ & Ægypti, id est, Seleucis & Antiochi, & Ptolemæorum bella describunt.

Idem in C A P. V. Danielis.

Quo (de Balihazare loquitur) interfecto, à Dario rege Medorum, qui Cyri regis Persarum avunculus fuit, & Cyro Persa, quæ duo regna Indis asiensoem bigæ cameli & asini vocat, designatum esse imperium Chaldæorum. Quod quidem & Xenophon in Cyri majoris scribit infantia, & Pompeius Trogus, & multi alii, qui barbaras scripserunt historias.

*Augustinus LIB. IV. De civitate
Dei. cap. 9.*

Iustinus qui Græcam, vel potius peregrinam,
Trogum Pompeium sequutus, non Latine tan-
tum, sicut ille, verum etiam breviter scripsit histo-
riam, opus librorum suorum sic incipit, Principio
rerum, &c.

Paulo post.

Qualibet autem fide rerum, vel iste, vel Trogus
scripserit: nam quædam illos fuisse mentitos, aliæ
fideliores litteræ ostendunt: constat tamen, & in-
ter alios scriptores, regnum Assyriorum à Nino
rege fuisse longe lateque porrectum.

*Orosius LIB. I. CAP. VIII. De fame
Ægypti, cui Ioseph subvenit.*

Pompeius historicus, ejusque breviator Iusti-
nus docet.

Et CAP. X.

Ait enim Pompeius, sive Iustinus hoc modo,
Ægyptii cum scabiem & vitiliginem, &c. quæ ex-
stant lib. XXXVI. Iustini.

Transcripsit autem Orosius ad verbum pleraque
ex Iustino in suam Ormeſtam mundi: ita enim in
Mss. inscribitur ipsius historia. (vide C. Barthium
Advers. 36. 17.)

*Isidorus Libro de Natura rerum qui in
Mss. P. Pithœi inscribitur de
Astronomia.*

De monte Æthna Iustinus in libro historiarum
ita

ita scripsit, Siciliæ tellus tenuis ac fragilis & cavernis quibusdam fistulisque ita penetrabilis, &c. *qua exstant lib. I V.*

Iornandes Libro de rebus Gothicis.

Ex quorum (*Gethorum*) nomine vel genere Trogi Pompeius, Parthorum dicit extitisse proprium.

Idem.

Tunc Cyrus rex Persarum, post grande intervallum, & pene post sexcentorum triginta annorum tempora, Pompeio Trogo testante, Getarum reginae Thamiri, sibi exitiale intulit bellum.

Martinus Polonus sub Antonino Pio.

EO tempore, floruit Pompeius Trogius, natione Hispanus, qui totius orbis historias à tempore Nini regis Assyriorum, usque ad Monarchiam Crægis Latino sermone deduxit, distinguens per libros XLIV. quorum abbreviationem fecit Iustinus ejus discipulus. Qui Iustinus philosophus Antonino Pio librum de Christiana religione composuimus tradidit, & benignum eum Christianis fecit.

Scriberienfis in Polycratice, Iustinum saepe citat, ut in notis meis indicavi.

I N
J U S T I N U M.

Iustinum longo caries exederat ævo :
Tentarantque diu vario medicamine, multi
Alte infossum ulcus nequicquam, explere cherurgi.
Vivebat mage morbus: & atrox fistula, subter
Dum latitat, duro formarat margine cancrum;
Cancrum incuratos serpentem impune per artus.
Sic saepe indocta crudeſcunt vulnera dextra.

Non tulit hanc speciem, putrique latentia pelle
Iustini retegens Bongarsius ulcera (hiron:
Siccine opus tantum tabescet, vindice nullo?
Dixit, & ascitu Thæbææ viribus artis,
Septica combuſſit, callosaque labra recidit,
Explens carne sinus rediviva, ut nulla cicatrix
(Tam felix medicus) spectetur corpore toto.
Ecquis adhuc ullum putet insanabile vulnus?

R. MASSACVS.

IUSTINI
HISTORIARVM

EX
TROGO POMPEIO,
LIBER I.

BREVIARIVM CAPITVM.

1. *Affyriorum prima Monarchia sub Nino.*
2. *Semiramida à filio tandem interfecta imperium.*
3. *Postremus Affyriorum Rex Sardanapalus.*
4. *Medorum Monarchia sub Astyage Cyri avo.*
5. *Cyri pueritia, adolescentia; & Harpagi ad Cyrum admonitio, &c.*
6. *Sybarum bellis comitem Cyrus nobili premio donat & Astyagem regno spoliat.*
7. *Crosum vincit & Lydos debellat ac sub jugum astute retinet. Candauli tragedia.*
8. *Bellum Scythicum, in quo initia Cyro felicia sua autem luctuosissima.*
9. *Cambyses Cyro succedit & suumet gladio conficitur. Legitimo heredem Mergide sublato magi rerum petuntur. Oflanes aliorum principum opera adiutus magus de medio tollit.*
10. *Darius ex equi hinnitu servuli industria fit tertius Persarum Rex, &c.*

CAP. I.

PRINCIPIO rerum, gentium nationumque imperium penes reges erat: quos ad fastigium hujus majestatis non ambitio popularis, sed spectata inter bonos moderatio provehebat. Populus nullis legibus

A

bus

III :

III :

O-

-O/O-

bus tenebatur : arbitria principum pro legibus erant. Fines imperii tueri magis , quam proferre , mos erat : intra suam cuique patriam regna finiebantur. Primus omnium Ninus , rex Assyriorum , veterem , & quasi avitum gentibus morem nova imperii cupiditate mutavit. Hic primus intulit bella finitimis , & rudes adhuc ad resistendum populos , terminos usque Libyæ perdomuit . Fuere quidem temporibus antiquiores , Vexoris Ægypti , & Scythiæ rex Tanaus : quorum alter in Pontum , alter usque Ægyptum excessit. Sed longinqua , non finitima bella gerebant : nec imperium sibi , sed populis suis gloriam quærebant ; contentique victoria , imperio abstinebant : Ninus magnitudinem quæsitæ dominationis continua possessione firmavit. Domitis igitur proximis , cum accessione virium fortior ad alios transiret , & Proxima quæque victoria instrumentum sequentis esset , totius Orientis populos subegit. Postremum illi bellum cum Zoroastre , rege Bactrianorum fuit , qui primus dicitur artes magicas invenisse , & mundi principia , syderumque motus diligentissime spectasse. Hoc occiso , & ipse decessit , relicto impubere adhuc filio Ninya , & uxore Semiramide.

C A P. I I. Hæc nec immaturo ausa tradere imperium , nec ipsa palam tractare , tot ac tantis gentibus vix patienter uni viro , nedum feminæ parituris , simulat se pro uxore Nini , filium ; pro femina , puerum. Nam & statura utrique mediocris , & vox pariter gracilis , & lineamentorum qualitas matri ac filio similis . Igitur brachia ac crura velamentis , caput tiara tegit : & ne novo habitu aliquid occultare videretur , eodem ornatu & populum vestiri jubet : quem morem vestis , exinde gens universa tenet . Sic primis initiis sexum

rum mentita, puer esse credita est. Magnas deinde res gessit: quantum amplitudine, ubi invidiam superatam putat, quæ sit fatetur, quemve simulasset. Nec hoc illi dignitatem regni ademit, sed admirationem auxit; quod mulier non feminas modo virtute, sed etiam viros anteiret. Hæc Babyloniam condidit, murumque urbi cocto latere circumdedit, harenæ vice, bitumine interstrato: quæ materia in illis locis passim è terra exæstuat. Multa & alia præclara hujus reginæ fuere. Siquidem nos contenta acquisitos viro regni terminos tueri, Æthiopiam quoque imperio adjecit. Sed & Indis bellum intulit; quò præter illam & Alexandrum Magnum nemo intravit. Ad postremum cum concubitum filii petisset, ab eodem interfecta est, duos & quadraginta annos post Ninum regno potita. Filius ejus Ninya contentus elaborato à parentibus imperio, belli studia deposuit, & veluti sexum cum matre mutasset, raro à viris visus, in feminarum turba consenuit. Posterique quoque ejus, id exemplum sequuti, responsa gentibus per internumtios dabant. Imperium Assyrii, qui postea Syri dicti sunt, mille trecentis annis tenuere.

C A P. I I I. Postremus apud eos regnavit Sardanapalus, vir muliere corruptior. Ad hunc videndum (quod nemini ante eum permissum fuerat) præfectus ipsius, Medis præpositus, nomine Adadum, cum admitti magna ambitione ægre eliminasset; invenit eam inter scottorum greges purpuram colo nentem, & muliebri habitu, cum mollitia corporis, & oculorum lascivia omnes feminas anteiret, pensa inter virgines partientem. Quibus visus, indignatus tali feminæ tantum virtutum subiectam, tractantique lanam, ferrum & arma portantes parere; progressus ad socios, quid

A 2

vide-

solitior x 2

for x solitior x 5

IELIIOIIEI IELIIOI

videtur refert: Negat se ei parere posse, qui se feminam malit esse, quam virum. Fit igitur conjuratio, bellum Sardanapalo infertur. quo ille audito, non ut vir regnum defensurus, sed ut metu mortis mulieres solent, primo latebras circumspicit: mox deinde cum paucis & incompositis, in bellum progreditur. Victus, in regiam se recipit; & extracta incensaue pyra, & se & divitias suas in incendium mittit: hoc solo imitatus virum. Post hunc rex constituitur interfecto ejus Arbactus, qui praefectus Medorum fuerat. Is imperium ab Assyriis ad Medos transfert.

C A P. IV. Post multos deinde reges, per ordinem successionis, regnum ad Astyagen descendit. Hic per somnum vidit ex naturalibus filiae, quam unicam habebat, vitem enatam, cujus palmitate omnis Asia obumbraretur. Consulti harioli, ex eadem filia nepotem ei futurum, cujus magnitudo praenuntiatur, regnique ei amissionem portendi, responderunt. Hoc responso exterritus, neque claro viro, neque civi filiam, ne paterna maternaue nobilitas nepoti animos extolleret; sed ex gente, obscura tunc temporis, Persarum, Cambysi mediocri viro in matrimonium tradidit. Ac ne sic quidem somni metu deposito, gravidam ad se filiam arcessit, ut sub avi potissimum oculis partus necaretur. Natus infans datur occidendus Harpago, regis arcanorum participi. Is veritus, si ad filiam mortuo rege venisset imperium, quia nullum Astyages virilis sexus genuerat, ne illa necati infantis ultionem, quam à patre non potuisset, à ministro exigeret; pastori regii pecoris puerum exponendum tradit. Forte eodem tempore & ipsi pastori filius natus erat. Ejus igitur uxor, audita regii infantis expositione, summis precibus rogat, sibi afferri ostendique puerum. cujus

cujus precibus fatigatus pastor, reversus in silvam, invenit juxta infantem canem feminam, parvulo ubera præbentem, & à feris alitibusque defendentem. Motus & ipse misericordia, qua motam etiam canem viderat, puerum defert ad stabula, eadem cane anxie prosequente. quem ubi in manum mulier accepit, veluti ad notam puer allusit: tamque in illo vigor, & dulcis quidam blandientis infantis risus apparuit, ut pastorem uxor ultro rogaret, [quo suum partum pro illo exponeret] permutaret [que] sibi, siue fortunæ ipsius, siue spei suæ puerum nutrire. Arque ita permutata fors parvulorum, hic pro filio pastoris educatur: ille pro nepote regis exponitur. Nutrici Spacos posita nomen fuit, quia canem Persæ sic vocant.

CAP. V. Puer deinde cum inter pastores esset, Cytî nomen accepit. Mox rex inter ludentes sorte electus, cum per lasciviam contumaces flagellis excidisset, à parentibus puerorum querela est regi delata, indignantibus à servo regio ingenuos homines servilibus verberibus affectos. Ille arcessito puer & interrogato, cum, nihil mutato vultu, fecisse se ut regem respondisset, admiratus consuetudinem, in memoriam somnii responsique revocavit. Arque ita cum & vultus similitudo, & expositionis tempora, & pastoris confessio convenirent, nepotem agnovit. Et quoniam defunctus sui summo videretur, agitato inter pastores regno, animam minacem duntaxat in illo fregit.

Caeterum Harpago amico suo infestus, in ultionem servati nepotis, filium ejus interfecit, epulandumque patri tradidit. Sed Harpagus ad præsens æripus dissimulato dolore, odium regis in vindictæ occasionem distulit. Interjecto deinde tempore, cum adolevisset Cyrus, dolore orbitatis admonitus, scribit ei, ut ablegatus in Persas ab avo

fuerit : ut occidi eum parvulum avus jufferit : ut beneficio suo servatus sit : ut regem offenderit : ut filium amiserit. Hortatur , exercitum paret , & pronam ad regnum viam ingrediatur , Medorum transitionem pollicitus. Epistola, quia palam ferri nequibat , regis custodibus omnes aditus obsidentibus exinterato lepori inseritur , lepusque in Persas Cyro ferendus , fido servo traditur : addita retia , ut sub specie venatoris dolus lateret.

CAP. VI. Lectis ille epistolis , eadem somnio aggredi jussus est : sed præmonitus , ut quem primum postera die obvium habuisset , socium cœptis assumeret. Igitur antelucano tempore ruri iter ingressus , obvium habuit servum de ergastulo cujusdam Medi , nomine Sybarem. Hujus requisita origine , ut in Persis genitum audivit , demptis compedibus, assumptoque comite, Persèpolim regreditur. Ibi convocato populo, jubet omnes præsto cum securibus adesse, & silvam viæ circumdatam excidere. Quod cum strenue fecissent, eosdem postera die apparatis epulis invitat : deinde cum alacriores ipso convivio factos videret , rogat , si conditio proponatur , utrius vitæ sortem legant, hesterni laboris, an præsentium epularum: præsentium, ut acclamavere omnes ; ait , Hesterno similem labori omnem vitam acturos , quoad Medis pareant : se secutos , hodiernis epulis. Lætis omnibus , Medis bellum infert. Astyages meriti sui in Harpagum oblîtus , summam belli eidem committit : qui exercitum acceptum statim Cyro per deditionem tradidit , regisque crudelitatem perfidia defectionis ulciscitur. Quod ubi Astyages audivit, contractis undique auxiliis , ipse in Persas proficiscitur : & repetito alacrius certamine , pugnantibus suis , partem exercitus à tergo ponit, & vergiverfantes, ferro agi in hostes jubet : ac denun-
tiat

tum suis, si vincerent, non minus fortes etiam post
 arma inventuros, quam à frontibus viros: proinde
 videant, fugientibus hæc, an illa pugnantis acies
 suspendenda sit. Ingens, post necessitatem pugnandi,
 animus exercitui ejus accessit. Pulsa itaque cum
 Persarum acies paulatim cederet; matres & uxo-
 res eorum obviam occurrunt: orant in prælium
 revertantur: cunctantibus, sublata veste, obscæna
 corporis ostendunt, rogantes num in uteros ma-
 trum vel uxorum velint refugere. Hac repressi ca-
 stigati, in prælium redeunt: & facta impressio-
 ne, quæ fugiebant, fugere compellunt. In eo præ-
 lio Asbyages capitur: cui Cyrus nihil aliud quam
 regnum abstulit: nepotemque in illo magis, quam
 victorem egit: eamque maximæ genti Hyrcano-
 rum præposuit. Nam in Medos reverti ipse noluit.
 Hæc finis Medorum imperii fuit. Regnaverunt
 annos ccccl.

CAP. VII. Initio regni, Cyrus Sybarem
 cæcæcæ socium, quem juxta nocturnum visum
 ergastulo liberaverat, comitemque in omnibus
 rebus habuerat, Persis præposuit, sororemque
 suam ei in matrimonium dedit. Sed civitates,
 quæ Medorum tributariæ fuerant, mutato impe-
 rio, etiam conditionem suam mutatam arbitran-
 tes, à Cyro defecerunt: quæ res multorum bello-
 rum Cyro causa & origo fuit. Domitis demum
 plebique, cum adversus Babylonios bellum gere-
 rit, Babylonius rex Lydorum Cræsus, cujus opes
 & divitiæ insignes ea tempestate erant, in auxi-
 lium venit; victusque jam de se sollicitus, in regnum
 refugit. Cyrus quoque post victoriam, composi-
 tis in Babylonia rebus, bellum transfert in Ly-
 diam. Ibi fortuna prioris prælii periculum jam
 Cræsi exercitum, nullo negotio fundit: Cræsus
 ipse capitur. Sed quanto bellum minoris periculi,

tanto & mitior victoria fuit, Cræso & vita, & patrimonii partes, & urbs Barce concessa sunt: in qua etsi non regiam vitam, proximam tamen majestati regiae degeret. Hæc clementia non minus victori quam victo utilis fuit. Quippe ex universa Græcia, cognito quod illatum Cræso bellum esset, auxilia velut ad commune extinguendum incendium confluebant. Tantus Cræsi amor apud omnes urbes erat: passurusque Cyrus grave bellum Græciæ fuit, si quid in Cræsum crudelius consuluisset. Interjecto deinde tempore, occupato in aliis bellis Cyro, Lydi rebellare: quibus iterum victis, arma & equi adempti, jussique cauponas, & ludicras artes, & lenocinia exercere. Et sic gens industria quondam potens, & manu strenua; effeminata mollicie luxuriaque, virtutem pristinam perdidit; & quos ante Cyrum invictos bella præstiterant, in luxuriam lapsos otium ac desidiosa superavit. Fuere Lydis multi ante Cræsum reges, variis casibus memorabiles; nullus tamen fortunæ Candauli comparandus. Hic uxorem, quam propter formæ pulchritudinem deperibat, prædicare omnibus solebat, non contentus voluptatum suarum tacita conscientia, nisi etiam matrimonii reticenda publicaret: prorsus quasi silentium damnum pulchritudinis esset. Ad postremum ut affirmationi suæ fidem faceret, nudam sodali suo Gygi ostendit. Quo facto, & amicum in adulterium uxoris sollicitatum, hostem sibi fecit: & uxorem, veluti tradito alii amore, à se alienavit. Namque brevi post tempore cædes Candauli, nuptiarum præmium fuit, & uxor mariti sanguine dotata, regnum viri & se pariter adultero tradidit.

C A P. V I I I. Cyrus, subacta Asia, & universo Oriente in potestatem redacto, Scythis bellum infert. Erat eo tempore Scytharum regina Tamyris

tis, quæ non muliebriter adventu hostium terri-
 ta, cum prohibere eos transitu Araxis fluminis
 posset, transire permisit, & sibi faciliorem pu-
 gnæ intra regni sui terminos rata, & hostibus
 obiecta fluminis fugam difficiliorem. Itaque Cy-
 rus trajectis copiis, cum aliquantisper in Scythiam
 processisset, castrametatus est. Dein postera die,
 simulato metu, quasi refugiens castra deseruisset,
 ita vini affecit, & ea quæ epulis erant necessaria,
 reliquit. Quod cum nuntiatum reginæ esset, ado-
 lescensulum filium, ad insequendum eum cum
 serva parte copiarum mittit. Cum ventum ad Cyri
 castra esset, ignarus rei militaris adolescens, ve-
 luti ad epulas, non ad prælium venisset, omissis
 hostibus, insuetos barbaros vino se onerare pati-
 tur: priusque Scythæ ebrietate, quam bello vin-
 cantur. Nam cognitis his, Cyrus reversus per no-
 ctem, lancios opprimit, omnesque Scythas cum
 reginæ filio interficit. Amisso tanto exercitu, &
 quod gravius dolendum, unico filio, Tamyris or-
 bitatis dolorem non in lacrymas effudit: sed in ul-
 tionis solacia intendit; hostesque recenti victoria
 exultantes, pari insidiarum fraude circumvenit.
 Quippe simulata diffidentia propter vulnus acce-
 ptum, refugiens, Cyrum ad angustias usque per-
 duxit. Ibi compositis in montibus insidiis, du-
 centa millia Persarum cum ipso rege trucidavit.
 In qua victoria etiam illud memorabile fuit, quod
 ne manus quidem tantæ cladis superfuit. Caput
 Cyri amputatum, in utrem humano sanguine re-
 plenum conjici regina jubet, cum hac exprobra-
 tionem adulteris, Satia te, inquit, sanguine quem
 fecisti, nunquam insatiabilis semper fuisti. Cyrus
 ætatis annos xxx. non initio tantum regni, sed
 continuo totius temporis successu, admirabiliter
 insignis.

CAP. IX. Huic successit filius Cambyſes, qui imperio patris Ægyptum adjecit: ſed offenſus ſuperſtitionibus Ægyptiorum, Apis, cæterorumque deorum ædes dirui jubet. Ad Ammonis quoque nobiliſſimum templum expugnandum, exercitum mittit: qui tempeſtatibus & harenarum molibus oppreſſus, interiit. Poſt hæc per quietem vidit fratrem ſuum Mergim regnaturum. Quo ſomnio exterritus, non dubitavit poſt ſacrilegia etiam parricidium facere. Erat enim difficile vt parceret ſuis qui cum contemptu religionis, graſſatus etiam adverſus deos fuerat. Ad hoc tam crudele miniſterium, magum quendam ex amicis delegit, nomine Cometem. Interim ipſe, gladio ſua ſponte evaginato, in femore graviter vulneratus, occubuit; pœnasque luit, ſeu imperati parricidii, ſeu ſacrilegii perpetrati. Quo nuntio accepto, magus ante famam amiſſi regis occupat facinus; proſtratoque Mergide, cui regnum debebatur, fratrem ſuum ſubiecit Oropaste. Erat enim & oris, & corporis lineamentis perſimilis; ac nemine ſubefſe dolum arbitrante, pro Mergide rex Oropasta conſtituitur. Quæ res eo occultior fuit, quod apud Perſas perſona regis ſub ſpecie majeſtatis occulitur. Igitur magi, ad favorem populi conciliandum, tributa & militiæ vacationem in triennium permittunt: ut regnum, quod fraude quæſierant, indulgentia & largitionibus confirmarent. Quæ res ſuſpecta primo Oſtani viro nobili, & in conjecturis ſagaciſſimo, fuit. Itaque per internuntios quærit de filia, quæ inter regias pellices erat, an Cyri regis filius rex eſſet. Illa nec ſe ipſam ſcire ait, nec ex alia poſſe cognoscere: quia ſingulæ ſeparatim recludantur. Tum pertrectare dormienti caput jubet. nam mago Cambyſes aures vtraſque præciderat. Factus deinde per filiam certior, ſine
auri-

antibus esse regem, optimatibus Pœsarum rem
indicari; & in eadem falsi regis impulsos, sacra-
menti religione obstringit. Septem tantum con-
scii fuisse hujus conjurationis, qui ex continenti,
ne dato in perniciem spatio, res per quenquam
narrarent, occultato sub veste ferro, ad regiam
pergunt. Ibi obviis interfectis, ad Magos per-
veniunt: quibus ne ipsis quidem animus in auxi-
lium sui defuit: siquidem stricto ferro duos de con-
juratis interficiunt. Ipsi tamen corripuntur à plu-
ribus: quorum alterum Gobryas medium am-
plexus, cunctantibus sociis, ne ipsum pro mago
transfoderent, quia res obscuro loco gerebatur, vel
per suum corpus adigi mago ferrum jussit: fortuna
tamen ita regente, illo incolumi Magus inter-
ficitur.

CAP. X. Occisus Magis, magna quidem glo-
ria recepti regni principum fuit: sed multo major
in eo, quod cum de regno ambigerent, concor-
dare potuerunt. Erant enim virtute & nobilitate
is pares, ut difficilem ex his populo electionem
equalitas faceret. Ipsi igitur viam invenerunt, qua
de se iudicium religioni & fortunæ committerent.
Pactique inter se sunt, ut die statuta omnes, equos
ante regiam primo mane perducerent: & cujus
equus inter solis ortum hinnitum primus edidif-
set, is rex esset. Nam & Solem Persæ unum Deum
esse credunt: & equos eidem Deo sacratos ferunt.
Erat inter conjuratos Darius Hystaspus filius, cui
de regno sollicito equi custos ait, si ea res victo-
riam motaretur, nihil negotii superesse: per no-
ctem deinde equum pridie constitutam diem ad
eundem locum ducit, ibique equæ admittit, ratus
ex voluptate veneris futurum quod evenit. Postera
die itaque, cum ad statutam horam omnes con-
venissent, Darii equus, cognito loco, ex desiderio
foemi-

feminae hinnitum statim edidit: & segnibus aliis, felix auspiciū domino primus emisit. Tanta moderatio cæteris fuit, audito auspicio, ut confestim equis defilierint, & Darium regem salutaverint. Populus quoque universus, secutus iudiciū principum, eundem regem constituit. Sic regnum Persarum, septem nobilissimorum virorum virtute quæsitum, tam levi momento in vnum collatum est. Incredibile prorsus tanta patientia cessisse eo, quod ut eriperent Magis, mori non recuſaverint. Quanquam præter formam, virtutemque hoc imperio dignam, etiam cognatio Dario iuncta cum pristinis regibus fuit. Principio igitur regni, Cyri regis filiam in matrimonium recepit, regalibus nuptiis regnum firmaturus: ut non tam in extraneum translatum, quàm in familiam Cyri reſerſum videretur. Interjecto deinde tempore, cum Assyrii descivissent, & Babyloniam occupassent, difficilisque urbis expugnatio esset; æstuan- te rege, vnus de interfectōribus magorum, Zopyrus domi se verberibus lacerari toto corpore iubet: nasum, aures, & labia sibi præcidi: atque ita regi inopinanti se offert. Attonitum, & quærentem Darium causas, auctoremque tam fœdæ lacerationis, tacitus quo proposito fecerit, edocet; formatoque in futura consilio, transfugæ titulo Babyloniam proficiscitur. Ibi ostendit populo laniatum corpus: queritur crudelitatem regis, à quo in regni petitione, non virtute, sed auspicio: non iudicio hominum, sed hinnitu equi superatus sit: Iubet illos ex amicis exemplum capere, quid hostibus cavendum sit: Hortatur, non mœnibus magis quam armis confidant, patianturque se commune bellum recentiore ira gerere. Nota nobilitas viri pariter & virtus omnibus erat: nec de fide timebant, cuius veluti pignora, vulnera corporis

vis, & injuriæ notas habebant. Constituitur ergo
dux centurionum suffragio: & accepta parva manu, se-
mel atque iterum cedentibus consulto Persis, se-
cunda pericula facit: At postremo universum sibi
credendum exercitum Dario prodit, urbemque ip-
sam in potestatem ejus redigit. Post hæc Darius
bellum Scythiis infert, quod sequenti volumine re-
fertur.

LIBER II.

BREVIARIUM CAPITVM.

1. Scytharum origo & antiquitas, de qua cum
Ægyptiis contendunt.
2. Descriptio Scythiæ, & morum gentis, quæ in
plaustrum degens justitiam colit & continentiam.
3. Scythiarum fortitudo bellica, Ægyptios su-
gant, Asiamque reddunt tributariam.
4. Amazonum à Scythiis origo, regina, res gesta.
5. Bellum Scythiarum adversus servos, quos lepido
stragemate reprimunt. Darius Scythiis, deinde
Ionibus & Atheniensibus arma infert.
6. Atheniensium origo, gloriatio, industria, ar-
tes, Reges.
7. Republica Atheniensis Solonis legibus & po-
licis stragemate firmata.
8. Pisistratus post fortiter gesta in Megareses ty-
rannidem per 33. annos occupat.
9. Iphiclus filius Hippiae patria pulsus Persarum
auxilium in Græciam adduxit. Inde nobilis illa
Marathonia pugna, in qua victi Persæ. Athe-
nenses victores Duce Milziade.
10. Dissidium fraternum de regno inter Darii fi-
lios. Xerxes bellum adversus Græcos instantem
validissimum exercitu.
11. Fortitudo Spartanorum, quorum Rex Leo-
nidas

- nidas, Persæ ad Thermopylas maxima clade afficiuntur.*
- 12. Themistoclis industria Persarum classis ad Salaminium fretum navali prælio, victa post multam stragem fuga sibi consulit.*
- 13. Mardonio terrestris exercitus commissus. Xerxes agrè evadit piscatoria scapha, ejusdem pedestris exercitus fame obruitur: unde nova clades.*
- 14. Mardonius in Bæotia ad Plateas, cum Persis à Græcorum copiis victus, cum paucis profugit. Eodem serè momento adversus Persas in Asia fœliciter dimicatum est.*
- 15. Athenienses Spartanis delusis, urbem ex integro restaurant, Spartani Persarum fines depopulantur. Pausanias defectionis reus damnatur. Aristides proditoris consilia discutit. Xerxes iterum arma movet infœliciter, à Cymone navali terrestrique prælio superatus.*

C A P. I.

IN relatione rerum ab Scythis gestarum, quæ satis amplæ magnificæque fuerunt, principium ab origine repetendum est. Non enim minus illustria initia, quam imperium habuere: nec virorum imperio magis, quam fœminarum virtutibus claruere. Quippe cum ipsi Parthos Bactrianosque, feminae autem eorum Amazonum regna condiderint: prorsus ut res gestas virorum mulierumque considerantibus incertum sit, uter apud eos sexus illustrior fuerit. Scytharum gens antiquissima semper habita: quanquam inter Scythas & Ægyptios diu contentio de generis vetustate fuerit: Ægyptiis prædicantibus, initio rerum, cum aliæ terræ nimio fervore solis arderent, aliæ

alix rigerent frigoris immanitate, ita ut non modo primæ generate homines, sed ne advenas quidem recipere ac iuxta posset, priusquam adversus calorem vel frigus velamenta corporis invenirentur, vel locorum vitia quæsitis arte remediis mollescerent; Ægyptum ita temperatam semper fuisse, ut neque hyberna frigora, nec æstivi solis ardores incolas ejus premerent, solum ita fecundam, ut alimentorum in usum hominum nulla terra feracior fuerit. Iure igitur ibi primum homines natos videri debere, ubi educari facillime possent. Contra, Scythæ cœli temperamentum, nullam esse vetustatis argumentum putabant: quippe naturam, cum primum incrementa caloris ac frigoris, regionibus distinxit, statim ad locorum pacem, animalia quoque generasse: sed & arborum atque frugum pro regionum conditione, apud genera variata. Et quanto Scythis sit cœlum asperius quam Ægyptiis, tanto & corpora & ingenia esse duriora. Cæterum si mundi, quæ nunc partes sunt, aliquando unitas fuit; sive illuvies aquarum principio rerum terras obrutas tenuit: sive ignis, qui & mundum genuit, cuncta possedit; utriusque primordii Scythas origine præstat. Nam si ignis prima possessio rerum fuit, qui paulatim extinctus, sedem terris dedit; nullam prius quam Septentrionalem partem, hyemis rigore ab igne secretam; adeo ut nunc quoque nulla magis rigeat frigoribus. Ægyptum vero, & totum Orientem, tardissime temperatum: quippe qui etiam nunc torrenti calore solis exæstuet. Quod si omnes quondam terræ submersæ profundo latent; profecto editissimam quamque partem decurrentibus aquis primum detectam; humilissimo autem solo eandem aquam diutissime immorantem: & quanto prior quæque pars terrarum

rum

rum siccata sit, tanto prius animalia generare coepisse. Porro Scythiam adeo editiorem omnibus terris esse, ut cuncta flumina ibi nata in Mæotim, tum deinde in Ponticum & Ægyptium mare decurrant. Ægyptum autem, quæ tot regum, tot seculorum cura impensaue munita sit, & adversum vim incurrentium aquarum tantis structa molibus, tot fossis conscissa, ut cum his arceantur, illis recipiantur aquæ; nihilominus coli, nisi excluso Nilo, non potuerit, non posse videri hominum vetustate ultimam, quæ sive ex aggerationibus regum, sive Nili trahentis limum, terrarum recentissima videatur. His igitur argumentis superatis Ægyptiis, antiquiores semper Scythæ visi.

CAP. II. Scythia autem in Orientem porrecta, includitur ab uno latere Ponto, & ab altero montibus Riphæis: à tergo Asia & Phasi flumine. Multum in longitudinem & latitudinem patet. Hominibus inter se nulli fines, neque enim agrum exercent: nec domus illis ulla, aut tectum, aut sedes est, armenta & pecora semper pascentibus, & per incultas solitudines errare solitis. Vxores liberosque secum in plaustris vehunt, quibus, coriis, imbrum hyemisque causa tectis, pro domibus utuntur. Iustitia gentis ingeniis culta, non legibus. Nullum scelus apud eos furto gravius: quippe sine tecti munimento pecora & armenta habentibus, quid salvum esset, si furari liceret? Aurum & argentum non perinde ac reliqui mortales appetunt. Lacte & melle vescuntur. Lanæ iis usus ac vestium ignotus: & quanquam continuis frigoribus urantur, pellibus tamen ferinis aut murinis utuntur. Hæc continentia illis morum quoque iustitiam edidit, nihil alienum concupiscentibus. Quippe ibidem divitiarum cupido est, ubi & usus. Atque utinam reliquis mortalibus similis moderatio,

tio, & abstinencia alieni foret: profecto non tantum bellorum per omnia secula terris omnibus continuarentur; neque plus hominum ferrum & arma, quam naturalis factorum conditio raperet. Profectus ut admirabile videatur, hoc illis naturam dare, quod Græci longa sapientium doctrina, præceptisque philosophorum consequi nequeunt; cultoque mores incultæ barbariæ collatione superari. Tanto plus in illis proficit vitiorum ignorantia, quam in his cognitio virtutis.

CAP. III. Imperium Asiæ ter quæsivere, ipsi perpetuo ab alieno imperio aut intacti, aut invicti manent. Dariam regem Persarum, turpi ab Scythia summoverunt fuga: Cytum cum omni exercitu occiderunt: Alexandri Magni ducem Septhyonem pari ratione cum copiis universis deleverunt. Romanorum audire, non sentire arma. Parthicum & Bactrianum imperium ipsi condiderunt. Gens laboribus & bellis aspera: vires corporum immenses: Nihil parare quod amittere timeant: nihil victores præter gloriam concupiscunt. Primum Scythis bellum indixit Vexoris rex Aegypti, missis primo lenonibus, qui hostibus parandi legem dicerent. Sed Scythæ jam ante de adventu regis à finitimis certiores facti, legatis respondent: cum opulenti populi ducem stolidè adversus inopes occupasse bellum, quod magis domi sua illi emendanda: quod belli certamen anceps, pericula vulnibus nulla, damna manifesta sint. Igitur non expectantes Scythas dum ad se veniant, cum tanto sibi plura in hoste concupiscenda sunt; utique prædæ irutos obviam. Nec dicta, sed mota: quos cum tanta celeritate venire rex addidicisset, insugam vertitur, exercituque cum omni apparatu bellico, in regnum se recepit. Scythas ab Aegypto paludes prohibuere: inde reversi,

versi, Asiam perdomitam vectigalem fecere, modico tributo, magis in titulum imperii, quam in victoriae præmium imposito. Quindecim annis pacandæ Asiæ immorati, uxorum flagitatione revocantur, per legatos denunciantibus, ni redeant, subolem se ex finitimis quæsituras, nec passuras ut in posteritatem, Scytharum genus per fœminas interciderat. His igitur Asia per mille quingentos annos vectigalis fuit. Pendendi tributi finem Ninus Rex Assyriorum imposuit.

C A P. I V. Sed apud Scythas medio tempore duo regii juvenes, Ylinos & Scolopitus, per factionem optimatum, domo pulsi, ingentem juventutem secum traxere; & in Cappadociæ ora, juxta amnem Thermodonta confederunt, subjectosque Themiscyreos campos occupavere. Ibi per multos annos spoliare finitimos assueti, conspiratione populorum per insidias trucidantur. Horum uxores, cum viderent ex filio additam orbitatem, arma sumunt: finesque suos, summoventes primo, mox etiam inferentes bella defendunt. Nubendi quoque finitimis animum omisere; servitutem, non matrimonium appellantes. Singulare omnium seculorum exemplum ausæ, auxere rempublicam sine viris: jam etiam cum contemptu virorum se tuentur. Et ne feliciores aliæ aliis viderentur; viros qui domi remanserant, interficiunt. Vltionem quoque cæsorum conjugum, excidio finitimorum consequuntur. Tum pace armis quæsitæ, ne genus interiret, concubitus finitimorum ineunt. Si qui mares nascerentur, interficiebant. Virgines in eundem ipsi morem, non otio, neque lanificio; sed armis, equis, venationibus exercebant, iniustis infantum dexterioribus mammis, ne sagittarum jactus impediretur: unde Amazones dictæ sunt. Duæ his

reginae

reginae

regina fuerit, Maritima & Lampeto, quæ in duas
partes agrumque diviso, inclytæ jam opibus, vicibus
gerbant bella, solæ terminos alternis defenden-
tes: & ut successus deesset auctoritas, genitas se
Marte predicabant. Itaque maiore parte Europæ
subacta, Asia quoque nonnullas civitates occu-
pavit. In Epheſo, multisque aliis urbibus con-
ditis, parum exercitus cum ingenti præda do-
mum dimisit. Reliquæ, quæ ad tuendum Asiæ
imperium remanebant, concursu barbarorum
cum Maritima regina interficiuntur. In hujus lo-
cum filius Orithya regno succedit: cui præter
singularem belli scientiam, eximia servatæ in om-
ni ævi virginis admiratio fuit. Hujus virtu-
te tantum additum gloriæ & famæ Amazonum
est, ut Herculi rex, cui XII. stipendia debebat,
quasi impossibile, impetraverit, ut arma reginæ
Amazonum sibi afferret. Eo igitur profectus lon-
gi novem navibus, comitante principum Græciæ
juvenum, insipientes aggreditur. Dux tum so-
rorum, Amazonum regna tractabant, Antiopæ &
Orithyæ: sed Orithyæ foris bellum gerebat. Igitur
cum Hercules ad litus Amazonum applicuit; in-
frequens multitudo cum Antiopæ regina, nihil ho-
stile metuens, erat. Quare effectum est, ut pau-
ca repente tumultu excitæ, arma sumerent,
facileque victoriam hostibus darent. Multæ ita-
que cæcæ captivæ. In his dux Antiopæ sorores
capæ sunt, Menalippe ab Hercule, Hippolyte à
Theseo: sed Theseus obtemperavit in præmium capti-
væ, tandem in matrimonium assumpsit, & ex ea
genuit Hippolytum. Hercules post victoriam, Me-
nalippen captivam sorori reddidit, & pretium ar-
ma reginæ accepit. Atque ita functus imperio, ad
regnum revertitur. sed Orithyæ, ubi comperit bel-
lum sororibus illarum, & raptorem esse Athenien-
si

sum principem ; hortatur comites, frustra & Ponti sinum, & Asiam edomitam esse dicit, si Græcorum non tam bellis, quam rapinis pateant. Auxilium deinde à Sagillo rege Scythiæ petit: Genus se Scytharum esse: cladem virorum, necessitatem armorum, belli causas ostendit; asslecutasque virtute, ne segniores viris fœminas habere Scythæ viderentur. Motus ille domestica gloria, mittit cum ingenti equitatu filium Panasagorum in auxilium. Sed ante prælium dissensione orta, ab auxiliis desertæ, bello ab Atheniensibus vincuntur: receptaculum tamen habuere castra sociorum, quorum auxilio intactæ ab aliis gentibus, in regnum revertuntur. Post Orithyam, Penthesilea regno potita est, cujus Trojano bello inter fortissimos viros, cum auxilium adversus Græcos ferret, magna virtutis documenta extitere. Interfecta demum Penthesilea, exercituque ejus absumpto; paucæ, quæ in regno remanserant, ægre se adversus finitimos defendentes, usque tempora Alexandri Magni duraverunt. Harum Minithya, sive Thalestris regina, concubitu Alexandri per dies viii. ad subolem ex eo generandam obtento, reversa in regnum, brevi tempore cum omni Amazonum nomine intercidit.

CAP. V. Scythæ autem tertia expeditione Asiatica, cum annis octo à conjugibus & liberis abfuissent, servili bello domi excipiuntur. Quippe conjuges eorum longa expectatione virorum fessæ, nec jam teneri bello, sed deletos ratæ, servis ad custodiam pecorum relictis nubunt: qui reversos cum victoria dominos; velut advenas, armati finibus prohibent. Quibus cum varia victoria fuisset, admonentur Scythæ mutare genus pugnæ, memores non cum hostibus, sed cum servis præliandum; nec armorum, sed dominorum jure vincendos:

Crudes : verbera in aciem , non arma adferenda ;
 omnisque ferro, virgas ac flagella, cæteraque ser-
 villis metus paranda instrumenta. Probato omnes
 consilio, instructi sicut præceptum erat, postquam
 ad hostem accesserunt, inopinantibus verbera inten-
 tant : adeoque illos perculerunt, ut quos ferro non
 poterant , metu verberum vincerent ; fugamque
 non ut hostes victi , sed ut fugitivi servi cape-
 rent. Quicumque capi potuerunt , supplicia cruci-
 bus hærent. Mulieres quoque male sibi consciæ ,
 partim ferro , partim suspendio vitam finierunt.
 Post hæc pax apud Scythas fuit , usque tempora
 Læcyi regis. Huic Darius rex Persarum , sicut
 supra dictum est , cum filix ejus nuptias non obti-
 nuisset, bellum intulit : & armatis septingentis
 millibus hominum Scythiam ingressus , non fa-
 cilibus hostibus pugæ potestatem , metuens ,
 ut ininterrupto ponte Istrî , reditus sibi interclude-
 rent , amissis octoginta millibus hominum trepi-
 das refugit : quæ jactura, abundante multitudine,
 inæstimabile numerata non est. Inde Asiam &
 Macedoniam domuit : Ionas quoque navali præ-
 lio superavit. Deinde cognito quod Athenienses Io-
 nis auxilium contra se tulissent , omnem impe-
 tum belli in eos convertit.

CAP. VI. Nunc, quoniam ad bella Atheniensium
 venimus, quæ non modo ultra spem gerendi,
 verum etiam ultra gesti fidem patrata sunt, opera-
 quæ Atheniensium effectu maiora quam voto fue-
 re, paucis verbis origo repetenda est ; quia non, ut
 cætera pars, à sordidis initiis ad summa creve-
 re. Soli enim præterquam incremento, etiam ori-
 gine gloriamur. Quippe non advenit, neque pas-
 sive collecta populi colluvies originem urbi dedit :
 sed eodem innati solo, quod incolunt, & quæ illis
 sedes, eadem origo est. Primi, lanificii, & olei, &
 vini

vini usum docuere. Arare quoque, & serere frumenta, glandem vescentibus monstrarunt. Litteræ certe ac facundia, & hic civilis ordo disciplina, veluti templum Athenas habent. Ante Deucalionis tempora regem habuere Cecropem: quem, ut omnis antiquitas fabulosa est, biformem tradidere, quia primus marem fœminæ matrimonio iunxit. Huic successit Cranaus, cujus filia Athis regioni nomen dedit. Post hunc Amphictyon regnavit, qui primus Minervæ urbem sacravit, & nomen civitati Athenas dedit. Hujus temporibus, aquarum illuvies majorem partem populorum Græciæ absumpsit. Superfuerunt quos refugia montium receperunt, aut ad regem Thessaliæ Deucalionem ratibus evecti sunt; à quo propterea genus hominum conditum dicitur. Per ordinem deinde successionis regnum ad Erichtheum descendit, sub quo frumenti satio apud Eleusin à Triptolemo reperta est, in cujus muneris honorem noctes initiorum sacratæ. Tenuit & Ægeus, Thesei pater, Athenis regnum, à quo per divortium decedens Medea, propter adultam privigni ætatem, Colchos cum Medio filio ex Ægeo suscepto, concessit. Post Ægeum Theseus, ac deinceps Thesei filius Demophoon, qui auxilium Græcis adversus Trojanos tulit, regnum possedit. Erant inter Athenienses & Dorienses simulatium veteres offensæ, quas vindicaturi bello Dorienses, de eventu prælii oracula consuluerunt. Responsum superiores fore, ni regem Atheniensium occidissent. Cum ventum esset in bellum, militibus ante omnia, custodia regis præcipitur. Atheniensibus eo tempore rex Codrus erat; qui & responso Dei, & præceptis hostium cognitis, permutato regis habitu, pannosus, sarmenta collo gerens, castra hostium ingreditur: ibi in turba obsistentium, à milite, quem

quem falce alia convulneraverat, interficitur. Cognito regia corpore, Dorienses sine prælio discedunt. Atque ita Athenienses virtute ducis, pro salute patriæ morti se offerentis, bello liberantur.

CAP. VII. Post Codrum nemo Athenis regnavit: quod memorie nominis ejus tributum est. Administratio reipublicæ annuis magistratibus permixta. Sed civitati nullæ tunc leges erant: quia Solon regum pro legibus habebatur. Legitur itaque Solon vir justitiæ insignis, qui velut novam civitatem legibus conderet; qui tanto temperamento inter plebem senatumque egit (cum, si quid pro altero ordine tulisset, alteri displicitum videretur) ut ab utrisque parem gratiam traheret. Huius viri inter multa egregia, illud memorabile fuit. Inter Athenienses & Megarenses de propinquitatē Salaminæ insulæ, prope usque interitum armis dimicatum fuerat. Post clades multas capitalis esse apud Athenienses coepit, si quis legem de vindicanda insula tulisset. Sollicitus igitur Solon, ne aut tacendo, parum reipublicæ consuleret; aut censendo, sibi: subitam dementiam simularet, cuius venia non dicturus modo prohibita, sed & facturus erat. Deformis habitu, more vecordum in publicum evolat; factoque concursu hominum, quo magis consilium dissimularet, insolentibus sermonibus suadere populo coepit, quod vellent omniumque animos ita coepit, ut exemplo belum adversus Megarenses decerneretur, insulaque devictis hostibus Atheniensium fieret.

CAP. VIII. Interea Megarenses, memores illarū Atheniensibus belli, & deserti, ne frustra arma movisse viderentur, matronas Atheniensium in Eleusinis sacris noctu oppressuri naves conserunt. Qua re cognita, dux Atheniensium Pisistratus

Pisistratus juventutem in insidiis locat, iussu ^{matro-}nis solito clamore ac strepitu, etiam in ac ^{cessu ho-}stium, ne intellectos se sentiant, sacra celebrare: egressosque navibus Magarense inopinantes aggressus, delevit: ac protinus classe captiva intermixtis mulieribus, ut speciem captarum matronarum præberent, Megaram contendit. Illi cum & navium formam, & petitam prædam cognoscerent, obvii ad portum procedunt, quibus cæsis, Pisistratus paulum à capienda urbe abfuit. Ita Megarense suis dolis hosti victoriam dedere. Sed Pisistratus, quasi sibi, non patriæ vicisset, tyrannidem per dolum occupat: quippe voluntariis verberibus domi affectus, laceratoque corpore, in publicum progreditur: advocata concione vulnera populo ostendit: de crudelitate principum à quibus hæc se passum simulabat, queritur: adduntur vocibus lacrymæ, & invidiosa oratione multitudo credula accenditur: amore plebis invisum se senatui affirmat: obtinet ad custodiam corporis sui satellitum auxilium; per quos occupata tyrannide per annos xxxiii. regnavit.

CAP. IX. Post ejus mortem Diocles, alter ex filiis, per vim stuprata virgine, à fratre puellæ interficitur. Alter, Hippias nomine, cum imperium paternum teneret, interfectorem fratris comprehendere jubet: qui cum per tormenta conscios cædis nominare cogeretur, omnes amicos tyranni nominavit: quibus interfectis, quærenti tyranno, an adhuc aliqui conscii essent; neminem ait superesse, quem amplius mori gestiatur, quam ipsum tyrannum. qua voce ejusdem se tyranni victorem, post vindictam pudicitiae sororis ostendit. Hujus virtute cum admonita civitas libertatis esset, tandem Hippias regno pulsus, in exilium agitur: qui profectus in Persas, ducem se Dario, inferenti

Athe-

Atheniensibus bellum, sicuti supra significatum est, adversus patriam suam offert. Igitur Athenienses, audito Ducis aduentu, auxilium à Lacedæmoniis, sociis tum civitate, petiverunt. Quos ubi viderunt quattidui teneri religione, non exspectato auxilio, instructis decem millibus civium, & Placatis auxiliariis mille, adversus sexcenta millia hostium, in campos Marathonios in prælium egrediuntur, Miltiades & dux belli erat, & satis non expectandi auxilii; quem tanta fiducia operatur, ut plus præsidii in celeritate, quam in sociis daret. Magna igitur in pugnam euntibus dantis animorum fuit, adeo ut cum mille passis inter duas acies essent, citato cursu ante jaculam sagittarum ad hostem venerint; nec audaciæ eis evenus defuit. Pugnatum est enim tanta viute, ut hinc viros, inde pecudes putares. Victi Persæ in naves confugerunt; ex quibus multe suppellex, multe capte sunt. In eo proelio tanta viute fagulatorum fuit, ut cuius laus prima esset, difficile iudicium videretur. Inter cæteros tamen Themistoclis adolescentis gloria emicuit, in quo jam tunc indoles futuræ imperatoris dignitatis apparuit. Cyargiri quoque militis Atheniensis gloria, magis scriptorum laudibus celebrata est; qui post prælii innumeras cædes, cum fugientes hostes ad naves egisset, onustam navem dextra manu tenuit, nec prius dimisit, quam [manum] amitteret. Tum quoque amputata dextra, navem sinistra comprehendit; quam & ipsam cum amisset, ad posteriorem morsu navem detinuit. Tantam jam virtutem fuisse, ut non tot cædibus fatigatus, non duabus manibus amissis victus; truncus ad posteriorem, veluti & rabida fera, dentibus discalcaret. Ducenta millia Persæ eo prælio, sive naufragio misere. Cecidit & Hippias, tyrannus

nus Atheniensis, auctor & concitor ejus belli, diis patriæ ultoribus pœnas repetentibus.

C A P. X. Interea & Darius, cum bellum restauraret, in ipso apparatu decedit, relictis multis filiis, & in regno, & ante regnum susceptis. Ex his Artemenes maximus natus, ætatis privilegio, regnum sibi vindicabat; quod jus, & ordo nascendi, & natura ipsa gentibus [dedit.] Porro Xerxes controversiam non de ordine, sed de nascendi felicitate referebat. Namque Artemenem primum quidem Dario, sed privato provenisse: se regi primum natum. Fratres itaque suos, qui ante geniti essent, privatum patrimonium, quod eo tempore Darius habuisset, non regnum sibi vindicare posse: se esse quem primum in regno jam rex pater sustulerit. Huc accedere, quod Artamenes non patre tantum, sed & matre privata adhuc fortunæ, avo quoque materno privato, procreatus sit. se vero & matre regina natum; & patrem non nisi regem vidisse; avum quoque maternum Cyrum se regem habuisse, non heredem; sed conditorem tanti regni: & si in æquo jure utrumque fratrem pater reliquisset, materno tamen se jure & avito vincere. Hoc certamen concordi animo ad patrum suum Artaphernem, veluti ad domesticum judicem, deferunt; qui domi cognita causa, Xerxem præposuit: adeoque fraterna contentio fuit, ut nec victor insultaverit, nec victus doluerit; ipsoque litis tempore invicem munera miserint; jucunda quoque inter se non solum, sed credula convivivia habuerint; judicium quoque ipsum sine arbitris sine convitio fuerit. Tanto moderatius tum fratres inter se regna maxima dividebant, quam nunc exigua patrimonia partiuntur. Igitur Xerxes bellum à patre coeptum adversus Græciam, quinquennium instruxit. Quod ubi primum didicit

Dema-

Demetrius rex Lacedæmoniorum, qui apud Xer-
 xem exulabat, amicitior patriæ post fugam, quam
 regi post beneficia, ne inopinato bello opprime-
 rentur, omnia in tabellis ligneis magistratui per-
 scribit, easdemque cera superinducta delet: ne aut
 scriptura sine tegmine indicium daret, aut recens
 cera dolum prodere: fido deinde servo perferen-
 das tradit, iussu, magistratui Spartanorum trade-
 re. Quibus peritis, Lacedæmone quæstioni res-
 cuit fuit, quod neque scriptum aliquid viderent,
 nec frustra missas suspicarentur, tantoque rema-
 iorem, quanto sit occultior, putabant: Hæren-
 tibus in conjectura viris, soror regis Leonidæ con-
 siliam scribens invenit. Etasa igitur cera, belli
 consilia deperiunt. Iam Xerxes septingenta mil-
 lia de regno armaverat, & trecenta millia de au-
 xiliis: ut non immerito proditum sit, flumina ab
 exercitu ejus siccata, Græciamque omnem vix
 capere exercitum ejus potuisse. Naves quoque mil-
 le dacentas numero habuisse dicitur. Huic tanto
 agmini durus desuit. Ceterum si regem spectes; di-
 vitiis, non ducem laudes: quarum tanta copia in
 regno ejus fuit, ut cum flumina multitudine con-
 fluerent, opes tamen regis superessent. Ipse
 autem primus in fuga, postremus in prælio sem-
 per visus est; in periculis timidus; sicubi metus
 abesset, infans; denique ante experimentum
 belli, fiducia vitium, veluti naturæ ipsius dominus,
 & montes in planum ducebat; & convexa val-
 libus æquabat; & quædam maria pontibus sterne-
 bat: quædam ad navigationis commodum per-
 compendit ducebat.

C A P. XL. Cuius introitus in Græciam quam
 terribilis, tam turpis ac foedus discessus fuit. Nam
 cum Leonida rex Spartanorum cum quatuor mil-
 libus militum angustias Thermopylarum occu-

passet, Xerxes contemptu paucitatis, eos pugnam capeßere jubet, quorum cognati Marathonia pugna interfecti fuerant; qui dum ulcisci suos querunt, principium cladis fuere: succedente deinde inutili turba, major cædes editur. Triduo ibi cum dolore & indignatione Persarum dimicatum: quarta die, quum nunciatum esset Leonidæ, à xx. millibus hostium summum cacumen teneri, tunc hortatur socios recedant, & se ad meliora patriæ tempora reservent: sibi cum Spartanis fortunam experiendam; plura se patriæ quam vitæ debere: cæteros ad præsidia Græciæ servandos. Audito regis imperio discessere cæteri, soli Lacedæmonii remanserunt. Initio hujus belli sciscitantibus Delphis oracula, responsum fuerat, aut regi Spartano- rum, aut urbi cadendum. Et idcirco rex Leonida cum in bellum proficisceretur, ita suos firmaverat, ut ire se parato ad moriendum animo scirent. Angustias propterea occupaverat, ut cum paucis aut majore gloria vinceret, aut minore damno rei- publicæ caderet. Dimissis igitur sociis, hortatur Spartanos, Meminerint, qualitercunque præliantibus, cadendum esse: caverent, ne fortius mansisse, quam dimicasse videantur; nec expectandum ut ab hoste circumvenirentur, sed dum nox occasionem daret, securis & lætis superveniendum: nusquam victores honestius, quam in castris hostium perituros. Nihil erat difficile persuadere persuasis mori: statim arma capiunt; & sexcenti viri, castra quingentorum millium irrumpunt; statimque regis prætorium petunt, aut cum illo, aut si ipsi oppressi essent, in ipsius potissimum sede morituri. Tumultus totis castris oritur. Spartani, posteaquam regem non inveniunt, per omnia castra victores vagantur; cædunt, sternuntque omnia: ut qui sciant se pugnare non spe victoriæ, sed in
mortis

vincens ultionem. Prælium à principio noctis in
 majorem partem diei tractum. Ad postremum
 non victi, sed vincendo fatigati, inter ingentes
 stragorum hostium catervas occiderunt. Xerxes
 de obitu vulneribus terrestri prælio acceptis, expe-
 titi maris fortunam statuit.

CAP. XII. Sed Atheniensium dux Themisto-
 cles, cum animadvertisset Ionas, propter quos
 bellum Persarum susceperant, in auxilium regis
 classem venire; sollicitare eos in partes suas statuit.
 Et cum colloquendi copiam non haberet, quo ap-
 plicari erant, symbolos proponi, & saxis pro-
 scribi curat. Quæ vos Iones dementia tenet? quod
 facinus agitis bellum inferre olim conditoribus
 vestris, nuper etiam vindicibus, cogitatis? An ideo
 nomina vestra condidimus, ut essent qui nostra
 deleverunt? quid si non hæc & Dario prius, & nunc
 Xerxi, belli causa nobiscum foret, quod vos re-
 bellare non desistimus? Quin vos in hæc no-
 stra castra ex ista obsidione transitis? Aut si hoc
 parum curum erat, vos commissio prælio ite ces-
 sare jubere remos, & à bello discedite. Ante na-
 valis prælii congregationem miserat Xerxes qua-
 dam nulla amatorum Delphos, ad templum A-
 pollinis dispendium: prorsus, quasi non cum
 Geniis tantum, sed & cum diis immortalibus
 bellum gereret: quæ manus tota imbribus & ful-
 minibus deleta est, ut intelligeret, Quam nullæ ef-
 fectus hominum adversus deos vires. Post hæc The-
 spias, & Platæas, & Athenas vacuas hominibus
 incendit: & quoniam ferro in homines non po-
 terat, in ædificia igne grassatur. Namque Athe-
 nenses post pugnam Marathoniam, præmonente
 Themistocle, victoriam illam de Persis, non fi-
 riens, sed causam majoris belli fore, cc. naves fa-
 bricant. Advanste igitur Xerxe, consulenti-

bus Delphis oraculum, responsum fuerat; salutem muris ligneis tuerentur. Themistocles navium præsidium demonstratum ratus, persuadet omnibus, Patriam municipes esse, non mœnia; civitatemque non in ædificiis, sed in civibus positam. Melius itaque salutem navibus, quam urbi commissuros. Hujus sententiæ etiam Deum auctorem esse. Probato consilio, conjuges liberosque cum pretiosissimis rebus, abditis insulis, relicta urbe, demandant: ipsi naves armati conscendunt. Exemplum Atheniensium & aliæ urbes imitatae. Itaque cum adunata omnis sociorum classis, & intenta in bellum navale esset; angustiasq; Salaminii freti, ne circumveniri à multitudine posset, occupassent; dissensio inter civitatum principes oritur: qui cum deserto bello ad sua tuenda delabi vel-
lent, timens Themistocles, ne discessu sociorum vires minuerentur, per servum fidum Xerxi nuntiat, uno in loco eum contractam Græciam capere facillime posse. Quod si civitates, quæ jam abire vellent, dissipentur; majore labore ei singulas con-
sectandas. Hoc dolo impellit regi signum pugnae dare. Græci quoque adventu hostium occupati, prælium collatis viribus capeßunt. Interea rex, velut spectator pugnae, cum parte navium in litto-
re remanet. Artemisia autem regina Halicarnassi, quæ in auxilium Xerxi venerat, inter primos duces bellum acerrime ciebat: Quippe ut in viro muliebre timorem, ita in muliere virilem auda-
ciam cerneret. Cum anceps prælium esset, Iones juxta præceptum Themistoclis, pugnae se paulatim subtrahere cœperunt, quorum defectio animos cæterorum fregit. Itaque circumspicientes fugam pelluntur Persæ, & mox prælio victi, in fugam vertuntur. In qua trepidatione multæ captæ na-
ves, multæ merse; plures tamen non minus sa-
vitiam

viciis regis, quam hostem timentes, domum dilaberent.

CAP. XIII. Hac clade perculsum, & dubiam consilii Xerxem Mardonius aggreditur. Hortatur in argum abeat, ne quid seditionis moveat fama adversi belli, & in majus, sicuti mos est, omnia exollens: sibi ecc millia armatorum lecta ex omnibus copiis relinquat; qua manu aut cum gloria ejus perdomitutum se Græciam: aut si alius eventus ferat, sine ejusdem infamia hostibus cessatum. Probato consilio, Mardonio exercitus traditur: reliquas copias rex ipse reducere in regnum parat. Sed Græci audita regis fuga, consilium ineunt pontis interrumpendi, quem ille Abydo veluti victor maris fecerat; ut intercluso reditu, aut cum exercitu deleteretur: aut desperatione rerum pacem victis petere cogeretur. Sed Themistocles, timens, Ne interclusi hostes desperationem in victum converterent, & iter quod aliter non parerent, ferro perfacerent; satis multos hostes in Græcia remanere dictitans, nec augeri numerum erubescendo oportere; cum vincere consilio cæteros non posset, eundem servum ad Xerxem mittit, eundemque consilii facit, & occupare transitum suamque fugam jubet. Ille perculsus nuntio, tradit ducibus milites perducendos; ipse cum paucis Abydon contendit. Vbi cum solum pontem hybernis impetibus offendisset, piscatoria scapha arripuit, & projecit. Erat res spectaculo digna, & ætimatione fortis humanæ, rerum varietate miranda, in nigro latente navigio, quem paulo ante in æquor omne capiebat, carentem etiam patris servum ministerio, cujus exercitus propter multitudinem, terris graves erant. Nec pedestribus copiis, quas ducibus assignaverat, felicius iter fuit: siquidem quotidiano labori (Neque enim

enim ulla est metuentibus quies) etiam cesslerat. Multorum deinde dierum intraxerat & pestem; tantaque foeditas fuit, ut viæ cadaveribus impleretur & bestiae, illecebris sollicitatae exequerentur.

C A P. XIV. Interim Mardonius in Olynthum expugnat. Athenienses quoque pacis, amicitiamque regis sollicitat, spem censæ eorum urbis etiam in majus restituit. Posteaquam nullo pretio libertatem vendicalem, incensis quæ ædificare cœperat in Bœotiam transfert. Eo & Græcorum equi centum millium fuit, sequutus est prælium commissum. Sed Fortuna regis se mutata non est. Nam victus Mardonius ex naufragio cum paucis profugit. Castæ regalis opulentia capta. Vnde primum divisio inter se auro Persico, divitiarum cepit. Eodem forte die quo Mardonii copie sunt, etiam navali prælio in Asia sub mole, adversus Persas dimicatum est. Ibi agressionem, cum classēs ex adverbo stare ad utrumque exercitum venit, vicisse Græcos Mardonii copias occisione occidisse. Tamen velocitatem fuisse, ut cum matutino prælium in Bœotia commissum sit, meritis in Asiam, per tot maria, & tantum brevi horarum momento, de victoria ciatum sit. Confecto bello, cum de præmiis ageretur, omnium iudicio, Atheniensium virtus cæteris prælata. Inter duces quoque Theseus princeps, civitatum testimonio iudicium gloriam patriæ suæ auxit.

C A P. XV. Igitur Athenienses aucti, & armis belli, & gloria, urbem ex integro co-

enim ulla est metuentibus quies) etiam famem
cellerat. Multorum deinde dierum inopia co-
traxerat & pestem; tantaque fœditas mori-
entium fuit; ut viæ cadaveribus implerentur,
resque & bestia, illecebris sollicitatæ exercitum
quererentur.

CAP. XIV. Interim Mardonius in Græcia
Olynthum expugnat. Athenienses quoque in spe
pacis, amicitiamque regis sollicitat, spondens
censæ eorum urbis etiam in majus restitutionem.
Posteaquam nullo pretio libertatem videt his ve-
nalem, incensis quæ ædificare cœperant, copias
in Bœotiam transfert. Eo & Græcorum exercitus,
qui centum millium fuit, sequutus est: ibique
bellum commissum. Sed Fortuna regis cum du-
ratata non est. Nam victus Mardonius, veluti
navfragio cum paucis profugit. Castra referta
is opulentia capta. Vnde primum Græcos,
inter se auro Persico, divitiarum luxuria
odem forte die quo Mardonii copiæ deletæ
iam navali prælio in Asia sub monte My-
versus Persas dimicatum est. Ibi ante con-
em, cum classēs ex adverso starent, fama
que exercitum venit, vicisse Græcos, &
copias occisione occidisse. Tantam fa-
tatem fuisse, ut cum matutino tempore
in Bœotia commissum sit, meridianis
iam, per tot maria, & tantum spatii,
horarum momento, de victoria nun-
Confecto bello, cum de præmiis civi-
tur, omnium iudicio, Atheniensium
prælatæ. Inter duces quoque Themis-
tos, civitatum testimonio iudicatus,
sua auxit.

Igitur Athenienses aucti, & præ-
loria, urbem ex integro condere
moliantur.

moliantur. Cum moenia majora complexi fuis-
sent, suspecti esse Lacedæmoniis cœpere, recte re-
putantibus, quibus ruina urbis tantum incremen-
ti dedisset, quantum sit datura munita civitas.
Mittunt ergo legatos, qui monerent, ne muni-
struant. Themistocles, ut vidit spei urbis invideri,
non existimans abrupte agendum, respondit lega-
tis, ituros Lacedæmonem, qui de ea re pariter cum
illis consulant. Sic dimissis Spartanis, hortatur
suos, opus maturent. Dein ipse interjecto tem-
pore in legationem proficiscitur, & nunc in iti-
nere infirmitate simulata, nunc tarditatem colle-
garum accusans, sine quibus agi jure nihil pos-
sit, diem de die proferendo, spatium consum-
mando operi quatebat; cum interim nunciatur
Spartanis, opus Athenis maturari; propter quod
Themistocles per servum magistratibus scribit A-
theniensium, legatos vinciant, pignusque teneant,
ne in se gravius consulatur. Adit deinde concio-
nem Lacedæmoniorum; indicat permunitas A-
thenas esse, & posse jam illatum bellum non armis
tantum, sed etiam muris sustinere: Si quod ob-
eam rem de se crudelius statuerent, legatos eorum
in hoc pignus Athenis retentos. Graviter deinde
castigat eos, Quod non virtute sed imbecillitate
sociorum, potentiam quæterent. Sic dimissus, ve-
luit triumphatis Spartanis, à civibus excipitur.
Post hæc Spartani, ne vires otio corrumperent,
& in illatum à Persis Græciæ bellum ulcisce-
rentur, viro fines eorum depopulantur. Ducem
suo, locorumque exercitui diligunt Pausaniam,
qui pro ducem, regnum Græciæ affectans, prodi-
tionis præmium cum Xerxe, nuptias filia ejus
paciscitur, redditis captivis, ut fides regis aliquo
bene-

beneficio obstringeretur. Scribit præterea Xerxi, quoscunque ad se nuntios misisset, interficeret; ne res loquacitate hominum proderetur. Sed dux Atheniensium Aristides, belli socius, collegæ conatibus obviam eundo, simul & in rem sapienter consulendo, proditiōis consilia discussit. Nec multo post accusatus Pausanias, damnatur. Igitur Xerxes, cum proditiōis dolum publicatum videret, ex integro bellum instituit. Græci quoque ducem constituunt Cimonem Atheniensem filium Miltiadis, quo duce apud Marathōnem pugnatum est, juvenem, cujus magnitudinem futuram pietatis documenta prodiderunt. Quippe patrem ob crimen peculatus in carcerem conjectum, ibique defunctum, translatis in se vinculis ad sepulturam redemit. Nec in bello iudicium deligentium fefellit: siquidem non inferior virtutibus patris, Xerxem terrestri navalique bello superatum, trepidum recipere se in regnum coëgit.

LIBER III.

BREVIARIUM CAPITVM.

1. *Xerxis & Artabani præfecti perfidi tragicus interitus.*
2. *Bellorum inter Lacedæmonios & Athenienses origo. Sparta Respublica, & Legislator.*
3. *Leges à Lycurgo Spartanis latæ, quomodo ratæ fiant & habeantur?*
4. *Bellum Messeniis illatum ob stupratas virgines & spuriorum Spartanorum in Italiam migratio.*
5. *Messenii scelerum suorum luunt pœnas; & bellum instaurant ac tandem superantur.*
6. *Tertium bellum Messenium Peloponnesiacum item, in quo multæ eventuum variorum facies.*
7. *Pacis fœdus ruptum. Spartani premuntur Periclis*

vicina virtute, ejus egregia in rempublicam merita describuntur. Iterum pax sancita & violata: unde bellum Siculum.

CAP. I.

Erres rex Persarum, terror antea gentium, bello in Græciam infeliciter gesto, etiam suis contemptui esse cepit. Quippe Artabanus praefectus ejus, deficiente quotidie regia majestate, in spem regni adductus, cum septem robustissimis filiis regiam vesperi ingreditur, (nam amicitia jure semper illi patebat) trucidatoque rege, voto suo obfistentes filios ejus, dolo aggreditur. Secutus de Artaxerxe, puero admodum, fugi regem à Dario, qui erat adolescens, quo matris regno positetur, occisum; impellit Artabanum parricidium parricidio vindicare. Cum venisset ad domum Darii esset, dormiens inventus, quasi somnum fingeret, interficitur. Dein cum nullum ex regis filiis scelere suo superesse Artabanus videret, metueretque de regno certamina principum: assumit in societatem consilii Bacabulum, qui persenti statu contentus, rem prodit Artaxerxi, ut pater ejus occisus; ut frater falsa parricidii suspitione oppressus; ut denique ipsi pararetur insidie. His cognitis Artaxerxes, verens Persarum numerum filiorum, in posterum diem paratum esse armatum exercitum jubet, recognoscere & numerum militum, & in armis industriam singulorum. Itaque cum inter ceteros & ipse Artabanus armatus assisteret, rex simulat se herionemalicam habere: jubet Artabanum secum committere: exuentem se, ac nudatum, gladio traicit. Tum & filios ejus corripit jubet. Atque ita egregia adolescens, & eadem patris, & se ab insidiis Artabani vindicavit.

CAP.

CAP. II. Dum hæc in Persis geruntur, Græcia omnis, ducibus Lacedæmoniis & nientibus, in duas divisa partes, ab externalis, velut in viscera sua, arma convertitur: igitur de uno populo duo corpora; & ex castrorum homines, in duos hostiles exercitus viduntur. Hinc Lacedæmonii communidam civitatum auxilia, ad vires suas trahunt inde Athenienses, & vetustate gentis, & generibus illustres, propriis viribus confidebant ita duo potentissimi Græciæ populi, instituta Solonis, & Lycurgi legibus pares, ex æmulatione in bellum ruebant. Namque Lycurgus fratri suo Polybitæ Spartanorum regi successit, regnumque sibi vindicare potuisset, Charilaus ejus, qui natus postumus fuerat, cum ad adultam pervenisset, regnum summa fide tenuit: ut intelligerent omnes, Quanto plures bonos pietatis jura, quam omnes opes valent. Medio igitur tempore dum infans convalescit, telamque ejus administrat, non habentibus Spartanis leges instituit, non inventionem earum, quam exemplo clarior: Si quidem nihil leges alios sanxit, cujus non ipse primus in se doctus daret. Populum in obsequia principum, populus ad justitiam imperiorum formavit. Paritiam omnibus suavit, existimans laborem magnam assidua frugalitatis consuetudine faciliorem. Etenim singula non pecunia, sed compensatione pecuniarum jussit. Auri argenti que usum, velut omnium scelerum materiam, sustulit.

CAP. III. Administrationem reipublice ordines divisit: Regibus potestatem bellorum magistratibus judicia per annuas successiones; Senatui custodiam legum; populo sublegendi Senatui vel creandi quos vellet magistratus, potestatem permittit.

CAP. II. Dum hæc in Persis geruntur, inter Græcia omnis, ducibus Lacedæmoniis & Atheniensibus, in duas divisa partes, ab externis bellis, velut in viscera sua, arma convertit. Eodem igitur de uno populo duo corpora; & eorum caltrotum homines, in duos hostiles exercitus videtur. Hinc Lacedæmonii communia quodam civitatum auxilia, ad vires suas trahebant inde Athenienses, & vetustate gentis, & gestis illis illustres, propriis viribus confidebant. Atque ita duo potentissimi Græciæ populi, institutis Solonis, & Lycurgi legibus pares, ex æmulatione virum in bellum ruebant. Namque Lycurgus cum fratri suo Polybitæ Spartanorum regi successisset, regnumque sibi vindicare potuisset, Charillo, filio ejus, qui natus postumus fuerat, cum ad ætatem adultam pervenisset, regnum summa fide restitit: ut intelligerent omnes, Quanto plus apud nos pietatis jura, quam omnes opes valerent. Illo igitur tempore dum infans convalescit, tutusque ejus administrat, non habentibus Spartanæ reges instituit, non inventionem earum magis, exemplo clarior: Si quidem nihil lege ulla in exit, cujus non ipse primus in se documentum. Populum in obsequia principum, principitiam imperiorum formavit. Parcimoniis suasit, existimans laborem militiæ, ingulitatis consuetudine faciliorem fore. La non pecunia, sed compensatione mercedis. Auri argenti que usum, velut omnium materiam, sustulit.

II. Administrationem reipublicæ perstitit: Regibus potestatem bellorum, malicia per annuas successiones; Senatulegum; populo sublegendi Senatum, quos vellet magistratus, potestatem permisit.

permisit. Fundos omnium æqualiter inter omnes divisit, ut æquata patrimonialia neminem potentiorum altero redderent. Convivari omnes publice iussit, ne cujus divitiæ vel luxuria in occulto essent. Juvenibus non amplius una veste uti toto anno permisit, nec quemquam cultius quam alterum progredi, necepulati opulenti, ne imitatio in luxuriam verteretur. Pueros puberes non in foris, sed in agrum deduci præcepit, ut primos ante nos non in luxuria, sed in opere, & laboribus agere, quam viri facti essent, statuit. Virgines sine dote, sine palmento degere, neque prius in urbem redire, quam viri facti essent, statuit. Virgines sine dote, cum nullis dotis frans tenerentur. Maximum horum ætatis senum esse voluit: Nec sane usquam terrarum locum honoratiorem senectus habet. Hæc quoniam primo, solutis antea moribus, dura vitæ, auctorem eorum Apollinem Delphicum fregit, & inde se ea ex præcepto numinis delulisse, ut consuescendi radium metus religionis vincat. Dein ut æternitatem legibus suis daret, jurando obligat civitatem, nihil eos de ejus legibus muturos, priusquam reverteretur: & simulat se ad oraculum Delphicum proficisci, consultum, quid addendum mutandumque legibus vitæ periculum exilium egit, abjicique in mare ossa sua moneri iussit, ne relatis Lacedæmonem, solutos se Spartanæ religione jurisjurandi in dissolvendis legibus administrarentur.

CAP. IV. His igitur moribus ita brevi civitas convaluit, ut cum Messeniis propter stupratas virgines suas, in solenni Messeniorum sacrificio, bellum

tum intulissent, gravissima se execratione obstrinxerint, non prius quam Messeniam expugnassent, reversuros; tantum sibi vel de viribus suis, vel de fortuna spondentes. Quæ res initium dissensionis Græciæ, & intestini belli causa & origo fuit. Itaque cum contra præsumptionem suam annis decem in obsidione urbis tenerentur, & querelis uxorum post tam longam viduitatem revocarentur: veriti, ne hac perseverantia belli, gravius sibi quam Messeniis nocerent: quippe illis quantum juventutis bello intercidat, mulierum fecunditate suppleri; sibi & belli damna assidua, & fecunditatem uxorum, absentibus viris, nullam esse: itaque legunt juvenes ex eo genere militum, qui post iuramentum in supplementum venerant, quibus Spartam remissis promiscuos omnium foeminarum concubitus permiscere: maturiorem futuram conceptionem rati, si eam singulæ per plures viros experirentur. Ex his nati, ob notam materni pudoris, Partheniæ vocati, qui cum ad annos xxx. pervenissent, metu inopiæ (nulli enim pater existerat, cuius in patrimonium successio speraretur) ducem Palantum assumunt, filium Araci, qui auctor Spartanis fuerat, juventutis ad generandam subolem domum remittendæ: ut sicuti dudum patrem ejus nascendi auctorem habuissent, sic ipsum spei ac dignitatis suæ haberent. Itaque nec salutatis matribus, è quarum adulterio infamiam collegisse videbantur, ad sedes inquirendas proficiscuntur; diuque & per varios casus jactati, tandem in Italiam deferuntur, & occupata arce Tarentinorum, expugnatis veteribus incolis, sedes ibi constituunt. Sed post annos plurimos dux eorum Palantus, per seditionem in exilium proturbatus, Brundisium se contulit, quo expulsi sedibus suis veteres Tarentini concesserant. His moriens

audientem persuadet, ut ossa sua, postremasque reliquias conerant, & tacite spargi in foro Tarentinorum curent. Hoc enim modo recuperate illos patriam suam posse, Apollinem Delphis cecinisse. Illi arbitantes eum inultionem sui, civium fata prodidisse, preceptis parvere: sed oraculi diversa sententia fuit. Perpetuitatem enim urbis, non amissionem hoc facto promiserat. Ita ducis exulis consilio, & hostium ministerio possessio Tarentina Patheuis in æternum fundata. ob cujus beneficii memoriam Palanto divinos honores decere.

CAP. V. Interea Messenii, cum virtute non possent, per insidias expugnantur. Dein cum per annos LXXI. gravia servitutis verbera, plerunque & vincula, ceteraque captivitatis mala perpessi essent, post longam penarum patientiam, bellum restant. Lacedæmonii quoque eo conspiratius ad arma concurrunt, quo adversus servos dimicaturi videbantur. Itaque cum hinc injuria, inde indignitas animos acueret; Lacedæmonii de belli eventum oraculo Delphis consulto, jubentur ducem belli ab Atheniensibus petere. Porro Athenienses, cum responsam cognovissent, in contemptum Spartanorum Tyrtæum poetam claudum pede misere: qui tribus præliis fusus, eo usq; desperationis Spartanos adduxit, ut ad supplementum exercitus, servos suos manumitterent, hisque interfectorum matrimonia pollicerentur; ut non numero tantum amissorum civium, sed & dignitati succederent. Sed reges Lacedæmoniorum, ne contra formam pugnando, majora detrimenta civitati infligerent, reducere exercitum voluerunt; ni intervenisset Tyrtæus, qui composita carmina exercitui pro concione recitavit; in quibus hortamenta virtutis, damnorum solatia, belli consi-

lia conscripserat. Itaque tantum ardorem militibus iniecit, ut non de salute, sed de sepultura solliciti, tesseras, insculptis suis & patrum nominibus, dextro brachio deligarent; ut si omnes adversum prælium consumpsisset, & temporis spatio confusa corporum lineamenta essent, ex indicio titulorum tradi sepulturæ possent. Cum sic animarum reges exercitum viderent, curant rem hostibus nunciari. Messeniis autem non timorem res, sed æmulationem mutuam dedit. Itaque tantis animis concursus est, ut raro unquam cruentius prælium fuerit. Ad postremum tamen victoria Lacedæmoniorum fuit.

C A P. VI. Interjecto tempore tertium quoque bellum Messenii reparavere: in cuius auxilium Lacedæmonii, inter reliquos socios etiam Athenienses adhibuere: quorum fidem cum suspectam haberent, supervacaneos simulantes, à bello eosdem dimiserunt. Hanc rem Athenienses graviter ferentes, pecuniam quæ erat in stipendium Persici belli ab universa Græcia collata, à Delo Athenas transferunt, ne deficientibus à fide societatis Lacedæmoniis, prædæ ac rapinæ esset. Sed nec Lacedæmonii quievire: qui cum Messeniorum bello occupati essent, Peloponnesenses immisere, qui bellum Atheniensibus facerent. Parvæ tunc temporis, classis in Ægyptum missa, vires Atheniensibus erant: Itaque navali prælio dimicantes, facile superantur. Interjecto deinde tempore, post reditum suorum aucti & classis & militum robore, prælium reparavere. Iam & Lacedæmonii, omis- sis Messeniis, adversus Athenienses arma vert- rant. Diu varia victoria fuit: ad postremum æquo Marte utrinque discessum. Inde revocati Lacedæ- monii ad Messeniorum bellum, ne medium tem- pus otiosum Atheniensibus relinquerent, cum The-

Thebanis paciscuntur, ut Boeotiorum imperium his restituerent, quod temporibus Persici belli amiserant, ut illi Atheniensium bella susciperent. Tantis furore Spartanorum erat, ut duobus bellis implicati, suscipere tertium non recusarent, dummodo inimicis suis hostes acquirerent. Igitur Athenienses, adversus tantam tempestatem, belli duos duces deligunt, Periclem spectatae virtutis virum, & Sophoclem scriptorem tragediarum: qui diviso exercitu, & Spartanorum agros vastaverunt, & multas Achaiae civitates Atheniensium imperio adiecerunt.

CAP. VII. His malis fracti Lacedaemonii, in annos III. pepigerunt pacem: sed tam longum otium ininimicitiae non tulerunt. Ita quintodecimo anno, rupto foedere, cum contemptu deorum hominumque, fines Atticos populantur: Et ne praedam potius, quam pugnam expetisse viderentur, hostes ad periculum provocant. Sed Athenienses, consilio Periclis ducis, populationis injuriam differunt in tempus ultionis; Supervacuam pugnam existimantes, cum ulcisci hostem sine periculo possent. Deinde interjectis diebus, naves conscendunt, & nihil sentientibus Lacedaemoniis, totam Spartam depredantur, multoque plura auferunt, quam amiserant. Propterea ut in comparatione damnorum, longe plaris fuerit ultio, quam injuria. Clara quidem haec Periclis expeditio habita: sed multo clarior privati patrimonii contemptus fuit. Hujus agros, in populatione ceterorum, intactos, hostes reliquerant, sperantes acquirere se illi posse, aut periculum ex invidia, aut ex suspitione prodicionis infamiam. Quod ante prospiciens Pericles, & futurum populo praedixerat; & ad invidiae impensum declinandum, agros ipsos dono reipublicae dederat. Acque ita, unde periculum quaesitum fue-

rat, ibi maximam gloriam invenit. Post hæc interjectis diebus, navali prælio dimicatum est: victi Lacedæmonii fugerunt. Nec cessatum deinceps est, quin aut terra, aut mari, varia præliorum fortuna invicem se trucidarent. Denique fessi tot malis, pacem in annos quinquaginta fecere, quam non nisi sex annis servaverunt. Nam inducias quas proprio nomine condixerant, ex sociorum persona rumpebant: quippe quasi minus periurii contraherent, si ferentes sociis auxilia, potius quam si aperto prælio dimicassent. Hinc bellum in Siciliam translatum: quod priusquam expono, de Siciliae situ pauca dicenda sunt.

LIBER IV.

BREVIARIUM CAPITVM.

1. Sicilia insula situs, soli natura. Aetna item montis ac Scyllæ & Charybdis miraculum.
2. Nomina, incolæ veteres, Tyranni Siciliae, cui Carthaginenses inhiant.
3. Rheginenses ab Himeranis oppressi. Athenienses imperiū Sicilia ambiunt, & prosperè agunt initio.
4. In incepto pergentes, Syracusani Lacedæmonios accersunt. Græcorum concursus fit, & bellum in Siciliam transfertur.
5. Athenienses à Gylippo Lacedæmoniorum Duce terra marique franguntur: Ducibus Demosthene & Nicia indecoro fato sublati.

CAP. I.

Siciliam ferunt angustis quondam faucibus Italiae adhæsisse; direptamque velut à corpore, majore impetu superi maris, quod toto vndarum onere illuc vehitur. Est autem ipsa terra tenuis ac fragilis; & cavernis quibusdam fistulisque

que ita penetrabilis, ut ventorum tota ferme flati-
bus pareat; nec non & ignibus generandis nutrien-
disque soli ipsius naturalis materia quippe intrin-
secus fixatum sulphure & bitumine traditur: quæ
res facit, ut spiritus cum igne inter interiora luctan-
te, frequenter & compluribus locis nunc flam-
mas, nunc vaporem, nunc fumum eructet. Inde
denique *Ætæ* montis per tot secula durat incen-
dium. Et ibi actior per spiramenta cavernarum
ventus incutitur, harenarum moles egeruntur.
Proxima Italia promontorium, Rhegium di-
citur, ideo quia Græce abrupta hoc nomine pro-
ponitur. Nec mirum si fabulosa est loci hujus
arsipita, in quem res tot coiere mixtæ. Primum
quod nunquam aliàs tam torrens fretum, nec so-
lus citato impetu, verum etiam sævo; neque ex-
pectantibus modo terribile, verumetiam procul
videntibus. Volarum porro in se concurrentium
santa pugna est, ut alias veluti terga dantes in
aruum desident, alias quasi victrices in sublime
freti videas: nunc hic fremitum ferventis æstus,
nunc illic gurgitem in voraginem desidentis ex-
pallias. Accedunt vicini, & perpetui *Ætæ* montis
ignes, & insularum *Æolidum*, veluti ipsis undis
alacris incensum. Neque enim in tam angustis
terminis aliter durare tot seculis tantus ignis po-
tuit, nisi humoris nutrimentis aletetur. Hinc
ignis scilicet *Scyllam* & *Charybdis* peperere; hinc
lætantis æstus; hinc monstri credita simulacra;
cum navigantes magnis vorticibus pelagi desi-
derantemur, lætrare putant undas, quas sorben-
tis æstus vorago confidit. Eadem causa etiam *Ætæ*-
ræ montis perpetuos ignes facit. Nam aquarum
ille coactus, captum secum spiritum in imum
fundum trahit, atque ibi suffocatum tamdiu tenet,
donec per spiramenta [terre diffusus, nutrimenta]
ignis

ignis incendat. Iam ipsa Italiae Siciliaeque vicini-
tas, [jam] promontiorum altitudo ipsa ita simi-
lis est, ut quantum nunc admirationis, tantum
antiquis terroris dederit; credentibus, coeuntibus
in se promontoriis, ac rursus discedentibus, soli-
da intercipi absumique navigia. Neque hoc ab an-
tiquis in dulcedinem fabulae compositum, sed me-
tu & admiratione transeuntium. Ea est enim pro-
cul insipientibus natura loci, ut sinum maris, non
transitum putes; quò cum accesseris, discedere ac
seungi promontoria, quae antea juncta fuerant,
arbitrere.

C A P. I I. Siciliae primo Trinacriae nomen
fuit; postea Sicania cognominata est. Haec à prin-
cipio patria Cycloperum fuit: quibus extinctis, Co-
calus regnum insulae occupavit: post quem singu-
lae civitates in tyrannorum imperium concessere-
runt, quorum nulla terra feracior fuit. Horum ex
numero Anaxilaus justitia cum caeterorum cru-
delitate certabat; cujus moderationis haud medio-
crem fructum tulit: Quippe decedens cum filios
parvulos reliquisset, tutelamque eorum Micalo,
spectatae fidei servo, commisisset: tantus amor
memoriae ejus apud omnes fuit, ut parere servo,
quam deferere regis filios mallent; principesque
civitatis obliti dignitatis suae, regni maiestatem
administrari per servum paterentur. Imperium
Siciliae etiam Carthaginenses tentavere; diuque
varia victoria cum tyrannis dimicatum. Ad po-
stremum amisso Hamilcare imperatore cum exer-
citu, aliquantisper quievit victi.

C A P. I I I. Medio tempore cum Rhegini dis-
cordia laborarent, civitasque per dissensionem
divisa in duas partes esset; veterani ex altera parte
ab Himera in auxilium vocati, pulsae civitate, con-
tra quos implorati fuerant; & mox caesis, quibus
tulerant

velerant auxilium, urbem cum conjugibus & liberis sociorum occupare; ausi facinus nulli tyranno comparandum: quippe ut Rheginis melius fuerit vinci, quam vicisse. Nam siue victoribus captivitatis iure servissent, siue amissa patria exulare necesse habuissent; non tamen, inter aras & patrias laqueis occidari, crudelissimis tyrannis patriam cum conjugibus ac liberis prædam reliquissent. Catinienses quoque cum Syracusanos graves preceperunt, dissi viribus suis, auxilium ab Atheniensibus petivere: qui seu studio majoris imperii, quæ Africam Græciamque penitus occuparent, seu metu facti pridem à Syracusanis classis, ne Lamamoni illæ vires accederent; Lamponium ducem cum classe in Siciliam misere, ut sub specie ferendi Catiniensibus auxilii, tentarent Siciliæ imperium. Et quoniam prima initia, frequenter cæsis hostibus, prospera fuerant; majore denuo classe, & robustior exercitu, Lachete & Cariade ducebus, Siciliam petivere: sed Catinienses, siue metu Atheniensium, siue terrore belli, pacem cum Syracusanis, remissa Atheniensium auxiliis, fecerunt.

CAP. IV. Interjecto deinde tempore, cum fides pacis à Syracusanis non servaretur, denuo legatos Athenas mittunt, qui sordida veste, capillo barbaque promissis, & omni squaloris habitu ad misericordiam commovendam acquisito, concionem deformes adveniunt: adduntur precibus lacrymæ: & ita misericordem populum supplices movent, ut damnarentur duces, qui ab his auxilia dedissent. Igitur classis ingens decemitur: creantur duces Nicias, & Alcibiades, & Lamachus; tantisque viribus Sicilia repetitur, ut ipsis terrori essent, in quorum auxilia mittebantur. Brevi post tempore, revocato ad reatum Alcibiade, duo præ-

lia pedestria secunda Nicias & Lamachus faciunt munitionibus deinde circundatis, hostes etiam marinis com meatibus in urbe clausos intercludunt. Quibus rebus fracti Syracusani, auxilium à Lacedæmoniis petiverunt. Ab his mittitur Gylippus, solus, sed in quo instar omnium auxiliorum erat. Is audito genere belli, jam inclinato statu, auxiliis partim in Græcia, partim in Sicilia contractis, opportuna bello loca occupat. Duobus deinde præliis victus, congressus tertio, occiso Lamacho, & hostes in fugam compulit, & socios obsidione liberavit. Sed cum Athenienses à bello terrestri in navale se transtulissent, Gylippus classem Lacedæmone cum auxiliis arcessit: quo cognito, & ipsi Athenienses in locum amissi ducis Demosthenem & Eurymedonta, cum supplemento copiarum mittunt: Peloponesii quoque communi civitatum decreto, ingentia Syracusanis auxilia misere. & quasi Græciæ bellum in Siciliam translatum esset, ita ex utraque parte summis viribus dimicabatur.

- C A P. V. Prima igitur congressione navalis certaminis, Athenienses vincuntur. Castra quoque cum omni publica ac privata pecunia amittunt. Super hæc mala, cum etiam terrestri prælio victi essent, tunc Demosthenes censere cœpit, ut abirent Sicilia, dum res, quamvis afflictæ, nondum tamen perditæ forent: neque in bello malè auspiciato amplius perseverandum esse; domi graviora, & forsitan infeliciora bella, in quæ servare hos urbis apparatus oporteat. Nicias seu pudore male actæ rei, seu metu destitutæ spei civium, seu impellente fato, manere contendit. Reparatur igitur navale bellum, & animi à prioris fortunæ procella, ad spem certaminis revocantur: sed inscitia ducum, qui inter angustias maris tuentes se Syracusanos

Omnes aggressi fuerant, facile vincuntur. Eurymedon dux in prima acie fortissime dimicans, prius cecidit: triginta naves quibus prae fuerat, incenduntur. Demosthenes & Nicias, & ipsi victi, exercitum in terram deponunt, tutiorem fugam rati inire tentant. Ab his relictas centum triginta naves Gylippus invasit: ipsos deinde insequitur: fugientes partim capit, partim caedit. Demosthenes amisso exercitu, à captivitate, gladio, & voluntaria morte se vindicat: Nicias autem ne Demosthenis quidem exemplo, ut sibi consulere, admonitus, cladem suorum auxit dedecore captivitatis.

LIBER V.

BRIVIARIUM CAPITVM.

1. Alcibiades Siculi belli concitor in exilium confectus, Lacedaemonius ad bellum Atheniensibus inferendam impellit. Huic bello Darius Rex Persarum auxilium facit Lacedaemoniis.
2. Alcibiades res gesta in patriam. Lacedaemoniis suspectus, negotium illis facessit Tissafernis opera.
3. Alcibiades statum reip. mutat, deinde classe instructa in bellum pergit adversus Lacedaemonios.
4. Nova pugna & praclara de Lacedaemoniis victoria ab Alcibiade reportata. Is desideratus civibus suis Athenas reversus summa cum omnium letitia excipitur.
5. Lacedaemonii Persarum freti auxilio exercitum Atheniensem in Asia sparsum opprimunt. Alcibiades rem male gestam veritus populi impetum deus in voluntarium exilium proficiscitur.
6. Cimon Alcibiades successor invalidos & novos milites nationibus imperititer rem gerit, & navali praelio superatumcedis ad Evagoram.
7. Athe-

7. Atheniensium tot cladibus fractorum *pusillan-*
mitas.
8. Lacedæmonii victores urbe Athenarum deditio-
 ne potiuntur. Lysander statum reip. mutat: inde
 xxx. tyranni, & cades Alcibiadis.
9. Theramenes tyrannorum unus vir moderatus,
 à collegis trucidatur. Thrasybulus remp. colla-
 psam restituit, & prælio commisso xxx. tyranno-
 rum savissimos Critiam & Hippolochum mactat.
10. Thrasybulus populares fugientes placide revo-
 cat: superstites tyrannos urbe pellit, qui dum
 bellum reparare student comprehensi trucidantur
 & *μνησῖα*, id est, discordiarum oblivione inter ci-
 ves sancita.
11. Darii mors, inter cuius filios Artaxerxem &
 Cyrum lis de regno, quâ prius in occultum, deinde
 vero in apertum bellum erumpente, Artaxerxes
 demum, fratre occiso, & victoria & regno po-
 titur.

C A P. I.

Ubi Athenienses in Sicilia bellum
 per biennium cupidius, quam feli-
 cius gerunt, interim concitor & dux
 ejus Alcibiades absens Athenis insi-
 mulatur, mysteria Cereris Initio-
 rum sacra, nullo magis quam silentio solemniter,
 enuntiavisse. Revocatusque à bello ad iudicium,
 siue conscientiam, siue indignitatem rei non fe-
 rens, tacitus in exilium Elidem profectus est. Inde
 ubi non damnatum se tantum, verum etiam diris,
 per omnium sacerdotum religiones devotum co-
 gnovit, Lacedæmonia se contulit: ibique regem
 Lacedæmoniorum impellit, turbatis Atheniensibus
 adverso Siciliae prælio, ultro bellum inferre.
 Quo facto, omnia Græciæ regna, velut ad extin-
 guendum

quendam commune incendium, concurrunt. Tamen odium Athenienses immoderati imperii crudelitatem contraxerant. Darius quoque rex Persarum, memor paterni avitque in hanc urbem odii, facta cum Lacedæmoniis per Tissafernem præfectum Lydiæ societate, omnem sumptum belli pollicetur. Et erat hic quidem titulus cum Græcis colendi: re autem vera timebat, ne victis Atheniensibus ad se Lacedæmonii arma transferrent. Quis igitur mirerur, tam florentes Atheniensium opes fuisse, cum ad opprimendam unam urbem, totius Orientis vires concurrerent? Non tamen inertem, neque incruento cecidere bello: sed peritiam ad ultimum, victores etiam interdum, cunctis magis fortunæ varietate, quam victi sunt. Principio belli omnes ab his etiam socii deservierunt, ut fit: Quo se fortuna, eodem etiam favore hominum inclinat.

CAP. II. Alcibiades quoque motum adversus patriam bellum, non gregarii militis opera, sed imperatoris virtutibus adjuvat. Quippe acceptis quinque navibus in Asiam contendit, & tributarias Atheniensium civitates, auctoritate nominis sui, ad defectionem compellit. Sciebant enim domum claram, nec exilio videbant factum minorem; nec tam ablatum Atheniensibus ducem, quam Lacedæmoniis traditum; partaque cum amissis impetibus peribant. Sed apud Lacedæmonios virtus Alcibiadis plus invidiæ quam gratiæ contraxit. Itaque cum principes velut æmulum gloriæ suæ interficendum insidiis mandassent, cognita re Alcibiades per uxorem Agidis regis, quam adulterio cognoverat, ad Tissafernem præfectum Darii regis posuit; cui se celeriter officii comitate, & obsequendi gratia insinuavit. Erat enim & ætatis flore, & formæ veneratione, nec minus elo-

quentia, etiam inter Athenienses, insignis: sed in conciliandis amicitiarum studiis, quam in retinendis vir melior: quia morum vitia sub umbra eloquentiæ primo latebant. Igitur persuadet Tisiasferni, ne tanta stipendia classi Lacedæmoniorum præberet. Vocandos enim in portum muneris Ionios, quorum pro libertate, cum tributa Atheniensibus penderent, bellum susceptum sit. Sed nec auxiliis nimis enixe Lacedæmonios iuvandos; Quippe memorem esse debere, alienam se victoriam, non suam instruere: Et eatenus bellum sustinendum, ne inopia deferatur. Nam regem Persarum, dissentientibus Græcis, arbitrum pacis ac belli fore; & quos suis non possit, ipsorum armis victurum. perfecto autem bello, statim ei cum victoribus dimicandum. Domesticis itaque bellis Græciam obterendam, ne externis vacet; exæquandasque vires partium, & inferiores auxilio levandos. Non enim quieturos post hanc victoriam Spartanos, qui vindices se libertatis Græciæ professi sint. Grata oratio Tisiasferni fuit. Itaque commeatus malignè præbere: classem regiam non totam mittere; ne aut victoriam totam daret, aut necessitatem deponendi belli imponeret.

C A P. I I I. Interea Alcibiades hanc operam civibus venditabat: ad quem cum legati Atheniensium venissent, pollicetur his amicitiam regis, si respub. à populo translata ad senatum foret: sperans, ut aut concordante civitate, dux belli ab omnibus legeretur: aut discordia inter ordines facta, ab altera parte in auxilium vocaretur. Sed Atheniensibus imminente periculo belli, major salutis quam dignitatis cura fuit. Itaque permitte populo imperium ad senatum transfertur. Qui cum insita genti superbia crudeliter in plebem consuleret, singulis tyrannidis sibi impotentiam

vin-

vincantibus, ab exercitu Alcibiades exul revo-
catur, duxque classi constituitur. Statim igitur
Athenas venit, ex continenti se cum exercitu
venturum, recepturumque à quadringentis jura po-
puli, nisi ipsi redderent. Hac denuntiatione opti-
matus viri, primo urbem prodere Lacedæmo-
niis tentavit dein cum id nequissent, in exilium
profectus fuit. Igitur Alcibiades, intestino malo
patria liberata, summa cura classem instruit; atque
sea in bellum adversus Lacedæmonios pergit.

C A P. IV. Iam Mindarus & Pharnabazus, La-
cedæmoniorum daces, instructis navibus expe-
diant. Prælio commisso, victoria penes Athe-
nienses fuit. In eo bello major pars exercitus, &
omnes ferme hostium daces cæsi: naves LXXX. ca-
ptæ. Interjectis quoque diebus, cum bellum Lace-
dæmoni à mari in terram transtulissent, iterato
vincuntur. His malis fracti, pacem petiere: Quam
ne acciperent, opera eorum effectum est, quibus ea
res quantum perstabat. Interea & Syracusano-
rum auxilia, illarum à Carthaginienfibus Siciliae
bellum, domum revocavit: quibus rebus destitu-
tis Lacedæmoniis, Alcibiades cum classe victrici
Asiam vadit: multis locis prælia facit: ubique vi-
ctor recipit civitates, quæ defecerant: nonnullas
capit, & imperio Atheniensium adiicit: atque ita
pericula navali gloria vindicata, adjecta etiam laude
terræbelli, desideratus civibus suis Athenas
revertitur. His omnibus præliis ducentæ naves
hostium, & præda ingens capta. Ad hunc redeun-
tis cunctis triumphum, effusa omnis multitudo
obviam procedit: & universos quidem milites,
præcipue tamen Alcibiadem mirantur: in hunc
oculos cuncta universa, in hunc suspensa ora con-
vertit: hunc quasi de caelo missum, & ut ipsam
Victoriam comenatur: laudant quæ pro patria,

nec minus admirantur quæ exul contra gesserit; excusantes ipsi, iratum provocatumque fecisse. Enimvero tantum in uno viro fuisse momenti, ut maximi imperii subversi, & rursus recepti auferret: fieretque cum eo mira quædam fortunæ inclinationio. Igitur omnibus non humanis tantum, verum & divinis eum honoribus onerant: certant secum ipsi, utrum contumeliosius eum expulerint, an revocaverint honoratius. Ipsos illi deos gratulantes tulere obviam, quorum execrationibus erat devotus. Et cui paulo ante omnem humanam opem interdixerant, eum, si queant, in cælo posuisse cupiunt. Explent contumelias honoribus, detrimenta muneribus, execrationes precibus. Non Sicilia illis adversa pugna in ore est, sed Græciæ victoria: non classes per illum amissæ, sed acquisitæ: nec Syracusarum, sed Ionæ, Hellepontique meminerunt. Sic Alcibiades nunquam mediocribus, nec in offensa, nec in favore studiis suorum exceptus est.

C A P. V. Dum hæc aguntur à Lacedæmoniis, Lyfander classi belloque præficitur, & in locum Tissafernis, Darius rex Persarum filium suum Cyrum Ionæ Lydiæque præposuit: qui Lacedæmonios auxiliis opibusque ad spem fortunæ prioris erexit. Aucti igitur viribus, Alcibiadem cum centum navibus in Asiam profectum, dum agros longa pace divites, securius populatur, & prædæ dulcedine sine insidiarum metu sparsos milites habet, repentino aduentu oppressere: tantaque cædes palantium fuit, ut plus vulneris eo prælio Athenienses acciperent, quam superioribus dederant: & tanta desperatio apud Athenienses erat, ut ex continenti Alcibiadem ducem Conone mutarent; arbitantes victos se non fortuna belli, sed fraude impe-

imperatoris : apud quem plus prior offensa valuisse, quam recentia beneficia. Vicisse autem eum priore bello ideo tantum, ut ostenderet hostibus ; quoniam dactum speravissent , & ut carius eis ipsam victoriam venderet. Omnia enim credibilia in Alcibiade, vigor ingenii, & morum luxuria faciebat. Veritus itaque multitudinis imperum, de quo in voluntarium exilium proficiscitur.

CAP. VI. Itaque Conon Alcibiadi succedens, habens ante oculos cui duci successisset, classem maxima industria exornat : sed navibus exercitus detraxit fortissimis quibusque in Asia populatione amissa. Armantur tamen senes, aut impuberes pueri, & numerus militum sine exercitus robore replent. Sed non magnam bello moram ætas fecit imbellis : ceduntur passim, aut fugientes capiuntur : tantaque strages, aut occisorum, aut captivorum fuit, ut Atheniensium deletum non imperium tantum, verum etiam nomen videretur. Quo prælio perditis & desperatis rebus, ad tantam inopiam rediguntur, ut consumpta militari ære, peregrinis civitatem, servis libertatem, damnavis impunitatem darent. Ex qua colluvione hominum, conscripto exercitu, domini antea Græciæ, vis libertatem tuebantur. Iterum tamen fortunam maris experiendam decernunt. tanta virtus animorum erat, ut cum paulo ante salutem desperaverint, nunc non desperent victoriam. Sed neque in tales erat, qui nomen Atheniensium tueantur, neque ex vires, quibus vincere consueverant; neque ea scientia militaris in his, quos vincula, non calce continuerant. Itaque omnes aut capti, aut occisi. Cum dux Conon eo prælio superfuisset solus, crudelitatem civium metuens, cum octo navibus ad regem Cyprium concedit Evagoram.

CAP. VII. At dux Lacedæmoniorum rebus,

54
 feliciter gestis, fortunæ hostium insultat; captivas naves cum præda bellica, in triumphi modum ornatas, mittit Lacedæmona: ac tributarias Atheniensium civitates, quas metus dubiæ belli fortunæ in fide tenuerat, voluntarias recepit; nec aliud ditionis Atheniensium præter urbem ipsam reliquit. Quæ cuncta cum Athenis nunciata essent, omnes relictis domibus, per urbem discurrere pavidi: alius alium sciscitari; auctorem nuntii requirere: non pueros imprudentia, non senes debilitas; non mulieres sexus imbecillitas domi tenet: adeo ad omnem ætatem tanti mali sensus penetraverat. In foro deinde coeunt, atque ibi perpeti nocte fortunam publicam questibus iterant. Alii fratres, aut filios, aut parentes deflent, cognatos alii, alii amicos cognatis chariores, & cum privatis casibus querelam publicam miscent: jam se ipsos, jam ipsam patriam perituram, miseriorumque incolumium, quam amissorum fortunam iudicantes: sibi quisque ante oculos obsidionem, famem, & superbum victoremque hostem proponentes: jam ruinam urbis & incendia, jam omnium captivitatem & miserrimam servitutem recordantes: feliciores prorsus priores urbis ruinas ducentes, quæ incolumibus filiis parentibusque, rectorum tantum ruina taxatæ sint. Nunc autem non classem, in quam, sicuti pridem, confugiant, superesse; non exercitum, cuius virtute servati pulchriora possent mœnia extruere.

C A P. VIII. Sic defletæ ac prope perditæ urbi hostes superveniunt, & obsidione circundata obsessos fame urgent. Sciebant enim neque ex adventis copiis multum superesse, & ne novæ advehi possent, providerant: quibus malis Athenienses fracti, post longam famem, & assidua suorum funera, pacem petivere: quæ an dari deberet, diu inter

vet. Spartanos, sociosque deliberatum. Cum multi dedendam Atheniensium nomen, urbemque incendio consumendam censerent; negarunt se Spartani, ex duobus Græciæ oculis alterum eruturos: pacem polliciti, si demissa Pyram versus ipsius brachia deicerent, navesque quæ reliquæ forent, traderent; resque publica ex semetipsis xxx. sectiones acciperet. In has leges traditam sibi urbem, Lacedæmonii formandam Lysandro tradiderunt. Insignis hic annus & expugnatione Athenarum, & morte Darii regis Persarum, & exilio Dionysii Siciliæ tyranni fuit. Mutato statu Athenarum, etiam civium conditio mutatur. Tringenta milites reipublicæ constituuntur, qui fiunt tyranni: quippe à principio tria millia sibi satellitum statuerant, quantum ex tot cladibus prope nec civium superfuerat: & quasi parvus hic ad contineendam civitatem exercitus esset, septingentos milites à victoribus accipiunt. Cædes deinde civium ab Alcibiade auspicantur, ne iterum rempublicam sub obtentu liberationis invaderet. Quem cum profectum ad Artaxerxem Persarum regem comperissent, citato itinere miserunt, qui eum intercepterent: à quibus occupatus, cum occidi aperte non posset, vivus in cubiculo in quo dormiebat, crematus est.

CAP. IX. Liberati hoc ultoris metu tyranni, miseris urbis reliquias cædibus & rapinis extantur. Quod cum displicere uni ex numero suo Therameni didicissent, ipsum quoque ad terrorem omnium interficiunt. Fit igitur ex urbe passim omnium fuga; repleturque Græcia Atheniensium exilibus: quod etiam ipsum auxilium cum miseris existeret, (nam Lacedæmoniorum edicto, civitates, exules recipere prohibebantur) omnes se Argos & Thebas contulere: ibi non so-

lum tutum exilium egerunt, verum etiam spem recuperandæ patriæ receperunt. Erat inter exules Thraſybulus, vir strenuus, & domi nobilis, qui audendum aliquid pro patria & pro ſalute communi, etiam cum periculo ratus; adunatis exilibus, caſtellum Phylen Atticorum finium occupat: nec deerat quarundam civitatum tam crudeles caſus miſerantium favor. Itaque Iſmenias Thebanorum princeps, etſi publicis non poterat, privatis tamen viribus adjuvabat: & Lyſias Syracuſanus orator, exul tunc, quingentos milites ſtipendio ſuo inſtructos, in auxilium patriæ communis eloquentiæ miſit. Fit itaque aſperum prælium: ſed cum hinc pro patria ſummis viribus, inde pro aliena dominatione ſecurius pugnaretur, tyranni vincuntur: victi in urbem refugerunt, quam exhaustam cædibus ſuis, etiam armis ſpoliant. Deinde cum omnes Athenienſes proditiſſimos haberent, demigrare eos ex urbe jubent, & in brachiis muri quæ diruta fuerant, habitare, extraneis militibus imperium tuentes. Poſt hæc Thraſybulum corrumpere, imperii ſocietatem pollicentes, conantur: quod cum non contigiſſet, auxilia à Lacedæmoniis petivere: quibus accitis, iterato præliantur. In eo bello Critias & Hippolochus, omnium tyrannorum ſæviſſimi, cadunt.

C A P. X. Cæteris victis, cum exercitus eorum, ex quibus major pars Athenienſium erat, fuſgeret, magna voce Thraſybulus exclamat: Cur ſe victorem fugiant, potius quam ut vindicem communis libertatis adjuvent? Civium illam meminerint aciem, non hoſtium eſſe; nec ſe ideo arma cepiſſe, ut aliqua victis adimat, ſed ut adempta reſtituat: xxx ſe dominis, non civitati bellum inferre. Admonet deinde cognationis, legum, ſacrorum communium; tum vetuſti per tot bella com-

committitur : uti misereantur exulum civium , si
tam patientes ipsi serviant : reddant sibi patriam ;
accipiant libertatem. His vocibus tantum promo-
tum est , ut reversus in urbem exercitus , xxx ty-
rannos emigrare Eleusina juberet , substitutis de-
cem qui tempore regerent : qui , nihil exemplo
prioris dominationis territi , eandem viam crude-
litatis aggressi sunt. Dum hæc aguntur , nuntiatur
Lacedæmonæ , in bellum Athenienses exarsisse : ad
quod comprimendum , Pausanias rex mittitur :
qui misericordia exulis populi permotus , patriam
miseris civibus restituit , & decem tyrannos ex
urbe Eleusina migrare ad cæteros jubet. Quibus
rebus cum pax statuta esset , interjectis diebus , re-
perit tyranni non minus restitutos exules , quam
se in exilium actos indignantes , quasi vero alio-
rum libertas , sua servitus esset ; bellum Athenien-
sibus inferunt : sed ad colloquium , veluti domi-
nationem recepturi , progressi , per insidias com-
perendi , ut pacis victimæ trucidantur : populus
quem emigrare jusserant , in urbem revocatur. At-
que ita per multa membra civitas dissipata , in
unum tantum corpus redigitur , & ne qua dissen-
sio ex ante actis nasceretur , omnes jurejurando
obligantur , discordiarum oblivionem fore. In-
venit Thebani Corinthiique legatos ad Lacedæ-
monios mittunt ; qui ex manubiis , portionem
prede communis belli periculique peterent . qui-
bus regis , non quidem aperte bellum adversus
Lacedæmonios decernunt : sed tacitis animis tan-
tam iam concipiunt , ut subesse bellum intelligi
posset.

CAP. XL. Eodem fere tempore Darius rex
Persarum moritur , Artaxerxe & Cyro filiis reli-
ctis. Regnum Artaxerxi , Cyro civitates , quarum
perfectus erat , testamentis legavit. Sed Cyro judi-

cium patris, injuria videbatur. Itaque occulte adversus fratrem bellum parabat. quod cum nuntiatum Artaxerxi esset, accersitum ad se fratrem, & innocentiam dissimulatione belli simulantem, compedibus aureis vinxit; interfecissetque, nisi mater prohibuisset. Dimissus igitur Cyrus, jam non occulte bellum, sed palam; nec per dissimulationem, sed aperta professione parare coepit: auxilia undique contrahit. Lacedæmonii memores Atheniensi bello enixe se ejus opera adjutos, velut ignorantes contra quem bellum pararetur, decernunt auxilia Cyro mittenda, ubi res ejus exegisset: quærentes apud Cyrum gratiam, & apud Artaxerxem, si vicisset, veniæ patrocinia, cum nihil adversus eum aperte decrevisset. Sed cum in bello fors prælii utrumque fratrem pugnae obtulisset, prior Artaxerxes à fratre vulneratur; quem cum equi fuga periculo subtraxisset, Cyrus à cohorte regia oppressus, interficitur. Sic victor Artaxerxes, & præda fraterni belli, & exercitu potitur. In eo prælio decem millia Græcorum in auxilio Cyri fuere. quæ & in cornu, in quo steterant, vicerunt; & post mortem Cyri, neque armis à tanto exercitu vinci, neque dolo capi potuerunt; revertentesque inter tot indomitas nationes, & barbaras gentes, per tanta itineris spatia virtute se usque terminos patriæ defenderunt.

LIBER VI.

BREVIARIUM CAPITVM.

1. *Lacedæmonii Asia imperium affectantes bellum movent. Rex Persarum Atheniensibus per Cononem auxilium concedit.*
2. *Lacedæmonii Ducem exercitus Agesilaum præficiunt. Cononis prudenter & fortiter gesta.*
3. *Pisandri & Cononis pugna in qua Lacedæmonii victi.*

4. In

4. Inclinatorio fortuna Lacedæmoniorum, quam Agesilai fortitudo sustentat.
5. Athenienses Iphicratem & Cononem Lacedæmonia opponant. Athena ex Lacedæmoniorum spoliis inflaurantur.
6. Gratia pax à Rege Persarum indicta, quam Lacedæmonii magno suo malo turbant.
7. Thebani Lacedæmonios laceſſunt, unde dubia Martis alea, & pugna ad Mantinæum.
8. Epaminonda fortissimi Thebanorum Ducis inſcriptio, & elogium.
9. Tacito Gratia labes poſt Epaminonda exceſſum.

CAP. I.

Lacedæmonii more ingenii humani, quo plura habent, eo ampliora cupientes, non contenti accessione Athenienſium opum vires ſibi duplicatas, totius Aſiæ imperium affectare ceperunt, ſed major pars ſub regno Persarum erat. Itaque Hiercyllides dux in hanc militiam electus, cum videret ſibi adverſus duos præfectos Artaxerxis regis, Pharnabazum & Tiſſafernem, maximam præcium viribus ſuccinctos, dimicandum, pacificari cum altero ſtatuit. Aptior viſus Tiſſafernes, vir & induſtria potior, & militibus Cyri quondam regis inſtructior, in colloquium vocatur, & ſtatutis conditionibus, ab armis dimittitur. Hanc rem Pharnabazus apud communem regem criminatur, ut Lacedæmonios Aſiam ingreſſos non repulerit armis, ſed impenſis regiis abſolvit, mercedurque ab his ut differant bella, quam præcunt, tanquam non ad unius ſummam imperii decus omne perveniat. Indignum autem bella non perſici, ſed redimi; hoſtem precio, non armis ſummoveri. His vocibus regem Tiſſaferni

ferni alienatum hortatur, ut in locum ejus, navalis belli ducem eligat Conona Atheniensem, qui amissa bello patria Cypri exulabat: quippe Atheniensibus, etsi fractæ sint opes, manere tamen navalem usum, nec si eligendus sit ex universis, meliorem alium esse. Acceptis igitur quingentis talentis, jussus est Conona classi præficere.

C A P. I I. His cognitis, Lacedæmonii & ipsi à rege Ægypti Hercynione auxilia navalis belli per legatos petunt, à quo centum triremes, & sexcenta millia modiorum frumenti missa: à ceteris quoque sociis ingentia auxilia contracta sunt. Sed tanto exercitui, & contra tantum ducem, deerat dignus imperator. Itaque postulantibus sociis Agesilaum ducem, regem tunc Lacedæmoniorum: propter responsum oraculi Delphici, diu Lacedæmonii, an eum summæ rei præponerent, deliberaverunt: quibus futurus imperii finis denuntiabatur, cum regium claudicasset imperium: erat enim pede claudus. Ad postremum statuerunt, melius esse incessu regem, quam imperio regnum claudicare. Posteaquam Agesilaum cum ingentibus copiis in Asiam misere: non facile dixerim quod aliud par ducum tam bene comparatum fuerit: quippe ætas, virtus, consilium, sapientia utrique prope una: gloria quoque rerum gestarum eadem: quibus cum paria omnia fortuna dederit; invictum tamen ab altero utrunque servavit. Magnus igitur amborum apparatus belli, magnæ res gestæ fuerunt. Sed Cononem seditio militum invadit, quos præfecti regis fraudare stipendio soliti erant, eo instantius debita poscentibus, quo graviores sub magno duce militiam præsumebant. Itaque Conon diu rege per epistolas frustra fatigato, ad postremum ipse ad eum pergit à cujus aspectu & colloquio prohibitus est, quod eum more Persarum

tum adotare nollet : agit tamen cum eo per inter-
nuncios , & queritur opulentissimi regis bella ino-
pia dilabi , & qui exercitum parem hostibus ha-
beat , pecunia vinci , qua præstet ; inferioremque
eam ea parte vicinam inveniri , qua longe superior
sit. Possidet dari sui ministrum impensæ , quia plu-
ribus id munere perniciosum sit. Dato stipendio,
ad classem remittitur : nec moram agendis rebus
facit : multa fortiter , multa feliciter agit : agros ho-
stiles vadit : vires expugnat ; & quasi tempestas
quandam cuncta prostermit. Quibus rebus territi
Lacedæmonii , ad patriæ subsidium , revocandum
ab Asia Agesilao decernunt.

CAP. III. Interim Pisandrus ab Agesilao pro-
ficiente dux patriæ relictus , ingentem classem
summis viribus instruit , fortunam belli tentatu-
ra. Nec non & Conon tunc primum cum ho-
stium exercitu concursurus , magna cura ordinat
sua. Summa igitur non tam ducum in eo prælio ,
quam militum æmulatio fuit. Nam & ipse dux
Conon non tam Persæ , quam patriæ studebat ;
& sine afflictis Atheniensium rebus , auctor amif-
se dominationis fuerat : sic volebat idem haberi
reddere , patriamque vincendo recipere , quam vi-
cium amiserat : eo speciosius , quod ne ipsorum
quidem Atheniensium , sed alieni imperii viribus
dimiceret , pugnaretur periculo regis , victurus præ-
mio patriæ : gloriamque diversis artibus , quam
patriæ civitatis suæ duces consecuturus : quippe
illeon vincendo Persas , patriam defendisse : se Per-
sas vincendo faciendo , restitutum patriam esse.
Porro Pisandrus pro conjunctione Agesilai , etiam
virtutum æmulator erat ; contendebatque ne à re-
bus gestatis , & gloriæ splendore decederet ; neve
tot bellis ac hostis quæ suum imperium , brevis
momenti culpa subiret. Eadem militum &
omnium

omnium regum cura erat, quos *maior sollicitudo* cruciabat, non tam ne ipsi quæsitæ *opes amitte-* rent, quam ne pristinas Athenien~~tes~~ recipere. Sed quanto majus prælium fuit, tanto & clarior victoria Cononis. Victi Lacedæmonii fugam capessunt, præsidia hostium Athenis deducuntur: populo restituta dignitate conditio servilis eripitur: multæ quoque civitates recipiuntur.

C A P. I V. Hoc initium Atheniensibus resu-
mendæ potentia, & Lacedæmoniis habendæ finis
fuit. Namque velut cum imperio etiam virtutem
perdidissent, contemni à finitimis cœpere. Primi
igitur Thebani auxiliantibus Atheniensibus, bel-
lum his intulere: quæ civitas ex *infimis incre-*
mentis, virtute Epaminondæ ducis, ad spem im-
perii Græciæ erecta est. Fit itaque terrestre præ-
lium, eadem Lacedæmoniorum fortuna, qua pu-
gnatum adversus Conona navali prælio fuerat. In
eo bello Lyfander, quo duce Athenienses victi à
Lacedæmoniis fuerant, interficitur. Pausanias
quoq; alter dux Lacedæmoniorum proditionis ac-
cusatus, in exilium abiit. Igitur Thebani potiti vi-
ctoriam, universum exercitum ad urbem Lacedæ-
moniorum ducunt, facilem expugnationem rati,
quoniam deserti à sociis omnibus erant: quod
metuentes Lacedæmonii, regem suum Agesilaum
ex Asia, qui ibi magnas res gerebat, ad defensio-
nem patriæ arcessunt. Occiso enim Lyfandro nul-
lus alterius fiduciam ducis habebant. Cujus quo-
niam ferus adventus erat, conscripto exercitu,
obviam hosti procedunt. Sed victis, adversus
paulo ante victores, nec animus, neque vires pa-
res fuere. Prima igitur congressione funduntur.
Deletis jam suorum copiis supervenit rex Agefi-
laus, qui restituto prælio, non difficulter, recen-
ti & multis expeditionibus indurato milite, ho-
stibus

filium victoriam eripuit; ipse tamen graviter sauciatus.

CAP. V. Quibus rebus cognitis, Athenienses verentes, ne iterum Lacedæmoniis victoribus, in pristinam sortem servitutis redigerentur, exercitus concitabant, eumque in auxilium Bæotiorum perloquuntur, viginti quidem annos natum, sed magis indolis juvenem, duci jubent. Huius adolescentis supra ætatem virtus admirabilis fuit; nec unquam ante eum Athenienses, inter tot tantisque daces, aut spei majoris, aut indolis maturioris imperatorem habuerunt; in quo magis imperatoris tantum, verum & oratoris artes fuerunt. Conon quoque, audito reditu Agésilai, & ipse ex Asia ad depopulandos Lacedæmoniorum agros reversitur: atque ita, undique belli formidine circumstrepente, clausi Spartani ad summam desperationem rediguntur. Sed Conon vastatis hostium terris, Athenas pergit: ubi magno civium gaudio exceptus, plus tamen tristitiæ ipse ex incensa, & diruta à Lacedæmoniis patria, quam lætitiæ ex recuperata post tantum temporis, cepit. Itaque quæ incensa fuerant, prædaram sumpsit & exercitu Persarum restituit: quæ diruta, præcivit. Facum illud Athenarum fuit, ut ante à Persis cremata, manibus eorum; & nunc à Lacedæmoniis diruta, ex spoliis Lacedæmoniorum restitueretur: versa quoque vice, nunc haberent socios, quos tunc hostes habuerant; & hostes nunc parentur, cum quibus iuncti tunc arcuissimis societatis vinculis fuerant.

CAP. VI. Dum hæc geruntur, Artaxerxes rex Persarum, legatos in Græciam mittit, per quos jubet omnes homines discedere: qui aliter fecisset, eum se pro hoste habiturum: civitatibus libertatem suamque omnia restituit: quod non Græciæ laboribus,

boribus, assiduisque bellorum internecivis odii consulens fecit, sed ne occupato sibi Ægyptio bello, quod propter auxilia, adversus præfectos suo Lacedæmoniis missa, susceperat, exercitus sui in Græcia detinerentur. Fessi igitur tot bellis Græci cupide paruere. Hic annus, non eo tantum insignis fuit, quod repente pax tota Græcia facta est: sed etiam eo quod eodem tempore urbs Romana a Gallis capta est. Sed Lacedæmonii securis insidiantes, absentiam Arcadum speculati, castellum eorum expugnant, occupatoque præsidium imponunt. Itaque armato instructoque exercitu Arcades adhibitis in auxilium Thebanis, amissa bello repetunt. In eo prælio Archidamus dux Lacedæmoniorum vulneratur: qui cum cædi suos jam uictos videret, per præconem corpora interfectorum ad sepulturam poscit. Hoc est enim signum apud Græcos victoriæ traditæ. Qua confessione contenti Thebani, signum parcendi dedere.

C A P. V I I. Paucis deinde post diebus, neutris quicquam hostile facientibus, cum quasi tacito consensu induciæ essent, Lacedæmoniis alia bella adversus finitimos gerentibus, Thebani Epaminonda duce, occupandæ urbis eorum spem ceperunt. Igitur principio noctis, taciti Lacedæmonia proficiscuntur: non tamen aggredi incautos potuerunt. Quippe senes, & cetera imbellis ætas, cum adventum hostium præsensissent in ipsis portarum angustiis armati occurrunt, & adversus quindecim millia militum, non amplius centum jam effoctæ ætatis viri, pugna se offerunt. Tantum animorum viriumque, patriæ & penatium conspectus subministrat; tantoque præsentia, quam recordatione sui, majores spiritus largiuntur. Nam ut videre, inter quæ, & pro quibus starent, aut vincendum sibi, aut moriendum censuerant

Incipit. Pauci igitur sustinuerunt senes aciem, cui
pauci ante diem universa juvenus esse non potuit.
In eo periculo duo duces hostium cecidere. Cum
invenimus, Agelilai adventu nunciato, Thebani re-
cessisse: nec bellum diu dilatum: siquidem Spar-
tanorum juvenus, senum virtute & gloria incen-
sa, teneri non potuit, quin ex continenti, acie de-
cerderet. Cum victoria Thebanorum esset, Epami-
nonda, dum non ducis tantum, verum etiam
fortissimi militis officio fungitur, graviter vulne-
ratur. Quo facto, his ex dolore metus, & illis ex
gaudio super incipitur; atque ita veluti ex placito
confusa in periculo disceditur.

C. 8. VIII. Post paucos deinde dies Epami-
nonda decedit, cum quo vires quoque reipubl.
cecidissent. Nam sicuti telo si primam aciem præ-
fregis, reliquo ferro vim nocendi sustuleris: sic
illo veluti macrodæ teli ablato duce Thebanorum,
rei quoque publicæ vires habetate sunt: ut non
tam illum amisse, quam cum illo interiisse omnes
viderentur. Nam neque hunc ante ducem ullum
memorable bellum gessere, nec postea virtutibus,
sed clado insignes fuere: ut manifestum sit, pa-
triæ gloriam & salutem, & extinctam cum eo fuisse.
Fuit autem incertum, vir melior, an dux esset.
Nam & imperium non sibi semper, sed patriæ
quantivis: & pecuniæ adeo parcus fuit, ut sumptus
funeris deficeret. Gloriæ quoque non cupidior quam
pecuniæ: quippe recusantem, omnia imperia inge-
ssa sunt: honoresque ita gessit, ut ornamentum
non acciperet, sed dare ipsi dignitati videretur. Iam
literarum studium, jam philosophiæ doctrinam
tanta, ut mirabile videretur, unde tam insignis mi-
litaris sciendi homini inter literas nato. Neque ab
hoc vitæ proposito mortis ratio dissensit. Nam ut
erans in castra semianimis, vocem spiritumque
colle-

collegit, id vnum à circumstantibus requisivum cadenti sibi scutum ademisset hostis. Quod ut servatum audivit, allatumque, velut labori gloriæque socium osculatus est. Iterum quæsit utri vicissent. Ut audivit Thebanos, Bene habere rem, dixit: atque ita velut gratulabundus patriæ, expiravit.

C A P. I X. Huius morte etiam Atheniensium virtus intercidit. Siquidem amissio cui æmulum consueverant, in segnitiam torporemque resoluunt non ut olim in classem exercitusque, sed in de festos apparatusque ludorum, redditus publicos confundunt; & cum auctoribus nobilissimis poëtisque theatra celebrant, frequentius scenam quam castra visentes; versificatoresque meliores, quam ducem laudantes. Tunc vectigal publicum, quo antea milites & remiges alebantur, cum urbano populo dividendi cœptum est. Quibus rebus effectum est, ut inter otia Græcorum sordidum & obscurum antea Macedonum nomen emergeret: & Philippus obses triennio Thebis habitus, Epaminondæ & Pelopidæ virtutibus eruditus regnum Macedonia, Græciæ & Asiæ cervibus, velut jugum servitutis imponeret.

LIBER VII.

BREVIARIUM CAPITVM.

1. Macedonia vetus nomen, populus, primi Reges.
2. Perdiccæ Regis familia illustris & infantis Europi nobile fatum.
3. Legati Persarum ad Amyntam petulantia sua dant pœnas.
4. Pax Macedonia Bubaris Reguli Persæ opera conciliatur. Tragœdiæ in familia Amyntæ, Alexandri Macedonis avi.
5. Philippi Macedonis variis casus, fratribus dolo materno

maiora vita sublata à populo compulsus regnum
suscepit.

6. *Initia regni Philippici laude & observatione di-
gnissima, bella, conjugium, vitia & virtutes
exposuit.*

CAP. I.

Macedonia ante nomine Emathionis
regis, cujus prima virtutis experi-
menta in illis locis extant, Emathia
cognominata est. Hujus sicuti incre-
menta modica, ita termini perangu-
sti fuerunt. Populus Pelasgi, regio Boeotia diceba-
tur. Sed postea virtute regum, & gentis industria,
subactis primo finitimis, mox populis nationibus-
que, imperium usque extremos Orientis termi-
nos perlatum. In regione Pzonia, quæ nunc por-
tio est Macedonia, regnasse fertur Pelegon pater
Asteroxi, cujus Trojano bello, inter clarissimos
vindictæ urbis, nomen accepimus. Ex alio latere in
Europa regnum Europus nomine tenuit. Sed &
Cæsar cum magna multitudine Græcorum, se-
des in Macedonia responso oraculi jussus quære-
re, cum in Emathiam venisset, urbem Aedessam,
non sententibus oppidanis, propter imbrium &
nebulæ magnitudinem, gregem caprarum, im-
berem spirituum, secutus, occupavit; revocatus-
que in memoriam oraculi, quo jussus erat, duci-
bus capis imperium quærere, regni sedem sta-
tuit; reliqua postea observavit, quocunque
agmina moveret, ante signa easdem capras habe-
re, corporum daces habiturus, quas regni habue-
rat auctores. Urbem Aedessam ob memoriam
muneris Aegæ, populum Aegæas, vocavit. Pul-
so deinde Mida (namis quoque portionem Ma-
cedoniæ tenuit) aliisque regibus pulsus, in locum
omnium

omnium solus successit; primusque adunatis gentibus variorum populorum, veluti unum corpus Macedoniae fecit; crescentique regno, valida incrementorum fundamenta constituit.

C A P. I I. Post hunc Perdicca regnavit, cuius & vita illustris, & mortis postrema, veluti ex oraculo praecepta, memorabilia fuisse: siquidem senex moriens, Argæo filio monstravit locum, quo condidi vellet; ibique non sua tantum, sed & succedentium sibi regum ossa poni iussit; praefatus, quoad ibi conditæ posterorum reliquiae forent, regnum in familia mansurum: creduntque hac superstitione extinctam in Alexandro stirpem, quia locum sepulturae mutaverit. Argæus moderate, & cum amore popularium administrato regno, successorem filium Philippum reliquit: qui immatura morte raptus, Europum parvulum admodum instituit heredem. Sed Macedonibus assidua certamina cum Thracibus & Illyriis fuisse: quorum armis veluti quotidiano exercitio indurati, gloria bellicae laudis finitimos terrebant. Igitur Illyrii infantiam regis pupilli contemnentes, bello Macedonas aggrediuntur: qui praelio pulsī, rege suo in cunis prolato, & pone aciem posito, acrius certamen repetivere: tanquam ideo victi fuissent antea, quod bellantibus sibi regis sui auspicia defuissent; futuri vel propterea victores, quod ex superstitione animum vincendi ceperant: simul & miseratio eos infantis tenebat, quem, si victi forent, captivum de rege facturi videbantur. Conserto itaque praelio, magna caede Illyrios fudere, ostenderuntque hostibus suis, priore bello regem Macedonibus, non virtutem defuisse. Huic Amyntas succedit, & propria virtute, & Alexandri filii egregia indole insigniter clarus: cui Alexandro tanta omnium virtutum natura ornamenta extitere, ut
etiam

Stam Olympio certamine, vario ludicrorum genere contendere.

CAP. VII. Cum interim Darius rex Persarum, carpi ab Scythia fuga summotus, ne ubique deformis militis damnis haberetur, mittit eam parte copiarum Megabazum ad subigendam Thraciam, cuius tractus regna: quibus pro ignobili momento erat accessura Macedonia. Qui brevi tempore exsecuto regis imperio, legatis ad Amyntam regem Macedoniae missis, obsides in pignus fuit pacis dari sibi postulabat. Sed legati benigne carpi inter epulas ebrietate crescente, rogant Amyntam, ut apparatus epularum adijciat ius familiaritatis, adhibitis in convivium suis ac filii amicis: id apud Persas haberi pignus ac sordidum hospitii. Quae ut viderunt, perulantius Persas eis correctantibus, filius Amyntae Alexander rogat patrem, respectu aetatis ac gravitatis suae abiret convivio, pollicitus se hospitum temperarum iocor. Quo digresso, mulieres quoque paululum e convivio evocat, cultius exornaturus, gratiorumque seducturus. In quarum locum matronali habitu exornatos juvenes supponit; eosque perulantiam legatorum, ferro, quod sub veste gerebant, compescere jubet. Atque ita interfectis omnibus, ignarus rei Megabazus, cum legati non redirent, mittit eo cum exercitus parte Bubarem, ut in bellum facile & mediocre: dedignatus ipse, ne dehonestaretur praelio tam foedae gentis sed Bubares ante bellum, amore filiae Amyntae captus, omisso bello nuptias facit, deposuisseque hostilibus animis, in affinitatis jura succedit.

CAP. IV. Post discessum à Macedonia Bubaris, Amyntas rex decedit, cuius filio & successori Alexandro, cognatio Bubaris non Darii tantum

tem.

temporibus pacem præstitit : verum etiam Xerxem adeo conciliavit , ut cum Græciam velut tempestas quædam occupasset inter Olympum Hæmumque montes totius regionis eum imperio donaverit. Sed nec virtute minus, quam Persarum liberalitate regnum ampliavit. Per ordinem deinde successionis , regnum Macedoniae ad Amyntam fratris ejus Menelai filium pervenit. Hic quoque insignis industria ; & omnibus imperatoriis virtutibus instructus fuit: qui ex Eurydice tres filios sustulit , Alexandrum, Perdiccam, & Philippum Alexandri Magni Macedonis patrem , & filiam Euryonem : Ex Cygnæa autem Archelaum Archideum , Menelaum. Cum Illyriis deinde , & cum Olynthiis gravia bella gessit. Infidiis autem Eurydices uxoris, quæ nuptias generi pacta , occidendum virum , regnumque adultero tradendum susceperat , occupatus fuisset , ni filia pellicatum matris, & sceleris consilia prodidisset. Functus itaque tot periculis , senex decessit , regno, maximo ex filiis Alexandro , tradito.

CAP. V. Igitur Alexander inter prima initia regni, bellum ab Illyriis pacta mercede , & Philippo fratre dato obside, redemit. Interjecto quoque tempore per eundem obsidem cum Thebanis gratiam pacis reconciliat: quæ res Philippo maxima incrementa egregiæ indolis dedit. Siquidem Thebis triennio obses habitus prima pueritiæ rudimenta , in urbe severitatis antiquæ , & in domo Epaminondæ , summi & philosophi & imperatoris, deposuit. Nec multo post Alexander infidiis Eurydices matris appetitus occumbit : cui Amyntas in scelere deprehensæ propter communes liberos, ignarus eisdem quandoque exitiosam fore, pepercerat. Frater quoque eius Perdicca pari insidiarum fraude decipitur. Indignum proflus, libidinis cau-

liberos à matre viâ privatos , quam scelerum
 eorum supplicii liberorum contemplatio vindi-
 caverat. Predicta hoc indignior cædes videbatur,
 quod ei apud matrem misericordiam nec parvu-
 lus quidem filius conciliaverat. Itaque Philippus
 dux non regem , sed tutorem pupilli egit. At ubi
 graviora bella immindebant, serumque auxilium in
 expectatione infantis erat , compulsus à populo
 regnum suscepit.

CAP. VI. Ut est ingressus imperium , magna
 de illo spes omnibus fuit ; & propter ipsius inge-
 nium , quod magnam spondebat virum ; & pro-
 pter vetera Macedoniæ fata: quæ cecinerant uno,
 ex Amyntæ filio regnante , florentissimum fore
 Macedoniæ statum ; cui spei scelus matris hunc
 residuum fecerat. Principio regni , cum hinc cæ-
 des suarum indigne peremptorum, inde hostium
 multitudo : hinc insidiarum metus , inde inopia
 continuis bellis exhausti regni , immaturam æta-
 tem tyrois urgent ; bella, quæ velut conspira-
 tione quadam ad opprimendam Macedoniam ,
 multarum gradum ex diversis locis uno tempore
 confluebant, quoniam omnibus par esse non po-
 terat, dispensanda ratus ; alia interposita pactione
 componit, alia sedimit , facilimis quibusque ag-
 gressus , quorum victoria & militum trepidos ani-
 mos firmat, & contemptum sibi hostium de-
 meret. Primum illi cum Atheniensibus certamen
 fuit : quibus per insidias victis, metu belli gravio-
 ris , cum interficere omnes posset, incolumes sine
 pretio dimisit. Post hæc bello in Illyrios translato,
 multa millia hostium cædit. Urbem nobilissimam
 Larissam capie. Hinc Thessaliam , non prædæ cu-
 piditate , sed quod exercitui suorum Thessalo-
 rum equicum adiungere gestiebat , nihil minus
 quam bellum meventem , improvisus expugnat;
 unum

unumque corpus equitum pedestriumque copi-
rum invicti exercitus fecit. Quibus rebus felicitas
provenientibus, Olympiadem, Neoptolemi regis
Molossorum filiam uxorem ducit; conciliant
nuptias fratre patruele, altore virginis Arruba regis
Molossorum; qui sororem Olympiadis Troadum
in matrimonium habebat: quæ causa illi exitus
malorumque omnium initium fuit. Nam dum
regni incrementa affinitate Philippi acquiraturum
sperat, proprio regno ab eodem privatus, in exilio
consenuit. His ita gestis, Philippus jam non con-
tentus summovere bella, ultro etiam quietos lace-
sit. Cum Methonam urbem oppugnaret, in præter-
euntem de muris sagitta jacta, dextrum oculum
regis effodit. Quo vulnere nec segnior in bellum,
nec iracundior adversus hostes factus est; adeo ut
interjectis diebus pacem deprecantibus dederit;
nec moderatus tantum, verum etiam mitis adver-
sus victos fuerit.

LIBER VIII.

BREVIARIUM CAPITVM.

1. *Græcia clades sub Philippo Macedone. Thebani & Phocenses civilis belli faces.*
2. *Thebani Philippum accersunt, qui Phocenses opprimit. Athenienses salutis publicæ pro virili consulunt.*
3. *Contra Philippus Græciam lacerat, Cappadociam Macedoniae adjungit. Olynthios delet. Latrocinium exercet variis modis.*
4. *Atheniensibus, Thessalis, Bæotis & Phocensibus callidè imponit.*
4. *Phocenses ad deditionem, & reliquos Græcos cogit ad servile obsequium.*
6. *Monarchiam cum summa injustitia constituit.*

CAP. I.

Graeciae civitates dum imperare singula cupiant, imperium omnes perdidērunt: quippe in mutuum exitum sine modo ruentes, omnibus perire quod singula amitterent, non nisi oppellā sēserunt. Siquidem Philippus rex Macedoniae, velut ē specula quadam, libertatē omnium inficiens, dum contentiones civitatum alit, auxilia inferioribus ferendo, victos pariter victorūque subire regiam servitutem coegit. Causa & origo huius mali Thebani fuere: qui cum rerum potentes, secundam fortunam inbecillo animo ferentes, victos armis Lacedaemonios & Phocenses, quasi parva supplicia cadibus & rapinis habuissent, apud commune Graeciae concilium superbie accusaverunt. Lacedaemoniis crimiini datum, quod athen Thebanam induciarum tempore occupassent: Phocensibus, quod Boeotiam depopulati essent: procius quasi post arma & bellum, locum legibus reliquissent. Cum iudicium arbitrio victorum exerceretur, tanta pecunia damnarentur, quanta exsolvi non posset. Igitur Phocenses, cum agris, liberis, conjugibusque privarentur, desperatis rebus, Philomelo quodam duce, velut deo iuscentes, templum ipsum Apollinis Delphis occupavere. Inde auro, & pecunia diviti, conducto mercenario milite, bellum Thebanis indiderunt. Factum Phocensium, tametsi omnes evictarentur propter sacrilegium, plus tamen ividia Thebanis à quibus ad hanc necessitatem compelli fuerant, quam ipsis intulit. Itaque auxilia his & ab Atheniensibus, & à Lacedaemoniis missa. Prima igitur congressione Philomelus Thebanos castris euit. Sequenti praelio primus

D

inter

inter confertissimos dimicans cecidit, & sacrilegii poenas impio sanguine luit. In hujus locum dux Onomarchus creatur.

C A P. I I. Adversus quem Thebani Theffalique non ex civibus suis, ne victores potentiam ferre non possent, sed Philippum Macedoniae regem ducem eligunt; & externae dominationi, quam in suis timuerunt, sponte succedunt. Igitur Philippus, quasi sacrilegii, non Thebanorum ultor esset, omnes milites coronas laureas sumere jubet, atque ita veluti deo duce in proelium pergit. Phocenses insignibus dei conspectis, conscientia delictorum territi, abjectis armis fugam capessunt, poenasque violatae religionis sanguine & cadibus suis pendunt. Incredibile quantum ea res apud omnes nationes Philippo gloriae dedit. Illum vindicem sacrilegii, illum ultorem religionum: quod orbis viribus expiari debuit, solum qui piacula exigeret extitisse dignum. Itaque diis proximus habetur, per quem deorum majestas vindicata sit. Sed Athenienses audito belli eventu, ne in Græciam Philippus transiret, angustias Thermopylarum pari ratione sicuti antea advenientibus Persis occupavere; sed nequaquam simili aut virtute, aut causa: siquidem tunc pro libertate Græciae nunc pro sacrilegio publico; tunc à rapina hostium templa vindicaturi, nunc adversus vindices, templorum raptores defensuri: aguntque propugnatores sceleris, cujus turpe erat alios vindices fuisse: immemores prorsus, quod in dubiis rebus suis, illo deo etiam consiliorum auctore usi fuerant: quod illo duce tot bella victores inierant: tot urbes auspicato condiderant: tantum imperium terra marique quæsierant: quod nihil sine majestate numinis ejus aut privatae unquam, aut publicae rei gesserant. Tantum facinus admisisse

admirabile ingenia omni doctrina exculta, pulcherrima legibus institutisque formata, ut quid posthac succedere jure barbaris possent, non haberent.

CAP. III. Sed nec Philippus melioris fidei adversus socios fuit: quippe veluti timens, ne ab hostibus sacrilegii scelere vinceretur, civitates quarum paulo ante dux fuerat, quæ sub auspiciis ejus militarent, quæ gratulatur illi sibi que victoriam fuerant, hostiliter occupatas diripuit: conjuges liberosque omnium sub corona vendidit: non deorum immortalium templis, non ædibus sacris, non dispenaribus publicis privatisque, ad quos paulo ante ingressus hospitaliter fuerat, pepercit: potius ut non tam sacrilegii ultor extitisset, quam sacrilegionum licentiam quassisset videretur. Inde veluti rebus egregie gestis, in Cappadociam trajicit: ubi bello pari perfidia gesto, captisque per dolum & occisis finitimis regibus, universam provinciam imperio Macedoniæ adjungit. Deinde ad abolendam invidiæ famam, qua insignis præter ceteros tunc temporis habebatur per regna mitis, & opulentissimas civitates, qui opinionem ferrent, regem Philippum magna pecunia locare, & munus per civitates, & fana, & templa faciendæ; & ut per præcones susceptores sollicitarent: Quicum in Macedoniam venissent, variis dilationibus frustrari, vim regis majestatis timentes, taciti proficiscebant. Post hæc Olynthios aggreditur receptam enim per misericordiam, post cædem unius, hæc fratres ejus, quos Philippus ex noverca genitos, veluti participes regni interficere gestiebat. Ob hæc igitur causam urbem antiquam & nobilem excindit, & fratres olim destinato supplicio tradit: prædaque ingenti pariter & parricidii voco fruatur. Inde quasi omnia, quæ agitaasset

D 1

animo, &

animo, ei licerent, auraria in Thessalia, argenti metalla in Thracia occupat. Et ne quod jus vel fas inviolatum prætermitteret, piraticam quoque exercere instituit. His ita gestis forte evenit, ut eum fratres duo, reges Thraciæ, non contemplatione justitiæ ejus, sed invicem metuentes ne alterius viribus accederet, disceptationum suarum judicem eligerent. Sed Philippus, more ingenii sui, ad judicium veluti ad bellum, inopinantibus fratribus, instructo exercitu supervenit: & regno utrumque non judicis more, sed fraude latronis ac scelere spoliavit.

CAP. IV. Dum hæc aguntur, legati Atheniensium petentes pacem ad eum venerunt. Quibus auditis, & ipse legatos Athenas cum pacis conditionibus misit: ibique ex commodo utrorumque pax facta. Ex cæteris quoque Græciæ civitatibus, non pacis amore, sed belli metu legationes venerunt. Siquidem crudescente ira, Thessali, Bæotique orant, ut professum adversum Phocenses ducem Græciæ exhibeat: tanto odio Phocensium ardent, ut obliti cladium suarum, perire ipsi, quam non perdere eos præoptarent; expertamque Philippi crudelitatem pati, quam parcere hostibus suis mallerent. Contra Phocensium legati, adhibitis Lacedæmoniis & Atheniensibus, bellum deprecabantur, cujus ab eo dilationem ter jam emerant. Fœdum prorsus miserandumque spectaculum, Græciam etiam nunc & viribus, & dignitate orbis terrarum principem; regum certè gentiumque semper victricem, & multarum adhuc urbium dominam, alienis excubare sedibus; aut rogantem bellum, aut deprecantem: in alterius ope omnem spem posuisse orbis terrarum vindices; eoque discordia sua, civilibusque bellis redactos, ut adveniant ultro sordidam paulo ante clientelæ suæ partem:

parum : & hanc potissimum facere Thebanos La-
cedæmoniorumque antea inter se imperii, nunc Græ-
cæ imperantis æmulo. Philippus, venditione
gloriæ suæ, tantarum urbium fastidium agitat ;
atque ut utroque potius dignetur, æstimat. Secreto igi-
tur auditis utrique legationibus, his veniam belli
pollicetur jurjurando adactis, responsum nemi-
nā prudens : illis contra venturum se, auxilium-
que laurus. Utrosque vetat parare bellum, aut
metuere. Sic variato responso securis omnibus,
Thermopylarum angustias occupat.

CAP. V. Tunc primum Phocenses captos se
fraude Philippi animadvertentes, trepidi ad arma
confugunt. Sed neque spacium erat instruendi
belli, nec tempus ad contrahenda auxilia : & Phi-
lippos excidium minabatur, ni fieret deditio. Vi-
cique necesse erat, pacis salute se dediderunt. Sed
pactio ejus fidei fuit, cujus antea fuerat deprecāti
belli promissio. Igitur caduntur passim rapiuntur-
que ; non liberi parentibus, non conjuges maritis,
non decora simulacra templis suis relinquuntur.
Vixit tantum miseris solatium fuit, quod, cum
Philippus portione prædæ socios fraudasset, nihil
rerum suarum apud inimicos viderunt. Reversus
in regnum, ut pecora pastores nunc in hybernos,
nunc in æthereos saltus trajiciunt, sic ille populos
& vires, ut illi vel replenda, vel detelinquenda
quæque loci videbantur, ad libidinem suam trans-
fert. Miranda ubique facies, & excidio similis
erat : Non quidem pavor ille hostilis, nec discussus
per urbem milium erat : non tumultus armorum ;
non bonorum atque hominum rapina : sed taci-
tas mortis & luctus, verentibus ne ipsæ lacrymæ
pro contumacia haberentur. Crescit dissimulatio-
ne ipsa dolor, hoc alius demissus, quo minus pro-
ficere licet. Nunc sepulchra majorum, nunc veteres

penates, nunc recta, in quibus geniti erant, in quibusque genuerat, considerabant: miserantes nunc vicem suam, quod in eam diem vixissent; nunc filiorum, quod non post eam diem nati essent.

C A P. V I. Alios populos in finibus ipsis, hostibus opponit: alios in extremis [regni terminis] statuit: quosdam bello captos in supplementis urbium dividit. Atque ita ex multis gentibus nationibusque unum regnum populumque constituit. Compositis ordinatisque Macedoniæ rebus, Dardanos, cæterosque finitimos fraude captos expugnat. Sed nec à proximis manus abstinet. Si quidem Arrybam regem Epiri, uxori suæ Olympiadi arctissima cognatione junctum, pellere regno statuit; atque Alexandrum privignum ejus, uxoris Olympiadis fratrem, puerum honestæ pulchritudinis, in Macedoniam nomine sororis arcessit, omnique studio sollicitatum spe regni, simulato amore ad stupri consuetudinem perpulit, majora in eo obsequia habiturus, sive conscientiæ pudore, sive regni beneficio. Cum igitur ad viginti annos pervenisset, ereptum Arrybæ regnum puero admodum tradit, scelestus in utroque. Nam nec in eo jus cognationis servavit, cui ademit regnum; & eum cui dedit, impudicum fecit antequam regem.

LIBER IX.

BREVIARIUM CAPITVM.

1. *Philippus cogitat de Gracia subjuganda; ideo Byzantium, sed frustra obsidet.*
2. *A Scytharum rege variis modis deluditur, unde pugna & prada abducta.*
3. *Triballi Philippum prada spoliant. Athenienses & Thebanos Philippus prælio atterit.*

4. Vi-

4. Victoria moderate utitur : savi in Thebanos, qui fortiter se gerant.
5. Græciam pacare fludet, ut Persas bello adortur.
6. Pausanias Philippum obtruncat, ultionem ab iniquo iudice exigens.
7. Philippus olympiade & Alexandro consciis interficitur.
8. Philippi elogium ejusdemque cum Alexandro filii & successoris comparatio.

CAP. I.

IN Græciam Philippus cum venisset, sollicitatus paucarum civitatum direptione; & ex præda modicarum urbium, quantæ opes universarum essent, animo prospiciens, bellum toti Græciæ inferre statuit. Ad cujus emolumentum egeret pertinere ratus, si Byzantium, nobilem & maritimam urbem, receptaculum terra marique copiarum suis futuram, in potestatem redegisset, eandem claudens sibi portas, obsidione cinxit. Hæc namque urbs condita primo à Pausania rege Spartanorum, & per VII. annos possessa fuit: deinde variant victoria, nunc Lacedæmoniorum, nunc Achænsium juris habita est. Quæ incerta possessio effecit, ut nemine quasi suam auxiliis juvante, libentem constantius tueretur. Igitur Philippus longa obsidionis mora exhaustus, pecuniæ commercium de piratica mutuatur. Captis itaque centum triginta navibus, mercibusque distrahis, abstantem inopiam paululum recreavit. Deinde, ut unius urbis oppugnatione tantus exercitus teneretur, profectus cum fortissimis, multas Chersonesum urbes expugnat. Filiumque Alexandrum decem & octo annos natum, ut sub

militia patris tyrocinii rudimenta deponeret, ad se arcessit. In Scythiam quoque prædandi causa profectus est, more negotiantium, impensas belli alio bello resecturus.

C A P. II. Erat eo tempore rex Scytharum Atheas, qui cum bello Istriarum premeretur, auxilium à Philippo per Apolloninenses petit, in successionem eum regni Scythiæ adoptaturus. Cum interim Istriarum rex decedens, & metu belli, & auxiliorum necessitate Scythas solvit. Itaque Atheas remissis Macedonibus renuntiari Philippo jubet, neque auxilium ejus se petisse, neque adoptionem mandasse. Nam neque vindicta Macedonum egere Scythas, quibus meliores forent: neque heredem sibi incolumi filio deesse. His auditis Philippus legatos ad Atheam mittit, impensa obsidionis portionem petentes, ne inopia deferere bellum cogatur. Quod eo promptius eum facere debere, quod missis à se in auxilium ejus militibus, ne sumptum quidem vitæ, non modo officii pretia dederit. Atheas inclementiam cæli, & terræ sterilitatem causatus, quæ non patrimoniis ditet Scythas, sed vix alimenta exhibeat, respondit nullas sibi opes esse quibus tantum regem expleat; & turpius putare parvo defungi, quam totum abnuere: Scythas autem virtute animi, & duritia corporis, non opibus censerit. Quibus derisus Philippus, soluta obsidione Byzantii, Scythica bella aggreditur, præmissis legatis, quo securiores faceret, qui nuntient Atheæ, dum Byzantium obsidet, vovisse se statuam Herculi, ad quam in ostio Istri ponendam se venire, pacatum accessum ad religionem dei petens, amicus ipse Scythis venturus. Ille si voto fungi vellet, statuam sibi mitti jubet; non modo ut ponatur, verum etiam ut inviolata maneat, pollicetur: Exercitum autem fines

res ingredi negat se passurum. Ac si invitis Scythis
 statum ponat; eo digresso sublaturum, versu-
 rumque et statim in aculeos sagittarum. His u-
 trinque iritatis animis, proelium committitur.
 Cum virtute & numero præstarent Scythæ, astu
 Philippi vincuntur. Viginti millia puerorum ac
 foeminarum capta, pecoris magna vis, auri argen-
 tique nihil. Ea primum fides, inopiæ Scythicæ
 fuit. Viginti millia nobilium equarum ad genus
 faciendum in Macedoniam missa.

CAP. III. Sed revertenti ab Scythia, Tribal-
 li Philippo occurrunt: negant se transitum datu-
 ros, si portionem accipiant prædæ. Hinc iur-
 gium, & mox prælium, in quo ita in femore vul-
 neratus est Philippus, ut per corpus ejus equis in-
 terficeretur. Cum omnes occisum putarent, præ-
 da amissa est. Ita Scythica, velut devota, spolia
 pene lachryosa Macedonibus fuere. Vbi vero ex
 vulnere primam convaluit, diu dissimulatum bel-
 lum Atheniensibus infert: quorum causæ The-
 bani se junxere, metuentes, ne victis Athenien-
 sibus, veluti vicinum incendium belli ad se transi-
 ret. Facta igitur inter duas paulo ante infestissimas
 civitates societas, legationibus Græciam fati-
 gant; Commune hostem putant communibus
 viribus summovendum: neque enim cessaturum
 Philippum, si prospere prima successerint, nisi
 omnem Græciam domuerit. Motæ quædam ci-
 vitates Atheniensibus se jungunt: quasdam autem
 ad Philippum belli metus traxit. Prælio commis-
 so, cum Athenienses longe majore militum nu-
 mero præstarent, assiduis bellis indurata virtute
 Macedonum vincuntur: non tamen immemores
 pristina gloriæ cecidere: quippe adversis vulneri-
 bus, omnes loca quæ tuenda à ducibus accepe-
 rant, morientibus corporibus texerunt. Illic diebus

universæ Græciæ & gloriam dominationis, & vultissimam libertatem finivit.

C A P. I V. Hujus victoriæ callide dissimulata lætitia est. Denique non solita sacra Philippus illa die fecit: non in convivio risit: non ludos inter epulas adhibuit: non coronas aut unguenta sumpsit; & quantum in illo fuit ita vicit, vt victorem nemo sentiret. Sed nec regem se Græciæ, sed ducem appellari iussit. Atque ita inter tacitam lætitiā & dolorem hostium temperavit, ut neque apud suos exultasse, neque apud victos insultasse videretur. Atheniensibus, quos passus infestissimos fuerat, & captivos gratis remisit; & bello consumptorum corpora sepulturæ reddidit; reliquiasque funerum ut ad sepulchra majorum deferrent, ultro hortatus est. Super hæc Alexandrum filium cum amico Antipatro, qui pacem cum his amicitiamque jungerent, Athenas misit. Thebanorum porro non solum captivos, verumetiam interfectorum sepulturam vendidit. Principes civitatis alios securi percussit: alios in exilium redegit, bonaque omnium occupavit. Pulsos deinde per injuriam, in patriam restituit; ex horum numero ccc. exules, judices rectoresque civitati dedit: apud quos cum potentissimi quique rei ejus ipsius criminis postularentur, quod per injuriam se in exilium egissent, hujus constantiæ fuerunt, ut omnes se auctores faterentur, meliusque cum republica actum cum damnati essent, quam cum restituti, contenderent. Mira prorsus audacia: de iudicibus vitæ necisque suæ, quemadmodum possunt, sententiam ferunt; contemnuntque absolutionem quam dare inimici possunt: & quoniam rebus nequeunt ulcisci, verbis usurpant libertatem.

C A P. V. Compositis in Græcia rebus, Philippus omnium civitatum legatos ad formandum
rerum

rerum presentium statum evocari Corinthum jubet. Ibi pacis legem universæ Græciæ pro meritis singularum civitatum statuit; conciliumque omnium, veluti unum senatum, ex omnibus legit. Soli Lacedæmonii, & legem, & regem contempserunt: servitutem non pacem rati, quæ non ipsis civitatibus conveniret, sed à victore ferretur. Auxilia deinde singularum civitatum describuntur, sive adjuvandum ea manu rex oppugnante aliquo foret, seu dace illo bellum inferendum. Neque enim debium erat, imperium Persarum his apparatibus peti. Summa auxiliorum ducenta millia pedum fore, & equitum quindecim millia. Extra hanc summam & Macedoniæ exercitus erat, & confinis domitarum gentium barbaries. Initio veris tres duces in Asiam Persarum juris præmittit, Parmenionem, Amyntam, & Attalum, cujus sororem nuper expulsa Alexandri matre Olympiade, propter stupri suspicionem, in matrimonium receperat.

CAP. VI. Interea dum auxilia à Græcia coeunt, nuptias Cleopatæ filiz, & Alexandri, quem regem Epiri fecerat, celebrat. Dies erat pro magnitudine duorum regum, & collocantis filiam, & uxorem dacentis apparatibus insignis. Sed nec ludorum magnificentia deerat: ad quorum spectaculum Philippus dum sine custodibus, medius inter duos Alexandros, filium generumque condescenderet, Pausanias nobilis ex Macedonibus adolescens, nemini suspectus, occupatis angustis, Philippum in transitu obtruncat: diemque lætitiæ delinens, secundum luctu funeris facit. Hic Pausanias primis pubertatis annis stuprum per injuriam passus ab Attalo fuerat: cujus indignitati hæc etiam fardas accesserat: nam perductum in convivium, solumque mero Attalus, non suæ tantum,

quimper
mijubijoni
bet radum bet

tantum, verum & convivarum libidini, velut scortum vile subjecerat, ludibriumque omnium inter æquales reddiderat. Hanc rem ægre ferens Pausanias, querelam Philippo sæpe detulerat. Cum variis frustrationibus non sine risu differretur, & honoratum insuper ducatu adversarium cerneret; iram in ipsum Philippum vertit; ultionemque quam ab adversario non poterat, ab iniquo iudice exegit.

C A P. VII. Creditum est etiam immissum ab Olympiade matre Alexandri fuisse; nec ipsum Alexandrum ignarum paternæ cædis extitisse: quippe non minus Olympiadem repudium, & prælatam sibi Cleopatram, quam stuprum Pausaniam doluisse. Alexandrum quoque, regni æmulum fratrem ex noverca susceptum timuisse: eoque actum, ut in convivio antea primum cum Attalo, mox cum ipso patre iurgaret: adeo ut etiam stricto gladio eum Philippus confectatus sit, ægreque à filii cæde amicorum precibus exoratus. Quamobrem Alexander ad avunculum se in Epirum cum matre, inde ad regem Illyriorum contulerat: vixque revocanti mitigatus est patri, precibusque cognatorum ægre redire compulsus. Olympias quoque fratrem suum Alexandrum Epiri regem in bellum subornabat, pervicissetque ni filiae nuptiis pater generum occupasset. His stimulis irarum utrique Pausaniam de impunitate stupri sui querentem ad tantum facinus impulisse creduntur. Olympias certe fugienti percussori, equos quoque præparatos habuit. Ipsa deinde, audita regis nece, cum titulo officii ad exequias cucurrisset, in cruce pendentis Pausaniæ capiti, eadem nocte qua venit, coronam auream imposuit: quod nemo alius audere, nisi hæc, superstite Philippi filio, potuisset. Paucos deinde post dies, refixum

CORPUS

corpus interfectionis super reliquias mariti crema-
vit, & tumulum ei eodem fecit in loco, parentariq;
eidem quotannis, incussa populo superstitione,
curavit. Post hæc Cleopatram, à qua pulsa Philip-
pi matrimonio fuerat, in gremio ejus prius filia in-
terfecta, fuisse vitam suspendio coëgit, spectacu-
loque pendens ultionem potita est, ad quam per
parricidium festinaverat. Novissime gladium, quo
rex percussus est, Apollini sub nomine Myrtalis
consecravit: hoc enim nomen ante Olympiadis
parvula fuit. Quæ omnia ita palam facta sunt, ut
timuisse videatur, ne facinus ab ea commissum
non probaretur.

CAP. VIII. Decessit Philippus XL & VII anno-
rum, cum ætatis XXV regnasset. Genuit ex Laris-
sæ salutarice filium Aridæum, qui post Alexan-
dram regnavit. Habuit & alios multos ex variis
matrimonii regio more susceptos, qui partim fa-
to, partim ferro periere. Fuit rex armorum quam
conviviorum apparatibus studiosior; cui maximæ
opes erant instrumenta bellorum: divitiarum
quædam quam custodia solertior: itaque inter quo-
tidianas rapinas semper inops erat. Misericordia in
eo & peridia pari jure dilectæ. Nulla apud eum
turpis ratio vincendi. Blandus pariter, & infidiosus
alloquio, qui plura promitteret, quam præstaret:
in seria & jocos artifex. Amicitias utilitate, non
fide colebat. Gratiâ fingere in odio, instruere
inter emundantes odia, apud utrumque gratiam
quærit, solemnitas illi consuetudo. Inter hæc elo-
quentia, & insignis oratio, acuminis & solertie
plena: nec ornatus facilitas, nec facilitati inven-
tione desset ornatus. Hic Alexander filius
sacculus, & virtute & vitiis parte major. Itaque
vincendi ratio utrique diversa. Hic aperte, ille ar-
tibus bella tractabat. Deceptis ille gaudere hosti-
bus,

bus, hic palam fufis. Prudentior ille confilio, hic animo magnificentior. Iram pater diffimulare, plerumque etiam vincere: hic ubi exariffet, nec dilatio ultionis nec modus erat. Vini nimis uterque avidus: fed ebrietatis diverfa vitia. Pati mos erat etiam de convivio in hoftem procure-re, manum conferere, periculis fe temere offerre: Alexander non in hoftem, fed in fuos faviebat. Quamobrem Philippum faepe vulneratum proelia remifere: hic amicorum interfeftor convivio frequenter exceffit. Regnare ille cum amicis volebat, hic in amicos regna exercebat. Amari pater malle, hic metui. Literarum cultus utrique fimilis. Solertia pater majoris, hic fidei. Verbis atque oratione Philippus, hic rebus moderatio. Parcendi victis filio animus & promptior, & honeftior. Frugalitati pater, luxuria filius magis de-ditus erat. Quibus artibus orbis imperii funda-menta pater jecit, operis totius gloriam filius con-summavit.

LIBER X.

BREVARIUM CAPITVM.

1. *Artaxerxis filii in patrem conspirant. Sed con-
spiratione detecta, parricidii poenas dant.*
2. *Causa parricidii ex multiplici libidine nata.*
3. *Ochus Artaxerxis fuffeffor cognatorum Princi-
pum strage regiam replet. Perfica Monarchia
finis.*

CAP. I.

Artaxerxi regi Perfaram ex pellicibus
cxv. filii fuere, fed tres tantum iufto
matrimonio fufcepti: Darius, Aria-
rates, & Ochus. Ex his Darium con-
tra morem Perfaram, apud quos
rex non nifi morte mutatur, per indulgentiam pa-
ter

rex regem vivus fecit ; Nihil sibi ablatum existi-
mans , quod in filium contulisset ; sinceriusque
gaudium ex procreatione capturus, si insignia ma-
jestatis suæ vivus in filio conspexisset. Sed Darius
post nova paternæ pietatis exempla , interficiendi
patris consilium cepit. Sceleratus, si solus parrici-
dium cogitasset ; tanto sceleratior , quod in socie-
tatem facinoris assumptos , quinquaginta fratres
fecit parricidas. Ostenti prorsus genus , ubi in tan-
to populo non solum sociari , verumetiam fileri
parricidium potuit ; ut ex quinquaginta liberis ne-
mo inveniri sit , quem aut paterna majestas , aut
veneratio senis, aut indulgentia patris, à tanta im-
manitate revocaret. Adeone vile paternum no-
men apud tot numero filios fuit , ut quorum præ-
sidio tum etiam adversus hostes esse debuerat,
eorum infidiis circumventus , tutior ab hostibus
quam à filiis fuerit ?

C A P. II. Causa parricidii sceleratior ipso par-
ricidio fuit. Occiso quippe Cyro fraterno bello,
cujus mentio supra habita est , Aspasiæ pellicem
ejus rex Artaxerxes in matrimonium receperat.
Hanc patrem cedere sibi , sicuti regnum , Darius
postulaverat : qui pro indulgentia sua in liberos
primo factum se dixerat : mox pœnitentia du-
ctus , ut honeste negaret , quod temere promise-
rat , Solis eam sacerdotio præfecit , quo perpetua
illi ab omnibus viris pudicitia imperabatur. Hinc
exacerbatu juvenis, in iurgia primo patris erupit:
mox facta cum fratribus conjuratione, dum patri
infidias parat , deprehensus cum sociis , pœnas
parricidæ dis paternæ majestatis ultoribus dedit.
Conjuges quoque omnium cum liberis , ne quod
vestigium tanti sceleris extaret , interfectæ. Post
hæc Artaxerxes morbo ex dolore contracto dece-
dit, rex quam pater felicior.

C A P. III. Hereditas regni Ocho tradita, q
timens parem conjurationem, regiam cognat
rum cæde & strage principum replet, nulla no
sanguinis, non sexus, non ætatis misericordia per
motus: scilicet ne innocentior fratribus parricid
haberetur. Atque ita veluti purificato regno, bel
lum Cadusiis infert. In eo cum adversus provoca
torem hostium Codomannus quidam, omnium
favore processisset, hoste cæso, victoriam suis pa
riter, & prope amissam gloriam restituit. Ob hæc
decora idem Codomannus præficitur Armeniis.
Interjecto deinde tempore, post mortem Ochi re
gis, ob memoriam pristinae virtutis, rex à populo
constituitur, Darii nomine, ne quid regiae maje
stati deesset, honoratus; bellumque cum Alexan
dro Magno, diu variante fortuna, magna virtu
te gessit. Postremo victus ab Alexandro, & à co
gnatis occisus, vitam pariter cum Persarum regno
finivit.

LIBER XI.

BREVIARIUM CAPITVM.

1. Occiso Philippo Alexander Macedones in officio continet.
2. Initia principatus Alexandri. Persas bello aggredi constituit.
3. Gracos defectionem cogitantes coërcet.
4. Thebas victis incolis evertit. Atheniensibus infestus.
5. Sevit in Noverca sua cognatos, & in consanguineos suos, deinde bellum Persicum aggreditur.
6. Disciplinam militarem ordinat. Parva manu ingentia molitur. Persas prælio superat.
7. Insidiis vitatis Gordium nodum fatalem callide solvit.
8. Tauro monte transcenso in gravissimum morbum

hem incidit, & sanitati restituitur.

9. Ad alterum praelium apparatus. Atrox pugna. Strages Persarum, & fuga Darii, cuius Vxor, Mater, filia captiva ab Alexandro regiè excipiantur.

10. Persa superatis à Persarum luxu Alexander superatur. Nova in Orientem victoria. Tyrus expugnatur.

11. Provincia non paucis receptis pergit ad Hammonis oraculum.

12. Darii regem ambit, & pacem petenti recusatur.

13. Tertiū praelium inter Alexandrum & Darium circumstantia quedam.

14. Epistolam praelii descriptio. Persa fugantur, vicinis praeda ingenti potiuntur.

15. Darius à suis victus & multis vulneribus confusus, salutem dicit Alexandro, & in morte regiam animam praebeat. Alexander Darii obitum fletu & regia sepultura decorat.

CAP. I.

IN exercitu Philippi, sicuti variae gentes erant, ita eo occiso, diversi motus animorum fuisse. Alii quippe iniusta servitute oppressi, ad spem se libertatis erigebant: alii tædio longinquæ militiæ, remissam sibi expeditionem gaudebant: nonnulli facem nuptiis filiae accensam, rogo patris subditi dolebant. Amicos quoque, tam subita mutatione rerum haut mediocri metu ceperat, sperantes nunc provocatam Asiam: nunc Europam nondum perdomitam; nunc Illyrios & Thracas, & Bardonos, ceterasque barbaras gentes fidei dubiae, & mentis infidae, qui omnes populi si pariter deficiant, resisti nullo modo posse, Quævis rebus veluti medela quedam interventus Alexan-

Alexandri fuit; qui pro concione, ita vulgus omni consolatus, hortatusque pro tempore est, ut & metum timentibus demeret, & spe omnes imple-
ret. Erat hic annos xx natus: in qua ætate ita mo-
derate de se multa pollicitus est, ut appareret plura
cum experimentis reservare. Macedonibus im-
munitatem cunctarum rerum, præter militiæ va-
cationem dedit: quo facto tantum sibi favorem
omnium conciliavit, ut corpus hominis, non vir-
tutem regis mutasse se dicerent.

C A P. II. Prima illi cura paternarum exequia-
rum fuit: in quibus ante omnia, cædis conscios
ad tumulum patris occidi iussit: soli Alexandro
Lyncistarum fratri pepercit, servans in eo auspi-
cium dignitatis suæ: nam regem eum primus sa-
lutaverat. Æmulum quoque imperii Caranum fra-
trem ex noverca susceptum, interfici curavit. In-
ter initia multas gentes rebellantes compefcuit:
orientes nonnullas seditiones extinxit. Quibus re-
bus erectus, citato gradu in Græciam contendit.
ubi exemplo patris Corinthum evocatis civitati-
bus, dux in locum ejus substituitur. Inchoatum
deinde à patre Persicum bellum aggreditur, in cu-
jus apparatu occupato nuntiatur, Athenienses, &
Lacedæmonios ab eo ad Persas defecisse, aucto-
remque ejus defectionis magno auri pondere à
Persis corruptum, Demosthenem oratorem exti-
tisse; qui Macedonum deletas omnes cum rege
copias à Triballis affirmaverit, producto in con-
cionem auctore, qui in eo prælio, in quo rex ce-
ciderit, se quoque vulneratum diceret. Qua opi-
nionem mutatos omnium ferme civitatum animos
esse: præsidia Macedonum obsideri. Quibus mo-
tibus occursurus, tanta celeritate instructo para-
toque exercitu Græciam oppressit, ut quem venire
non senserant, videre se vix crederent.

CAP. III. Intransitu hortatus Theſſalos fuerat, beneficiorumque Philippi patris, maternæque ſux cum his ſub Aſacidarum gente neceſſitudinis admonerat. Cupide hæc Theſſalis audientibus, exemplo patris dux univerſæ gentis creatus erat, & vectigalia omnia, redditusque ſuos ei tradiderant. Sed Athenienſes, ſicuti primi defecerant, ita primi poſtremo corperunt: contemptum hostis in admirationem vertentes, pueritiamque Alexandri ſpectum antea, ſupra virtutem veterum ducum extolles. Miſſis itaque legatis, bellum deprecantur: quibus auditis & graviter increpatis, Alexander bellum remiſit. Inde Thebas exercitum convenit, eadem indulgentia uſurus, ſi parem poſſibilitatem inveniſſet. Sed Thebani armis, non precibus nec deprecatione uſi ſunt. Itaque victi, graviffima ex æque ſupplicia miſerrimæ captivitatis experiri ſunt. In conſilio cum de excidio urbis deliberarent, Phocæſes, & Plataenſes, & Theſpienſes, & Orchomeni, Alexandri ſocii, victoriarque participes, excidia urbium ſuarum, crudelitatemque Thebanorum referebant: ſtudia in Perſas non præſentia tantum, verum & vetera adverſus Græciæ libertatem increpantes. Quamobrem odium eos omnium populorum eſſe: quod vel ex eo manifeſtari, quod iurejurando ſe omnes obſtituerint, ut victis Perſis Thebas diruerent. Adijciunt & ſcelerum priorum fabulas, quibus omnes ſenas repleverint, ut non præſenti tantum poſſida, verum & vetere infamia inviſi forent.

CAP. IV. Tunc Cleadas unus ex captivis, data potestate dicendi, non à rege defeciſſe, quem interfectum adſeruit, ſed à regis heredibus: quicquid in eo ſit admiſſum, credulitatis, non perfidiæ culpam eſſe; cuius tamen jam magna ſe ſupplicia pepen-

pependisse, deleta juventute: nunc senum feminarumque sicuti infirmum, ita innoxium restare vulgus quod ipsum stupris contumeliisque *ita* vexatum esse, ut nihil amarius unquam sint passi: nec jam pro civibus se, qui tam pauci remanserint, orare; sed pro innoxio patriæ solo, & pro urbe, quæ non viro tantum, verum & deos genuerit. Privata etiam regem superstitione deprecatur, geniti apud ipsos Herculis, unde originem gens Æacidarum trahat; actaque Thebis à patre ejus Philippo pueritia: rogat urbi parcat, quæ majores ejus partim apud se genitos, deos adoret: partim educatos, summæ majestatis reges viderit. Sed potentior fuit ira, quam preces. Itaque urbs diruitur: agri inter victores dividuntur: captivi sub corona venduntur. quorum pretium non ex e mentium commodo, sed ex inimicorum odio extenditur. Miseranda res Atheniensibus visa. Itaque portas refugiis profugorum contra interdictum regis aperuere. Quam rem ita graviter tulit Alexander, ut secunda legatione denovo bellum deprecantibus, ita demum remisit, ut oratores & duces, quorum fiducia toties rebellent, sibi dedantur: paratisque Atheniensibus, ne cogantur subire bellum, eo res reducta est, ut retentis oratoribus, duces in exilium agerentur: qui ex continenti ad Darium profecti, non mediocre momentum Persarum viribus accessere.

C A P. V. Proficiscens ad Persicum bellum, omnes novercæ suæ cognatos, quos Philippus in excelsiorem dignitatis locum provehens, imperiis præfecerat, interfecit. Sed nec suis, qui apti regno videbantur, pepercit, ne qua materia seditionis, procul se agente, in Macedonia remaneret: & reges stipendiarios conspectioris ingenii, ad com-
mili-

miliciam secum trahit: segniores ad tutelam regni
 relinquit. Adunato deinde exercitu naves onerat:
 unde conspecta Asia, incredibili ardore mentis
 accensus, duodecim aras deorum in belli vota
 statuit. Patrimonium omne suum, quod in Ma-
 cedonia, Europaque habebat, amicis dividit sibi
 Asiam suffragari praefatus. Priusquam ulla navis lit-
 tore exisset, hostias credit, petens victoriam
 bello, quo toties à Persis perita Græciæ ultor
 electus sit: quibus longa jam satis, & matu-
 ra imperia contingere, quorumque tempus esse
 vices eripere melius acturos. Sed nec exercitus
 ejus alia, quam regis animorum præsumptio fuit:
 quippe omni omnes conjugum, liberorumque, &
 longinquæ domo militiæ, Persicum aurum, &
 totius Orientis opes, jam quasi suam prædā du-
 cebant: nec belli periculorumque, sed divitiarum
 meminerant. Cum delati in continentem essent,
 primus Alexander jaculum velut in hostilem ter-
 ram jecit, amantemque de navi tripudianti similis
 profuit: atque ita hostias credit, precatur ne se re-
 gem illarum invictarum accipiant. In Illo quoque ad
 tumulos heroum, qui Trojano bello ceciderant,
 parentia.

C A P. VI. Inde hostem petens, milites, à po-
 pulatione Asiæ prohibuit parcendum suis rebus
 praefatus, nec perdenda ea quæ possessuri vene-
 rint. In castris ejus fuere peditum xxx. duo mil-
 lia, equum quatuor millia quingenti, naves cen-
 tum lxxv. Hac tam parva manu universum
 terrarum orbem utrum sit admirabilius, vicerit
 an aggrediendus fuerit, incertum est: cum ad tam
 periculosum bellum exercitum legeret, non juve-
 nes robustos, nec primam florem ætatis, sed ve-
 tetanos, plerosque etiam emeritæ militiæ, qui
 cum patre pacisque militaverant, elegit: ut non
 tam

pependisse, deleta juventute: nunc senum feminarumque sicuti infirmum, ita innoxium restare vulgus quod ipsum stupris contumeliisque ita vexatum esse, ut nihil amarius unquam sint passi: nec jam pro civibus se, qui tam pauci remanserint, orare; sed pro innoxio patriæ solo, & pro urbe, quæ non viros tantum, verum & deos genuerit. Privata etiam regem superstitione deprecatur, geniti apud ipsos Herculis, unde originem gens Æacidarum trahat; actaque Thebis à patre ejus Philippo pueritia: rogat urbi parcat, quæ majores ejus partim apud se genitos, deos adoret: partim educatos, summæ majestatis reges viderit. Sed potentior fuit ira, quam preces. Itaque urbs diruitur: agri inter victores dividuntur: captivi sub corona venduntur. quorum pretium non ex e mentium commodo, sed ex inimicorum odio extenditur. Miseranda res Atheniensibus visa. Itaque portas refugiis profugorum contra interdictum regis aperuere. Quam rem ita graviter tulit Alexander, ut secunda legatione denovo bellum deprecantibus, ita demum remisit, ut oratores & duces, quorum fiducia toties rebellent, sibi dedantur: paratisque Atheniensibus, ne cogantur subire bellum, eo res reducta est, ut retentis oratoribus, duces in exilium agerentur: qui ex continenti ad Darium profecti, non mediocre momentum Persarum viribus accesse-

C A P. V. Proficiscens ad Persicum bellum, omnes novercæ suæ cognatos, quos Philippus in excelsiorem dignitatis locum provehens, imperiis præfecerat, interfecit. Sed nec suis, qui apti regno videbantur, pepercit, ne qua materia seditionis, procul se agente, in Macedonia remaneret: & reges stipendiarios conspectioris ingenii, ad com-

mili-

militem secum trahit: segniores ad tutelam regni relinquit. Adunato deinde exercitu naves onerat: unde conspecta Asia, incredibili ardore mentis accensus, duodecim aras deorum in belli vota statuit. Patrimonium omne suum, quod in Macedonia, Europaque habebat, amicis dividit sibi Asiam sufficere praefatus. Priusquam ulla navis litore excederet, hostias caedit, petens victoriam bello, quo toties à Persis petita Graeciae ultor electus sit: quibus longa jam satis, & matura imperia contigisse, quorumque tempus esse vires excipere melius acturos. Sed nec exercitus ejus alia, quam regis animorum praesumptio fuit: quippe obliti omnes conjugum, liberorumque, & longinqua domo militum, Persicum aurum, & totius Orientis opes, jam quasi suam praedam ducebant: nec belli periculorumque, sed divitiarum meminerunt. Cum delati in continentem essent, primus Alexander jaculum velut in hostilem terram jecit; armatusque de navi tripudianti similis profuit: atque ita hostias caedit, precatur ne se regem illorum invitum accipiant. In Illo quoque ad tumulos heroum, qui Trojano bello ceciderant, parentavit.

C A P. VI. Inde hostem petens, milites, à populatione Asiae prohibuit parcendum suis rebus praefatus, nec perdenda ea quae possessuri venerint. In exercitu ejus fuisse pedum xxx. duo millia, equorum quatuor millia quingenti, naves centum lxxv. Hac tam parva manu universum terrarum orbem utrum sit admirabilius, vicerit an aggrediendus fuerit, incertum est: cum ad tam periculosum bellum exercitum legeret, non juvenes robustos, nec primam aetatis, sed veteranos, plerosque etiam emeritae militiae, qui cum patre patrisque militaverant, elegit: ut non
tam

tam milites, quam magistros militiæ electos putares. Ordines quoque nemo nisi sexagenarius duxit : ut si principia castrorum cerneret, senatum te alicujus priscæ reipub. videre diceret. Itaque nemo in prælio fugam, sed victoriam cogitavit: nec in pedibus cuiquam spes, sed in lacertis fuit. Contrarex Persarum Darius, fiducia virium, nil astu agere, affirmans suis, occulta consilia victoriæ furtivæ convenire nec hostem regni finibus arce-re, sed in intimum regnum accipere: gloriosius ratus repellere bellum, quam non admittere. Prima igitur congressio in campis Adraستيis fuit. In acie Persarum sexcenta millia militum fuere, quæ non minus arte Alexandri, quam virtute Macedonum superata, terga verterunt. Magna itaque cædes Persarum fuit. De exercitu Alexandri novem pedites, centum vigintie quites cecidere; quos rex impense, ad ceterorum exemplum humatos, statuis equestribus donavit, cognatisque eorum immunitates dedit. Post victoriam major pars Asiæ ad eum defecit. Gessit & plura bella cum præfectis Darii, quos jam non tam armis, quam terrore nominis sui vicit.

C A P. V I I. Dum hæc aguntur, interim indicio captivi ad eum defertur, insidias ei ab Alexandro Lyncistarum, genero Antipatri, qui præpositus Macedoniae erat, parari. Ob quam causam timens, ne quis interfecto eo in Macedonia motus oriretur, in vinculis eum habuit. Post hæc Gordien urbem petit, quæ posita est inter Phrygiam majorem & minorem: cujus urbis potiundæ non tam propter prædam cupido eum cepit, sed quod audierat in ea urbe, in templo Iovis jugum Gordii positum; cujus nexum si quis solvisset, eum tota Asia regnaturum, antiqua oracula cecinisse. Hujus rei causa & origo illa fuit. Gordius cum in
his

his regionibus bubus conductis araret, aves eum
 omnis generis circumvolare coeperunt. Profectus
 ad consulendos augures vicinæ urbis, obviam in
 porta habuit virginem eximiæ pulchritudinis: per-
 contactus eam, quem potissimum augurem con-
 suleret: illa adita causa consulendi, gnara artis
 ex disciplina parentum, regnum ei portendi, re-
 spondit: polliceturque se & matrimonii, & spei
 sociam. Tam pulchra conditio, prima regni feli-
 citas videtur. Post nuptias, inter Phrygas orta
 seditio est. Consulentibus de fine discordiarum,
 oracula responderunt, regem discordiis opus esse,
 Iterato querentibus de persona regis, jubentur
 eum regem observare, quem reversi primum in
 templum Iovis euntem plaustro reperissent. Ob-
 vius illis Gordius fuit, statimque eum regem con-
 salutat, ille plaustrum, quo vehenti regnum de-
 clarum fuerat, in templo Iovis positum, majestati
 regis consecravit. Post hanc filius Mida regnavit,
 qui ab Orpheo factorum solemnibus initiatus,
 Phrygiam Religionibus implevit: quibus tutior
 omni vita, quam armis fuit. Igitur Alexander ca-
 pta urbe cum in templum Iovis venisset, jugum
 plaustris requisivit: quo exhibito, cum capita lora-
 mentorum intra nodos abscondita reperire non
 posset, violentius oraculo usus, gladio loramenta
 cædit: atque ita resolutis nexibus, latentia in no-
 dis capita invenit.

CAP. VIII. Hæc illi agenti, nuntiatur, Da-
 rium cum ingenti exercitu adventare. Itaque ti-
 mens angustias, magna celeritate Taurum trans-
 scendit: in qua festinatione quingenta stadia cursu
 fecit. Cum Taurum venisset, captus Cydni flumi-
 nis amoenitate, per mediam urbem influentis,
 projectis armis, plenus pulveris ac sudoris, in
 præfrigida undam se projecit. Tum repente can-
 tus

tus nervos ejus occupavit rigor, ut interclusa vox non spes modo remedii, sed nec dilatio periculi inveniretur. Unus erat ex medicis, nomine Philippus, qui solus remedium polliceretur: sed ipsum, Parmenionis pridie à Cappadocia missæ epistolæ suspectum faciebant: qui ignarus infirmitatis Alexandri scripserat, à Philippo medicum caveret: nam corruptum illum à Dario ingere pecunia esse. Tutius tamen est ratus, dubiæ se dei medici credere, quam indubitato morbo perire. Accepto igitur poculo, epistolas medico tradidit; atque ita inter bibendum oculos in vultu legentis intendit. Ut securum conspexit, lætior factus est, sanitatemque quarta die recepit.

C A P. I X. Interea Darius cum quadringentis millibus peditum, ac centum millibus equitum in aciem procedit. Movebat hæc multitudo hostium respectu paucitatis suæ, Alexandrum: sed interdum reputabat, quantas res cum ista paucitate gessisset: quantosque populos fudisset. Itaque cum spes metum vinceret, periculosius differre bellum ratus, ne desperatio suis cresceret, circumvectus suos, singulas gentes diversa oratione alloquitur: Illyrios & Thracas opum ac divitiarum ostentatione, Græcos veterum bellorum memoria, internecivique cum Persis odii accendebat: Macedones autem nunc Europæ victæ admonet, nunc Asiæ expetitæ: nec inventos illis toto orbe pares viros gloriatur. Cæterum & laborum finem hunc, & gloriæ cumulum fore. Atque inter hæc identidem consistere aciem jubet, ut hac mora consuecant oculis turbam hostium sustinere. Nec Darii regis opera in ordinanda acie defuit. Quippe omissis ducum officiis ipse omnia circumire, singulos hortari, veteris gloriæ Persarum, imperiique perpetuæ à diis immortalibus datæ possessionis

Soria admonere. Post hæc prælium ingentibus
 animis committitur. In eo uterque rex vulnera-
 tus. Tandem certamen anceps fuit, quoad fugeret
 Darius. Inde cædes Persarum secuta est. Cæsa
 sunt pedum virum & sexaginta millia, equitum
 decem milia: capta quadraginta millia. Ex ma-
 cedonibus ceciderunt pedestres cxxx. equites cl. In
 castris multam auri, ceterarumque
 opum multam. Inter captivos castrorum, ma-
 ver, & eademque soror, & filia duæ, Darii
 fuerunt. Ad quæ visendas hortandasque cum Ale-
 xander venit, conspectis armatis invicem se
 amplecti, & firmiter moritura complorationem
 ediderunt. Provoluit deinde genibus Alexandri,
 non matrem, sed dum Darii corpus sepeliant, di-
 lationem moris deprecantur. Motus tanta mu-
 lium pietate Alexander, & Darium vivere di-
 xit: & membris mortis metum dempsit: easque
 habere in regno præcepit. Filias quoque non sordi-
 dum deperitæ patri sperare matrimonium iussit.

CAP. X. Post hæc opes Darii, divitiarumque
 apparatus contemplatus, admiratione tantarum
 rerum capitur. Tunc primum luxuriosa convivium,
 & magnificam epularum sectari: tunc Barse-
 nem capivum diligere propter formæ pulchritudi-
 nem capitur. A qua postea susceptum puerum Her-
 culum vocat. Memor tamen adhuc Darium vi-
 vere, Iamnonem ad occupandam Persicam
 classem, &que amicos ad recipiendas Asiæ ci-
 vitates mittit: quæ statim audita fama victoriæ,
 ipsi Dario præfectis cum auri magno pondere
 tradendæ, in potestatem victorum venerunt.
 Tunc in Syriam proficiscitur: ubi obvios cum in-
 fatis multis Orientis reges habuit. Ex his pro me-
 ritis singulorum alios in societatem recepit: aliis
 regnum ademit, alios in regibus

regibus. Insignis præter cæteros fuit Abdalonius, rex ab Alexandro Sidoniæ constitutus. Quem Alexander, cum operam oblocare ad puteos exhauriendos, hortosque irrigandos solitus esset, misere vitam exhibentem, regem fecerat, spretis nobilibus, ne generis id, non dantis beneficium putarent. Tyriorum civitas cum coronam auream magni ponderis, per legatos in titulum gratulationis Alexandro misisset, grate munere accepto, Tyrum se ire velle ad vota Herculi reddenda, dixit. Cum legati rectius id eum in Tyro vetere & antiquiore templo facturum dicerent, in deprecantes ejus introitum ita exarsit, ut urbi excidium minaretur: confestimque exercitu insulæ applicato, non minus animosis Tyriis fiducia Carthaginiensium, bello excipitur. Augebat enim Tyriis animos Didonis exemplum, quæ Carthagine condita, tertiam partem orbis quæsisset; turpe ducentes, si scæminis suis plus animi fuisset in imperio quærendo, quam sibi in tuenda libertate. Amota igitur imbelli ætate Carthaginem, & arcessitis mox auxiliis, non magno post tempore per prodicionem capiuntur.

C A P. X. I. Inde Rhodum Alexander, Ægyptum, Ciliciamque sine certamine recipit. Ad Iovem deinde Hammonem pergit, consulturus & de eventu futurorum, & de origine sua. Namque mater ejus Olympias confessa viro suo Philippo fuerat, Alexandrum non ex eo se, sed ex serpente ingentis magnitudinis concepisse. Denique Philippus ultimo prope vitæ suæ tempore, filium suum non esse palam prædicaverat. Qua ex causa Olympiadem, velut stupri compertam, repudio dimiserat. Igitur Alexander cupiens originem divinitatis acquirere, simul & matrem infamia liberare, per præmissos subornat antistites, quid sibi respon-

spodere velit. Ingredientem templum, statim auxiliatus ut Hammonis filium salutant. Ille lætus deī adoptione, hoc se parte censeri jubet. Rogat deinde, an omnes interfectores parentis sui sit ultus: responderunt patrem ejus nec posse interfici, nec morti regis Philippi peractam plene ultionem esse. Tertiam interrogationem poscenti, victoriam omnium bellorum, possessionemque terrarum dari responderunt. Comitibus quoque suis responsam, ut Alexandrum pro deo, non pro rege colerent. Hinc illi aucta insolentia, mirusque animo iactavit tumor, exempta comitate, quam & Græcorum litteris, & Macedonum institutis didicerat. Reversus ab Hammone Alexandriam condidit, & coloniam Macedonum caput esse Ægypti jubeat.

CAP. XII. Darius cum Babyloniam profugisset, per epistolas Alexandrum deprecatur, redimendum sibi captivarum potestatem faciat, inque eam rem, magnam pecuniam pollicetur. sed Alexander in pretium captivarum regnum optulit, non pecuniam petit. Interjecto tempore, alia epistola Darii Alexandro redduntur, quibus filia matrimonium & regni portio offertur. Sed Alexander sua sibi dari rescripsit; iussitque supplicem venire, & regni arbitria victori permittere. Tum se pacis amissa, bellum Darius reparat: cum quadringentis millibus peditum, & centum millibus equum obviam vadit Alexandro. In itinere tumitur, uxorem ejus ex collisione abjecti partus decessisse, ejusque mortem illacrymatum Alexandrum, exequiasque benigne prosecutum, idque eam non amoris, sed humanitatis causa fecisse. Nam semel tantum eam Alexandro visam esse, cum matrem filiasque ejus parvulas frequenter consolaretur. Tunc Darius se ratus vere vi-

Etum, cum post tot prælia, etiam beneficiis a hoste superaretur, gratumque sibi esse, si vincere nequeat, quod à tali potissimum vinceretur. Scribit itaque & tertias epistolas, & gratias agit, quod nihil in suos hostile fecerit. Offert deinde maiorem partem regni usque flumen Euphraten, & alteram filiam uxorem; pro reliquis captivis triginta millia talentum. Ad hæc Alexander, Gratiarum actionem ab hoste supervacaneam esse respondit; nec à se quicquam factum in hostis adulationem, nec quod in dubios belli exitus, aut in leges pacis sibi lenocinia quæreret: sed animi magnitudine, qua didicerit adversus vires hostium, non adversus calamitates contendere; polliceturque præstaturum se ea Dario, si secundus sibi, non par haberi velit. Cæterum neque mundum posse duobus solibus regi: neque orbem summa duo regna salvo statu terrarum habere: proinde aut deditionem ea die, aut in posteram, aciem paret: nec polliceatur sibi aliam, quam sit expertus, victoriam.

C A P. XIII. Postera die aciem producunt: tum repente ante prælium, confectum curis Alexandrum somnus arripuit. Cum ad pugnam solus rex deesset, à Parmenione ægre excitatus, quærentibus somni causas omnibus inter pericula, cum etiam in otio semper parcior fuerit: Magno se æstu liberatum ait, somnumque sibi à repentina securitate datum, quod liceat cum omnibus Darii copiis configere: veritum se longam belli moram, si Persæ exercitum divisissent. Ante prælium utraque acies hostibus spectaculo fuit. Macedones multitudinem hominum, corporum magnitudinem, armorumque pulchritudinem mirabantur: Persæ à tam paucis victa suorum tot millia, studebant. Sed nec duces circumire suos cessabant.

Darius

Darius vix denis armatis singulos hostes, si divisio
factus, pervenire dicebat. Alexander Macedonas mo-
nebat, ne multitudine hostium, nec corporis ma-
gnitudine, vel coloris novitate moverentur: tan-
tum meminisse jubet, cum iisdem se tertio pu-
gnare; nec meliores factos putarent fuga, cum in
aciem suam tam tristem memoriam cedium sua-
rum, & tantum sanguinis duobus præliis fusi fer-
rent: & quemadmodum Dario majorem turbam
hominum esse, sic virorem sibi. Hortatur spernant
illam aciem auro & argento fulgentem, in qua
plus periculi, quam periculi sit; cum victoria
non armorum decore, sed ferri virtute quaeratur.

CAP. XIV. Post hæc prælium committitur.
Macedones in ferrum cum contemptu toties à se
victi hostis turbant: contra Perse mori, quam
vinci præoptabant. Raro ullo prælio tantum san-
guinis fusa est. Darius cum vinci suos videret,
mori voluit & ipse; sed à proximis fugere com-
pulsus est. Suddenitus deinde quibusdam, ut pons
Cydoi fluminis, ad iter hostium impediendum,
intestabatur; Non ita se saluti suæ velle con-
sultum esse, ut tot millia sociorum hosti objiciat:
debet & aliis fugæ viam patere, quæ patuerit sibi.
Alexander autem periculosissima quæque aggre-
diatur; & ubi confertissimos hostes acerrime
pugnare conspexisset, eo se semper ingerebat, pe-
riculorum suorum esse, non militum volebat. Hoc præ-
lio Alexander imperium rapuit, quinto post acceptum
regnum anno; cujus tanta felicitas fuit, ut post
hoc non rebellare ausus sit: patienterque Perse
post imperium tot annorum, jugum servitutis ac-
ceperint. Darius relictis militibus xxxiv.
diebus perdam recognovit. In urbe deinde Susa
xl. millia talentum invenit. Expugnat & Perse-
polim, caput Persici regni, urbem multis annis il-
lustrem,

lustrem, refertamque orbis terrarum spoliis, q̄
interitu ejus primum apparuere. Inter hæc de
admodum Græci occurrunt Alexandro, qui p̄
nam captivitatis truncata corporis parte tulera
rogantes, ut sicuti Græciam, se quoque ab hosti
crudelitate vindicaret. Data potestate redeunc
agros accipere maluerunt, ne non tam gaudii
parentibus, quam detestandum sui conspectu
reportarent.

C A P. X V. Interea Darius in gratiam victo
à cognatis suis, aureis compedibus catenisque
vico Parthorum Thara vincitur. Credo ita d
immortalibus judicantibus, ut in terra eorum, q̄
successuri imperio erant, Persarum regnum fin
retur. Alexander quoque citato cursu postera d
supervenit: ibique cognovit Darium clauso vehi
culo per noctem exportatum. Iussu itaque exerci
tu subsequi, cum sex millibus equitum, fugientem
insequitur: in itinere multa & periculosa prælia
facit. Emensus deinde multa millia passuum, cum
nullum Darii indicium reperisset, respirandi equis
data potestate unus ex militibus, dum ad fontem
proximum pergit, in vehiculo Darium, multis
quidem vulneribus confossum, sed spirantem ad
huc invenit: qui applicito captivo cum civem ex
voce cognovisset, id saltem præsentis fortunæ so
latium habere se dixit, quod apud intellecturum
locuturus esset, nec incassum postremas voces
emissurus. Perferri hæc Alexandro jubet, se nul
lis in eum meritorum officiis, maximorum illi de
bitorem mori, quod in matre liberisque suis, re
gium ejus, non hostilem animum expertus, feli
cius hostem quam cognatos fortitus sit: quippe
matri & liberis suis ab eodem hoste vitæ datam:
sibi à cognatis ereptam, quibus & vitam, & regna
derit: Quamobrem gratiam illis eam futuram,
quanti

quatinus victor videretur. Alexandro refert se, quam
solummodo precari superum
numina, & regales deos, uti illi terra-
rum omnium victori contingat imperium. Pro se
justitiam magis, quam gravem sepulture veniam
orare. Quod ad ultionem pertineat, jam non
scire, sed exempli, communemque omnium re-
gum esse causam, quam negligere, illi & indeco-
rum & periculosum esse: quippe cum in altero ju-
sticiae causa, in altero etiam utilitatis causa verse-
tur. Id quam rem unicum pignus fidei regiae, dex-
teram se legendam Alexandro dare. Post hæc por-
recta manu exspiravit. Quæ ubi Alexandro nun-
tiata fuit, viso corpore defuncti, tam indignam
illo talis morte lacrymis prosecutus est; cor-
pusque regio morte sepeliri, & reliquias ejus, ma-
joremque inferri iussit.

LIBER XIL.

BREVIARIUM CAPITVM.

1. *Alexandri in renuendo milite solertia. Gracibel-
lam abscisse Alexandro reparant.*
2. *Alexander rex Epirum Italiam turbat, & tandem
in pugna cadit; Scythæ Alexandri præfectum &
castrorum internecione delent.*
3. *Alexandri simulatio, ambitio, cum Thalestri
concubina, luxus & profusiones.*
4. *Quæ ratione Macedones tumultuantes in offi-
cio decedunt.*
5. *In beneficis suis ferrum stringit & nova ratio-
ne adversarios ulciscitur, populos multos subigit,
& Bysum Darii interfectorem de medio tolli cu-
rat.*
6. *In convivio mactat Clitum amicum, quem fru-
stra desiderat parari sera poenitentia ductus.*
7. *Ad ingenium reversus in prudentes consiliarios*
Cæsar

scavit : ad Orientem statuit imperii limites. Bacchi vestigiis delectatur : Herculisque gesta superare contendit.

8. *Porum praelio superatum regiè excepit & dimittit : multis populis expugnatis quietem exercitui concedere velle videtur.*

9. *Bellum instaurat. In Sugambrorum urbe devicta certat & periclitatur.*

10. *Ab amicis periculo ereptus, Oceanum lustrat : terminos imperii statuit : praefectos vita privas & ad nuptias applicat animum.*

11. *Liberalitas, munificentia & severitas ejusdem.*

12. *Qua ratione Macedones seditiosos ad officium revocaverit. Hephæstionis obitus & tumulus.*

13. *Dum Occidentales Provinciae manus porrigunt, Alexander in lethalem morbum incidit Babylonem pergens.*

14. *Alexander Antipatri artibus veneno extinguitur.*

15. *Alexandri moribundi novissima verba.*

16. *Ejusdem Alexandri Magni elogium.*

C A P. I.

Alexander in prosequendo Dario amissos milites, magnis funerum impensis extulit; reliquis expeditionis ejus sociis, tredecim millia talentum divisit. Equorum major pars aestu amissa, inutilesque etiam qui superfuerant, facti. Pecunia omnis centum nonaginta millia talentum Ecbatana congesta, eique Parmenio praepositus. Dum hæc aguntur, epistolæ Antipatri è Macedonia ei redduntur, quibus bellum Agidis regis Spartanorum in Græcia; bellum Alexandri regis Epiri in Italia; bellum Sopyrionis praefecti ejus in Scythia, continebatur. Quibus varie affectus,
plus

plura tamen Latinæ cognitis mortibus duorum æ-
thulorum regum, quam doloris amissi cum Sopy-
thone exercitus, suscepit. Namque post profectio-
nem Alexandri, Græcia ferme omnis in occasio-
nem recuperandæ libertatis, ad arma concurre-
bat, antiochum Lacedæmoniorum secuta, qui
Philippi Alexandrique pacem soli spreverant & le-
ges respuerant. Dux hujus belli Agis rex Lacedæ-
moniorum fuit, quem motum Antipater contra-
ctis milibus in ipso orru oppressit. Magna tamen
utrinque caedes fuit. Agis rex cum suos terga dan-
tes videret, dimissis satellitibus, ut Alexandro fe-
liciter, non virtute inferior videretur, tantam
stragem hostium edidit, ut agmina interdum fu-
garet. Ad posteriorem, etsi à multitudine victus,
gloria tamen omnes vicit.

C A P. I I. Porro Alexander rex Epiri, in Ita-
liam à Tarentinis, auxilia adversus Bruttios depre-
cantibus, sollicitatus, ita cupide profectus fuerat,
veluti in divisione orbis terrarum, Alexandro O-
lympiæ sociis sive filio Oriens, sibi Occidens
sociis contigisset; non minorem rerum materiam
in Italia, Africa, Siciliæque, quam ille in Asia, &
in Persia habiturus. Huc accedebat, quod sicut
Alexandro Magno Delphica oracula infidias in
Macedonia, ita huic responsum Dodonæi Iovis
urbem Pandoriam, annemque Acherusium præ-
dixit. Quæ utraque cum in Epiro essent, igna-
ras eadem & in Italia esse, ad declinanda fatorum
pericula, peregrinam militiam cupidius elegerat.
Igitur, cum in Italiam venisset, primum illi bel-
lum cum Apulis fuit: quorum cognito urbis fa-
so, brevi pò tempore pacem & amicitiam cum
rege eorum fecit. Erat namque tunc temporis urbs
Apulis Brundisium, quam Ætoli, sequuti tum
fama rerum in Italia gestarum clarissimum ac

nobilissimum ducem Diomedem, condiderant: sed pulsi ab Appulis, consulentes oracula responsum acceperant, locum quem repetissent, perpetuo posselluros. Hac igitur ex causa, per legatos cum belli comminatione, restitui sibi ab Appulis urbem postulaverant. Sed ubi Appulis oraculum innotuit, interfectos legatos in urbe sepelierant, perpetuam ibi sedem habituros. Atque ita defuncti responso, diu urbem possederunt. Quod factum cum cognovisset Alexander, antiquitatis fata veneratus, bello Appulorum abstinuit. Gessit & cum Brutiis Lucanisque bellum; multasque urbes cepit: tum & cum Metapontinis, & Pediculis, & Romanis, fœdus amicitiamque fecit. Sed Brutii Lucanique, cum auxilia à finitimis contraxissent, acrius bellum repetivere. Ibi rex iuxta urbem Pandosiam, & flumen Acheronta, non prius fatalis loci cognito nomine quam occideret, interficitur; moriensque non in patria fuisse sibi periculosam mortem, propter quam patriam fugerat, intellexit. Corpus ejus Thurii publice redemptum sepulturæ tradiderunt. Dum hæc aguntur in Italia, Sopyrion quoque præfectus Ponti ab Alexandro Magno relictus, ociosum se ratus, si nihil & ipse gessisset, adunato xxx millium exercitu, Scythis bellum intulit: cæsusque cum omnibus copiis, pœnas temere illati belli genti innoxia, luit.

C A P. I I I. Hæc cum nuntiata in Parthis Alexandro essent, simulato mœrore, propter Alexandri cognationem, exercitui suo triduum luctum indixit. Omnibus deinde, velut perpetrato bello, reditum in patriam expectantibus, conjugesque ac liberos suos animo jam quodammodo complectentibus, ad concionem exercitum vocat: ibi nihil actum tot egregiis præliis ait, si incolumis

Orien.

Orientalis barbaria relinquatur: nec se corpus, sed regnum Darii petisse; persequendosque esse eos, qui à regno defecerint. Hac oratione velut ex integro incitatis militum animis, Hyrcaniam, Mardoque subegit. Ibi ei occurrit Thalestris sive Minitha Amazonum regina cum ccc. mulieribus, xxy. dierum inter confertissimas gentes itinere confecta, ex rege liberos quaesitura: cuius conspectui adventusque admirationi omnibus fuit, & propter insolitum forminis habitum, & propter experitum concubitus. Ob hoc tredecim diebus otio à rege datus, ut visa est uterum implese, discessit. Post hæc Alexander habitum regum Persarum, & diadema insolitum antea regibus Macedonicis, velut in leges eorum quos vicerat transiit, assumit. Quæ ne invidiosius in se uno conspiceretur, amicos quoque suos longam vestem auræam purpureamque sumere jubet. Ut luxuriæ quoque, sicuti cultum Persarum imitaretur, inter pellicum regiarum greges electæ pulchritudinis nobilitatisque, nocturnum vices dividit. His rebus ingentes epularum apparatus adjicit, ne jejuna & destructa luxuria videretur, conviviumque juxta regiam magnificentiam ludis exornat: inmemor prociis, tantas opes amitti his moribus, non quaeri solere.

CAP. IV. Inter hæc indignatio omnium totis castris erat, à Philippo illum patre tantum degenerasse, et etiam patriæ nomen ejurare, moresque Persarum assumere, quos propter tales mores vicerat. Sed ne solus vitiis eorum, quos armis subegerat, succubuisse videretur; militibus quoque suis permittit, si quarum captivarum consuetudine tenerentur, ducere uxores: existimans minorem in patriam reditus cupiditatem futuram, habentibus in castris imaginem quandam larium, ac domesticæ

mestica sedis: simul & laborem militiae ^{nolli-} rem fore dulcedine uxorum. In supplemen- ^{ta quo-} que militum, minus exhaustiri posse Macedonia- ^{fac-} niam, si vereranis patribus tyrones filii succederent, militaturi in vallo, in quo essent nati, constantioresque futuri, si non solum tyrocinia, verum & incunabula in ipsis castris posuissent. Quae consuetudo in successores quoque Alexandri mansit. Igitur & alimenta pueris statuta; & instrumenta armorum equorumque juvenibus data; & patribus, pro numero filiorum, praemia statuta. Si quorum patres occidissent, nihilominus pupilli stipendia patrum trahebant; quorum pueritia inter varias expeditiones, militia erat. Itaque à parvula ætate periculis laboribusque indurati, invictus exercitus fuere: neque castra aliter quam patriam, neque pugnam aliud unquam quam victoriam duxere. Hæc suboles nomen habuit Epigoni. Parthis deinde domitis, praefectus his statuitur ex nobilibus Persarum Andragoras: unde postea originem Parthorum reges habuere.

C A P. V. Interea Alexander non regio, sed hostili odio sævire in suos cœpit. Maxime indignabatur carpi se sermonibus suorum, Philippi patris, patriæque mores subvertisse. Propter quæ crimina, Parmenion quoque senex, dignitate regi proximus, cum Philota filio, de utroque prius quæstionibus habitis, interficitur. Fremere itaque omnes universis castris cœpere, innoxii senis filique casum miserantes; interdum se quoque non debere melius sperare dicentes. Quæ cum nuntiata Alexandro essent, verens ne hæc opinio etiam in Macedoniam divulgaretur, & ne victoriæ gloria sævitiae macula infuscaretur, simulat se ex amicis quosdam in patriam victoriæ nuntios missurum. Hortatur milites suis scribere, rariorem habituros

occasione, propter militiam remotio-
nem. Duros fasces epistolarum tacite ad se deferri
jubet: ex quibus cognito de se singulorum judi-
cio, in unum cohortem eos qui de rege durius
opinati fuerant, contribuit, aut consumpturus
eos, aut in ultimis terris in colonias distributurus.
Inde Uticus, Everetas, Parymas, Parapam-
menos, Adaspis, ceterosque populos, qui
in radice Casiani morabantur, subegit. Interea
unus ex amicis Darii Beilus, victus perducitur,
qui regem non solum prodiderat, verum & inter-
fecerat. Quem in ultionem perfidiae excrucian-
dam furi Darii tradidit; reputans non tam ho-
stem suum fuisse Darium, quam amicum ejus, a
quo esset occisus. Et ut his terris nomen relinque-
ret, urbem, Alexandriam super amnem Taniam
condidit, intra diem septimum decimum muro
vi. milium passuum consummato, translatis eo
etiam civitatum populis, quas Cyrus condiderat.
In Bactrianis quoque Sogdianisque xii. urbes
condidit, distributis his, quoscunque in exercitu
seditiones habebat.

CAP. VI. His ita gestis solemni die amicos in
convivium vocat; Vbi orta inter ebrios rerum à
Philippo gestarum mentione, praeferre se patri
ipse, nunquam suam magnitudinem extollere
corlo temeris cepit, assentante majore convivarum
parte. Inque cum unus è senibus Clitus, fiducia
amicitiae regis, cujus palmam tenebat, memo-
riam Philippi meretur, laudaretque ejus res gestas;
adeo regem offendit, ut telo à satellite rapto, eun-
dem in convivio trucidaverit. Quae caede exultans,
mortuo paucissimum Philippi, laudemque pater-
nae militiae obiectabat. Postquam satiatus caede
animus conquievit, & in iram locum successit æsti-
matio, modo personam occisi, modo causam
occi-

occidendi considerans, pigere eum facti cœpit: quippe paternas laudes tam iracunde accepisse se, quam nec convitia debuisset; amicumque senem & innoxium à se occisum inter epulas & pocula, dolebat. Eodem igitur furore in pœnitentiam, quo pridem in iram versus, mori voluit. Primum in fletus progressus, amplecti mortuum, vulnera tractare, & quasi audienti confiteri dementiam; arreptum telum in se vertit: peregissetque facinus, nisi amici intervenissent. Mansit hæc voluntas moriendi etiam sequentibus diebus. Accesserat enim pœnitentiæ, nutricis suæ & sororis Cliti recordatio; cuius absentis eum maxime pudebat: tam fœdam illi alimentorum suorum mercedem redditam, ut in cuius manibus pueritiam egerat, huic juvenis, & victor, pro beneficiis funera remitteret. Reputabat deinde, quantum in exercitu suo, quantum apud devictas gentes fabularum atque invidiæ, quantum apud ceteros amicos metum & odium sui fecerit: quam amarum & triste reddiderit convivium suum, non armatus in acie, quam in convivio terribilior. Tunc Parmenion & Philotas, tunc Amyntas consobrinus, tunc noverca fratresque interfecti: tunc Attalus, Eurylochus, Pausanias aliique Macedoniæ extincti principes, occurrebant. Ob hæc illi quatrIduo perseverata inedia est, donec exercitus universi precibus exoratus est, precantis ne ita mortem unius doleat, ut universos perdat, quos in ultimam deductos Barbariam, inter infestas, & irritatas bello gentes, destituat. Multum profuere Callisthenis philosophi preces, condiscipulatu apud Aristotelem familiaris illi, & tunc ab ipso rege ad prodenda memoriæ acta ejus accitus. Revocato igitur ad bellum animo, Chorasmos & Dahas in deditio-nem accepit.

CAP VII. Deinde, quod primo ex Persico
superbia regis more distulerat, ne omnia pariter
invidiosiora essent, non salutari, sed adorari se
jubet. Acerrimus inter recusantes Callisthenes
fuit. Quæ res & illi, & multis principibus Mace-
donum exitio fuit: siquidem sub specie insidia-
rum omnes interfecti. Retentus tamen est à Ma-
cedonibus mos saluandi regis, explosa adoratio-
ne. Post hæc Indiam petit, ut Oceano, ultimoque
Oriente finiret imperium. Cui gloriæ, ut etiam
exercitus ornamenta convenirent, phaleras equo-
rum, & arma militum, argento inducit; exerci-
tumque suum, ab argenteis clypeis, Argyraspidas
appellavit. Cum ad Ny sam urbem venisset, oppi-
danis non repugnantibus fiducia religionis Liberi
patris, à quo condita urbs erat, parci jussit: lætus
non militiam tantum, verum & vestigia se dei se-
quutum. Tunc ad spectaculum sacri montis duxit
exercitum, naturalibus bonis, vite, hederaque non
aliter vestiti, quam si manu cultus, colentiumque
industria exornatus esset. Sed exercitus ejus, ubi
ad montem accessit, repentino impetu mentis, in
factos dei simulacris instinctus, cum stupore regis,
sine nota discurnit: ut intelligeret, non tam op-
pido se parando, quam exercitui suo consuluisse.
Inde montes Dardanos, regnaque Cleofidis reginæ
petit. Quæ cum se dedisset ei, concubitu redem-
ptum regnum ab Alexandro recepit; illecebris
confecta, quod virtute non potuerat: filiumque
ab eo genitum, Alexandrum nominavit, qui po-
stea regem Indorum potitus est. Cleofis regina,
propter postulatam pudicitiam, scortum regium
ab Indis exinde appellata est. Peragrata India, cum
ad saxum mixtæ asperitatis & altitudinis, in quod
multi populi confugerant, pervenisset, cognoscit
Herculem ab expugnatione ejusdem saxi terræ-
motu

motu prohibitum : Captus itaque cupidine , Heculæ acta superare, cum summo labore ac periculo potitus saxo, omnes ejus loci gentes in deditionem accipit.

C A P. VIII. Unus ex regibus Indorum fuit Porus nomine, viribus corporis, & animi magnitudine pariter insignis, qui bellum jampridem, audita Alexandri opinione , in adventum ejus parabat. Commisso itaque prælio, exercitum suum Macedonas invadere jubet: sibi regem eorum privatum hostem deposcit. Nec Alexander pugnam moram fecit: sed prima congressione vulnerato equo, cum præceps ad terram decidisset, concussus satellitum servatur. Porus multis vulneribus obrutus capitur. Qui victum se adeo doluit, ut eum veniam ab hoste accepisset, neque cibum sumere voluerit; neque vulnera curari passus sit; ægreque sit ab eo obtentum, ut vellet vivere. Quem Alexander ob honorem virtutis, incolumem in regnum remisit. Duas ibi urbes condidit: unam Nicæam, alteram ex nomine equi Bucephalen vocavit. Inde Adrestas, Gesteanos, Præsidas, Gangaridas, cæsis eorum exercitibus, expugnat. Cum ad Cuphites venisset, ubi eum hostium ducenta millia equitum opperiebantur, exercitus omnis, non minus victoriarum numero, quam laboribus fessus, lachrymis eum deprecatur, finem tandem belli faceret; aliquando patriæ, reditusque meminisset; respiceret militum annos, quibus vix ætas ad reditum sufficeret: ostendere alius caniciem, alius vulnera, alius ætate consumpta corpora, alius cicatricibus exhausta: solos se esse qui duorum regum, Philippi Alexandrique, continuam militiam pertulerint. Tandem orare, ut reliquias saltem suas paternis sepulchris reddat, quorum non studiis deficiatur, quam annis: Ac si non militibus

bona, vel ipse sibi parcat, ne fortunam suam nimis
concedendo fatiget. Motus his tam justis precibus,
velut in finem victoriz, castra solito magnificen-
tiora fieri iussit, quorum molitionibus & hostis
terrestibus, & posteris admiratio sui relinquere-
tur. Nullum opus milites latius fecere. Itaque cæ-
sis hostibus, cum gratulatione in eadem reverte-
runt.

C A P. IX. Inde Alexander ad amnem Acesi-
nem pergit: per hunc in Oceanum devehitur. Ibi
Hiacensium Sileosque quos Hercules condidit, in
deditionem accepit. Hinc in Ambros & Sugam-
bros navigat. Quæ gentes eum armatis LXXX mil-
libus pedum, & LX. millibus equitum excipiunt.
Cum prælio victor esset, exercitum ad urbem eo-
rum ducit. Quam desertam à defensoribus, cum de
muro quem primus ceperat, animadvertisset, in
urbis planitiem sine ullo satellite defiliit. Itaque
cum cum hostes solam conspexissent, clamore
edito, undique concurrunt, si possint in uno ca-
pite ovis bella finire, & ultionem tot gentibus
dare. Nec minus Alexander constanter restitit,
& unus adversus tot millia præliatur. Incredibi-
le dictum est, ut cum non multitudo hostium, non
vis magna telorum, non tantus laceffentium cla-
mor terruerit, solus tot millia ceciderit ac fuga-
verit. Vbi vero obrui multitudine se vidit, trun-
co se, quoniam propter murum stabat, appli-
cuit, cum auxilio tutus, cum diu agmen susti-
nuisset, tandem cognito periculo ejus, amici ad
eum defiliunt; ex quibus multi cæsi: prælium-
que tandem anceps fuit, quoad omnis exerci-
tus, muris dejectis, in auxilium veniret. In eo
prælio sagitta sub mamma trajectus, cum san-
guinis fluxu deficeret, genu positotam diu præ-
liatus est, donec eum, à quo vulneratus fuerat,
occi-

occideret. Curatio vulneris gravior ipso vulnere fuit.

C A P. X. Itaque ex magna desperatione tandem salutis redditus, Polyperchonta cum exercitu Babyloniam mittit. Ipse cum lectissima manu navibus conscensis, Oceani littora peragrat. Cum venisset ad urbem Ambigeri regis, oppidani invictum ferro audientes, sagittas veneno armant: atque ita gemino mortis vulnere, hostem à muris summoventes, plurimos interficiunt. Cum inter multos vulneratus etiam Ptolemæus esset, moriturusque jamiam videretur, per quietem regi monstrata in remedia veneni herba est, qua in potu accepta, statim periculo liberatus est; majorque pars exercitus hoc remedio servata. Expugnata deinde urbe, reversus in naves, Oceano libamenta dedit, prosperum in patriam reditum precatus: ac veluti curru circa metam acto, positis imperii terminis, quatenus aut terrarum solitudines prodire passæ sunt, aut mare navigabile fuit, secundo æstu ostio fluminis Indi invehitur. Ibi in monumenta rerum à se gestarum, urbem Barcen condidit; arasque statuit, relicto ex numero amicorum, littoralibus Indis præfecto. Inde iter terrestre facturus, cum arida loca mediis itineris dicerentur, puteos opportunis locis fieri præcipit, quibus ingenti dulci aqua inventa, Babyloniam redit. Ibi multæ devictæ gentes, præfectos suos accusaverunt; quos sine respectu amicitiae, Alexander in conspectu legatorum necari iussit. Filiam post hæc Darii regis, Statiram, in matrimonium recepit: sed & optimatibus Macedonum lectas ex omnibus gentibus nobilissimas virgines tradidit; ut communi facto crimen regis levaretur.

C A P. XI. Hinc ad concionem exercitum vocat; & promittit se æs alienum omnium propria

impensa solviturum, ut prædam præmiæque
 integra domos ferant. Insignis hæc munificentia
 non summa tantum, verumetiam titulo muneris
 confuit, nec à debitoribus magis, quam à creditori-
 bus gratis excepta: quoniam utrisque exactio
 pariter ac solutio difficilis erat. xx millia talentum
 in hos sumptus expensa. Dimissis veteranis, exerci-
 tum iunioribus supplet. Sed retenti veteranorum
 discessum rite ferentes, missionem & ipsi flagi-
 tabant: nec annos, sed stipendia sua numerari ju-
 bebant: pariter in militiam lectos, pariter sacra-
 mento solvi, æquum censes: nec jam precibus,
 sed convitiis agebant, jubentes eum solum cum
 patre suo Hamnone inire bella, quatinus milites
 suos fastidiret. Contra ille nunc castigare milites;
 nunc lenibus verbis monere, ne gloriosam mili-
 tiam seditionibus infuscarent. Ad postremum
 cum verbis nihil proficeret; ad corripiendos sedi-
 tionis auctores, e tribunali in concionem arma-
 tam inermis ipse desiluit, & nemine prohibente;
 xiii correptos, manu sua ipse ad supplicia duxit:
 Tantam vel illi moriendi patientiam metus regis,
 vel huic exigendi supplicii constantiam disciplina
 militaris dedit.

C A P. XII. Inde separatim auxilia Persarum
 in concione alloquitur. Laudat perpetuam illo-
 rum, tam in se, tum in pristinos reges fidem; sua
 in illos beneficia commemorat; ut nunquam qua-
 si victos, sed veluti victoriæ socios habuerit: de-
 niq̃ue se in illos, non illos in gentis suæ morem
 transisse: amentibus connubiorum victos victo-
 ribus misisse: Nunc quoque ait, custodiam cor-
 poris sui non Macedonibus tantum se, verum &
 illis crediturum. Atque ita mille ex his juvenes in
 numerum satellitum legit: auxiliorum quoque
 portionem, formatam in disciplinam Macedo-
 num.

num, exercitui suo miscet. Quam rem ægre Macedones tulerunt, jactantes hostes suos incertum suum à rege subjectos. Tunc universi fletus, regem adeunt, orant suppliciis suis potius turet se, quam contumeliis. Qua modestia obtulerunt, ut undecim millia militum veteranorum exauctoraret. Sed & ex amicis dimissi senes, Polyperchon, Clytus, Gorgias, Polydamas, Antidas, Antigene. Dimissis his, Craterus præponitur, jussus præesse Macedonibus in Antipatrum cum; Antipatrumque cum supplemento tyronum in locum ejus evocat: stipendia revertentibus veluti militantibus data. Dum hæc aguntur, unus ex amicis ejus Ephæstion decedit, dotibus primæ formæ pueritiæque, mox obsequiis regi percharus: quem contra decus regium, Alexander diluxit: tumulumque ei xii millium talentorum fecit; eumque post mortem coli ut deum iussit.

C A P. XIII. Ab ultimis littoribus Oceani Babyloniam revertenti, nuntiatur legationes Carthaginienfium, ceterarumque Africæ civitatum, sed & Hispaniarum, Siciliae, Galliae, Sardiniae, nonnullas quoque ex Italia ejus adventum Babyloniae opperiri. Adeo universam terrarum orbem nominis ejus terror invaserat, ut cunctæ gentes, veluti destinato sibi regi adularentur. Hac igitur ex causa Babyloniam festinanti veluti conventum terrarum orbis acturo, quidam ex Magis prædixit, ne urbem introiret, testatus hunc locum ei fatalem fore. Ob hoc omiffa Babylonia, in Bursiam urbem trans Eufraten, desertam olim, concessit. Ibi ab Anaxarcho philosopho compulsus est rursus Magorum prædicta contemnere, ut falsa & incerta; & si satis constent, ignota mortalibus: at si naturæ debeantur, immutabilia. Reversus igitur Babyloniam, multis diebus otio datus, inter-

intermissum olim convivium solemniter instituit: totusque in lætitiā effusus, cum diei noctem pervigiliā junxisset, recedentem jam è convivio medicus Thessalus, instaurata comestatione, & ipsum & sodales ejus invitat. Accepto poculo, media potione repente veluti telo confixus, ingemuit: clausaque è convivio semianimis, tanto dolore cruciatus est, ut ferrum in remedia posceret, tactumque hominum velut vulnera indolesceret. Amici causā morbi, intemperiem ebrietatis disseminaverunt: re autem vera insidiæ fuerunt, quā infamiam successorum potentia oppressit.

CAP. XIV. Auctor insidiarum Antipater fuit, qui cum cæcissimos amicos ejus interfectos videret: Alexandrum Lyncistarum generum suum occisum: se magnis rebus in Græcia gestis, non tam gratum apud regem, quam invidiosum esse: à matre quoque ejus Olympiade variis se criminationibus vexatum: Huc accedebant ante paucos dies, supplicia in præfatos devictarum nationum crudeliter habita. Ex quibus rebus se quoque à Macedonia non ad societatem militiæ, sed ad pœnam evocatum arbitrabatur. Igitur ad occupandum regem, Callistum filium dato veneno subornat, qui cum fimbres Philippo & Iolla ministrare regi solebat: cujus veneni tanta vis fuit, ut non ære, non ferro, non ulla contineretur, nec aliter ferri, nisi in singula equi potuerit: præmonito filio, ne alii quam Thessalo, & fratribus crederet. Hac igitur ex causâ, apud Thessalum, paratum, repetitumque convivium est. Philippus & Iollas prægustare ac temperare potum regis soliti, in aqua frigida venenum habuerunt, quā prægustatæ jam portioni supermiserunt.

CAP. XV. Quanto die Alexander indubitata-

tam

tam mortem sentiens, agnoscere se fatum dom-
majorum suorum ait: nam plerosque *Æacidaru*
intra trigesimum annum defunctos. Tumultua-
tes deinde milites, insidiis perisse regem suspi-
ces, ipse sedavit; eosque omnes cum prolatus
editissimum urbis locum esset, ad conspectum
suum admisit, osculandamque dextram suam
flentibus porrexit. Cum lacrymarent omnes, ipse
non sine lacrymis tantum, verum etiam sine ulla
tristioris mentis argumento fuit, ut quosdam im-
patientius dolentes consolatus sit: quibusdam
mandata ad parentes eorum dederit: adeo, sicuti
in hostem, ita & in mortem invictus animus fuit.
Dimissis militibus, amicos circumstantes percon-
tatur, videanturne similem sibi reperturi regem?
Tacentibus cunctis, tum ipse, ut hoc nesciat, ita
illud scire, vaticinarique se, ac pene oculis videre
dixit, quantum sit in hoc certamine sanguinis fu-
sura Macedonia; quantis cadibus, quo cruore,
mortuo sibi parentatura. Ad postremum, corpus
suum in Hammonis templo condi jubet. Cum
deficere eum amici viderent, quærunt, quem im-
perii faciat heredem: Respondit, Dignissimum.
Tanta illi magnitudo animi fuit, ut cum Hercu-
lem filium, cum fratrem Aridæum, cum Roxa-
nem uxorem prægnantem relinqueret; oblitus ne-
cessitudinum, dignissimum nuncuparet heredem.
Prorsus quasi nefas esset, viro forti alium quam
virum fortem succedere; aut tanti regni opes aliis,
quam probatis relinqui. Hac voce veluti bellicum
inter amicos cecinisset, aut malum discordiæ mi-
sisset, ita omnes in æmulationem consurgunt, &
ambitione vulgi tacitum favorem militum quæ-
runt. Sexta die præclusa voce, exemptum digito
anulum Perdiccæ tradidit: quæ res gliscentem
amicorum dissensionem sedavit. Nam etsi non
voce

prope usurpatus heres, iudicio tamen electus esse ridebatur.

CAP. XVI. Decessit Alexander, mensem unum, annos tres & triginta natus; vir supra humanam potentiam magnitudine animi præditus. Qua nocte cum mater Olympias concepit, visa per quietem est cum ingenti serpente volutari: nec decepta somnio est. nam profecto majus humana mortalitate opus vero tulit: quam cum Æacidarum gens ab ultima seculorum memoria, & regna patris, fratris, mariti, ac deinceps majorum omnium illustraverit: nullus tamen nomine, quam filii, clarior fuit. Prodigia magnitudinis ejus in ipso ortu nonnulla apparuerunt. nam ea die qua natus est, duæ aquæ tota die præpetes supra culmen domus patris ejus sederunt, omen duplicis imperii, Europa: Atque præferentes. Eadem quoque die nuntius pater ejus duarum victoriarum accepit; alterius, belli Illytici; alterius, certaminis Olympici, in quod quadrigarum curtus miserat: quod omni universarum terrarum victoriam infanti portendebat. Puer acerrimis litterarum studiis eruditus fuit. Exacta pueritia, per quinquennium sub Aristotele doctore inclyto omnium philosophorum, crevit. Accepto deinde imperio, regem se totarum omnium ac mundi appellari iussit: tantæque fiduciam sui militibus fecit, ut illo præsens nullus hostis arma, nec inertes, timuerint. Impe cum nullo hostium unquam congressus est, quem non vicerit: nullam urbem obsedit, quam non expugnaverit: nullam gentem adiit, quam non calcaverit. Victus denique ad posterum est, non viâ hostili, sed insidiis suorum, & fraude civilis.

B R E V I A R I U M C A P I T V M.

1. *Luctus post Alexandri Magni excessum : cedonum ingratitude : Ducum ambitio, tumque avaritia.*
2. *De Alexandri successore. Ducum exercitus tentia pugnantes.*
3. *Perdicca sententia reclamant pedites ; unde mulius & seditio ; cui Perdicca prudenter detur.*
4. *Aridao Rege designato Perdicca & alii Du seu Principes provincias dividunt.*
5. *Bellum pro Gracie libertate ab Atheniensibus & Etolis reparatum. Demosthenis pro pa labores : Antipatri obsidio & liberatio.*
6. *Perdicca Cappadoces praelio fatigat. Bellum ter Antigonum & Perdiccam. Ptolomæi sola industria.*
7. *De origine urbis Cyrenes digressio.*
8. *Ptolomæus bellum parat in Perdiccam. Eumenes res fortiter & fœliciter gesta.*

C A P. I.

Xtincto in ipso ætatis ac victoriarum flore Alexandro Magno, triste apud omnes, tota Babylone silentium fuit. Sed nec devictæ gentes fidem nuntio habuerunt, quod ut invictum regem, ita immortalem esse crediderant ; recordantes, quoties præfenti morte ereptus esset : quam sæpe pro amisso, repente se non sospitem tantum suis, verum etiam victorem obtulisset. Ut vero mortis ejus fides adfuit, omnes barbaræ gentes paulo ante ab eo devictæ, non ut hostem, sed ut parentem luxerunt. Mater quoque Darii regis, quam amisso

amillo filio, à fastigio tantæ majestatis in captivi-
 tatem redactam, indulgentia victoris, in eam diem
 vite non perduceret, audita morte Alexandri,
 mortem sibi ipsa conscivit; non quod hostem filio
 præferret: sed quod pietatem filii in eo, quem ut
 hostem timebat, experta esset. Contra Macedo-
 nes vera res, non ut civem, ac tantæ majestatis
 regem, verum ut hostem amissum, gaudebant: se-
 veritatem nimiam, & assidua belli pericula exe-
 ctantes. Hac accedebat, quod principes regnum
 & imperia, vulgus militum thesauros & grande
 pondus æni, velut inopinatam prædam, specta-
 bant: illi sacrosanctum regni, hi opum ac divitia-
 rum hereditatem cogitantes. Erant enim in the-
 sauris quinquaginta millia talentum, & in annuo
 vectigali tributo, tricena millia. Sed nec amici A-
 lexandri suavia regnum spectabant. nam ejus vir-
 tutis ac venerationis erant, ut singulos reges puta-
 res. Quippe ea formæ pulchritudo, & proceritas
 corporis, & virtutis ac sapientiæ magnitudo in-
 cunctis fuit, ut qui eos ignoraret, non ex una
 genere, sed ex toto terrarum orbe electos judica-
 ret. Neque enim unquam ante Macedonia, vel
 ulla gens alia, tam clarorum virorum proventus
 floruit: qui primo Philippus, mox Alexander
 tanta cura legunt, ut non tam ad societatem belli,
 quam in sacrosanctum regni, electi viderentur.
 Quis igitur miretur, talibus ministris, orbem ter-
 rarum regem, cum exercitus Macedonum tot,
 non ductum, sed regibus regeretur? qui nunquam
 sibi sperissent pares, si non inter se concurrissent:
 itaque Macedonia pro uno Alexandros ha-
 buisset, nisi fortuna eos æmulatione virtutis in
 perniciem mutua armasset.

C A P. II. Ceterum occiso Alexandro, non ut
 Livi, ita & secuti sunt, omnibus unum locum

competentibus : nec minus milites, quam invice
se timebant, quorum & libertas solutioꝝ, & favoꝝ
incertus erat. Inter ipsos vero æqualitas discor
diam augebat, nemine tantum ceteros excedente
ut ei aliquis se submitteret. Armati itaque in re
giam coeunt, ad formandum rerum præsentium
statum. Perdicca censet Roxanis expectari par
tum, quæ exacto mense octavo, matura jam ex
Alexandro erat; & si puerum peperisset, hunc da
re successorem patri. Meleager negat differenda in
partus dubios consilia: nec expectandum dum re
ges nascerentur, cum jam genitis uti liceret: seu
puer illis placeat, esse Pergami filium Alexandri
natum ex Barsine, nomine Herculem: seu mal
lent juvenem, esse in castris fratrem Alexandri A
ridæum, comem & cunctis non suo tantum, ve
rum & patris Philippi nomine acceptissimum. Ce
terum Roxanen esse originis Persicæ: nec esse fas,
ut Macedonibus ex sanguine eorum, quorum re
gna deleverint, reges constituentur: quod nec
ipsum Alexandrum voluisse dicit. Denique mo
rientem nullam de eo mentionem habuisse. Pto
lemæus recusabat regem Aridæum, non propter
maternas modo sordes, quod ex Larissæo scorto
nasceretur: sed etiam propter valetudinem mayo
rem, quam patiebatur; ne ille nomen regis, alius
imperium teneret: melius esse ex his legi, qui pro
virtute regi suo proximi fuerint, qui provincias
regant, quibus bella mandentur, quam sub perso
na regis indignorum subjiciantur imperio. Vicit
Perdiccæ sententia, consensu univerſorum. Placuit
itaque Roxanis expectari partum; & si puer na
tus fuisset, tutores Leonatum, Perdiccam, Craté
ron, & Antipatrum constituunt, confestimque in
autorum obsequia jurant.

C A P. I I I. Cum equites quoque idem fecis
sent,

seu pedes indignari, nullas sibi consiliorum par-
tes relinquant, Aridum Alexandri fratrem regem
appellat, satellitesque illi ex turba sua legunt, &
nomine Philippi patris vocari jubent. Quæ cum
nuntiata equitibus essent, legatos ad mitigandos
eorum animos, duos ex proceribus, Attalum &
Meleagrum mittunt, qui potentiam ex vulgi adu-
lacione quærentes, omnia legationis, militibus
confident. Scitum & seditio crevit, ubi caput
& consilium habere coepit. Tunc ad delendum
exercitum castris armati in regiam irrumpunt:
quo copio, equites trepidi ab urbe discedunt,
salutemque poscunt, & ipsi pedes terrore ceperunt.
Sed nec procerum inter se odia cessabant. Attalus
ad interficiendum Perdiccam ducem partis alte-
rius, mittit: ad quem armatum, & ultro vocan-
tem, cum accedere percussores ausi non fuissent;
tanta constantia Perdicca fuit, ut ultro ad pedes
veniret, & in concionem vocatos edoceret, quod
facinus molerentur: respicerent contra quos ar-
ma suspenderent: non illos Persas, sed Macedonas;
non hostes, sed cives esse, plerosque etiam cognat-
os eorum, certe commilitones, eorundem ca-
strorum ac periculorum socios: edituros deinde
exemplum hostibus suis spectaculum, ut quorum
armis victos se doleant, eorum mutuis caedibus
gaudent, parenturosque sanguine suo manibus
hostium se intersectorum.

CAP. IV. Hæc cum pro singulari facundia
sua Perdicca perorasset, adeo movit pedes, ut
probatum consilio ejus, dux ab omnibus legeretur.
Tum eques in concordiam revocari, in Ari-
dum regem consentiunt. Servata est portio re-
gni Alexandri filio, si natus esset. Hæc agebant,
posito in medio corpore Alexandri, ut majestas
ejus testis decretorum esset. His ita compositis,

Macedoniæ & Græciæ Antipater præponitur Regiæ pecuniæ custodia Cratero traditur: castrorum, exercitus, & rerum cura Meleagro, & Perdiccæ assignatur: jubeturque Aridæus rex, corpus Alexandri in Hammonis templum deducere. Tunc Perdicca infensus seditionis auctoribus, repente ignaro collega, lustrationem castrorum propter mortem regis, in posterum edicit. Postquam armatum exercitum in campo constituit, consentientibus universis, evocatos dum transit, de singulis manipulis seditiosos, supplicio tradi occulte jubet. Reversus inde, inter principes provincias dividit, simul ut & removeret æmulos, & munus imperii, beneficii sui faceret. Primo, Ptolemæo Ægyptus, & Africæ Arabiæque pars sorte venit, quem ex gregario milite Alexander virtutis causa provexerat: cui ad tradendam provinciam Cleomenes, qui Alexandriam ædificaverat, datur. Confinem huic provinciæ Syriam Laomedon Mitylenæus, Ciliciam Philotas, Philo Illyrios accipiunt. Mediæ majori Acropatos, minori focer Perdiccæ præponitur. Susiana gens Scyno, Phrygia major Antigono Philippi filio assignatur. Lyciam & Pamphiliam Nearchus, Cariam Cassander, Lydiam Menander fortiuntur. Leonato minor Phrygia evenit: Thracia & regiones Pontici maris Lysimachus: Cappadocia cum Paphlagonia Eumeni data. Summus castrorum tribunatus Seleuco Antiochi filio cessit. Stipatoribus regis satellitibusque Cassander filius Antipatri præficitur. In Bactriana ulteriore, & Indiæ regionibus, priores præfecti retenti. Terras inter amnes Hydaspem & Indum, Taxiles habebat. In colonias in Indis conditas, Pithon Agenoris filius mittitur. Parapammenos, fines Caucaſi montis, Extarches accepit. Aracossi Gedrosique Sibyrtio traduntur: Drancæ & Arei
Stata-

Satrapae Bactrianos Amyntas sortitur, Sogdianos Scythas, Nicator Parthos, Philippus Hyrcanos, Phraates Armenios, Tleptolemus Persas, Peucestes Babylonios, Archos Pelasgos, Arcefilas Mesopotamiam. Cum hæc divisio, veluti fatale munus fatalis contigisset, ita magna incrementum materia plurimis fuit. Siquidem non magno post tempore, quasi regna, non præfecturas dividerent. Sic reges ex præfectis facti, magnas opes non sibi tantum paraverunt, verumetiam posteris reliquerunt.

CAP. V. Dum hæc in Oriente aguntur, in Græcia Athenienses & Aetoli bellum, quod jam vivo Alexandro moverant, summis viribus instabant. Causæ bellierant, quod reversus ab India Alexander, epistolas in Græciam scripserat, quibus omnium civitatum exules, præter cædis damnati, restituebantur. Quæ recitata præsentem universam Græciam, in mercatu Olympiaco, magnos motus fecerunt; quod plurimi non legibus pulsi patria, sed per factionem principum fuerant, veneribus iisdem principibus, ne revocati potentiores in republica fierent. Palam igitur jam tunc multa civitates, libertatem bello vindicandam fremebant. Principes tamen omnium Athenienses & Aetoli facere. Quod cum nuntiatum Alexandro esset, mille naves longas sociis imperari præcepit, quibus in Occidente bellum gereret; excursantem cum valida manu fuerat ad Athenas defendas. Igitur Athenienses, contracto xxx. millium exercitu, & cc. navibus, bellum cum Antipatro, cui Græcia sorte evenerat, gerunt; curioque decedentem prælium, & Heracleæ urbis muribus tamen se, obsidione cingunt. Eodem tempore, Demosthenes Atheniensis orator, pulsus patriâ, ob crimen accepti ab Harpalo auri,

qui crudelitatem Alexandri fugerat, quod civitatem in ejusdem Alexandri bellum impelleret, forte Megaris exulabat: qui ut missum ab Atheniensibus Hyperidem legatum cognovit, qui Peloponnesos in societatem armorum sollicitaret, sequutus cum, Siccyona, Argos & Corinthum, ceterasque civitates, eloquentia sua Atheniensibus junxit. Ob quod factum, missa ab Atheniensibus obviam nave ab exilio revocatur. Interim in obsidione Antipatri, Leosthenes dux Atheniensium, telo e muris in transeuntem jacto, occiditur. Quæ res tantum animorum Antipatro dedit, ut etiam vallum rescindere auderet. Auxillium deinde a Leonato per legatos petit: qui cum venire cum exercitu nuntiatus esset, obvii ei Athenienses cum instructis copiis fuere, ibique equestri prælio, gravi vulnere ictus extinguitur. Antipater, tametsi auxilia sua videret victa, morte tamen Leonati lætatus est: quippe & æmulum sublatum, & vires ejus accessisse sibi gratulabatur. Statim igitur exercitu ejus recepto, cum par hostibus etiam prælio videretur, solutus obsidione, in Macedoniam concessit. Græcorum quoque copiae, subus Græciæ hoste pulso, in urbes dilapsæ.

CAP. VI. Interea Perdicca, bello Ariarathi regi Cappadocum illato, prælioque victor, nihil præmii præter vulnera & pericula retulit. Quippe hostes ab acie in urbem recepti, occisis conjugibus & liberis, domos quisque suas cum omnibus copiis incenderunt. Eodem congestis etiam servis, & semetipsos præcipitant, ut nihil hostis victoris suarum rerum, præter incendii spectaculo frueretur. Inde, ut viribus auctoritatem regiam acquireret, ad nuptias Cleopatrarum sororis Alexandri Magni, & alterius Alexandri quondam uxoris, non asperrante Olympiade matre ejus, intendit:

Sed prius Antipatrum, sub affinitatis obtentu,
 capere cupiebat. Itaque fingit se in matrimonium
 filiam ejus petere, quo facilius ab eo supplementum
 tyrocinum ex Macedonia obtineret. Queni-
 dolum praestolante Antipatro, dum duas eodem
 tempore vires quarit, neutram obtinuit. Post
 hanc bellum inter Antigonom & Perdiceam ori-
 unt. Antigono Craterus & Antipater auxilium
 ferebant, qui facta cum Atheniensibus pace, Poly-
 perchum Graeciae & Macedoniae praeposunt.
 Perdica, alienis rebus, Aridum, & Alexandrum
 Magni filium in Cappadocia, quorum cura illi
 mandata fuerat, de summa belli in consilium ad-
 hiberet. Quibusdam placebat bellum in Macedo-
 niam transferri, ad ipsam fontem & caput regni,
 ubi & Olympias esset mater Alexandri, non me-
 diocriter monentium partium, & civium favor;
 propter Alexandri Philippique nomina: sed in-
 rem visum est ab Aegypto incipere, ne in Macedo-
 niam profectis, Asia à Ptolemaeo occuparetur.
 Eumeni, praeter provincias quas acceperat, Paphla-
 gonia, & Caria, & Lycia, & Phrygia adjiciuntur.
 Ibi Craterum & Antipatrum opperiri jubetur:
 adiunctis ei dantur cum exercitibus frater Perdic-
 cae Alces, & Neoptolemus: Clito cura classis
 traditur: Cilicia Philotae adempta, Philoxeno da-
 tur: ipse Perdica Aegyptum cum ingenti exercitu
 petit. Sic Macedonia, in duas partes discurrenti-
 bus ductus, in sua viscera armatur: ferrumque
 ab hostili bello in civilem sanguinem vertit; ex-
 eripulo sanguine, manus ac membra sua, ipsa ex-
 saria. Sed Ptolemaeus in Aegypto, solerti industria,
 magnas opes parabat: quippe & Aegyptios insi-
 gni moderatione in favorem sui sollicitaverat: &
 reges finitimos beneficiis obsequiisque devinx-
 erat: verumtamen, quodque imperii, acquisita Cyrene

urbe, ampliaverat; factusque jam tantus erat, non tam timeret hostes, quam timendus ipse hostibus esset.

C A P. VII. Cyrenē autem condita fuit ab Aristæo, cui nomen Battos propter linguæ obligationem fuit. Hujus pater Cirus, rex Theramenis insulæ, cum ad oraculum Delphos, propter dedecus adolescentis filii nondum loquentis, deum deprecaturus venisset, responsum accepit, quo jubebatur filius ejus Battus Africam petere, & urbem Cyrenem condere, usum linguæ ibi accepturus. Cum responsum ludibrio simile videretur, propter solitudinem Theramenis insulæ, ex qua coloni ad urbem condendam in Africam tam vastæ regionis proficisci jubebantur, res omīssa est. Interjecto deinde tempore, velut contumaces, pestilentia Deo parere compelluntur: quorum tam insignis paucitas fuit, ut vix unam navem complerent. Cum venissent in Africam, pulsas accolis, montem Cyran, & propter amœnitatem loci, & propter fontis ubertatem, occupavere. Ibi Battus dux eorum, linguæ nodis solutis, loqui primum cœpit: quæ res animos eorum, ex promissis Dei jam parte percepta, in reliquam spem condendæ urbis accendit. Positis igitur castris, opinionem veteris fabulæ accipiunt, Cyrenem, eximia pulchritudinis virginem, à Thessaliæ monte Pelio ab Apolline raptam, perlatamque in ejusdem montis iuga, cujus collem occupaverant, à Deo repletam, quattuor pueros peperisse, Nomium, Aristæum, Authocum, Argæum: missos à patre Speo rege Thessaliæ, qui perquirerent virginem, loci amœnitate captos in iisdem terris cum virgine resedisse. Ex his pueris tres adultos in Thessaliam reversos, avita regna recepisse. Aristæum in Arcadia late regnasse, eumque primum, & apium, & mellis usum,

usum, & lactis ad coagula hominibus tradidisse;
solstitialesque ortus sideris primum invenisse.
Quibus auditis, Rarus virginis nomine ex re-
sponsis agito, urbem Cyrenem condidit.

CAP. VIII. Igitur Ptolemæus hujus urbis
auctus viribus, bellum in adventum Perdiccæ pa-
rabat. Sed Perdiccæ plus odium arrogantia, quam
vires hostium nocebant; quam exosi etiam socii,
ad Antipatrum gregatim profugiebant. Neopto-
lemus quoque in auxilium Eumeni relictus, non
solum transfugere, verumetiam prodere partium
exercitum voluit. Quam rem cum præsensisset
Eumenes, cum proditore decernere prælio necesse
habuit. Vidit Neoptolemus ad Antipatrum &
Polyperchonem profugit; hisque persuadet, ut con-
tinuati mansionibus, Lito ex victoria & securo
fuga sua, Eumeni superveniant. Sed res Eume-
nem non lauit. Itaque insidias in insidiatores ver-
sit: & qui securum aggressuros se putabant, securis
in itinere, & pervigilio noctis fatigatis occursum
est. In eo prælio Polyperchon occiditur. Neopto-
lemus quoque cum Eumene congressus, diu mu-
tuus vulneribus acceptis colluctatus est; in summa
victus, occumbit. Victor igitur duobus præliis
conclusis Eumenes, afflictas partes transiune so-
ciorum paululum sustentavit. Ad postremum ta-
men Perdicca occiso, ab exercitu hostis cum
Phyzone, & Illyrio, & Alceta fratre Perdiccæ,
appellatur: bellumque adversus eos Antigono de-
certum.

LIBER XIV.

BRIVIARIUM CAPITVM.

1. Eumenis in bello adversus Antigonom prudentia
& fortitudo.

2. *Prælio victus obsidetur, liberatur, ad Argyras-
das confugit eosque ad suas partes pertrahit.*
3. *Dum Argyraspidae Eumenis imperia conti-
nunt, hostium virtute superantur. Vnde in I-
menem conjuratio.*
4. *Eumenis Captivi ad Argyraspidas oratio, &
petit ut sibi inter eos mori liceat. Petitione fi-
ratus proditorum capita devovet, & Antigo-
vinctus traditur.*
5. *Cassander Aridai vices gerens Græciæ civitat-
es opprimit, & in Macedoniam adversus Olympi-
dem proficiscitur.*
6. *Olympias fugit; obsidetur, victori Cassandro
tradit, cujus jussu interficitur.*

C A P. I.

Eumenes, ut Perdiccam occisum, se
hostem à Macedonibus judicatum,
bellumque Antigono decretum, co-
gnovit; ultro ea militibus suis indica-
vit, ne fama aut rem in majus extol-
leret, aut militum animos rerum novitate terre-
ret; simul, ut circa se animati essent, cognosceret,
sumpturus consilium ex motu universorum. Con-
stanter tamen præfatus est, si cui hæc terrori es-
sent, habere eum discedendi potestatem. Qua vo-
ce adeo cunctos in studium partium suarum in-
duxit, ut ultro illum omnes hortarentur, rescissa-
rosque se ferro decreta Macedonum affirmarent.
Tunc exercitu in Ætoliam promoto, pecunias ci-
vitatibus imperat; recusantes dare, hostiliter diri-
pit. Inde Sardis profectus est ad Cleopatram, so-
rorem Alexandri Magni, ut ejus voce centuriones
principesque confirmarentur, existimatu-
ros ibi majestatem regiam verti, unde soror Alexandri
staret. Tanta veneratio magnitudinis Alexandri
erat,

erat, ut etiam per vestigia mulierum, favor sacrati:
eius dominis quæreretur. Cum reversus in castra
esset, epistolæ totis castris abjectæ inveniuntur:
quibus in, qui Eunenes caput ad Antigoni de-
tulissent, magna præmia designabantur. His cogni-
tis, Eunenes vocatis ad concionem militibus;
primo gratus agit, quod nemo inventus esset, qui
spem præmii fidei sacramento antepone-
ret: deinde calide subnectit, confectas has à se epi-
stolas ad excitandos suorum animos esse. Cæte-
rum salutem suam in omnium potestate esse; nec
Antigoni, nec quemquam ducum sic velle vin-
cere, ut ipse in se exemplum pessimum statuat.
Hoc factum, & in presenti labantium animos de-
terruit; & in futurum providit, ut si quid simile
accidisset, non se ab hoste corrumpi, sed ab duce
tentari abitterentur. Omnes igitur operam suam
cessantem ad custodiam salutis ejus offerunt.

CAP. 16. Cum interim Antigonus cum ex-
ercitu supervenit, castrisque positis, postera die in
aciem procedit. Nec Eunenes moram prælio fe-
cit: qui victus, in munitionem quoddam castellum
confugit: ubi cum videret se fortunam obsidionis
subiturum, majorem exercitus partem dimisit, ne
aut confusa multitudinis hosti traderetur, aut
obsidio ipsa multitudine gravaretur. Legatos de-
inde ad Antigoni, quod solus par Antigoni vi-
ribus videretur, supplices mittit: à quo cum auxi-
lia Euneni nulla Antigonus deditisset, ab obsidio-
ne recessit. Erat quidem solutus ad tempus metu
motus Eunenes: sed nec salutis, dimisso exerci-
tu, magna spes erat. Omnia igitur circumspicien-
ti, optimum visum est, ad Alexandri Magni Ar-
gyraspidas, invictum exercitum, & tot victoria-
rum præsolgentem gloria, decurrere. Sed Argy-
raspidas post Alexandrum omnes duces fastidiē-
bant,

132
bant, sordidam militiam sub aliis, post
memoriam, existimantes. Itaque Eumenes
dimentis agere; suppliciter singulos al
commilitones suos, nunc patronos ap
riculorum Orientalium socios: nunc refugia la
tis suæ, & unica præsidia commemorans: so
esse quorum virtute Oriens sit domitus; solos
militiam Liberi patris, qui Herculis monumen
superarint: per hos Alexandrum, magnum factum
per hos, divinos honores, & immortalem gloria
consequutum: orat ut non tam ducem se, quam
commilitonem recipiant, unumque *ex corpori*
suo esse velint. Receptus hac lege, paulatim im
perium, primum monendo singulos, mox quæ
perperam facta erant, blande corrigendo, usurpat
nihil in castris sine illo agi, nihil administrari sine
solertia illius poterat.

C A P. III. Ad postremum cum Antigonus
venire cum exercitu nuntiatum esset, compellit
eos in aciem descendere. Ibi dum ducis imperia
contemnunt, hostium virtute superantur. In eo
prælio non gloriam tantum tot bellorum, *cum*
conjugibus & liberis, sed & præmia longa militia
parta, perdiderunt. Sed Eumenes, qui auctor cla
dis erat, nec aliam spem salutis reliquam habe
bat, victos hortabatur: Nam & virtute eos supe
riores fuisse affirmabat: quippe ab his *quinque*
millia hostium cæsa: & si in bello perstent, ultro
hostes pacem petituros. Damna, quibus se victos
putent, duo millia mulierum, & paucos infantes,
& servitia esse, quæ melius vincendo possint re
parare, quam deferendo victoriam. Porro Argy
raspides neque fugam se tentaturos dicunt, post
damna matrimoniorum, & post conjuges amis
sas, neque bellum gesturos contra liberos suos;
ultroque eum convitiis agitant, quod se post tot
annos

merito cum stipendiorum, redeuntes domum cum praemiis tot bellorum, ab ipsa missione rursus in novam militiam, immensaque bella revoceverat, & à laribus jam quodammodo suis, & ab ipsa lumine patriæ abductos, inanibus promissis deceperat: nunc quoque amissis omnibus felicis militiæ quælibet, ne victos quidem in misera & inopi senecta quiescere sinat. Ignarus deinde ducibus, confestim ad Antigonom legatos mittunt, petentes ut sua reddi jubeat. Is redditurum se pollicetur, si Eumenum sibi tradant. Quibus cognitis, Eumenes cum paucis fugere tentavit: sed retractus, desperatis rebus, cum concursus multitudinis factus esset, petit ut postremum sibi alloqui cunctum liceret.

CAP. IV. Iussus ab universis dicere, facto silentio, laniisque vinculis, prolatam, sicut erat catenam, manum ostendit: Cernitis milites, inquit, habitum atque ornamenta ducis vestri, quæ mihi non hostium quisquam imposuit: nam hoc etiam solatio foveat. Vos me ex victore victum, vos me ex imperatore captivum fecistis; quater intra hunc annum in mea verba jurejurando obstricti estis. Sed ista omitto. Neque enim miseros convicia decet. Unum oro, si propositorum Antigoni in meo capite summa consistit, inter vos me velitis mori. Nam neque illius interest, quemadmodum aut ubi cadam, & ego fuero ignominia mortis liberatus. Hoc si impetio, solvo vos jurejurando, quo toties vos sacramento mihi devovistis. Aut si ipsos poterit roganti vim adhibere, ferrum hac date, & permitte quod vos facturos pro imperatore jurastis, imperatorem pro vobis sine religione jurisjurandi facere. Cum non obtineret, preces in iram vertit. At vos, ait, devota capita, respiciant dii perjuratorum vindices, talesque vobis exitus

134
I V S T A N
exitus dent, quales vos ducibus vestris dedisti.
Nampe vos iidem paulo ante & Perdicæ sangui-
ne estis aspersi, & in Antipatrum eadem molis
Ipsam denique Alexandrum, si fas fuisset eum
mortali manu cadere, interempturi; quod max-
imum erat, seditionibus agitastis. Ultima nunc ego
perfidorum victima, has vobis diras atque inferas
dico; ut inopes extorresque omne ævum in hoc
castrensi exilio agatis; devorentque vos arma ve-
stra, quibus plures vestros, quam hostium duces
absumpsistis. Plenus deinde iræ, custodes suos
præcedere ad Antigoni castra cœpit. Sequitur ex-
ercitus prodito imperatore suo, & ipse captivus;
triumphumque de se ipso ad victoris sui castra du-
cit; omnia auspicia regis Alexandri, & tot bello-
rum palmas laureasque una secum victori traden-
tes; & ne quid deesset pompæ, elephantum quoque,
& auxilia Orientalia subsequuntur. Tanto pul-
chrior hæc Antigono, quam Alexandro tot victo-
riæ fuerunt; ut cum ille Orientem vicerit, hic
etiam eos à quibus Oriens victus fuerat, supera-
verit. Igitur Antigonus domitores illos orbis, ex-
ercitui suo dividit, redditis eorum quæ in victo-
ria ceperat. Eumenem vero, verecundia prioris
amicitiæ, in conspectum suum venire prohibi-
tum, assignari custodibus præcepit.

C A P. IV. Interea Eurydice, uxor Aridæi re-
gis, ut Polyperchonta à Græcia redire in Macedo-
niam cognovit, & ab eo arcessitam Olympiadem;
muliebri æmulatione perculsa, abutens valetudine
viri, cuius officia sibi vindicabat, scribit regis no-
mine Polyperchonti, Cassandro exercitum tradat;
in quem regni administrationem rex transtulerit;
eadem & in Asiam Antigono per epistolas nū-
tiet. Quo beneficio devinctus Cassander, nihil non
ex arbitrio muliebris audaciæ gerit. Deinde pro-
fectus

seditione Græciam, multis civitatibus bellum im-
 pōnere, quædam ex incidio, veluti vicino incendio ter-
 ræ Spætanæ urbem quam semper armis, non mu-
 ris defenderant, tunc contra responsa fatorum &
 veterem majorum gloriam, armis diffisi, muro-
 rum perfidio includunt. Tantum eos degenera-
 visse à majoribus, ut, cum multis seculis murus
 urbis circum virtus fuerit, tunc cives salvos se fore
 non existarent, nisi intra muros laterent.
 Dardanum agitur, Callandrum à Græcia turba-
 rus Macedoniae status domum revocavit. Nam-
 que Olympias mater Alexandri Magni regis, cum
 Episo in Macedoniam, prosequente Æacida rege
 Molossorum, venisset, prohiberique finibus ab Eu-
 rydice & Aridro rege cepisset, seu memoria ma-
 trici, seu magnitudine filii, & indignitate rei, mori
 Macedones ad Olympiadem transierat: cujus iussu
 & Eurydice, & rex occiditur, sex annis post Ale-
 xandrum patris regno.

C A P. VI. Sed nec Olympias diu regnavit,
 Nam cum principum passim cædes, muliebri ma-
 gis, quam regio more fecisset, favorem sui in
 odium vertit. Itaque audito Callandri adventu,
 diffusa Macedonibus, cum nuru Roxane, & nepo-
 te Hercule, in Pydnam urbem concedit. Profici-
 scenti Deidamia Æacidae regis filia, & Thessalo-
 nice principis, & ipsa clara Philippo patris nomine,
 multæque alie principum matronæ, speciosus
 magis quam scilis grex, comites fuere. Hæc cum
 nuntius Callandro esset, statim citato cursu
 Pydnam venit, & urbem obsidione cingit. Cum
 fame, sermoque urgeretur Olympias, longa obsi-
 dionis tedio, passa salute, victori se tradidit. Sed
 Callander ad concionem vocato populo, sciscita-
 turus quid de Olympiade fieri velint, subornat
 parentes interfectorum, qui sumpta lugubri veste,

crude-

crudelitatem mulieris accusarent; à quibus accu-
 Macedones, sine respectu pristinae majestatis,
 cidendam decernunt: immemores procius, qu-
 per filium ejus, virumque, non solum vitam
 inter finitimos tutam habuissent: verum etia
 tantas opes imperiumque orbis quæsis-
 sent. Olympias ubi obstinatos venire ad se armatos
 dit, veste regali, duabus ancillis innixa, ultro ol-
 viam procedit. Qua visa, percussores attoniti for-
 tuna majestatis prioris, & tot in ea memoria oc-
 currentibus regum suorum nominibus, substitu-
 runt; donec à Cassandro missi sunt, qui eam con-
 foderent, non refugientem gladium, nec vulnera
 aut muliebriter vociferantem; sed virorum more
 fortium, pro gloria veteris prosapiæ, morti suc-
 cumbentem, ut Alexandrum posses etiam in mo-
 riente matre cognoscere. Insuper *expirans*, ca-
 pillis & veste crura contexisse fertur, ne quid pos-
 set in corpore ejus indecorum videri. Post hæc
 Cassander Thessalonicen, regis Aridæi filiam, uxo-
 rem ducit: filium Alexandri cum matre, in arcem
 Amphipolitanam custodiendos mittit.

LIBER XV.

BREVIARIUM CAPITVM.

1. *Antigoni bellum adversus socios, in quo Demetrius F. superatus prælio.*
2. *Cassandri in familiam Alexandri M. savitia, Antigoni prosperi successus in bello.*
3. *Lysimachi Antigono oppositi virtutes & præclare gesta.*
4. *Novus hostis Antigono accedit, nempe Seleucus, cujus origo, & res gesta subjiciuntur. Antigonus in prælio occumbit.*

CAP. I.

Perdicta, & fratre ejus, Eumene, ac Polyperchonte, ceterisque ducibus diversæ partis occisis, finitum certamen inter successores Alexandri Magni videbatur, cum repente inter ipsos victores nata discordia est: quippe postulanti- bus Ptolemæo, & Cassandro, & Lysimacho, ut pecunia in præda capta, provinciæque divideren- tur; Antigonus negavit se in ejus belli præmia so- cios adulescentem, in cuius periculum solus descen- derit. Itæ honestum adversus socios bellum sus- cipere videntur, divulgat, se Olympiadis mortem à Cassandro interfecit, ulcisci velle, & Alexandri regis filium cum matre obsidione Amphipoli- tana liberare. His cognitis, Ptolemæus & Cassan- der, iuncta cum Lysimacho & Seleuco societate, bellum una manu exerce instruant. Tenebat Ptolemæus Ægyptum cum Africæ parte majore, & Cypri, & Phœnicæ. Cassandro parebat Mace- donia cum Græcia. Asiam & partes Orientis oc- cupaverat Antigonus, cuius filius Demetrius, pri- ma belli congressione, à Ptolemæo apud Galaniam vincitur. In quo prælio major Ptolemæi mode- rationis gloria, quam ipsius victoriæ fuit. Siqui- dem & amicos Demetrii non solum cum suis re- bus, verum etiam additis insuper muneribus, di- misit; & ipsius Demetrii privatum omne instru- mentum, & familiam reddidit, adjecto honore verborum, Non se propter prædam; sed propter dignitatem inisse bellum; indignatum quod Anti- gonus devictis diversæ factionis ducibus, solus communis victoriæ præmia corripuisset.

CAP. II. Dum hæc aguntur, Cassander ab Apolloniæ rediens, incidit in Abderitas, qui pro-
pter

pter ranarum muriumque multitudine vel
 patriæ solo, sedes quærebant: veritus ne Mace-
 doniam occuparent, facta pactio in societatem
 recepit; agrosque iis ultimos Macedoniae assignavit.
 Deinde, ne Hercules Alexandri filius, qui fere
 nos quatuordecim excesserat, favore patrum
 in regnum Macedoniae vocaretur, occu-
 sum tacite cum matre Barsine jubet, corporaque
 eorum terra obrui, ne cædes sepultura prode-
 tur: & quasi parum facinoris in ipso primum
 ge, mox in matre ejus Olympiade, ac filio admi-
 sisset alterum quoque filium cum matre Roxane
 pari fraude interficit, scilicet quasi regnum Mace-
 doniae, quod affectabat, aliter consequi, quam sce-
 lere non posset. Interea Ptolemæus cum Deme-
 trio, navali prælio iterato, concreditur; & amissa
 classe, hostique concessa victoria, in Ægyptum re-
 fugit. Demetrius filium Ptolemæi Leontiscum, &
 fratrem Menelaum, amicosque ejus cum privati
 instrumenti ministerio, pari provocatus antea
 munere, Ægyptum remittit: & ut appareret eos
 non odio, sed dignitatis gloria accensos, donis
 muneribusque inter ipsa bella contendebant. Tan-
 to honestius tunc bella gerebantur, quam nunc
 amicitiae coluntur. Hac victoria elatus Antig-
 nus, regem se cum Demetrio filio appellari à po-
 pulo jubet. Ptolemæus quoque, ne minoris apud
 suos auctoritatis haberetur, rex ab exercitu co-
 gnominatur. Quibus auditis, Cassander & Lysi-
 machus, & ipsi regiam sibi maiestatem vindica-
 verunt. Hujus honoris ornamentis tamdiu om-
 nes abstinnerunt, quamdiu filii regis sui superesse
 potuerunt. Tanta in illis verecundia fuit, ut cun-
 opes regias haberent, regum tamen nominibus
 æquo animo caruerint, quoad Alexandro justus
 heres fuit. Sed Ptolemæus & Cassander, ceteri-
 que

neque facilius alterius duces, cum carpi se singulos
 Ambiguo viderent, dum privatum singulo-
 rum, non commune universorum bellum ducunt,
 nec hoc maxillam ferre alter alteri volunt, quasi victo-
 ria unus, non omnium foret, per epistolas se in-
 vicem confirmantes, tempus, locum coeundi con-
 dicunt, bellumque communibus viribus intraunt.
 Cui cum Cassander interesset propter finitimū
 bellum non posset, Lyfimachum cum ingentibus
 copiis in auxilium sociis mittit.

CAP. III. Erat hic Lyfimachus illustri qui-
 dem Macedonia loco natus, sed virtutis experi-
 mentis omni nobilitate clarior; quæ tanta in illo
 fuit, ut animi magnitudine, philosophia ipsa, vi-
 riumque gloria ornata, per quos Oriens domitus
 est, victis. Quippe cum Alexander Magnus Cal-
 listhenem philosophum, propter salutationis Per-
 sice inuspellatum moem, insidiarum, quæ sibi
 parata fuerant, conscium fuisse iratus finxisset;
 eumque truncatis crudeliter omnibus membris,
 abscisisque artibus, ac naso, labiisque; deforme
 ac miserandum spectaculum reddidisset; insuper
 cum cane in cavea clausum, ad metum cætero-
 rum circumferret: tunc Lyfimachus audire Cal-
 listhenem, ac preceptis ab eo virtutis accipere soli-
 tus, miseras tanti viri, non culpæ: sed libertatis
 poenas pendens, venenum ei in remedia calami-
 tatum dedit. Quod adeo ægrè Alexander tulit, ut
 eum oblici ferocissimo leoni juberet. Sed cum ad
 conspectum ejus concitatus leo impetum fecisset,
 manuum amiculo involutam Lyfimachus in
 leonis intrauit, atque lingua, fetum exani-
 mavit. Quod cum nuntiatum regi esset, admi-
 ratio in satisfactionem cessit; carioremque eum
 propter constantiam tantæ virtutis habuit. Lyfi-
 machus quoque magno animo, Regis, veluti pa-
 rentis

rentis contumeliam tulit. Denique ^{re omni ex an} mo hujus facti memoria exturbata, ^{postea in Ind} infectanti regi quosdam palantes hostes, cum attellitum turba, equi sui celeritate desertus esset, salus ei per immensas harenarum moles cursus comes fuit. Quod idem antea Philippus frater ejus cum facere voluisset, inter manus regis exspiraverat. Sed Lyfimachum desiliens equo Alexander hastæ cuspide ita in fronte vulneravit, ut sanguinaliter cludi non posset, quam diadema sibi demptum rex, alligandi vulneris causa, capiti ejus imponeret. Quod auspiciū, primum regalis majestatis Lyfimacho fuit. Sed & post mortem Alexandri, cum inter successores ejus Provinciæ dividerentur, ferocissimæ gentes, quasi omnium fortissimo assignatæ sunt: adeo etiam consensu universorum palmam virtutis inter cæteros tulit.

C A P. I V. Priusquam bellum inter Ptolemæum, sociosque ejus, adversus Antigonum committeretur, repente ex Asia majore digressus Seleucus, novus Antigono hostis accesserat. Hujus quoque & virtus clara, & origo admirabilis fuit. Siquidem mater ejus Laudice, cum nupta esset Antiocho, claro inter Philippi duces viro, visa est sibi per quietem ex concubitu Apollinis concepisse; gravidamque factam, munus concubitus, anulum à deo accepisse, in cujus gemma ancora sculpta esset: jussaque donum filio, quem peperisset, dare. Admirabilem fecit hunc visum & anulus, qui postera die, ejusdem sculpturæ, in lecto inventus est; & figura ancoræ, quæ in femore Seleuci nata cum ipso parvulo fuit. Quamobrem Laudice anulum Seleuco eunti cum Alexandro Magno ad Persicam militiam, edocto de origine sua, dedit. Vbi post mortem Alexandri, occupato regno Orientis, urbem condidit, ibique geminæ originis memoriam.

nam consecravit. Nam & urbem ex Antiochi patris nomine Antiochiam vocavit; & campos vicinos urbi, Apolliniam dicavit. Originis ejus argumentum etiam in posteris mansit: Siquidem filii nepotesque ejus, ancoram in femore, veluti notam generis natalem habuere. Multa in Oriente, post divisionem inter socios regni Macedonici, bella gessit. Principio Babyloniam cepit: inde autem ex victoria vinibus, Bactrianos expugnavit. Transiitum deinde in Indiam fecit, quæ post mortem Alexandri, veluti cervicibus jugo servitutis excusso, præfectorum ejus occiderat. Auctor libertatis Sandrocottus fuerat: sed Titulum libertatis post victoriam in servitutem venterat. Siquidem occupato regno, populum quem ab externa dominatione vindicaverat, ipse servitio premebat. Fuit hic quidem humili genere natus, sed ad regni potestatem majestate numinis impulsus. Quippe cum procacitate sua Alexandrum regem offenderet, interfici à rege jussus, salutem pedum celeritate quaesierat: ex qua fatigatione, cum somno captus jaceret, leo ingentis formæ ad dormientem accessit, salientemque profluentem lingua ei deterfit, expersæque blande reliquit. Hoc prodigio primum ad spem regni impulsus, contractis latronibus, indos ad novitatem regni sollicitavit. Moliens deinde bellum adversus præfectos Alexandri, elephantus ferus infinitæ magnitudinis ultro se abiecit, & veluti domita mansuetudine, eum terro excepit; duxque belli, & præliator insignis fuit. Sic acquisito regno, Sandrocottus ea tempestate, qua Seleucus futuræ magnitudinis fundamenta jaciebat, Indiam possidebat: cum quo facta pactione Seleucus, compositisque in Oriente rebus, in bellum Antigoni descendit. Adunatis igitur omnium sociorum copiis, prælium committi.

mittitur in eo Antigonus occiditur, Demetrius
 lius ejus in fugam vertitur. Sed socii profligato
 stili bello, denuo in semetipsos arma verterunt
 cum de præda non convenirent, iterum in du
 factiones deducuntur. Seleucus Demetrio, Pro
 mæus Lysimacho junguntur. Cassandro defuncto
 Philippus filius succedit. Sic, quasi ex integro, no
 va Macedonia bella nascuntur.

LIBER XVI.

BREVIARIUM CAPITVM.

1. Antipater Cassandri filius fit parricida. Deme
 trius Alexandrum, Cassandri F. interficit, &
 Macedoniam usurpat.
2. Demetrius prælio fusus fugatur. Antipater par
 ricida fœdè perit. In Cassandri familiam nume
 nis vindicta. Ptolomæi placidum fatum.
3. Bellum Pyrrhi & Lysimachi. De Heraclea ori
 gine & statu, digressio.
4. Clearchi tyranni Heracliensis artes, luculenter
 describuntur.
5. Quibus rationibus Clearchus tyrannidem firma
 verit. Clearchus tandem à Chione & Leonide ju
 venibus nobilissimis obtruncatur. Post Clearchi
 supplicium Heraclea conditio.

C A P I T U L U M I.

Post Cassandri regis, filique ejus
 Philippi continuas mortes, Thessa
 lonice regina uxor Cassandri, non
 magno post tempore, ab Antipatro
 filio, cum vitam etiam per ubera ma
 terna deprecaretur, occiditur. Causa parricidii
 fuit, quod post mortem mariti, in divisione in
 ter fratres regni, propensior fuisse pro Alexan
 dro videbatur. Quod facinus in eo gravius omni
 bus

est, quod nullum maternæ fraudis ve-
ligium sit. Quamquam in patricidio, nulla iusta
causa ad hoc patrocinia prætexi potest. Ob hæc
igitur Alexandri in ultionem maternæ necis, ge-
sturus cum fuit bellum, auxilium à Demetrio
petit: nec Demetrius, spe invadendi Macedonici
regni, motum fecit. Cujus adventum verens Lysima-
chus, persuadet genero suo Antipatro, ut ma-
lit cum fratre in gratiam reverti: quam paternum
hostem in Macedoniam admitti. Inchoatam igitur
inter fratres reconciliationem cum præsensisset
Demetrius, per insidias Alexandrum interfecit;
occupatoque Macedoniæ regno, eadem apud exer-
citum excubans, in concionem vocat. Ibi prio-
rem se petum ab Alexandro allegat: nec fecisse
se, sed occupasse insidias. Regem autem se Mace-
doniæ vel quis experientis, vel causis justiore
esse. Patrem enim suum & Philippo Regi, & Ale-
xandro Magno socium in omni militia fuisse: li-
berorum deinde Alexandri ministrum, & ad per-
sequendos defectores ducem extitisse. Contra An-
tipatrum avum horum adolescentium, amario-
rem semper ministrum regni, quam ipsos reges
fuisse. Cassandrum vero patrem extinctorem re-
giæ domus, non feminis, non pueris pepercisse;
nec cessasse, quoad omnem stirpem regiæ subolis
deleteret. Horum scelerum ultionem, quia nequis-
set ab ipso Cassandro exigere, ad liberos ejus trans-
latam. Quamobrem etiam Philippum, Alexan-
dramque, si quis manuum sensus est, non interfe-
ceres suos, ac stirpis suæ, sed ultores eorum,
Macedoniæ regnum tenere malle. Per hæc miti-
gato populo, rex Macedoniæ appellatur. Lysima-
chus quoque cum bello Doricetis regis Thracum
premeretur, ne eodem tempore & adversus eum
dimicare necesse haberet, tradita ei altera pars
Mace-

Macedoniæ, quæ Antipatro ejus genero obvenerat, pacem cum eo fecit.

C A P. I I. Igitur Demetrius, totis Macedoniæ regni viribus instructus, cum Asiam occupare statuisset, iterato Ptolemæus, Seleucus, & Lyfimachus, experti priore certamine quantæ vires essent concordia, pacta societate adunatisque exercitibus, bellum adversus Demetrium transferunt in Europam. His comitem se, & belli socium jungi Pyrrhus rex Epiri, sperans non difficiliter Demetrium amittere Macedoniam posse, quam acquiescerat. Nec spes frustra fuit: quippe exercitu ejus corrupto, ipsoque in fugam acto, regnum Macedonia occupavit. Dum hæc aguntur, Lyfimachus generum suum Antipatrum, regnum Macedoniae ademptum sibi soceri fraude querentem, interfecit; filiamque suam Eurydicen querelarum sociam in custodiam tradit: atque ita universa Cassandri domus Alexandro magno, seu necis ipsius, seu stirpis extinctæ poenas partim cæde, partim supplicio, partim parricidio luit. Demetrius quoque à tot exercitibus circumventus, cum posset honeste mori, turpiter se dedere Seleuco maluit. Finito bello, Ptolemæus cum magna rerum gestarum gloria moriturus, contra jus gentium, minimo natu ex filiis, ante infirmitatem regnum tradiderat, ejusque rei populo rationem reddiderat: cujus non minor favor in accipiendo, quam patris in tradendo regno fuerat. Inter cetera patris & filii mutua pietatis exempla, etiam ea res amorem populi juveni conciliaverat, quod pater regno ei publice tradito, privatus officium regi inter satellites fecerat, omnique regno pulchrius regis esse patrem duxerat.

C A P. I I I. Sed inter Lyfimachum, & Pyrrhum regem, socios paulo ante adversus Demetrium,

wham, adidum inter pares discordia malum bellum moverat. Victor Lyfimachus, pulso Pyrro Macedonia occupaverat. Inde Thracia, ac deinceps Heraclea bellum intulerat: cujus urbis & initia & exitus admirabiles fuere; quippe Bœotiiis pestilentia laborantibus, oraculum Delphis respondere, coloniam in Ponti regione sacram Herculi eodem. Cum propter metum longæ ac periculose navigationis, mortem in patria omnibus præparandis, res omissa esset, bellum his Phocæis indicunt: quorum cum adversa prælia paterentur, iterato ad oraculum decurrunt; respondere, idem belli quod pestilentia, remedium fore. Igur conscripta colonorum manu, in Pontum delati, urbem Heracleam condiderunt. Et quoniam sacrum auspiciis in eas sedes delati erant, brevi tempore magnas opes paravere. Multa deinde hujus urbis adversus finitimos bella, simul etiam domesticæ dissensiones fuere. Inter cetera magnifica, vel præcipue illud memorabile fuit. Cum semper potirentur Athenienses, victisque Persis, Græciæ & Asiæ tributum in tutelam classis descriptissent, omnibus cupide ad præsidium saluti sue conferentibus; soli Heraclienses ob amicitiam regum Persicorum, collationem abnuerant. Missas itaque ab Atheniensibus Lamachus cum exercitu ad extorquendum quod negabatur, cum relictis in littore navibus, agros Heracliensium populatur, classem cum majore parte exercitus, naufragio repentinæ tempestatis amisit. Itaque cum neque mari posset amissis navibus, neque terra auderet, cum parva manu inter tot ferocissimas gentes, reverti; Heraclienses honestiorem beneficii, quam ultionis occasionem rati, instructos comitatibus, auxiliisque dimittunt. Bene agrorum suorum populationem impensam

146 I V S T I N I
existimantes, si quos hostes habuerant, amicos reddidissent.

C A P. I V. Passi sunt inter plurima mala, etiam tyrannidem: siquidem cum plebs etiam novas tabulas, & divisionem agrorum divitum impotenter flagitaret, diu re in senatu tractata, cum exitus rei non inveniretur; ad postremum adversus plebem nimio otio lascivientem, auxilia à Timotheo Atheniensium duce, mox ab Epaminonda Thebanorum petivere. Vtrisque negantibus, ad Clearchum, quem ipsi in exilium egerant, decurrunt. Tanta calamitatum necessitas fuit, ut cui patriam interdixerant, eum ad tutelam patriæ revocarent. Sed Clearchus exilio facinorosior redditus, & dissensionem populi occasionem invadendæ tyrannidis existimans, primo tacitus cum Mithridate civium suorum hoste colloquitur; & inita societate paciscitur, ut revocatus in patriam prodita ei urbe, præfectus ejus constitueretur. Postea autem insidias, quas civibus paraverat, in ipsum Mithridatem verterat. Namque cum velut arbiter civilis discordiæ, de exilio reversus esset, statuto tempore, quo urbem Mithridati traderet, ipsum cum amicis suis cepit; captumque, accepta ingenti pecunia, dimisit. Atque ut in illo subitum se ex socio fecit hostem: sic ex defensore senatoriæ causæ, repente patronus plebis evasit; & adversus auctores potentiæ suæ, à quibus revocatus in patriam, per quos in arce collocatus fuerat, non solum plebem accendit, verum etiam nefandissima quæque tyrannicæ crudelitatis exercuit. Igitur populo ad concionem vocato, neque se affuturum amplius grassanti in populum senatui, ait; intercessurum etiam, si in pristina sævitia perseveret: quod si pares se crudelitati senatorum arbitrarentur, abiturum cum militibus suis, neque civilibus discor-

Chalcidibus interfuturum. Sin vero diffidant viri.
bonas proptius, vindictæ se civium non defuturum.
Proinde consulant sibi ipsis: jubeant abire se, si ma-
lint, vel causæ populi socium remanere. His ver-
bis sollicitata plebs, summum ad eum imperium
desert: & dum senatus potentia irascitur, in servi-
tutem se tyrannicæ dominationis cum conjugibus
& liberis tradit. Igitur Clearchus LX senatores
comprehensos (nam ceteri in fugam dilapsi erant)
in vincula compingit. Latari plebs, quod à duce
potissimum senatorum, senatus deleteretur, versa-
que vice, auxilium eorum in exitium conversum
esse. Quibus dum mortem passim omnibus mina-
tur, cariora eorum pretia facit: siquidem Clear-
chus magna pecunia (quasi minis populi occulte
eos liberaturus) accepta, spoliatos fortunis, vita
quoque spoliavit.

CAP. V. Cognito deinde, quod bellum sibi
ab iis qui profugerant, misericordia in auxilium
solicitis civitatibus pararetur, servos eorum ma-
numittit. Et ne quid mali afflictis honestissimis
domibus deesset, uxores eorum, filiasque nubere
servis suis, proposita recusantibus, morte com-
pellit; ut eos sibi fidiore, & dominis infestiores
redderet. Sed matronis tam lugubres nuptiæ, gra-
viores repentinis funeribus fuere. Itaque multæ se
ante nuptias, multæ in ipsis nuptiis, occisis prius
novis maritis, interficiunt, & se tam funestis ca-
lamitatibus, virtute ingenui pudoris, eripiunt.
Prælium deinde committitur: quo victor tyran-
nus captivos senatores in triumphi modum per
ora civium trahit. Reversus in urbem, alios vin-
cit, torquet alios, alios occidit: nullus locus urbis
à crudelitate tyranni vacat. Accedit sævitia inso-
lentia, crudelitati arrogantia: interdum enim ex
successu continua felicitatis obliviscitur se homi-

nem : interdum Iovis se filium dicit. publicum , aurea aquila velut argumentis præferebatur : veste purpurea , & cotum tragiconum , & aurea corona utellium quoque suum Ceraunon vocat , ut mendacio tantum , verumetiam nominat. Hæc illum facere duo nobilissimæ Chion & Leonides indignantes , patriaturi in necem tyranni conspirant. Erantpuli Platonis philosophi ; qui virtutem quotidie præceptis magistri erudiebantur exhibere cupientes , quinquaginta cognatientes , in insidiis locant. Ipsi mōre iur ad tyrannum veluti ad regem in arcendunt : qui jure familiaritatis admissi , dupriorem dicentem intentus audit tyrannaltero obtruncatur. Sed & ipsi , sociis tardilium ferentibus , à satellitibus obruuntur factum est , ut tyrannus quidem occidere patria non liberaretur. Nam frater Clearc rus eadem via tyrannidem invadit ; multis , per gradus successionis , Heracliense gno tyrannorum fuere.

LIBER XVII.

BREVARIUM CAPITVM.

1. *Lyfimachi Regis tragædia.*
2. *Amisiss xv. liberis in prælio occumbit. S per insidias occiditur à Ptolemao. Pto Principum amicitias, Pyrrhi præsertim, siliat.*
3. *De Epirotarum regno ejusdemque origine gibus digressio. Pyrrhi varia fortuna.*

mem: interdum Iovis se filium dicit. Eundem publicum, aurea aquila velut argumentum generis præferebatur: veste purpurea, & cothurnis gum tragiconum, & aurea corona utebatur. Eundem quoque suum Ceraunon vocat, ut deos mendacio tantum, verumetiam nominibus dat. Hæc illi facere duo nobilissimi juvenes Chion & Leonides indignantes, patriam liberaturi in necem tyranni conspirant. Erant hi discipuli Platonis philosophi; qui virtutem ad quam quotidie præceptis magistri erudiebantur, patri exhibere cupientes, quinquaginta cognatos, velientes, in insidiis locant. Ipsi more jurgantium tyrannum veluti ad regem in arcem contendunt: qui jure familiaritatis admissi, dum alterum orem dicentem intentus audit tyrannus, altero obtruncatur. Sed & ipsi, sociis tardius auxilium ferentibus, à satellitibus obruuntur. Quamvis est, ut tyrannus quidem occideretur, sed non liberaretur. Nam frater Cearchi Satyrus eadem via tyrannidem invadit; multisque per gradus successionis, Heraclienses sub tyrannorum fuere.

LIBER XVII.

BREVIARIUM CAPITVM.

Lysimachi Regis tragœdia.

Lysimachus xv. liberis in prælio occumbit. Seleucus insidias occiditur à Ptolemao. Ptolemaeus principum amicitias, Pyrrhi præsertim, sibi conciliat.

Pyrrhi præsertim, sibi conciliat. Pyrrhi varia fortuna.

CAP.

Eridem ferme tempus in Hellespontis & Chersonesi regionibus terramotus fuit: maxime tamen Lysimachia urbs ante duos & viginti annos à Lysimacho rege condita, everfa est. Quod portentum dura Lysimacho, stirpique ejus, ac regni ruinam, cum clade vexatarum regionum portendebat. Nec ostentis fides defuit: nam brevi post tempore, Agathoclem filium suum, quem in successione regi ordinaverat, per quem multa bella prospera gesserat, non solum patrium, verum etiam humanum ultra morem, perosus, ministrum mali lætes, veneno interfecit. Hæc illi prius fuit. Nam patricidium, principum sequutæ cædes sunt, hominum supplicia quod occisum juvenem dolebant. Iamque & hi qui cædibus superfuerant, & hi qui excubitus præerant, certatim ad Seleucum defecerunt, eoque primum jam ex æmulatione gloriæ, bellum Lysimacho inferre compellerant. Vixit hoc certamen commilitonum Alexandrie, & velut ad exemplum fortunæ, pariter etiam Seleucus septem & lxx. annos ætate uniusque animi juveniles erant, imperiique cupiditatem insatiabilem gerebant. Quippe cum orbem mararum duo soli tenerent, angustiis sibi met inter se videbantur, vitæque finem non annorum spatio, sed imperii terminis metiebantur. CAP. II. In eodem bello Lysimachus amissis ante postremum domus suæ ruinæ cumulus accessit. Lætus tanta victoria Seleucus, & quod majus victoria putabat, solum se cohorte Alexandri reman-

mansisse; victoremque victorum extitisse, non humanum esse opus, sed divinum munus gloria-
tur: Ignarus prorsus, non multo post fragilitatis
humanae se ipsum exemplum futurum. Quippe
post menses admodum septem Ptolemæo, cuius
sororem Lyfimachus in matrimonio habuerat,
per insidias circumventus occiditur; regnumque
Macedoniae, quod Lyfimacho eripuerat, cum
vita pariter amittit. Igitur Ptolemæus cum & in
gratiam memoriae magni Ptolemæi patris, & in
favorem ultionis Lyfimachi ambitiosus apud po-
pulares esset, primo Lyfimachi filios conciliare
sibi statuit; nuptiasque Arsinoes sororis suae, ma-
tris eorum petit, puerorum adoptione promissa,
ut cum in locum patris eorum successisset, nihil
illi moliri vel verecundia matris, vel appellatione
patris auderent. Fratris quoque regis Aegypti con-
cordiam per epistolas deprecatur; professus de-
ponere se offensam erepti paterni regni, neque
amplius à fratre quæsiturum, quod honestius à
paterno hoste perceperit. Omnique arte adulatur
Eumeni, & Antigono Demetrii filiis, Antiocho
filio Seleuci, cum quibus bellum habiturus erat,
ne tertius sibi hostis accederet. Sed nec Pyrrhus
rex Epiri omissus, ingens momentum futurus,
utri parti socius accessisset, qui & ipse spoliare sin-
gulos cupiens, omnibus se partibus venditabat.
Itaque Tarentinis adversus Romanos laturus au-
xilium, ab Antigono naves, ad exercitum in Ita-
liam deportandum, mutuo petit; ab Antiocho pe-
cuniam, qui opibus quam militibus instructior
erat; à Ptolemæo Macedonum militum auxilia.
Sed Ptolemæus, cui nulla dilationis ex infirmita-
te virium venia esset, quinque millia peditum,
equitum quatuor millia, elephantos quinquaginta,
non amplius, quam in biennii usum dedit.

Ob hæc Pyrrhus, filia Ptolemæi in matrimonium accepta, vindicem eum regni reliquit: ne abducta in Italiam juventute, prædam hostibus regnum relinqueret.

CAP. III. Sed quoniam ad Epiri mentionem ventum est, de origine regni ejus pauca narranda sunt. Molossorum primum in ea regione regnum fuit. Post Pyrrhus Achillis filius, amisso per absentiam Trojanis temporibus paterno regno, in his locis consedit, qui Pyrrhidæ primo, postea Epirotæ dicti sunt. Sed Pyrrhus cum in templum Dodonæi Iovis ad consulendum venisset, ibi Laniam neptem Herculis rapuit: ex cujus matrimonio octo liberos sustulit. Ex his nonnullas virgines neptem finitimis regibus tradidit, opesque affinitatum auxilio magnas paravit: atque ita Heleno filio Priami regis, ob industriam singularem, regnum Chaoniam, & Andromachen Hectoris, quam & ipse matrimonio suo in divisione Trojanæ prædæ acceperat, uxorem tradidit: brevi que post tempore, Delphis insidiis Orestæ filii Agamemnonis, inter altaria dei interiit. Successor huic Pialis filius fuit. Per ordinem deinde, regnum ad Arrybam descendit: cui, quoniam pupillus & unicus ex gentis nobili superesset, intentiore omnium cura servandi ejus educandique, publice tutorum constituantur: Athenas quoque erudiendi gratia missus, quanto doctior majoribus suis, tanto & gratior populo fuit. Primus itaque leges, & senatum, annuosque magistratus, & reipub. formam composuit: & ut à Pyrrho sedes, sic vita cultior populo ab Arryba statuta. Hujus filius Neoptolemus fuit: ex quo nata est Olympias, mater Alexandri Magni, & Alexander, qui post eum regnum Epiri tenuit: & in Italia bello gesto, in Bruttis interiit. Post ejus mortem frater Acaci-

des regno successit, qui assiduus adversus Macedonas bellorum certaminibus populum fatigando, offensam civium contraxit: ac propterea in exilium actus, Pyrrhum filium vivum, admodum parvulum in regno reliquit. Qui & ipse cum à populo propter odium patris ad necem quæreretur, furtim substractus in Illyrios deferitur: traditusque est Beroæ, Glauci regis uxori nutriendus, quæ & ipsa generis Æacidarum erat. Ibi eum, seu misericordia fortunæ ejus, seu infantilibus blandimentis inductus rex, adversum Cassandrum Macedoniæ regem, qui eum sub belli comminatione deposcebat, diu protexit, addito in auxilium etiam adoptionis officio. Quibus rebus moti Epirotæ, odio in misericordiam verso annorum xi. eum in regnum revocaverunt, datis tutoribus, qui regnum usque adultam ejus ætatem tuerentur. Adolescens deinde multa bella gessit; tantusque rerum successu haberi cœptus est, ut Tarentinos solus adversus Romanos tueri posse videretur.

LIBER XVIII.

BREVIARIUM CAPITVM.

1. *Tyrrho Tarentinis adversus Romanos suppetias ferenti Valerius Lavinus occurrit: unde prælia & strages.*
2. *Carthaginensium auxilium Romani remittunt. Pax cum Tyrrho componitur. Romanorum continentia. Pyrrhus Siciliam occupat.*
3. *De Carthaginensium origine & veteribus incolis disgressio, in qua etiam de Sidonis & Tyri conditoribus.*
4. *Nova incola Tyri, inter quos Elissa quæ à Pigmalione fratre recedit, ut rebus suis consularet.*
5. *Elissa agnomine Dido, Cyprum appellit, deinde in sinu Africae deferitur & Carthaginem condit.*
6. *Elissa*

6. *Elissa propter larba votum sibi vim infert. Carthaginienſium crudeliſi ſuperſtitio.*
7. *Clades Carthaginienſium in Sardinia. Superſtites in exilium pulſi, patriam armis recupera-
re nituntur: unde Malei Patris in Cartalonem
filium ſeveritas: & paulo poſt cruentus inte-
ritus.*

CAP. I.

Girrus Pyrrhus rex Epiri, cum itera-
ta Tarentinorum legatione, additis
Samnitium & Lucanorum precibus,
& ipſi auxilio adverſus Romanos
indigentibus fatigaretur, non tam
ſupplicum precibus, quam ſpe invadendi Italiae
imperii inductus, venturum ſe cum exercitu pol-
licetur. In quam rem inclinatum ſemel animum,
præcipitem agere cuperant exempla majorum: ne
aut inferior patre ſuo Alexandro videretur, quo
defenſore ſidem Tarentini adverſus Bruttios uſi
fueraut, aut minores animos Magno Alexandro
habuiſſe, qui tam longa à domo militia Orientem
ſubegit. Igitur reſiſto custode regni filio Prole-
rmo, annos xv nato, exercitum in portu Taren-
tino exponit, duobus parvulis filiis, Alexandro &
Heleno, in ſolaria longinquæ ſecum expeditionis
adductis. Cuius audito adventu, Conſul Roma-
nus Valerius Lævinus, feſtinans ut prius cum eo
congrederetur quam auxilia ſociorum conveni-
rent, exercitum in aciem educit: Nec rex, tametſi
numero militum inferior eſſet, certamini moram
fecit. Sed Romanos vincentes jam, inuſitata ante
elephantorum forma ſtupere primo, mox cedere
prælio coegit, victoresque jam nova Macedonum
monſtra repente vicerunt. Nec hoſtibus incruen-
ta victoria fuit. Nam & ipſe Pyrrhus graviter vul-

neratus est; & magna pars militum ejus cæsa; majoremque gloriam ejus victoriæ, quam lætitiâ habuit. Hujus pugnae eventum multæ civitates secutæ, Pyrrho se tradunt. Inter ceteras etiam Locri, prodito præsidio Romano, ad Pyrrhum deficiunt. Ex ea præda Pyrrhus CC. captivos milites Romam gratis remisit, ut cognita virtute ejus, Romani cognoscerent etiam liberalitatem. Interjectis deinde diebus, cum sociorum exercitus supervenisset, iterato prælium cum Romanis facit, in quo par fortuna priori bello fuit.

C A P. I I. Interea Mago, dux Carthaginien-
sium, in auxilium Romanorum cum cxx. navi-
bus missus, senatum adiit, ægre tulisse Carthagi-
nienses, affirmans, quod bellum in Italia à pere-
grino rege paterentur. Ob quam causam missum
se, ut quoniam externo hoste oppugnarentur, ex-
ternis auxiliis juvarentur. Gratia à senatu Car-
thaginien-sibus actæ, auxiliaque remissa. Sed Ma-
go Punico ingenio, post paucos dies tacitus, quasi
pacificator Carthaginien-sium, Pyrrhum adit spe-
culaturus consilia ejus de Sicilia, quo eum arcessiri
fama erat. Nam Romanis eadem causa mittendi
auxilii Carthaginien-sibus fuerat, ut Romano bel-
lo, ne in Siciliam transire posset Pyrrhus, in Italia
detineretur. Dum hæc aguntur, legatus à senatu
Romano Fabricius Lucinus missus, pacem cum
Pyrrho composuit. Ad quam confirmandam, Cy-
neas Romam cum ingentibus à Pyrrho donis mis-
sus, neminem, cujus domus muneribus pateret,
invenit. Huic continentia Romanorum simile
exemplum, iisdem ferme temporibus fuit. Nam
missi à senatu in Ægyptum legati, cum ingentia
sibi à Ptolemæo rege missa munera sprevis-
sent, in-
terjectis diebus ad cœnam invitatis, aureæ coronæ
sunt, quas illi honoris causa receptas, po-
stera

fieta die statuis regis imposuerunt. Igitur Cyneas cum turbatam cum Romanis pacem ab Appio Claudio renuntiasset, interrogatus à Pyrrho, qualis Roma esset, respondit, Regum urbem sibi visam. Post hæc legati Siculorum superveniunt, tradentes Pyrrho totius insulæ imperium, quæ assiduis Carthaginiensium bellis vexabatur. Itaque relicto Locris Alexandro filio, firmatisque sociorum civitatibus valido præsidio, in Siciliam exercitum trajecit.

C A P. III. Ex quoniam ad Carthaginiensium mentionem ventum est, de origine eorum pauca dicenda sunt, repetitis Tyrionum paulo altius rebus, quorum casus etiam dolendi fuerunt. Tyrionum gens condita à Phœnicibus fuit, qui terræmora vetari, relicto patriæ solo, Assyrium stagnum primo, mox mari proximum littus incoherunt, condita ibi urbe, quam à piscium ubertate, Sidonia appellaverunt: nam piscem Phœnices sidon vocant. Post multos deinde annos à rege Ascaloniorum expugnati, navibus appulsi, Tyron urbem ante annum Trojanæ cladis condiderunt: ibi Persarum bellis diu varieque fatigati, victores quidem fuisse sed attritis viribus, à servis suis multitudine abundantibus, indigna supplicia perpessi sunt: qui conspiratione facta, omnem liberum populum cum dominis interficiunt: atque ita potiti urbe, lætes dominorum occupant, tempus invadunt, conjuges ducunt, & quod ipsi non erant, liberos procreant. Unus ex tot millibus servorum fuit, qui mixti ingenio, senis domini, parvulique filii ejus fortuna moveretur; dominosque non truci feritate, sed pia misericordie humanitate respueretur. Itaque cum velut occisos alienasset, servisque de statu reipub. deliberantibus placuisset regem ex suo corpore creari, eumque potissimum quasi

quasi acceptissimum diis, qui solem orientem primus vidisset, rem ad Stratonem (hoc enim ei nomen erat) dominum occulte latentem detulit. Ab eo formatus cum medio noctis omnes in unum campum processissent, ceteris in Orientem spectantibus, solus Occidentis regionem intuebatur. Id primum aliis videri furor, in Occidente solis ortum quærere: ubi vero dies adventare coepit, editissimisque culminibus urbis oriens splendere expectantibus aliis, ut ipsum solem aspicerent, hic prius omnibus fulgorem solis in summo fastigio civitatis ostendit. Non servilis ingenii ratio visa; requirentibusque auctorem, de domino confitetur. Tunc intellectum est: **Quantum** ingenua servilibus ingenia præstarent; **malitiaque** servos, non sapientia vincere. Igitur **venia** semi filioque data est; & velut numine quodam **reservatos** arbitantes, regem Stratonem **creaverunt**. Post cuius mortem regnum ad filium, ac deinde ad nepotes transiit. Celebre hoc servorum facinus, metuendumque exemplum toto orbe terrarum fuit. Itaque Alexander Magnus, cum interjecto tempore in Oriente bellum gereret, velut ultor publicæ securitatis, expugnata eorum urbe, omnes qui prælio superfuerant, ob memoriam veteris cædis crucibus affixit: genus tantum Stratonis inviolatum servavit, regnumque stirpi ejus restituit, ingenuis & innoxiiis incolis insulæ attributis, ut, extirpato servili germine, genus urbis ex integro conderetur.

C A P. I V. Hoc igitur modo Tyrii Alexandri auspiciis conditi, parcimonia & labore quærendi cito convaluere. Ante cladem dominorum cum & opibus, & multitudine abundarent, missa in Africam juventute, Uticam condidere: cum interim rex Tyro decedit, filio Pygmalione, & Elissa
filia,

Elisa, insignis formæ virgine, heredibus institutis. Sed populus Pygmalioni admodum puero regnum tradidit. Elissa quoque Acerbæ avunculo suo, sacerdoti Herculis, qui honos secundus à rege erat, nubet. Huic magnæ, sed dissimulatæ opes erant: aurumque metæ regis non tectis, sed terræ crediderat; quam tem etiam homines ignorabant, fama tamen loquebatur. Quia incensus Pygmalion oblitus juris humani, avunculum suum, eundemque generum, sine respectu pietatis occidit. Elissa diu fratrem propter scelus averſata, ad postremum dissimulato odio, mitigatoque interim vultu fugam tacito molitur, assumptis quibusdam principibus in societatem, quibus par odium in regem esse, eandemque fugiendi cupiditatem arbitrabatur. Tunc fratrem dolo aggreditur, fingit se ad eam migrare velle, ne amplius ei mariti domus, cupidæ oblivionis, gravem luctus imaginem renovaret, nec ultra amara admonitio oculis ejus occurrat. Non invitus Pygmalion verba sororis audivit, existimans cum ea & aurum Acerbæ ad se venturum. Sed Elissa ministros migrationis à rege missos, navibus cum omnibus opibus suis prima vespere imponit, provectaque in altum, compellit eos onera harenæ pro pecunia involucriſ involuta, in mare dejicere. Tunc deſcens ipsa, lugubrique voce Acerbam ciet, orat, ut libens opes suas recipiat, quas reliquerat; habeatque inferias, quas habuerit causam mortis. Tunc ipsos ministros aggreditur: sibi quidem ait optatam olim mortem: sed illis acerbos cruciatus, & dira supplicia imminere, qui Acerbæ opes, quarum spe parricidium rex fecerit, avaritiæ tyranni subtraxerint. Hoc metæ omnibus injecto, comites fugæ accepit. Iunguntur & senatorum in eam noctem præparata agmina; atque ita sacris Herculis, cujus sacer-

sacerdos Acerbas fuerat, repetitis, ex *Villo lactis*
quaerunt.

C A P. V. Primus illis appulsus terra, *Cyprius*
insula fuit: ubi sacerdos Iovis, cum conjuge & li-
beris, deorum monitu, comitem se Elissæ socium-
que præbuit, pactus sibi posterisque perpetuum
honorem sacerdotii. Conditio pro manifesto
omine accepta. Mos erat Cypriis, virgines ante
nuptias statutis diebus dotalem pecuniam quæsi-
turas, in quæstum ad littus maris mittere, pro re-
liqua pudicitia libamenta Veneri soluturas. Ha-
rum igitur ex numero LXXX admodum virgines
raptas, navibus imponi Elissæ jubet; ut & juvenus
matrimonia, & urbs subolem habere posset. Dum
hæc aguntur, Pygmalion cognita sororis fuga,
cum impio bello fugientem persequi pararet, ægre
precibus matris, & deorum minis victus, quievit:
cui cum inspirati vates canerent, non impune la-
turum, si incrementa urbis toto orbe auspiciissi-
mæ interpellasset, hoc modo spatium respirandi
fugientibus datum. Itaque Elissæ delata in Africæ
sinum, incolas loci ejus, adventu peregrinorum,
mutuarumque rerum commercio gaudentes, in
amicitiam sollicitat; deinde empto loco, qui corio
bovis tegi posset, in quo fessos longa navigatione
socios, quoad proficisceretur, reficere posset; co-
rium in tenuissimas partes secari jubet, atque ita
majus loci spacium quam petierat, occupat: un-
de postea ei loco Byrsæ nomen fuit. Confluenti-
bus deinde vicinis locorum, qui spe lucri multa
hospitibus venalia inferebant; sedesque ibi sta-
tuentibus, ex frequentia hominum velut instar ci-
vitatis effectum est. Uticensium quoque legati,
dona ut consanguineis attulerunt; hortatique sunt,
urbem ibi conderent, ubi sedes sortiti essent. Sed
& Afros detinendi advenas amor cepit. Itaque
consen-

consentientibus omnibus, Carthago conditur, statuto annuo vectigali pro solo urbis. In primis fundamentis caput bubulum inventum est: quod auspicium quidem fructuosæ terræ, sed laboriosæ, perpetuoque servæ urbis fuit: propter quod in alium locum urbs translata. Ibi quoque equi caput repertum, bellicosum potentemque populum futurum significans, urbi auspicatam sedem dedit. Tunc ad opinionem novæ urbis concurrentibus gentibus, brevi & populus, & civitas magna facta.

CAP. VI. Cum successu rerum florentes Carthaginis opes essent, rex Maxitanorum Hiarbas decem Punorum principibus ad se arcessitis, Elissæ nuptias sub belli denuntiatione petit: quod legati reginæ referre metuentes, Punico cum ea ingenio egerunt nuntiantes regem aliquem poscere, qui cultiores victus eum, Afrosque perdoceat: sed quem inveniri posse, qui ad Barbaros & ferarum more viventes transire à consanguineis velit? Tunc à regina castigati, Si pro salute patriæ asperiores vitam recusarent, cui etiam ipsa vita, si res exigat, debeatur: regis mandata aperuere, dicentes, Quæ præcipiat aliis, ipsi facienda esse, si velit urbi consultum esse. Hoc dolo capta, diu Acerbæ viri domine cum multis lacrymis & lamentatione flebili invocato, ad postremum ituram se quo suæ urbis fata vocarent, respondit. In hoc trium mensium sumpto spatio, pyra in ultima parte urbis exstructa, velut placatura viri manes, inferiasque ante nuptias missura, multas hostias credidit, & sumpto gladio pyram conscendit; atque ita ad populum respiciens, ituram se ad vitam, sicut præceperant, dixit, vitamque gladio finivit. Quamdiu Carthago invicta fuit, pro dea culta est. Condita est urbs hæc LXXII. annis ante quam

quam Roma; cuius virtus sicut bello clara fuit, ita domi status variis discordiarum casibus agitatus est. Cum inter cetera mala, etiam peste laborarent, cruenta sacrorum religione, & scelere pro remedio usi sunt. Quippe homines, ut victimas immolabant; & impuberes (quæ ætas etiam hostium misericordiam provocat) aris admovebant, pacem deorum sanguine eorum exposcentes, pro quorum vita dii rogari maxime solent.

C A P. V I I. Itaque adversis tanto scelere numinibus, cum in Sicilia diu feliciter dimicassent, translato in Sardiniam bello, amissa maiore exercitus parte, gravi prælio victi sunt. Propter quod ducem suum Maleum, cuius auspiciis & Sicilia partem domuerant, & adversus Afros magnas res gesserant, cum parte exercitus, quæ superfuerat, exulare iusserunt. Quam rem ægre ferentes milites, legatos Carthaginem mittunt, qui reditum primo, veniamque infelicis militiæ petant; tum denuntient, quod precibus nequeant, armis se consecuturos. Cum & preces & minæ legatorum sprete essent, interjectis diebus, conscensis navibus, armati ad urbem veniunt: ibi deos hominesque testari, non se expugnatum, sed recuperatum patriam venire; ostensurosque civibus suis, non virtutem sibi priore bello, sed fortunam defuisse: prohibitis com meatibus, obsessaque urbe, in summam desperationem Carthaginenses adduxerunt. Interea Cartalo Malei exsulis ducis filius, cum præter castra patris à Tyro, quo decimas Herculis ferre, ex præda Siciliensi, quam pater ejus ceperat, à Carthaginensibus missus fuerat, revertetur, arcessitusque à patre esset, prius publicæ se religionis officia exsecuturum quam privatae pietatis, respondit. Quam rem etsi indigne ferret pater, non tamen vim afferre religioni ausus est. Inter-

jectis

jectis deinde diebus, Cartago petito comiteatu à populo, cum reversus ad patrem esset; ornatusque purpura, & infulis sacerdotii, omnium se oculis ingereret, tunc in secretum abducto pater ait: Aususne es, nefandissimum caput, ista purpura & auro ornatus, in conspectum tot miserorum civium venire? & maxima ac lugentia castra, circumfluentibus quietæ felicitatis insignibus, velut exultabundus intrare? Nusquam ne te aliis jactare potuisti? Nullus locus aptior, quam fordes patris, & exilii infelicitis ærumnæ fuerunt? Quid, quod paulo ante vocatus, non dico patrem, ducem certe civium tuorum superbe spreveristi? Quid porro tu in purpura ista coronisque aliud, quam victoriarum mearum titulos geris? Quoniam igitur tu in patre nihil nisi exulis nomen agnoscis; ego quoque imperatorem me magis, quam patrem judicabo; statuamque in te exemplum, ne quis posthac infelicibus miseris patris illudat. Atque ita eum cum ornata suo, in altissimam crucem in conspectu urbis suffigi jussit. Post paucos deinde dies Carthaginem capit: evocatoque populo ad concionem, exilii injuriam queritur: belli necessitatem excusat: contentumque victoria sua, punitis auctoribus miserorum civium, injuriosi exilii omnibus se veniam dare dicit. Atque ita decem senatoribus interfectis, urbem legibus suis reddidit. Nec multo post ipse affectati regni accusatus, duplicis & in filio & in patria parricidii poenas dedit. Huic Mago imperator successit, cujus industria, & opes Carthaginensium, & imperii fines, & bellicæ gloriæ laudes creverunt.

1. *Magoni Carthaginiensium Imperatori succedunt Hasdrubal & Amilcar. Hasdrubal in Sardinia perit. Inde Siculum bellum & Persarum legatio.*
2. *Horum filii & Carthaginiensis clades exercitus in Sicilia.*
3. *Imilco, Dux hujus exercitus, Carthaginem reversus, spe omni abjecta mortem sibi infert.*

CAP. I.

Ago Carthaginiensium imperator, cum primus omnium, ordinata disciplina militari, imperium Pœnorum condidisset, viresque civitatis non minus bellandi arte quam virtute firmasset, diem fungitur, relictis duobus filiis Hasdrubale & Hamilcare: qui per vestigia paternæ virtutis decurrentes, sicuti generi, ita & magnitudini patris successerunt. His ducibus Sardinia bellum illatum: adversus Afros quoque vectigal pro solo urbis multorum annorum repetentes, dimicatum: sed Afrorum sicuti causa justior, ita & fortuna superior fuit; bellumque cum his solutione pecuniæ non armis finitum. In Sardinia quoque Hasdrubal graviter vulneratus imperio Hamilcari fratri tradito interiit: cujus mortem, cum luctus civitatis, tum & dictaturæ undecim, & triumphus quattuor insignem fecere: hostibus quoque crevere animi, veluti cum duce vires Pœnorum cecidissent. Itaque Siciliae populis propter assiduas Carthaginiensium injurias, ad Leonidam fratrem regis Spartanorum concurrentibus, grave bellum natum: in quo & diu, & varia victoria prælia-

præliatum fuit. Dum hæc aguntur, legati à Dario Persarum rege Carthaginem venerunt, afferentes edictum, quo Pœni humanas hostias immolare, & canina velci prohibebantur; mortuorumque corpora cremare potius, quam terra obruere à rege jubebantur: petentes simul auxilia adversus Græciam, cui illatum bellum Darius erat. Sed Carthaginieneses auxilia negantes, propter assidua finitimorum bella, cæteris, ne per omnia contumaces viderentur, cupide parvere.

CAP. II. Interea Hamilcar bello Siciliensi interficitur, relictis tribus filiis, Imilcone, Hanno, Giscone. Hasdrubali quoque par numerus filiorum fuit, Annibal, & Hasdrubal, & Sappho. Per hos res Carthaginensium ea tempestate gerebantur. Itaque & Mauris bellum illatum, & adversus Numidas pugnatum, & Afri compulsi stipendium urbis conditæ Carthaginensibus remittere. Deinde cum familia tanta imperatorum gravis libertæ civitati esset, omniaque ipsi agerent simul & judicarent, centum ex numero senatorum iudices deliguntur, qui reversis à bello ducibus, rationem rerum gestarum exigerent, ut hoc metu ita in bello imperia cogitarent, ut domi judicia legesque respicerent. In Sicilia in locum Hamilcaris, imperator Imilco succedit: qui cum navali terrestrique bello secunda prælia fecisset, multasque civitates cepisset, repente pestilentis fideris vi exercitum amisit. Quæ res cum nuntiata Carthagini esset, mesta civitas fuit: omnia ululatus non secus ac si urbs ipsa capta esset, personabant: clausæ privatæ domus, clausa deorum templa, intermissa omnia sacra, omnia privata officia damnata. Cuncti deinde ad portum congregantur, egredientesque paucos è navibus, qui cladi superfuissent, de suis percontantur. Ut verò dubia antea spe.

spe, & suspenso metu, incerta orbitatis expectatione, casus suorum miseris eluxit, tunc toto littore plangentium gemitus, tunc infeliciū matrum ululatus, & flebiles querelæ audiebantur.

C A P. I I I. Inter hæc procedit inops ènavi sua imperator, sordida servilique tunica discinctus: ad cuius conspectum plangentium agmina junguntur. Ipse quoque manus ad cœlum tendens, nunc sortem suam, nunc publicam fortunam deflet: nunc deos accusat, qui tanta belli decora, & tot ornamenta victoriarum, quæ ipsi dederant, abstulerint: qui captis tot urbibus, totiesque hostibus terrestri navalique prælio victis, exercitum victorem non bello; sed peste deleverint. Deferre se tamen civibus suis non modica solatia, quod malis eorum hostes gaudere, non gloriari possent. Quippe cum neque eos qui mortui sunt, à se occisos; neque eos qui reversi sunt, à se fugatos possint dicere. Prædam quam relictis à se castris abstulerint, non esse talem, quam velut spoliū victi hostis ostentent: sed quam possessione vacua, fortuitis dominorum mortibus, sicuti caduca occuparint. Quod ad hostes pertinet; victores se recessisse; quod ad pestem, victos. Nihil tamen se gravius ferre, quam quod inter fortissimos viros mori non potuerit, servatusque sit non ad vitæ iucunditatem, sed ad ludibrium calamitatis. Quanquam ubi miseras copiarum reliquias Carthaginem reduxerit, se quoque sequuturum com-militones suos: ostensurumque patriæ, non ideo se in eam diem vixisse, quoniam velit vivere: sed ne hos, quibus nefanda lues pepercerat, inter hostium exercitus relictos, morte sua proderet. Tali vociferatione per urbem ingressus, ut ad limina domus suæ venit, prosecutam multitudinem velut postremo

mo alloquio dimisit: obsecratisque foribus, ac ne-
mine ad se, ne filiis quidem admissis: mortem sibi
conscivit.

LIBER XX.

BREVIARIUM CAPITULI.

1. Dionysius, Sicilia Tyrannus, Gracia magna in-
colas bello aggreditur.
2. Metapontinorum origo & fata.
3. Crotoniensium & Locrensiurn bella.
4. Pythagoras Philosophus Crotonienses ad frugali-
tatem revocat.
5. Dionysius victis Locrensiibus Crotonienses adori-
tur, qui relinquit ab Hannone retractus, & tan-
dem suam insidiam opprimitur.

CAP. I.

Dionysius è Sicilia Carthaginiensibus
pullis, occupatoque totius insulæ im-
perio, grave otium regno suo, peri-
culosamque desidiam tanti exercitus
ratus, copias in Italiam trajecit: simul
ut militum vires continuo labore acuerentur, &
regni fines proferrentur. Prima militia adversus
Græcos, qui proxima Italici maris littora tenebant,
fuit: quibus devictis, finitimos quosque aggredi-
tur, omnesque Græci nominis Italiam possidentes,
hostes sibi destinat: quæ gentes non partem, sed
universam ferme Italiam ea tempestate occupave-
rant. Denique multæ urbes adhuc post tantam ve-
tustatem vestigia Græci moris ostentant. Namque
Tuscorum populi, qui oram inferi maris possident,
à Lydia venerunt: & Venetos, quos incolas supe-
ri maris videmus, capta & expugnata Troja, An-
tenore duce, misit: Adria quoque Illyrico mari
proxima, quæ & Adriatico mari nomen dedit,
Græca

Græca urbs est: Arpos Diomedes exciso Ilio, nar-
fragio in ea loca delatus, condidit. Sed & Pisæ
Liguribus Græcos auctores habent: & in Tuscis,
Tarquinii à Thessalis & Spinambris: Perusini
quoque originem ab Achæis ducunt. Quid Ce-
ren urbem dicam? Quid Latinos populos, qui
ab Ænea conditi videntur? Iam Falisci, Nolani,
Abellani, nonne Chalcidensium coloni sum?
Quid tractus omnis Campaniæ? Quid Brutii,
Sabinique? Quid Samnites? Quid Tarentini?
quos Lacedæmone profectos, Spuriosque voca-
tos accepimus? Thurinorum urbem condidisse
Philocteten ferunt, ibique adhuc monumentum
ejus visitur: & Herculis sagittæ in Apollinis tem-
plo, quæ fatum Trojæ fuere.

C A P. I I. Metapontini quoque in templo Mi-
nervæ ferramenta, quibus Epeus, à quo conditi
sunt, equum Trojanum fabricavit, ostentant.
Propter quod omnis illi pars Italiæ, major Græcia
appellata est. Sed principio originum Metapon-
tini cum Sybaritanis & Crotoniensibus pellere
ceteros Græcos Italia statuerunt. Cum primum
urbem Sirim cepissent, in expugnatione ejus
quingenta juvenes amplexos Minervæ simulac-
rum, sacerdotemque deæ velatum ornamen-
tis, inter ipsa altaria trucidaverunt. Ob hæc cum
peste & seditionibus vexarentur, priores Croto-
nienses Delphicum oraculum adierunt. Respon-
sum his est, finem mali fore, si violatum Minervæ
numen, & interfectorum manes placassent. Ita-
que cum statuas juvenibus justæ magnitudinis, &
imprimis Minervæ fabricare cœpissent, Metapon-
tini cognito oraculo deorum, occupandam ma-
nium & deæ pacem rati, juvenibus modica & la-
pidea simulacra ponunt, & deam panificiis pla-
cant. Atque ita pestis utrobique sedata est, cum
alteri

alteri magnificentia, alteri velocitate certassent. Recuperata sanitate, non diu Crotonienses quievere. Itaque indignantes, in oppugnatione Siris, auxilium contra se à Locrensisibus latum, bellum his intulerunt. Quo metu territi Locrenses, ad Spartanos decurunt: auxilium supplices deprecantur. Illi longinqua militia gravati, auxilium à Castore & Polluce pètere eos jubent. Neque legati responsum sociæ urbis spreverunt: profectique in proximum templum, facto sacrificio, auxilium deorum implorant. Litatis hostiis, obtentoque, ut rebantur, quod petebant, haud secus læti, quam si deos ipsos secum advekturi essent: pulvinaria his in navi componunt, faustisque profecti omnibus, solatia suis pro auxiliis deportant.

CAP. III. His cognitis, Crotonienses & ipsi legatos ad oraculum Delphos mittunt, victoriæ facultatem, bellique prosperos eventus deprecantes. Responsum, prius votis hostes, quam armis vincendos. Cum vovissent Apollini decimas prædæ, Locrenses & voto hostium, & responso dei cognito, nonas voverunt; tacitamque eam rem habuere, ne votis vincerentur. Itaque cum in aciem processissent, & Crotoniensium centum viginti millia armatorum constitissent, Locrenses paucitatem suam circumspicientes (nam sola quindecim millia militum habebant) omiſſa spe victoriæ, in destinatam mortem conspirant; tantusque ardor ex desperatione singulos cepit, ut victores se putarent, si non inulti morerentur. Sed dum mori honeste quærent, feliciter vicerunt: Nec alia causa victoriæ fuit, quam quod desperaverunt. Pugnantibus Locris, aquila ab acie nunquam recessit, eosque tam diu circumvolavit, quoad vincerent. In cornibus quoque duo juvenes diverso à ceteris armorum habitu, eximia magni.

magnitudine, & albis equis, & coccineis paludamentis, pugnare visi sunt, nec ultra apparuerunt, quam pugnatum est. Hanc admirationem auxit incredibilis famæ velocitas. Nam eadem die, qua in Italia pugnatum est, & Corintho, & Athenis, & Lacedæmone nuntiata est victoria.

C A P. I V. Post hæc Crotoniensibus nulla virtutis exercitatio, nulla armorum cura fuit. Oderant enim quæ infelicititer sumpserant; mutassentque vitam luxuria, ni Pythagoras philosophus fuisset. Hic Sami Demarato locuplete negotiatore natus, magnisque sapientiæ incrementis ornatus, Ægyptum primo, mox Babyloniam ad perdiscendos siderum motus, originemque mundi spectandam profectus, summam scientiam consequutus erat. Inde regressus, Cretam & Lacedæmona, ad cognoscendas Minois & Lycurgi inclytasea tempestate leges, contenderat. Quibus omnibus instructus, Crotonam venit, populumque in luxuriam lapsum, auctoritate sua ad usum frugalitatis revocavit. Laudabat quotidie virtutem; & vitia luxuriæ, casusque civitatum ea peste perditarum enumerabat; tantumque studium ad frugalitatem multitudinis provocavit, ut aliquos ex his luxuriatos incredibile videretur. Matronarum quoque separatam à viris doctrinam, & puerorum à parentibus frequenter habuit. Docebat nunc has pudicitiam, & obsequia in viros; nunc illos modestiam, & litterarum studium. Inter hæc velut genitricem virtutum frugalitatem omnibus ingerebat, consecutusque disputationum assiduitate erat, ut matronæ auratas vestes, ceteraque dignitatis suæ ornamenta, velut instrumenta luxuriæ deponerent, eaque omnia delata in Iunonis ædem ipsi deæ consecrarent, præ se ferentes, vera ornamenta matronarum pudicitiam, non vestes

vestes esse. In juventute quoque quantum profligatum sit, victi feminarum contumaces animi manifestant. Sed ccc ex juvenibus cum sodalitiij jure sacramento quodam nexi, separatam à ceteris civibus vitam exercerent, quasi cœtum clandestinæ conjurationis haberent, civitatem in se converterunt, quæ eos, cum in unam domum convenissent, cremare voluit. In quo tumultu lx ferme periere: ceteri in exilium profecti. Pythagoras autem cum annos xx Crotonæ egisset, Metapontum migravit, ibique decessit: cujus tanta admiratio fuit, ut ex domo ejus templum facerent; eumque pro deo colerent.

CAP. V. Igitur Dionysius tyrannus, quem supra à Sicilia exercitum in Italiam trajecisse, bellumque Græcis intulisse memoravimus, expugnatæ Locris, Crotonienses vix vires longo otio ex prioris belli clade resumentes, aggreditur: qui fortius cum paucis tanto exercitui ejus, quam antea cum tot millibus Locrensiū paucitati resisterunt. Tantum virtutis paupertas adversus insolentes divitias habet, tantoque insperata interdum speratā victoria certior est. Sed Dionysium gerentem bellum, legati Gallorum, qui ante menses Romam incenderant, societatem amicitiamque petentes adeunt; gentem suam inter hostes ejus positam esse, magnoque usui ei futuram vel in acie bellanti, vel de tergo intentis in prælium hostibus affirmant. Grata legatio Dionysio fuit. Ita pacta societate, & auxiliis Gallorum ausus, bellum velut ex integro restaurat. Lis autem Gallis causā in Italiam veniendi, sedesque novas quaerendi, intestina discordia, & assidue domi dissensiones fuere: quarum tædio, cum in Italiam venissent, sedibus Tuscos expulerunt; & Mediolanum, Comum, Brixiam,

Veronam, Vergamum, Tridentum, Vicentiam condiderunt. Tusci quoque, duce Rhæto, avitis sedibus amissis, Alpes occupavere: & ex nomine ducis gentes Rhætorum condiderunt. Sed Dionysium in Siciliam adventus Carthaginiensium revocavit: qui reparato exercitu, bellum quod lue deferuerant, auctis viribus repetebant. Dux belli Hanno Carthaginiensis erat: cujus inimicus Summius, potentissimus ea tempestate Pœnorum, cum odio ejus, Græcis litteris, Dionysio adventum exercitus, & segnitiem ducis familiariter prænuntiasset, comprehensis epistolis, proditionis damnatur: facto senatus consulto, ne quis postea Carthaginiensis, aut literis Græcis, aut sermoni studeret, ne aut loqui cum hoste, aut scribere sine interprete posset. Nec multo post Dionysius, quem paulo ante non Sicilia, non Italia capiebat, assiduis belli certaminibus victus fractusque, insidiis ad postremum suorum interficitur.

LIBER XXI.

BREVIARIUM CAPITVM.

1. *Dionysii junioris artes tyrannicæ describuntur.*
2. *Ejusdem luxuria, crudelitas, doli, exilium, tyrannis in Locrenses.*
3. *Callido commento Locrenses spoliatur, & obtruncat, ac Syracusas per proditionem recipit.*
4. *Hannonis tyrannidem Carthaginem occupare tentantis tragædia.*
5. *Dionysius junior Sicilia ejectus Corinthi moratur.*
6. *Hamilcarem cognomine Rhodanum Alexandri consilia speculatum, ingrati Carthaginienses interficiunt.*

CAP. I.

Extincto in Sicilia Dionysio tyranno, in locum ejus milites maximum natu ex filiis ejus, nomine Dionysium, suffecere; & naturæ jus secuti, & quod firmitus futurum esse regnum, si penes unum remansisset, quam si portionibus inter plures filios divideretur, arbitrabantur. Sed Dionysius inter initia regni, avunculos fratrum suorum, velut æmulos imperii sui, hortatoresque puerorum ad divisionem regni, tollere gestiebat. Quare paulisper dissimulatum animum prius ad favorem popularium conciliandum intendit; excusatus facturus quod statuerat, si probatus ante omnibus foret. Igitur nexorum tria millia e carcere dimittit: tributa populo per triennium remittit; & quibuscumque delinimentis potest, animos omnium sollicitat. Tunc ad destinatum facinus conversus, non cognatos tantum fratrum, sed etiam ipsos interficit: ut quibus consortium regni debebat, ne spiritus quidem consortium relinqueret, tyrannidem in suos priusquam in exteros auspicatus.

CAP. II. Sublatis deinde æmulis, in segnitiam lapsus, saginam corporis ex nimia luxuria, oculorumque valetudinem contraxit, adeo ut non solem, non pulverem, non denique splendorem fette lucis ipsius posset. Propter quæ dum contemni se putat, sævitia grassatur; nec ut pater carcerem nexis, sed cædibus civitatem replet. Ob quæ non contemptior omnibus, quam invisior fuit. Itaque cum bellum adversus eum Syracusani decrevissent, diu dubitavit, imperium deponeret, an bello resisteret. Sed à militibus prædam & urbis direptionem sperantibus, descendere in prælium

lium cogitur. Victus, cum iterato non felicius fortunam tentasset, legatos ad Syracusanos mittit, spondens se depositurum tyrannidem, si mitterent ad eum, quibuscum sibi de pace conveniret. In quam rem missos primores, in carcere retinet; atque ita incautis omnibus, nec quicquam hostile metuentibus, exercitum ad delendam civitatem mittit. Fit igitur in ipsa urbe anceps proelium: in quo oppidanis multitudine superantibus, Dionysius pellitur: qui cum obsidionem arcis timeret, cum omni regio apparatu in Italiam profugit tacitus. Exul à Locrensisbus sociis exceptus, velut jure regnaret, arcem occupat; solitamque sibi sævitiam exercet. Conjuges principum ad stuprum rapi jubebat: virgines ante nuptias abducebat, stupratasque sponfis reddebat: locupletissimos quosque aut civitate pellebat, aut occidi imperabat, bonaque eorum invadebat.

C A P. I I I. Dein cum rapinæ occasio deesset, universam civitatem callido commento circumvenit. Cum Rheginorum tyranni Leophronis bello Locrenses premerentur, voverant, si victores forent, ut die festo Veneris virgines suas prostituerent. Quo voto intermisso, cum adversa bella cum Lucanis gererent, in concionem eos Dionysius vocat: hortatur ut uxores filiasque suas in templum Veneris, quam possint ornatissimas mitant: ex quibus sorte ductæ centum, voto publico fungantur, religionisque gratia, uno stent in lupanari mense, omnibus ante juratis viris, ne quis ullam attaminet. Quæ res ne virginibus, voto civitatem solventibus, fraudi esset, decretum facerent; ne qua virgo nuberet, priusquam illæ maritis traderentur. Probato consilio, quo & superstitioni & pudicitiae virginum consulebatur, certam omnes feminæ impensius exornatæ, in templum

plum Veneris conveniunt : quas omnes Dionysius immixtis militibus spoliatur, ornamentaque matronarum in prædam suam vertit. Quarundam viros ditiores interficit, quasdam ad prodendas virorum pecunias torquet. Cum his artibus per annos sex regnasset, conspiratione Locrorum civitate pulsus, in Siciliam redit. Ibi Syracusas securis omnibus, post longam intercapedinem pacis, per proditorem recepit.

C A P. I V. Dum hæc in Sicilia geruntur, interim in Africa princeps Carthaginiensium Hanno opes suas, quibus vires reipubl. superabat, ad occupandam dominationem intendit, regnumque invadere, interfecto senatu, conatus est. Cui sceleris solemnem nuptiarum diem filia suæ legit, ut religione votorum, nefanda commenta facilius tegerentur. Itaque plebi epulas in publicis porticibus, senatui in domo sua parat, ut poculis veneno infectis, secretius senatum, & sine arbitris interficeret, orbemque reipubl. facilius invaderet. Quare magistratibus per ministros prodita, scelus declinatum, non vindicatum est, ne in viro tam potenti plus negotii faceret res cognita, quam cogitata. Contenti itaque cohibuisse, decreto modum nuptiarum sumptibus statuunt; idque observari non ab uno, sed ab universis jubent, ne persona designata, non vitia correctæ viderentur. Hoc consilio præventus, iterum servitia concitat, statutaque rursus cædium die, cum denuo se proditum videret, timens iudicium, munitum quoddam castellum cum viginti millibus servorum armatis occupat. Ibi dum Afros, regemque Maurorum concitat, capitur, virgisque cæsus, effossis oculis, & manibus cruribusque fractis, velut à singulis membris pœnæ exigerentur, in conspectu populi occiditur : corpus verberibus lacerum in crucem

figitur. Filii quoque, cognatique omnes, etiam innoxii, supplicio traduntur, ne quisquam aut ad imitandum scelus, aut ad mortem ulciscendam, ex tam nefaria domo superesset.

C A P. V. Interea Dionysius Syracusis receptus, cum gravior crudeliorque indies civitati esset, iterata conspiratione obsidetur. Tunc deposito imperio, arcem Syracusanis cum exercitu tradidit; receptoque privato instrumento, Corinthum in exilium proficiscitur. Ibi humilima quæque tutissima existimans, in sordidissimum vitæ genus descendit: non contentus in publico vagari, sed potare: nec conspici in popinis, lupanaribusque, sed totis diebus desidere: cum perditissimo quoque de minimis rebus disceptare, pannosusque & squalidus incedere: risum libentius præbere, quam captare: in macello perstare, quod emere non poterat, oculis devorare: apud Aediles adversus lenones iurgari; omniaque ita facere, ut contemnendus magis, quam metuendus videretur. Novissime, ludimagistrum professus, pueros in trivio docebat, ut aut à timentibus semper in publico videretur, aut à non timentibus facilius contemneretur. Nam licet tyrannicis vitiis semper abundaret: tamen simulatio hæc vitiorum, non naturæ erat; magisque hæc arte, quàm amissio regali pudore faciebat, expertus quàm invisa tyrannorum forent etiam sine opibus nomina. Laborabat itaque invidiam præteritorum, contemptu præsentium demere: neque honesta, sed tuta consilia circumspiciebat. Inter has tamen dissimulationum artes, insimulatus est affectatæ tyrannidis; nec aliter quàm dum contemnitur, liberatus est.

C A P. VI. Inter hæc Carthaginienses tanto successu rerum Alexandri Magni exterriti, verene Persico regno & Africam vellet adungere, mittunt

mittunt ad speculandos ejus animos Hamilcarem, cognomento Rhodanum, virum solertia facundiaque præter ceteros insignem. Augebant enim metum & Tyrus urbs, auctor originis suæ, capta: & Alexandria æmula Carthaginis, in terminis Africæ & Ægypti condita: & felicitas regis, apud quem nec cupiditas, nec fortuna ullo modo terminabantur. Igitur Hamilcar per Parmenionem aditu regis obtento, profugisse se ad regem expulsum patria fingit, militemque se expeditionis offert. Atque ita consiliis ejus exploratis, in tabellis ligneis, vacua desuper cera inducta, civibus suis omnia perscribebat. Sed Carthaginienses post mortem regis reversum in patriam, quasi urbem regi venditasset, non ingrato tantum, verum etiam & crudeli animo, necaverunt.

LIBER XXII.

BREVARIUM CAPITVM.

1. *Agathoclis Sicilia Tyranni pueritia, adolescentia, misera conditio, felicitas bellica, nova dignitas, perfidia, crudelitas, tyrannis.*
2. *Carthaginienses in Hamilcarem proditorem tacita suffragia ferunt.*
3. *Bella Agathoclis.*
4. *Syraculis à Carthaginensibus obsessis, Agathocles audaci consilio bellum in Africam infert.*
5. *Exposito in littore Africæ exercitu gravi oratione suæ ad pugnam accendit.*
6. *Discussa superstitionis nebula, & navibus incensis Carthaginenses prælio superat, & urbes nobilissimas recipit.*
7. *Siciliam Carthaginenses relinquere coguntur, & infelicitè cum Agathocle pugnant in Africa. Fatum acerbum Aphellæ & Bomilcaris.*
8. *Agathocles totius Siciliæ imperium occupat: in*

Africam reversus infœliciter pugnât : castra deserit : unde militum defectio : filiorum Agathoclis mors cruenta : & Agathoclis pax inita cum Carthaginiensibus.

C A P. I.

Gathocles Siciliae tyrannus, qui magnitudini prioris Dionysii successit, ad regni maiestatem ex humili & sordido genere pervenit. Quippe in Sicilia patre figulo natus, non honestiorem pueritiam, quam principia originis habuit. Siquidem forma, & corporis pulchritudine egregius, diu vitam stupri patientia exhibuit. Annos deinde pubertatis egressus, libidinem à viris ad feminas transtulit. Post hæc apud utrumque sexum famosus, vitam latrociniis mutavit. Interjecto tempore, cum Syracusas concessisset, accitusque in civitatem inter incolas esset, diu sine fide fuit; Quoniam nec in fortunis quod amitteret, nec in verecundia quod inquinaret, habere videbatur: in summa gregariam militiam fortitus, non minus tunc seditiosa, quam antea turpi vita, in omne facinus promptissimus erat. Nam & manu strenuus, & in concionibus perfacundus habebatur. Brevi itaque centurio, ac deinceps tribunus militum factus est. Primo bello adversus Ætneos magna experimenta sui Syracusanis dedit. Sequenti Campanorum, tantam de se spem omnibus fecit, ut in locum demortui ducis Damasconis sufficeretur. Cujus uxorem adulterio cognitam, post mortem viri in matrimonium recepit. Nec contentus quod ex inope repente dives factus esset, piraticam adversus patriam exercuit. Saluti ei fuit, quod focii capti tortique, de illo negaverunt. Bis occupare imperium Syracusarum voluit: bis in exilium actus est.

CAP. II. A Murgantinis apud quos exulabat, odio Syracusanorum, primò prætor, mox dux creatur. In eo bello & urbem Leontinorum capit, & patriam suam Syracusas obsidere cœpit: ad cuius auxilium Hamilcar dux Pœnorum imploratus, depositis hostilibus odiis, præsidia militum mittit. Ita uno eodemque tempore Syracusæ, & ab hoste, civili amore defensæ; & à cive, hostili odio impugnatae sunt. Sed Agathocles, cum videret fortius defendi urbem quam oppugnari, precibus per internuntios Hamilcarem exorat, ut inter se & Syracusanos pacis arbitria suscipiat, peculiariter in ipsum officia sua repromittens. Quaspe impletus Hamilcar, societatem cum eo, metu potentiae ejus jungit: ut quantum virium Agathocli adversus Syracusanos dedisset, tantum ipse ad incrementa domesticæ potentiae reciperaret. Igitur non pax tantum Agathocli conciliatur: verum etiam prætor Syracusis constituitur. Tunc Hamilcari, expositis ignibus cereis tactisque, in obsequia Pœnorum jurat. Deinde acceptis ab eo quinque millibus Afrorum, potentissimos quosque ex principibus interficit: atque ita veluti reip. statum formaturus, populum in theatrum ad concionem vocari jubet, contracto in gymnasio senatu, quasi quædam prius ordinaturus. Sic compositis rebus, immissis militibus populum obsidet; senatum trucidat: cuius peracta cæde, ex plebe quoque locupletissimos & promptissimos interficit.

CAP. III. His ita gestis, militem legit, exercitumque conscribit: quo instructus, finitimas civitates nihil hostile metuentes, ex improvviso aggreditur. Pœnorum quoque socios, permittente Hamilcare, foede vexat: propter quod querelas Carthaginem socii non tam de Agathocle, quam

de Hamilcare detulerunt: hunc ut dominum & tyrannum, illum ut proditorem arguentes: à quo infestissimo hosti, fortunæ sociorum, interposita pactione, donatæ sint: sicut ab initio Syracusæ in pignus societatis sint traditæ, urbs semper Pœnis infesta, & de imperio Siciliae Carthaginis æmula: nunc insuper civitates sociorum eidem titulo pacis addictas. Denunciare igitur se, hæc brevi ad ipsos redundatura, ac propediem sensuros, quantum malum non Siciliae magis, quam ipsi Africae attulerint. His querelis senatus in Hamilcarem accenditur. Sed quoniam in imperio esset, tacita de eo suffragia tulerunt, & sententias priusquam recitarentur, in urnam conjectas obsignari iusserunt, dum alter Hamilcar Gisgonis filius, à Sicilia reverteretur. Sed hæc callida commenta Pœnorum, & sententias, inaudita mors Hamilcaris prævenit; liberatusque est fati munere, quem sui per injuriam cives inauditum damnaverant. Quæ res Agathocli adversus Pœnos occasionem movendi belli dedit. Prima igitur illi cum Hamilcare Gisgonis filio, prælii congressio fuit: à quo victus, majori mole reparaturus bellum, Syracusas concessit. Sed secundi certaminis eadem fortuna, quæ & prioris, fuit.

C A P. I V. Cum igitur victores Pœni Syracusas obsidione cinxissent, Agathocles cum se neque viribus parem, neque ad obsidionem ferendam instructum videret; super hæc à sociis crudelitate ejus offensis, desertus esset, statuit bellum in Africam transferre: mira prorsus audacia, ut quibus in solo urbis suæ par non erat, eorum urbi bellum inferret; & qui sua tueri non poterat, impugnet aliena; victusque victoribus insultaret. Hujus consilii non minus admirabile silentium, quam commentum fuit, populo hoc solum professus, invenisse

venisse se victoriæ viam : animos illi tantum in brevem obsidionis patientiam firmarent : vel si cui status præsentis fortunæ displiceret , dare se ei discedendi liberam potestatem. Cum mille sexcenti discessissent , ceteros ad obsidionis necessitatem frumento & stipendio instruit : quinquaginta tantum secum talenta ad præsentem usum aufert , cetera ex hoste melius , quam ex sociis paraturus. Omnes deinde servos , militaris ætatis , libertate donatos sacramento adegit , eosque & maiorem partem ferme militum navibus imponit ; ratus ex æquata utriusque ordinis conditione , mutuan inter eos virtutis æmulationem futuram : ceteros omnes ad tutelam patriæ reliquit.

CAP. V. Septimo igitur imperii anno , conitibus duobus adultis filiis , Archagatho & Heraclida , nullo militum sciente quo veheretur , cursum in Africam dirigit. Cum omnes aut in Italiam prædatum se , aut in Sardiniam ituros crederent , tum primum , exposito in Africæ littore exercitu , consilium suum omnibus aperit. Quo in loco Syracusæ positæ sint , ostendit : quibus aliud nullum auxilium superesset , quam ut hostibus faciant , quæ ipsi patiantur. Quippe aliter domi , aliter foris bella tractari. Domi ea sola auxilia esse , quæ patriæ vires subministrant : foris hostem etiam suis viribus vinci deficientibus sociis , & odio diuturni imperii externa auxilia circumspicientibus. Huc accedere , quod urbes , castellaque Africæ non muris cinctæ , non in montibus positæ sint , sed in planis campis , sine ullis munimentis jaceant : quas omnes metu excidii facile ad belli societatem perlici posse. Majus igitur Carthaginiensibus ab ipsa Africa , quam ex Sicilia exarsurum bellum , coituraque auxilia omnium adversus quam urbem , nomine quam opibus amplio-rem,

rem, & quas non attulerit vires, inde sumpturum. Nec in repentino Pœnorum metu, modicum momentum victoriæ fore, qui tanta audacia hostium perculsi, trepidaturi sint. Accessura & villarum incendia, castellorum, urbiumque contumacium direptionem, tum ipsius Carthaginis obsidionem. Quibus omnibus non sibi tantum in alios, sed & aliis in se sentient patere bella. His non solum Pœnos vinci, sed & Siciliam liberari posse. Nec enim moraturos in ejus obsidione hostes, cum sua urgeantur. Nusquam igitur alibi facilius bellum, sed nec prædam uberiores inveniri posse. Nam capta Carthagine, omnem Africam Siciliamque præmium victorum fore. Gloriam certe tam honestæ militiæ tantam in omne ævum futurum, ut terminari nullo tempore oblivione possit; ut dicatur eos solos mortalium esse, qui bella, quæ domi ferre non poterant, ad hostes transtulerint, victique victores insecuti sint, & obsessores urbis suæ obsederint. Omnibus igitur forti ac læto animo bellum ineundum, quo nullum aliud possit aut præmium victoribus uberius, aut victis monumentum illustrius dare.

C A P. V I. His quidem adhortationibus animi militum erigebantur: sed terrebat eos portentum religio, quod navigantibus eis, sol defecerat. Cujus rei rationem non minore cura rex, quam belli reddebat, affirmans, si prius quam proficiscerentur, factum esset, crediturum adversum profecturos prodigium esse: nunc quia egressis acciderit, illis ad quos eatur portendere. Porro defectus naturalium siderum semper præsentem rerum statum mutare; certumque esse florentibus Carthaginensium opibus, adversisque rebus, suis commutationem significari. Sic consolatis militibus, universas naves, consentiente exercitu, incendi juber,

jubet, ut omnes scirent, auxilio fugæ adempto, aut vincendum, aut moriendum esse. Deinde cum omnia, quacunque ingrederentur, prosternerent, villas castellaque incenderent, obuius eis fuit cum xxx millibus Pœnorum Hanno: sed prælio commisso, duo de Siculis, tria millia de Pœnis cum ipso duce cecidere. Hac victoria & Siculorum animi eriguntur, & Pœnorum franguntur. Agathocles victis hostibus, urbes castellaque expugnat, prædas ingentes agit, hostium multa millia trucidat. Castra deinde quinto lapide à Carthagine statuit, ut damna carissimarum rerum, vastitatemque agrorum, & incendia villarum, de muris ipsius urbis specularentur. Interea ingens tota Africa deleti Pœnorum exercitus fama, occupatarumque urbium, divulgatur. Stupor itaque omnes & admiratio incessit, unde tanto imperio tam subitum bellum, præsertim ab hoste jam victo. admiratio deinde paulatim in contemptum Pœnorum vertitur. Nec multo post non Afri tantum, verum etiam urbes nobilissimæ novitatem sequutæ, ad Agathoclem defecere; frumentoque & stipendio victorem instruxere.

CAP. VII. His Pœnorum malis etiam deletus in Sicilia cum imperatore exercitus, velut quidam ærurnarum cumulus accessit. Nam post profectionem à Sicilia Agathoclis, in obsidione Syracusarum Pœni segniotes redditi, ab Antandro fratre regis Agathoclis occisione cæsi nuntiabantur. Itaque cum domi forisque eadem fortuna Carthaginensium esset, jam non tributariæ tantum ab his urbes, verumetiam socii reges deficiebant, amicitiarum iura non fide, sed successu ponderantes. Erat inter ceteros, rex Cyrenarum Aphellus, qui spe improba, regnum totius Africæ amplexus, societatem cum Agathocle per legatos junxe-

junxerat; pactusque cum eo fuerat, ut Sicilia^{illi} sibi Africae imperium, victis Carthaginiensibus^{bus}, cederet. Itaque cum ad belli societatem cumⁱⁿ genti exercitu ipse venisset, Agathocles blando^{de} loquio, & humili adulatione, cum saepius simul coenassent, adoptatusque filius ejus ab Aphella esset, incautum interficit: occupatoque exercitu ejus, iterato Carthaginienses omnibus viribus bellum cientes, magno utriusque exercitus sanguine, gravi proelio superat. Hoc certaminis discrimine tanta desperatio illata Poenis est, ut nisi in exercitu Agathoclis orta seditio fuisset, transiturus ad eum Bomilcar, rex Poenorum, cum exercitu fuerit. Ob quam noxam in medio foro à Poenis patibulo suffixus est: ut idem locus monumentum suppliciorum ejus esset, qui ante fuerat ornamentum honorum. Sed Bomilcar magno animo crudelitatem civium tulit; adeo ut de summa cruce, veluti de tribunali, in Poenorum scelera concionaretur: objectans illis, nunc Hannonem falsa affectati regni invidia circumventum: nunc Gisgonis innocentis exilium: nunc in Hamilcarem patrum suum tacita suffragia, quod Agathoclem socium illis facere, quam hostem maluerit. Hæc cum in maxima populi concione vociferatus esset, expiravit.

C A P. V I I I. Interea Agathocles profligatis in Africa rebus, tradito Archagatho filio exercitu, in Siciliam recurrit: nihil actum in Africa existimans, si amplius Syracusæ obsiderentur. Nam post occisum Hamilcarem, Gisgonis filium, novus eò à Poenis missus exercitus fuerat. Statim igitur primo adventu ejus, omnes Siciliae urbes auditis rebus, quas in Africa gesserat, certatim se ei tradunt: atque ita pulsus è Sicilia Poenis, totius insulae imperium occupavit. In Africam deinde reversus, seditione

seditione militum excipitur. Nam stipendiorum solutio in adventum patris dilata à filio fuerat. Igitur ad concionem vocatos, blandis verbis permulsi: stipendia illis non à se flagitanda esse, sed ab hoste quaerenda: communem victoriam, communem praedam futuram. Paulum modo anniterentur, dum belli reliquiae peraguntur, cum sciant, Carthaginem captam, spes omnium expleturam. Sedato militari tumultu, interjectis diebus, ad castra hostium exercitum ducit: ibi inconsultius praelium committendo, maiorem partem exercitus perdidit. Cum itaque in castra fugisset, versamque in se invidiam temere commissi belli videret, pristinamque offensam non depensi stipendii metueret; concubia nocte solus à castris cum Archagatho filio profugit. Quod ubi milites cognovere, haud secus quam si ab hoste capti essent, trepidavere: Bis se à rege suo in mediis hostibus relictos esse proclamantes, salutemque suam desertam ab eo esse, quorum ne sepultura quidem relinquenda fuerit. Cum persequi regem vellent, à Numidis excepti, in castra revertuntur; comprehenso tamen reductoque Archagatho, qui à patre noctis errore discesserat. Agathocles autem navibus, quibus reversus à Sicilia fuerat, cum custodibus earundem Syracusas defertur. Exemplum flagitii singulare, rex exercitus sui desertor, filiorumque pater proditor. Interim in Africa post fugam regis, milites pacione cum hostibus facta, interfectis Agathoclis liberis, Carthaginensibus se tradidere. Archagathus cum occideretur ab Archesilao amico antea patris, rogavit eum quidnam liberis ejus facturum Agathoclem putet, per quem ipse liberis careat? Tunc respondit, satis habere se, quod superstites eos esse Agathoclis liberis sciat. Post haec Pœni ad persequendum belli reliquias,

184
quias, duces in Siciliam miserunt, cum quibus
Agathocles pacem æquis conditionibus fecit.

LIBER XXIII.

BREVIARIUM CAPITVM.

1. *Agathocles transit in Italiam adversus Bruttios, quorum origo & potentia paucis perstringitur.*
2. *Agathocles vi morbi expugnatus revertitur in Siciliam, ubi turba domestica, quæ uxorem & liberos Agathoclis in Ægyptum pellunt. Agathoclis obitus.*
3. *Pyrrhi Epirotæ bella & res gestæ, cum in Sicilia, tum in Italia.*
4. *Hieronis Siciliae Principis laudatissimi dignitas & virtus.*

C A P. I.

Agathocles rex Siciliae pacificatus cum Carthaginienſibus, partem civitatum à ſe fiducia virium diſſidentem armis ſubegit. Dein quaſi anguſtis inſulæ terminis clauderetur, cujus imperii partem primis incrementis ne ſperaverat quidem, in Italiam tranſcendit; exemplum Dionyſii ſecutus, qui multas civitates Italiae ſubegerat. Primi igitur hoſtes illi Bruttii fuere, qui & fortiffimi tum, & opulentiffimi videbantur, ſimul & ad injurias vicinorum prompti. Nam multas civitates Græci nominis Italia expulerant: auctores quoque ſuos Lucanos bello vicerant, & pacem cum his, æquis legibus fecerant. Tanta feritas animorum erat, ut nec origini ſuæ parcerent. Namque Lucani iſdem legibus liberos ſuos, quibus & Spartani, inſtituere ſoliti erant. Quippe ab initio pubertatis, in ſilvis inter paſtores habebantur, ſine miniſterio ſervili, ſine veſte quam induerent,

duerent, vel cui incubarent; ut à primis annis duritia parcimonique, sine ullo usu urbis, assuescerent. Cibus his præda venatica, potus aut lactis, aut fontium liquor erat. Sic ad labores bellicos indurabantur. Horum igitur ex numero quinquaginta primo ex agris finitimorum prædari soliti, confluyente deinde multitudine, sollicitati præda, cum plures facti essent, infestas regiones reddebant. Itaque fatigatus querelis sociorum Dionysius Siciliae tyrannus, sexcentos Afros ad compescendos eos miserat, quorum castellum proditum sibi per Bruttiam mulierem, expugnaverunt; ibique civitatem, concurrentibus ad opinionem novæ urbis pastoribus, statuerunt: Bruttiosque se ex nomine mulieris vocaverunt. Primum illis cum Lucanis, originis suæ auctoribus, bellum fuit. Qua victoria erecti, cum pacem æquo jure fecissent, ceteros finitimos armis subegerunt; tantasque opes brevi consecuti sunt, ut perniciosi etiam regibus haberentur. Denique Alexander rex Epiri, quum in auxilium Græcarum civitatum, cum magno exercitu, in Italiam venisset, cum omnibus copiis ab his deletus est. Quare feritas eorum successu felicitatis incensa, diu terribilis finitimis fuit. Ad postremum imploratus Agathocles, spe ampliandi regni, à Sicilia in Italiam trajecit.

C A P. II. Principio adventus opinionis ejus concussi, legatos ad eum, societatem amicitiamque petentes miserunt. Quos Agathocles ad cœnam invitatos, ne exercitum trajici viderent, in posterum statuta his die, conscensis navibus frustratus est. Sed fraudis haud latus eventus fuit: siquidem reverti eum in Siciliam, interjectis paucis diebus, vis morbi coëgit, quo toto corpore comprehensus, per omnes nervos articulosque humore pestifero grassante, velut intestino singulorum mem-

membrorum bello impugnabatur. Ex qua desperatione bellum inter filium nepotemque ejus, regnum jam quasi mortui vindicantibus, oritur: occiso filio, regnum nepos occupavit. Igitur Agathocles, cum morbi cura, & ægritudo graviores essent, & inter se alterum alterius malo cresceret; desperatis rebus, uxorem suam Texenam, genitosque ex ea duos parvulos, cum omni pecunia, & familia, regalique instrumento, quo præter illum nemo regum ditior fuit, navibus impositos Ægyptum, unde uxorem acceperat, remittit; timens ne prædonem regni sui, hostem paterentur. Quamquam uxor diu, ne ab ægro divelleretur, deprecata est, ne discessus suus adjungi nepotis parricidio posset; & tam cruento hæc deseruisse virum, quam ille impugnasse avum videretur; Nubendo se non prosperæ tantum, sed omnis fortunæ inisse societatem: nec invitam periculo spiritus sui empturam, ut extremos viri spiritus exciperet; & exsequiarum officium, in quod, profecta se, nemo sit successurus, obsequio debitæ pietatis impleret. Discedentes parvuli, flebili ululatu amplexi patrem tenebant. Ex altera parte uxor maritum non amplius visura, osculis fatigabat. Nec minus senis lacrymæ miserabiles erant. Flebant hi morientem patrem; ille exules liberos: hi discessu suo solitudinem patris, ægri senis; ille in spem regni susceptos relinqui in egestate lugebat. Inter hæc regia omnis assistentium fletibus tam crudelis discidium impleta, resonabat. Tandem finem lacrymis necessitas profectionis imposuit, & mors regis proficiscentes filios insequuta est. Dum hæc aguntur, Carthaginienses cognitis quæ in Sicilia agebantur, occasionem totius insulæ occupandæ datam sibi existimantes, magnis viribus eo trajiciunt; multasque civitates subigunt.

CAP. III. Eo tempore & Pyrrhus adversus Romanos bellum gerebat; qui imploratus à Siculis in auxilium, sicut dictum est, cum Syracusas venisset, multasque civitates subegisset, rex Siciliae, sicut Epiri appellatur. Quarum rerum felicitate letus, Heleno filio Siciliae, velut avitum (nam susceptus ex filia Agathoclis regis erat) Alexandro autem Italiae regnum destinat. Post hæc multa secunda prælia cum Carthaginiensibus facit. Interjecto deinde tempore, legati ab Italicis sociis venire, nuntiantes Romanis resisti non posse, deditionemque futuram, nisi subveniat. Anxius tam ambiguo periculo, incertusque quid ageret, vel quibus primum subveniret, in utrumque pronus consultabat. Quippe instantibus hinc Carthaginiensibus, inde Romanis, periculosum videbatur, exercitum in Italiam non trajicere: periculosius, à Sicilia deducere; ne aut illi non lata ope, aut hi deserti amitterentur. In hoc æstu periculorum, tutissimus portus consiliorum visus est, omnibus viribus decernere in Sicilia, & profligatis Carthaginiensibus, victorem exercitum transponere in Italiam. Itaque conserto prælio, cum superior fuisset, quoniam tamen à Sicilia abiret, pro victo fugere visus est: ac propterea socii ab eo defecerunt; & imperium Siciliae tam cito amisit, quam facile quæsierat. Sed nec in Italia meliore felicitate usus, in Epirum revertitur. Admirabilis utriusque rei casus, in exemplum fuit. Nam sicut ante secunda fortuna, rebus supra vota fluentibus, Italiae Siciliaeque imperium, & tot de Romanis victorias adstruxerat: ita nunc adversa, velut in ostentationem fragilitatis humanæ, destruens quæ cummlaverat, Siciliensi ruinæ naufragium maris, & fœdam adversus Romanos pugnam, turpemque ab Italia discessum adjecit.

C A P. I V. Post profectiōem à Sicilia Pyrrhi, magistratus Hiero creatur: cuius tanta moderatio fuit, ut consentiente omnium civitatum favore, dux adversus Carthaginienses primum, mox rex crearetur. Hujus futuræ majestatis, ipsa infantis educatio quasi prænuntia fuit: quippe genitus erat patre Hieroclyto, nobili viro, cuius origo à Gelo, antiquo Siciliae tyranno, manabat: sed maternum illi genus sordidum, atque adeo pudibundum fuit. Nam ex ancilla natus, ac propterea à patre, velut dehonestamentum generis, expositus fuerat. Sed parvulum, & humanæ opis egerem, apes, congesto circa jacentem melle, multis diebus aluere. Ob quam rem responso aruspicum admonitus pater, qui regnum infanti portendi caneant, parvulum recolligit, omni que studio ad spem majestatis, quæ promittebatur, instituit. Eidem in ludo inter coæquales discenti, lupus tabulam, in turba puerorum repente conspectus, eripuit. Adolescenti quoque prima bella ineunti, aquila in clypeo, noctua in hasta confedit. Quod ostentum & consilio cautum, & manu promptum, regemque futurum significabat. Denique adversus provocatores sæpe pugnavit, semperque victoriam reportavit. A Pyrrho rege multis militaribus donis donatus est. Pulchritudo ei corporis insignis, vires quoque in homine admirabiles fuisse: in alloquio blandus, in negotio iustus, in imperio moderatus: prorsus ut nihil ei regium deesse, præter regnum, videretur.

L I B E R XXIV.

B R E V I A R I U M C A P I T V M.

1. *Græciæ civitates aliæ in alias assurgunt.*
2. *Ptolomæi Macedonis in sororem Arsinoen conspiratio.*

3. *In-*

3. Incastusæ Ptolomæi & Arsinoes nuptia, tragicis casibus solvantur.
4. Gallorum qui Ptolomæum vicerunt & interfecerunt in Macedoniam irruptio.
5. Quo stratagemate Ptolomæum aggressi sint, & oppresserint. Macedonum luctus & instauratio.
6. Alia Gallorum Brenno Duce in Græciam expeditio: & de spoliatione Delphici templi consilium. Huius templi & oraculi descriptiones.
7. Brenni & aliorum consultatio, de templi oppugnatione & hortatio ad milites.
8. Oppugnationis irrita & clades Gallici exercitus Brenno interfecto.

CAP. I.

DUm hæc in Sicilia geruntur, interim in Græcia dissidentibus inter se bello Ptolemæo Cetauno, & Antiocho, & Antigono regibus: omnes ferme Græciæ civitates, ducibus Spartanis velut occasione data, ad spem libertatis erectæ, missis invicem legatis, per quos in societatis fœdera alligarentur, in bellum prorumpunt: & ne cum Antigono, sub cuius regno erant, bellum cepisse viderentur, socios ejus Ætolos aggrediuntur, causas belli prætendentes, quod consensu Græciæ sacrum Apollini Cirræum campum, per vim occupassent. Huic bello ducem deligunt Arean; qui adunato exercitu, urbes, sataque in his campis posita, depopulatur: quæ auferri non poterant, incendit. Quod cum è montibus conspicati Ætolorum pastores essent, congregati admodum quingenti, sparsos hostes, ignorantesque quanta manus esset, quoniam conspectum illis metus & incendiolorum fumus abstulerat, consectantur, trucidatisque admodum novem millibus, prædones in fu-

in fugam verterunt. Reparantibus deinde Spartanis bellum, auxilium multæ civitates negaverunt, existimantes, dominationem eos, non libertatem Græciæ, quærere. Interea inter reges bellum finitur: nam Ptolemæus pulso Antigono cum regnum totius Macedoniæ occupasset, pacem cum Antiocho facit; affinitatemque cum Pyrrho, data ei in matrimonium filia sua, jungit.

C A P. I I. Exinde externo metu deposito, impium & facinorosum animum ad domestica scelera convertit, insidiasque Arsinoë forori suæ instruit: quibus & filios ejus vita, & ipsam Cassandreae urbis possessione privaret. Primus ei dolus fuit, simulato amore, sororis matrimonium petere. aliter enim ad sororis filios, quorum regnum occupaverat, quam concordiae fraude pervenire non poterat. Sed nota scelerata Ptolemæi voluntas forori erat. Itaque non credenti, mandat velle se cum filiis ejus regni consortium jungere: cum quibus non ideo se armis contendisse, quoniam eripere his regnum; sed quod id facere sui muneris vellet. In hoc mitteret arbitrum jurisjurandi: quo præsentem apud deos patrios, quibus vellet obsecrationibus, se obligaret. Incerta Arsinoë quid ageret: si mitteret, decipi periurio: si non mitteret, provocare rabiem fraternæ crudelitatis timebat. Itaque plus liberis, quam sibi timens, quos matrimonio suo protecturam se arbitrabatur, mittit ex amicis suis Chodionem: quo perducto in sanctissimum Iovis templum, veterrimæ Macedonum religionis, Ptolemæus sumptis in maius altaribus, contingens ipsa simulacra, & pulvinaria deorum, inauditis, ultimisque execrationibus adjurat, se sincera fide matrimonium sororis petere; nuncupaturumque se eam reginam, neque in contumeliam ejus

ejus se aliam uxorem, aliosve, quam filios ejus liberos habiturum. Arsinoë postquam & spe impleta est, & metu soluta, ipsa cum fratre colloquitur: cujus vultus, & blandientes oculi, cum fidem non minorem, quam jusjurandum promitterent, reclamante Ptolemæo filio fraudem subesse, in matrimonium fratris concedit.

C A P. III. Nuptiæ magno apparatu, lætitiæque omnium celebrantur. Ad concionem quoque vocato exercitu, capiti sororis diadema imponit, reginamque eam appellat. Quo nomine in lætitiæ effusa Arsinoë, quia quod morte Lyfimachi prioris mariti amiserat, recepisset; ultro virum in urbem suam Cassandream invitat, cujus urbis cupiditate frans sinebatur. Prægressa igitur virum, diem festum urbi in adventum ejus indicit: domos, templa, ceteraque omnia exornari jubet: aras ubique hostiasque disponi: filios quoque suos, Lyfimachum sexdecim annos natum, Philippum triennio minorem, utrumque forma insignem, coronatos occurrere jubet. Quos Ptolemæus ad celandam fraudem, cupide & ultra modum veræ affectionis amplexus, osculis diu fatigat. Vbi ad portam ventum est, occupari arcem jubet; pueros interfici. Qui cum ad matrem confugissent, in gremio ejus, inter ipsa oscula trucidantur. Proclamante Arsinoë, quod tantum nefas aut nubendo, aut post nuptias contraxisset, pro filiis sæpe se percussoribus obtulit: frequenter corpore suo puerorum corpora amplexata protexit: vulneraque excipere quæ liberis intendebantur, voluit. Ad postremum etiam spoliata funeribus filiorum, scissa veste, & crinibus sparsis, cum duobus servulis ex urbe protracta, Samothraciam in exilium abiit; eo miserior, quod mori cum filiis ei non licuit. Sed nec Ptolemæo inulta scelera fuerunt.

runt. Quippe diis immortalibus tot perjuria, & tam cruenta parricidia vindicantibus, brevi postea Gallis spoliatus regno, captusque, vitam ferro, ut meruerat, amisit.

C A P. I V. Namque Galli, abundantī multitudine, cum eos non caperent terræ quæ genuerant, trecenta millia hominum ad sedes novas quærendas, velut ver sacrum miserunt. Ex his portio in Italia confedit, quæ & urbem Romanam captam incendit; & portio Illyricos sinus, ducibus avibus (nam augurandi studio Galli præter ceteros calant) per strages Barbarorum penetravit, & in Pannonia confedit: gens aspera, audax, bellicosa, quæ prima post Herculem, cui ea res virtutis admirationem & immortalitatis fidem dedit, Alpium invicta iuga, & frigore intractabilia loca transcendit: ibi domitis Pannoniis, per multos annos cum finitimis varia bella gesserunt. Hortante deinde successu, divisis agminibus, alii Græciam, alii Macedoniam: omnia ferro proterentes, petivere. Tantusque terror Gallici nominis erat, ut etiam reges non lacessiti, ultro pacem ingenti pecunia mercarentur. Solus rex Macedoniae Ptolemæus, adventum Gallorum intrepidus audivit; hisque cum paucis & incompositis, quasi bella non difficilius, quam scelera patrarentur, parricidiorum furiis agitatus, occurrit. Dardanorum quoque legationem, viginti millia armatorum in auxilium offerentem, sprevit; addita insuper contumelia; actum de Macedonia dicens, si cum totum Orientem soli domuerint, nunc in vindictam finium Dardanis egeant: milites se habere filios eorum, qui sub Alexandro rege stipendia, toto orbe terrarum victores, fecerint. Quæ ubi Dardano regi nuntiata sunt, inclytum illud Macedoniae regnum brevi, immaturi juvenis temeritate casum dixit.

CAP. V. Igitur Galli, duce Belgio, ad tentandos Macedonum animos, legatos ad Ptolemæum mittunt, offerentes pacem, si emere velit: sed Ptolemæus inter suos, belli metu pacem Gallos petere gloriatus est. Nec minus ferociter se legatis, quam inter amicos iactavit; aliter se pacem daturum negando, nisi principes suos obsides dederint, & arma tradiderint. non enim fidem se, nisi inermibus habiturum. Renuntiata legatione, risere Galli, undique acclamantes, brevi sensurum, sibi an illi consulentes, pacem obtulerint. Interjectis diebus, prælium confertur, victique Macedones cæduntur. Ptolemæus multis vulneribus faucius capitur: caput ejus amputatum, & lancea fixum, tota acie ad terrorem hostium circumfertur. Paucos ex Macedonibus fuga servavit: ceteri aut capti, aut occisi. Hæc cum nuntiata per omnem Macedoniam essent, portæ urbium clauduntur; luctu omnia replentur. nunc orbitatem amissorum filiorum dolebant: nunc excidia urbium metuebant: nunc Alexandri, Philippique regum suorum nomina, sicuti numina, in auxilium vocabant. sub illis se non solum tutos, verum etiam victores orbis terrarum extitisse, ut tuerentur patriam suam, quam gloria rerum gestarum cælo proximam reddidissent; ut operam afflictis ferrent, quos furor & temeritas Ptolemæi regis perdidisset, orabant. Desperantibus omnibus, non votis agendum, Sosthenes unus de Macedonum principibus, ratus, contracta juventute, & Gallos victoria exultantes compescuit; & Macedoniam ab hostili populatione defendit. Ob quæ virtutis beneficia, multis nobilibus regnum Macedonia affectantibus, ignobilis ipse præponitur: & cum rex ab exercitu appellatus esset, ipse non in regis, sed ducis nomen jurare milites compulit.

C A P. VI. Interea Brennus, quo duce portio Gallorum in Græciam se effuderat, audita victoria suorum, qui Belgio duce Macedones vicerant; indignatus parta victoria optimam prædam, & Orientis spoliis onustam tam facile relictam esse, ipse adunatis CL millibus peditum, & XV millibus equitum, in Macedoniam irrumpit. Cum agros villasque popularetur, occurrit ei cum instructo exercitu Macedonum Sothenes: sed pauci à pluribus, trepidi à valentibus facile vincuntur. Itaque cum victi se Macedones intra muros urbium condidissent; victor Brennus, nemine prohibente, totius Macedoniae agros deprædatur. Inde quasi terrena jam spolia sorderent, animum ad deorum immortalium templa convertit, scurriliter iocatus, locupletes deos largiri hominibus oportere. Statim igitur Delphos iter vertit, prædam religioni, aurum offensæ deorum immortalium præferens; quos nullis opibus egere, ut qui eas largiri hominibus soleant, affirmabat. Templum autem Apollinis Delphis positum est in monte Parnaso, in rupe undique impendente: ibi civitatem frequentia hominum facit: qui ad affirmationem majestatis undique concurrentes, in eo saxo confedere: atque ita templum & civitatem non muri, sed præcipitia; nec manu facta, sed naturalia præsidia defendunt: prorsus ut incertum sit, utrum munimentum loci, an majestas dei plus hic admirationis habeat. Media saxi rupes in formam theatri recessit. Quamobrem & hominum clamor, & si quando accedit tubarum sonus, resonantibus & respondentibus inter se rupibus, multiplex audiri, ampliorque quàm editur, resonare solet. Quæ res majorem majestatis terrorem ignavis rei, & admirationem, stupentibus plerumque affert. In hoc rupis anfractu, media ferme
montis

montis altitudine, planicies exigua est, atque in ea profundum terræ foramen, quod in oracula patet: ex quo frigidus spiritus, vi quadam velut vento in sublime expulsus, mentes vatum in recordiam vertit; impletasque deo, responsa consulentibus dare cogit. Multa igitur ibi & opulenta regum populorumque visuntur munera; quæque magnificentia sui, reddentium vota gratam voluntatem, & deorum responsa manifestant.

CAP. VII. Igitur Brennus cum in conspectu haberet templum, diu deliberavit, an confestim rem aggredere: an vero fessis viam militibus, noctis spatium ad resumendas vires daret. Emanus & Thessalorus duces, qui se ad prædæ societatem junxerant, amputari moras jubent, dum imparati hostes, & recens adventus sui, terrori esset: interjecta nocte & animos hostibus, forsitan & auxilia accessura; & vias quæ tunc pateant, obstructum iri. Sed Gallorum vulgus ex longa inopia, ubi primum vino, ceterisque com meatibus referta rura invenit, non minus abundantia, quam victoria lætum per agros se sparserat; desertisque signis ad occupanda omnia pro victoribus vagabantur. Quæ res dilationem Delphis dedit. Prima namque opinione adventus Gallorum prohibiti agrestes oraculis feruntur, menses, vinaque villis efferre: Cujus rei salutare præceptum non prius intellectum est, quam vini, ceterarumque copiarum abundantia velut mora Gallis objecta, auxilia finitimorum convenire. Prius itaque urbem suam Delphi, auxilii viribus sociorum, permunivere, quam Galli vino velut prædæ incubantes, ad signa revocarentur. Habebat Brennus lecta ex omni exercitu peditum sexaginta quinque millia: Delphorum sociorumque non nisi quatuor millia militum erant; quorum contemptu Brennus ad acuendos

suorum animos, prædæ ubertatem omnibus ostendebat, statuasque cum quadrigis, quarum ingens copia procul visebatur, solido auro fusas esse: plusque in pondere, quam in specie habere prædæ affirmabat.

C A P. VIII. Hac asseveratione incitati Galli, simul & hesterno mero faucii, sine respectu periculorum in bellum ruebant. Contra Delphi plus in deo, quam in viribus reponentes, cum contemptu hostium resistebant; scandentesque Gallos è summo montis vertice, partim saxo, partim armis obruebant. In hoc partium certamine, repente universorum templorum antistites, simul & ipsi vates, sparsis crinibus, cum insignibus atque infulis, pavidi vecordesque in primam pugnantium aciem procurrunt: advenisse Deum clamant; eumque se vidisse desilientem in templum per culminis aperta fastigia. Dum omnes opem dei suppliciter implorant, juvenem supra humanum modum insignis pulchritudinis, comitesque ei duas armatas virgines, ex propinquis duabus Dianæ Minervæque ædibus occurrisse, nec oculis tantum hæc se perspexisse: audisse etiam stridorem arcus, ac strepitum armorum. proinde ne cunctarentur, diis antesignanis, hostem cedere, & victoriæ deorum socios se adungere, summis obsecrationibus monebant. Quibus vocibus incensi, omnes certatim in prælium profiliunt. Præsentiam dei & ipsi statim sensere. nam & terræ motu portio montis abrupta, Gallorum stravit exercitum, & confertissimi cunei non sine vulneribus hostium dissipati ruebant. Insecuta deinde tempestas est, quæ grandine & frigore faucios ex vulneribus absumpsit. Dux ipse Brennus cum dolorem vulnerum ferre non posset, pugione vitam finivit. Alter ex ducibus, punitis belli

belli auctoribus, cum decem millibus sauciorum citato agmine Græcia excedit. Sed nec fugientibus fortuna commodior fuit: siquidem pavidis nulla sub tectis acta nox; nullus sine labore & periculo dies; assidui imbres & gelu, nix concreta, & fames, & lassitudo, & super hæc maximum pervigilæ malum, miseras infelicis belli reliquias obterebant. Gentes quoque nationesque, per quas iter habebant, palantes velut prædam sectabantur. Quo pacto evenit, ut nemo ex tanto exercitu, qui paulo ante fiducia virium etiam adversus deos contendebat, vel ad memoriam tantæ cladis, superesset.

LIBER XXV.

BREVIARIUM CAPITVM.

1. Gallorum in Antigonum Macedonia Regem conspiratio.
2. Dum ad prædam currunt, præda fiunt ipsi, & Antigonus pacem obtinet. Nomen Gallorum formidabile & armorum invicta felicitas.
3. Pyrrhus Macedonia petitur, Antigono ejecto.
4. Pyrrhus dum monarchiam somniat, à Spartanis mulieribus atteritur.
5. Pyrrhus apud Argos occiditur, cuius elogium & rerum summam Iustinus subjicit.

CAP. I.

Inter duos reges, Antigonum & Antiochum statuta pace, cum in Macedoniam Antigonus reverteretur, novus eidem repente hostis exortus est. Quippe Galli, qui à Brenno duce, cum in Græciam proficiscerentur, ad terminos gentis tuendos relictæ fuerant, ne soli defides viderentur, peditum quindecim millia, equitum tria millia

armaverunt; fugatisque Getarum Triballorumque copiis, Macedoniae imminentes, legatos ad regem miserunt, qui pacem ei venalem offerrent, simul & regis castra specularentur. Quos Antigonus pro regali munificentia, ingenti apparatu epularum ad cenam invitavit. Sed Galli expositum grande auri argentique pondus admirantes, atque praeda ubertate sollicitati, infestiores quam venerant, revertuntur. Quibus & elephantos ad terrorem, velut inusitatas Barbaris formas, rex ostendi jussit, & naves onustas copiis demonstrari: ignarus, quod quibus ostentatione virium, metum se injicere existimabat, eorum animos ut ad opimam praedam sollicitabat. Itaque legati ad suos reversi, omnia in majus extollentes, opes pariter & negligentiam regis ostendunt: referta auro & argento castra; sed neque vallo, fossave munita: & quasi satis munimenti in divitiis haberent, ita eos omnia officia militaria intermisisse: profus quasi ferri auxilio non indigerent, quoniam abundarent auro.

C A P. I I. Hac relatione, avidae gentis animi satis ad praedam incitabantur. Accedebat tamen & exemplum Belgii, qui non magno ante tempore Macedonum exercitum cum rege trucidaverat. Itaque consentientibus omnibus, nocte castra regis aggrediuntur: qui praesentis tantam tempestatem, signum pridie dederat, ut omnibus rebus ablatis, in proxima silva taciti se occultarent. Neque aliter servata castra, quam quod deserta sunt. Siquidem Galli ubi omnia vacantia, nec sine defensoribus modo, verum etiam sine custodibus vident, non fugam hostium, sed dolum arbitantes, diu intrare portas timuerunt. Ad postremum integris & intactis munimentis, scrutantes potius quam diripientes, castra occupaverunt. Tunc
ablatis

ablatis quæ invenerant, ad littus convertuntur. Ibi dum naves incautius diripiunt, à remigibus, & ab exercitus parte, quæ eo cum conjugibus & liberis confugerant, nihil tale metuentes trucidantur: tantaque cædes Gallorum fuit, ut Antigono pacem opinio hujus victoriæ, non à Gallis tantum, verum etiam à finitimorum feritate præstiterit. Quamquam Gallorum ea tempestate tantæ fecunditatis juventus fuit, ut Asiam omnem velut examine aliquo implerent. Denique neque reges Orientis sine mercenario Gallorum exercitu ulla bella gesserunt: neque pulsi regno ad alios quam ad Gallos confugerunt. Tantus terror Gallici nominis; & armorum invicta felicitas erat, ut aliter neque majestatem suam tutam, neque amissam recipere se posse sine Gallica virtute arbitrarentur. Itaque in auxilium à Bithyniæ rege invocati, regnum cum eo parta victoria diviserunt; eamque regionem Gallogræciam cognominaverunt.

CAP. III. Dum hæc in Asia geruntur, interim in Sicilia Pyrrhus à Pœnis navali prælio victus, ab Antigono Macedoniæ rege supplementum militum per legatos petit: denuntians, nî mittat, redire se in regnum necesse habere, incrementa rerum, quæ de Romanis voluerit, de ipso quæsiturum. Quod ubi negatum legati retulerunt, dissimulatis causis, repentinam fingit profectiorem. Socios interim parare bellum jubet: arcis Tarentinæ custodiam Heleno filio, & amico Miloni tradit. Reversus in Epirum, statim fines Macedoniæ invadit: cui Antigonus cum exercitu occurrit; victusque prælio in fugam vertitur. Atque ita Pyrrhus Macedoniam in deditionem accipit; & veluti damna amissæ Siciliæ Italiæque acquisito Macedoniæ regno pensasset, relictum Tarenti filium & amicum arcessit. Antigonus autem cum

paucis equitibus, fugæ comitibus, repente fortunæ ornamentis destitutus, amissi regni speculaturus eventus, Thessalonicam se recepit; ut inde cum conductâ Gallorum mercenaria manu bellum repararet. Rursus à Ptolemæo Pyrrhi filio funditus victus cum septem comitibus fugiens, non jam recipiendi regni spem, sed salutis latebras, ac fugæ solitudines captat.

C A P. I V. Igitur Pyrrhus in tanto fastigio regni collocatus, jam nec eo ad quod votis perveniendum fuerat contentus, Græciæ Asiæque regna meditatur. Neque illi major ex imperio, quam ex bello voluptas erat: nec quisquam Pyrrhum, qua tulisset impetum, sustinere valuit. Sed ut ad devincenda regna invictus habebatur: ita devictis acquisitisque celeriter carebat. tanto melius studebat acquirere imperia, quam retinere. Itaque cum copias Cherroneso transposuisset, legationibus Atheniensium, & Achæorum, Messeniorumque excipitur. Sed & Græcia omnis admiratione nominis ejus, simul & rerum adversus Romanos Pœnosque gestarum gloria attonita, adventum ejus expectabat. Primum illi bellum adversus Spartanos fuit: ubi majore mulierum, quam virorum virtute exceptus, Ptolemæum filium, & exercitus partem robustissimam amisit. Quippe oppugnanti urbem, ad tutelam patriæ tanta multitudo feminarum concurrit, ut non fortius victus, quam verecundius recederet. Porro Ptolemæum filium ejus adeo strenuum, & manu fortem fuisse tradunt, ut urbem Corcyram cum sexaginta ceperit: item prælio navali quinqueremem ex scapa cum septem insiluerit, captamque tenuerit. In oppugnatione quoque Spartanorum usque in mediam urbem equo procurrebat; ibique concursu multitudinis interfectus sit.

Cujus

Cujus corpus ut relatum patri est, dixisse Pyrrhum fecerunt, aliquanto tardius eum, quam timuerit ipse, vel temeritas ejus meruerit, occisum esse.

C A P. V. Repulsus à Spartanis Pyrrhus, Argos petit: ibi dum Antigonom in urbe clausum expugnare conatur, inter confertissimos violentissime dimicans, saxo de muris ictus occiditur. Caput ejus Antigono refertur: qui victoria mitius usus, filium ejus Helenum cum Epirotis sibi deditum, in regnum remisit, eique insepulti patris ossa in patriam referenda tradidit. Satis constans inter omnes auctores fama est, nullum nec ejus, nec superioris ætatis regem comparandum Pyrrho fuisse; raroque non inter reges tantum, verum etiam inter illustres viros, aut vitæ sanctioris, aut justitiæ probatoris visum fuisse: Scientiam certe rei militaris in illo viro tantam fuisse, ut cum Lyfimacho, Demetrio, Antigono, tantis regibus bella gerens, invictus semper fuerit. Illyriorum quoque, Siculorum, Romanorumque, & Carthaginiensium bellis, nunquam inferior, plerumque etiam victor extiterit: qui patriam certe suam angustam, ignobilemque, fama rerum gestarum, & claritate nominis sui, toto orbe illustrem reddiderit.

LIBER XXVI.

BREVARIUM CAPITVM.

1. Peloponnesii per prodicionem Antigono traduntur. Aristotimus tyrannus Epirotas affligit, & Hellanici prudentia opprimitur.
2. Antigonus Gallis occurrit, qui in furorem versi conjuges & liberos suos trucidant: deinde Numini vindicta omnes interneccione delentur. Antigoni varii casus.

5. *Alexander Pyrrhi filius, in regnum restituitur.
Regni Cyrenarum turbulentus status.*

C A P. I.

Ost mortem Pyrrhi non in Macedo-
niatantum, verum etiam in Asia,
Græciaque, magni bellorum motus
fuere. Nam & Peloponnesii per pro-
ditionem Antigono traditi; & va-
riante hominum partim dolore, partim gaudio,
prout singulæ civitates aut auxilium de Pyrrho
speraverant, aut metus sustinuerant, ita aut cum
Antigono societatem jungebant, aut mutuis inter
se odiis in bellum ruebant. Inter hunc turbatarum
provinciarum motum, Epirorum quoque urbs ab
Aristotimo principe per tyrannidem occupatur: à
quo cum multi ex primoribus occisi, plures in
exilium acti essent, Ætolis per legatos postulanti-
bus, conjuges liberosque exulum redderet, primo
negavit: postea quasi poeniteret, proficiscendi ad
suos omnibus matronis potestatem dedit; diem-
que profectionis statuit. Illæ quasi in perpetuum
cum viris exulaturæ, pretiosissima quæque auge-
rentes cum ad portam quasi uno agmine profe-
cturæ convenissent, omnibus rebus exspoliaturæ, in
carcerem recluduntur: occisis prius in gremio ma-
trum parvulis liberis, virginibusque ad stuprum
direptis. Ad tam sævam dominationem stupenti-
bus omnibus, princeps eorum Hellanicus, senex
& liberis orbus, ut qui nec ætatis nec pignoris re-
spectu timeret, contractos domum fidissimos ami-
corum in vindictam patriæ hortatur. Cunctanti-
bus privato periculo publicum finire, & delibe-
randi spatium postulantibus, arcessitis servis jubet
obserari fores; tyrannoque nuntiari, mitteret qui
conjuratos apud se comprehenderet: objectans
singulis,

Singulis, se quia liberanda patriæ auctor esse non possit, desertæ ultorem futurum. Tunc illi ancipiti periculo circumventi, honestiorem viam eligentes, conjurant in tyranni necem: atque ita Aristotimus, quinto postquam tyrannidem occupaverat mense opprimitur.

C A P. II. Interea Antigonus cum multiplici bello, & Ptolemæi regis, & Spartanorum, premeretur: novusque illi hostis Gallogræciæ exercitus affluxisset; in speciem castrorum parva manu adversus ceteros relicta, adversus Gallos totis viribus proficiscitur. Quibus cognitis, Galli cum & ipsi se prælio pararent, in auspicia pugnæ hostias cædunt: quarum extis cum magna cædes, interitusque omnium prædiceretur, non in timorem, sed in furorem versi, sperantesque deorum minas expiari cæde suorum posse; conjuges & liberos suos trucidant, auspicia belli à parricidio incipientes. Tanta rabies feros animos invaserat, ut non parcerent ætati, cui etiam hostes pepercissent, bellumque internecivum cum liberis, liberorumque matribus gererent, pro quibus bella suscipi solent. Itaque quasi scelere vitam victoriamque redemissent, sicut erant cruenti ex recenti suorum cæde, in prælium non meliore eventu, quam omne proficiscuntur. Siquidem pugnantes, prius parricidiorum furæ, quam hostes circumvenire; obversantibusque ante oculos manibus interemptorum, omnes occidione cæsi. Tanta strages fuit, ut pariter cum hominibus dii consensisse in exitium parricidarum viderentur. Post hujus pugnæ eventum, Ptolemæus & Spartani, victorem hostium exercitum declinantes, in tutiora se recipiunt. Antigonus quoque ubi eorum discessum videt, recenti adhuc ex priori victoria militum ardore, bellum Atheniensibus infert. In quo

quo cum occupatus esset, interim Alexander rex Epiri ulcisci mortem patris Pyrrhi cupiens, fines Macedoniae depopulatur. Adversus quem cum reversus à Græcia Antigonus esset, transitione militum destitutus, regnum Macedoniae cum exercitu amittit. Hujus filius Demetrius puer admodum, absente patre, reparato exercitu, non solum amissam Macedoniam recipit: verum etiam Epiri regno Alexandrum spoliatur. Tanta vel mobilitas militum, vel fortunæ varietas erat, ut vicissim reges, nunc exules, nunc reges viderentur.

C A P. I I I. Igitur Alexander cum exul ad Acarnanas confugisset, non minore Epirotarum desiderio, quam sociorum auxilio, in regnum restituitur. Per idem tempus rex Cyrenarum Agas decedit: qui ante infirmitatem, Beronicen unicam filiam, ad finiendam cum Ptolemæo fratre certamina, filio ejus desponderat. Sed post mortem regis, mater virginis Arsinoë, ut invita se contractum matrimonium solveretur, misit qui ad nuptias virginis, regnumque Cyrenarum, Demetrium fratrem regis Antigoni à Macedonia arcescerent: qui & ipse ex filia Ptolemæi procreatus erat. Sed nec Demetrius moram fecit. Itaque cum secundante vento celeriter Cyrenas advolasset, fiducia pulchritudinis, qua nimis placere focruī cœperat, statim à principio superbus, regiae familiae, militibusque impotens erat; studiumque placendi à virgine in matrem contulerat. Quæ res suspecta primo virgini, dein popularibus militibusque invisa fuit. Itaque versis omnium animis in Ptolemæi filium, insidiæ Demetrio comparantur: cui cum in lectum focrus concessisset, percussores immittuntur. Sed Arsinoë audita voce filiae, ad fores stantis, & præcipientis ut matri parceretur,

cerent, adulterum paulisper corpore suo protexit. Quo interfecto, Beronice, & stupra matris, salva pietate, ulta est. & in matrimonio sortiundo, iudicium patris secuta.

LIBER XXVII.

BREVIARIUM CAPITULI.

1. *Seleucus Novercam & fratrem infantem interficit.*
2. *Classe naufragio amissa, civitates amissas recipit, pralio victus aufugit: auxilium noxium à fratre Antiocho Hierace petit & impetrat.*
3. *Asia lacerus statua. In Antiochum Hieracem & Seleucum Numinis vindicta.*

CAP. I.

Mortuo Syriæ rege Antiocho, cum in locum ejus filius Seleucus successisset, hortante matre Laudice, quæ prohibere debuerat, auspicia regni à patricidio cepit. Quippe Beronicen novercam suam, sororem Ptolemæi regis Ægypti, cum parvulo fratre ex ea suscepto interficit. Quo facinore perpetrato, & infamiæ maculam subiit, & Ptolemæi bello se implicuit. Porro Beronice cum ad se interficiendam missos didicisset, Daphnæ se claudit. Vbi cum obsideri eam cum parvulo filio nuntiaturum Asiæ civitatibus esset, recordatione paternæ, majorumque ejus, dignitatis, casum tam indignæ fortunæ miserantes, auxilia ei omnes misere. Frater quoque Ptolemæus periculo sororis exterritus, relicto regno, cum omnibus viribus advolat. Sed Beronice ante adventum auxiliorum, cum vi expugnari non posset, dolo circumventa trucidatur. Indigna res omnibus visa. Itaque cum universæ civitates, quæ defecerant, ingen-

ingentem classem comparassent, repente exemplo crudelitatis exterritæ, simul & in ultionem ejus, quam defensori erant, Ptolemæo se tradunt: qui nisi in Ægyptum domestica seditione revocatus esset, totum regnum Seleuci occupasset: tantum vel illi odium, parricidiale scelus, vel huic favorem indigne peremptæ mors sororis, attulerat.

C A P. I I. Post discessum Ptolemæi, Seleucus cum adversus civitates, quæ defecerant, ingentem classem comparasset, repente veluti diis ipsis parricidium vindicantibus, orta tempestate classem naufragio amittit; nec quicquam illi ex tanto apparatu, præter nudum corpus, & spiritum, & paucos naufragii comites residuos fortuna fecit. Misera quidem res, sed optanda Seleuco fuit: siquidem civitates, quæ odio ejus ad Ptolemæum transierant, velut diis arbitris satisfactum sibi esset, repentina animorum mutatione in naufragii misericordiam versæ, imperio se ejus restitunt. Lætus igitur malis suis, & damnis ditior redditus; veluti par viribus, bellum Ptolemæo infert: Sed quasi ad ludibrium tantum fortunæ natus esset, nec propter aliud opes regni recepisset, quam ut amitteret, victus prælio non multo quam post naufragium comitator, trepidus Antiochiam confugit. Inde ad Antiochum fratrem literas facit: quibus auxilium ejus implorat, oblata ei Asia, inter fines Tauri montis, in præmium latæ opis. Antiochus autem cum esset annos XIV natus, supra ætatem regni avidus, occasionem non tam pio animo, quam offerebatur, arripuit: sed latronis more, totum fratri eripere cupiens, puer sceleratam virilemque sumpsit audaciam. Vnde Hierax est cognominatus: quia non hominis, sed accipitris ritu, in alienis eripiendis vitam sectaretur. Interea Ptolemæus cum Antiochum in auxilium

xilium Seleuco venire cognovisset, ne cum duobus uno tempore dimicaret, in annos decem cum Seleuco pacem facit: sed pax ab hoste data interpellatur à fratre; qui conducto Gallorum mercenario exercitu, pro auxilio bellum, pro fratre hostem, imploratus exhibuit. In eo prælio virtute Gallorum victor quidem Antiochus fuit; sed Galli arbitantes Seleucum in prælio cecidisse, in ipsum Antiochum arma vertere: liberius depopulaturi Asiam, si omnem stirpem regiam extinxissent. Quod ubi sensit Antiochus, velut à prædonibus, auto se redimit, societatemque cum mercenariis suis jungit.

CAP. III. Interea rex Bithyniæ Eumenes, sparsis consumptisque fratribus bello intestinae discordiæ, quasi vacantem Asiæ possessionem invasurus, victorem Antiochum, Gallosque aggreditur. Nec difficile faucios adhuc ex superiore congressione, integer ipse viribus, superat. Ea namque tempestate omnia bella in exitium Asiæ gerebantur: uti quisque fortior fuisset, Asiam velut prædam occupabat. Seleucus & Antiochus fratres bellum, propter Asiam gerebant: Ptolemæus rex Ægypti, sub specie sororiæ ultionis, Asiæ inhæbat. Hinc Bithynus Eumenes, inde Galli (humiliorum semper mercenaria manus) Asiam depulabantur: cum interea nemo defensor Asiæ inter tot prædones inveniebatur. Victo Antiocho, cum Eumenes majorem partem Asiæ occupasset, ne tunc quidem fratres, perduto præmio, propter quod bellum gerebant, concordare potuerunt: sed omisso externo hoste, in mutuum exitium bellum reparant. In eo Antiochus denuo victus, multorum dierum fuga fatigatus, tandem ad socerum suum Artamenem regem Cappadociæ provehitur. A quo cum primum benigne exceptus esset, inter-

interjectis diebus, cognito quod insidia fi-
rentur, salutem fuga quæsiuit. Igitur cum
nusquam tutus locus esset, ad Ptolemæ-
stem, cuius fidem tutiorem quam fratris e-
bat, decurrit; memor vel quæ facturus fra-
vel quæ meruisset à fratre. Sed Ptolemæ
amici debito, quam hostis factus, seruari
tissima custodia jubet. Hinc quoque Ar-
opera cuiusdam meretricis adjutus, quam
rius noverat, deceptis custodibus elabitur; i-
que à latronibus interficitur. Seleucus
iisdem ferme diebus, amisso regno, equo p-
ratus, finitur. Sic fratres, quasi & germanis c-
exules ambo, post regna, scelerum suorum
luerunt.

LIBER XXVIII.

BREVIARIUM CAPITVM.

1. *Olympias Alexandri Epirotæ vidua Demetrii Macedoni Ptolemæ filiam dat uxorem; unde tri-
dia & bellorum initia.*
2. *Ætoli superbè respondent Romanis qui Acha-
niis auxilium præbebant, & arma movent in
pericula.*
3. *Filiis duobus morbo sublati Olympias non
supervivit: Laodamia filia interfecta: Ep-
graviter affligitur. Demetrius Macedo mori-
Huius filii Philippi Antigonus tutelam suscipit
quam prudenter administrat.*
4. *Bellum Antigoni adversus Spartanos quorum
Rex Cleomenes viribus attritis in Ægyptum pro-
fugit, ubi interficitur. Antigono mortuo, Philippi-
pus regnat.*

IUSTINI

interfectis diebus, cognito quod infestus
esset, fugam quaesivit. Igitur cum
nullus rursus locus esset, ad Ptolemaeum
venit, cuius fidem tutiorem quam fratris
habebat, decessit; memor vel quæ facturus fra-
trem vel quæ meruisset à fratre. Sed Ptolemaeus
amici debito, quam hostis factus, servari
voluit in custodia juber. Hinc quoque Am-
monius operis cuiusdam meretricis adjutus, quam
seu noverat, deceptis custodibus elabatur; fugam
qua à latronibus interficitur. Seleucus quoque
interfectis diebus, amissio regno, equo pra-
cipit, finitur. Sic fratres, quasi & germanis casu
les ambo, post regna, scelerum suorum po-

LIBER XXVIII.

REVIARIUM CAPITVM.

ias Alexandri Epirote vidua Demetri
ni Ptiam filiam dat uxorem; unde trag
ellorum initia.

superbè respondent Romanis qui Acarni-
um praebebant, & arma movent in

bus morbo sublatis Olympias non

: Laodamia filia interfecta : Ep
Demetrius Macedo mori

ffigitur. Demetrius Macedo moritur
Antigonus tutelam suscipit

Philippi Antigonus tutelam suam
administrat.

enter administrat.
adversus Spartanos quere

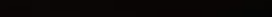
ntigoni adversus Spartanos
nes viribus attritis in Egyptum

erficitur. Antigono mortuo, Phœbus

erficiunt. Antiquo non

CAN

1871

1. *Journal of Management Studies*, 1990, 27, 1, 1-14.

1. *Journal of the American Medical Association*, 2000; 284: 1012-1016.

LIEB XXVIII

C A P. I.

Olympias Pyrrhi Epirotæ regis filia, amisso marito, eodemque germano fratre Alexandro, cum tutelam filiorum ex eo susceptorum Pyrrhi & Ptolemæi, regnique administrationem in se recepisset, ab Ætolis partem Acarnaniæ, quam in portionem belli pater pupillorum acceperat, eripere volentibus, ad regem Macedoniæ Demetrium decurrit; eique habenti uxorem Antiochi regis Syriæ sororem, filiam suam Ptiam in matrimonium tradit: ut auxilium quod misericordia non poterat, jure cognationis obtineret. Fiunt igitur nuptiæ, quibus & novi matrimonii gratia acquiritur, & veteris offensa contrahitur. Nam prior uxor velut matrimonio pulsa, sponte sua ad fratrem Antiochum discedit; eumque in mariti bellum impellit. Acarnanes quoque diffusi Epirotis, adversus Ætolos auxilium Romanorum implorantes, obtinuerunt à Romano senatu, ut legati mitterentur, qui denuntiarent Ætolis, præsidia ab urbibus Acarnaniæ deducerent; paterenturque esse liberos, qui soli quondam adversus Trojanos, auctores originis suæ, auxilia Græcis non

CA P. II. Sed Atoli legationem Romanorum
superbe audire: Pœnos illis & Gallos, à quibus
tot bellis occisione cæsi sint, exprobrantes; dicen-
tesque, prius illis portas adversus Carthaginenses
aperiendas, quas clausit metus Punici belli,
quam in Græciam arma transferenda. Meminisse
deinde jubent, qui quibus minentur. Adversus
Gallos urbem eos suam tueri non potuisse; cap-
tamque non ferro defendisse, sed auro redemisse:
Quam gentem se aliquanto majore manu Græ-
ciam

ciam ingressam, non solum nullis ext^{eris viribus}
 sed ne domesticis quidem totis adju^{tos}, univer-
 sam delesse; sedemque sepulcris eorum præbuisse,
 quam illi urbibus, imperioque suo proposuerant.
 Contra, Italiam, trepidis ex recenti urbi sua in-
 cendio Romanis, universam ferme à Gallis occu-
 patam. Prius igitur illis Gallos Italia pellendos,
 quam minentur Ætolis: priusquam sua defenden-
 da. Quos autem homines Romanos esse? nempe
 pastores, qui latrocinio justis dominis ademptum
 solum teneant: qui uxores cum propter originis
 dehonestamenta non invenirent, vi publica rapue-
 rint: qui denique urbem ipsam parricidio condi-
 derint; murorumque fundamenta fraterno san-
 guine asperferint. Ætolos autem principes Græciæ
 semper fuisse; & sicut dignitate, ita & virtute ce-
 teris præstitisse; solos denique esse, qui Macedonas,
 imperio terrarum florentes, semper contempse-
 rint, qui Philippum regem non timuerint: qui
 Alexandri Magni post Persas Indosque devictos,
 cum omnes nomen ejus horrerent, edicta spreve-
 rint. Monere igitur se Romanos, contenti sint for-
 tuna præsentis, nec provocent arma, quibus & Gal-
 los cæsos, & Macedonas contemptos videant. Sic
 dimissa legatione Romanorum, ne fortius locuti,
 quam fecisse viderentur, fines Epiri regni & Acar-
 naniæ depopulantur.

C A P. I I I. Iam Olympias filiis regna tradide-
 rat; & in locum Pyrrhi fratris defuncti Ptolemæus
 successerat: qui cum hostibus instructo exercitu
 obvius processisset, infirmitate correptus, in iti-
 nere decedit. Olympias quoque non magno post
 tempore, gemino funerum vulnere afflicta, ægrum
 spiritum trahens, non diu filiis supervixit. Cum
 ex gente regia sola Nereis virgo, cum Laudamia
 sorore superesset, Nereis nubit Geloni Siciliae regis
 filio:

filio: Laudamia autem cum in aram Dianæ confugisset, concursu populi interficitur. Quod facinus dii immortales assiduis cladibus gentis, & prope interitum totius populi vindicaverunt. Nam sterilitatem, famemque passi, & intestina discordia vexati, externis ad postremum bellis penè consumpti sunt: Miloque Laudamiæ percussor in furorem versus, nunc ferro, nunc saxo, in summa dentibus laceratis visceribus, duodecima die interiit. His in Epiro gestis, interim in Macedonia Demetrius rex, relicto filio Philippo, parvulo admodum, decedit. Cui Antigonus tutor datus, accepta in matrimonium matre pupilli, regem se constitui laborabat. Interjecto deinde tempore, cum seditione minaci Macedonum, clausus in regia teneretur, in publicum sine satellitibus procedit; projectoque in vulgus diademate ac purpura, dare hæc eos alteri jubet, qui aut imperare illis nesciat, aut cui parere ipsi sciant: se adhuc invidiosum illud regnum, non voluptatibus, sed laboribus ac periculis sentire. Commemorat deinde beneficia sua: ut defectionem sociorum vindicaverit: ut Dardanos, Thessalosque exultantes morte Demetrii regis compescuerit: ut denique dignitatem Macedonum non solum defenderit, verum etiam auxerit. Quorum si illos poeniteat, deponere imperium, & reddere illis munus suum: ipsi regem querant, cui imperent. Cum populus pudore motus, recipere eum regnum juberet, tamdiu recusavit, quoad seditionis auctores supplicio traderentur.

CAP. IV. Post hæc bellum Spartanis infert; qui soli Philippi Alexandrique bellis, & imperium Macedonum, & omnibus metuenda arma contempserant. Inter duas nobilissimas gentes bellum, summis utrimque viribus fuit: cum hi pro vetere

Mace

Macedonum gloria, illi non solum pro illibata libertate, sed etiam pro salute certarent. Victi Lacedæmonii, non ipsi tantum, sed etiam conjuges liberique, magno animo fortunam tulere. Nemo quippe in acie salutem pepercit: nulla amissum conjugem fleuit: filiorum mortem senes laudabant: patribus in acie cæsis filii gratulabantur: suam vicem omnes dolebant, quod non ipsi pro patriæ libertate cecidissent. Patentibus omnes domibus faucios excipiebant, vulnera curabant, lassos reficiebant. Inter hæc nullus in urbe strepitus, nulla trepidatio; magisque omnes publicam, quam privatam fortunam lugebant. Inter hæc Cleomenes rex post multas hostium cædes, toto corpore, suo pariter & hostium cruore madens, supervenit; ingressusque urbem, non humi confedit, non cibum aut potum poposcit; non denique armorum onus deposuit: sed acclinis parieti, cum quatuor millia sola ex pugna superfuisse conspexisset, hortatur ut se ad meliora reipublicæ tempora reservarent. Tum cum conjuge & liberis Ægyptum ad Ptolemæum proficiscitur: à quo honorifice susceptus, diu in summa dignatione regis vixit. Postremo post Ptolemæi mortem; à filio ejus cum omni familia interficitur. Antigonus autem, cæsis occisione Spartanis; fortunam tantæ urbis miseratus, à direptione milites prohibuit; veniamque his qui superfuerant dedit, præfatus bellum se cum Cleomene, non cum Spartanis habuisse, cujus fuga omnis ira ejus finita sit: nec minori sibi gloriæ fore, si ab eo servata Lacedæmon, à quo solo capta sit, proderetur. Parcere igitur se solo urbis ac relictis, quoniam homines quibus parceret, non superfuissent. Nec multo post ipse decedit, regnumque Philippo pupillo, annos XIV nato, tradidit.

1. *Orbis multa imperia nova Regum successione mutantur, nominatim in Africa, Egypto, Macedonia.*
2. *Philippus Rex Macedonia malo consilio impulsus, Romanis bellum inferre constituit.*
3. *Insanam hanc mentem speciosis verbis occultat.*
4. *Tandem apertus hostis apparet: unde cruentum bellum, ipsi Philippo perniciosum simul ac ignominiosum.*

CAP. I.

Isdem ferme temporibus prope universi orbis imperia, nova regum successione mutata sunt. Nam & in Macedonia Philippus mortuo Antigono, tutore eodemque vitrico, annorum quatuordecim regnum suscepit: & in Asia interfecto Seleuco, impubes adhuc rex Antiochus constitutus est: Cappadociæ quoque regnum Ariarathi puero admodum, pater ipse tradiderat: Egyptum, patre ac matre interfectis, occupaverat Ptolemæus, cui ex facinoris crimine, cognomentum Philopator fuit. Sed & Spartani in locum Cleomenis suffecerunt Lyncurgum. Et ne qua temporibus mutatio deesset, apud Carthaginienses quoque ætate immatura dux Annibal constituitur, non penuria seniorum, sed odio Romanorum, quo imbutum eum à pueritia sciebant. Fatale non tam Romanis, quam ipsi Africæ malum. His regibus pueris, etsi nulli senioris ætatis rectores erant, tamen in suorum quisque majorum vestigia intentis, magna indoles virtuti enituit. Solus Ptolemæus, sicut scelestus in occupando regno, ita & segnis

legnis in administrando fuit. Philipp^{um Dardani}
 ceterique omnes finitimi populi, qui ^{bus} ~~velut~~ ^{im}
 mortale odium cum Macedonum regibus erat,
 contemptu ætatis assidue laceſſebant. Contra ille
 summotis hostibus, non contentus sua defendisse,
 ultro etiam Ætolis bellum inferre gestiebat.

C A P. II. Quæ agitantem illum Demetrius rex
 Illyriorum, nuper à Paulo Rom. consule victus,
 supplicibus precibus aggreditur, injuriam Roma-
 norum querens: qui non contenti Italiæ termi-
 nis, imperium spe improba totius orbis amplexi,
 bellum cum omnibus regibus gerant. Sic illos Si-
 ciliæ, sic Sardinia, Hispania, sic *denique totius*
 Africa imperium affectantes, bellum cum Pœnis
 & Annibale suscepisse: sibi quoque non aliam ob
 causam, quam quod Italiæ finitimus videbatur,
 bellum illatum: quasi nefas esset, aliquem regem
 juxta imperii eorum terminos esse. Sed & ipsi ca-
 vendum esse exemplum, cujus quanto promptius
 nobiliusque sit regnum, tanto sit Romanos acro-
 res hostes habiturus. Super hæc cedere se illi re-
 gno, quod Romani occupaverint, profitetur, gra-
 titus habiturus, si in possessione imperii sui, *socium*
 potius quam hostes videret. Hujusmodi oratione
 impulit Philippum, ut omissis Ætolis, bellum Ro-
 manis inferret, minus negotii existimantem, quod
 jam victos ab Annibale apud Thrasimenum lacum
 audierat. Itaque ne eodem tempore multis bellis
 detineretur, pacem cum Ætolis facit; non quasi
 aliò bellum translaturus, sed ut Græciæ quieti
 consulturus, quam nunquam in majori periculo
 fuisse affirmabat. Siquidem consurgentibus ab Oc-
 cidente novis Pœnorum & Romanorum impe-
 riis, quibus una hæc à Græcia atque Asia sit mora,
 dum inter se bello discrimen imperii faciunt: cete-
 rum statim victoribus transitum in Orientem fore.

CAP. III. Videre se itaque ait confurgentem in Italia nubem illam, trucidis & cruenti belli: videre tonantem ac fulminantem ab occasu procel- lam, quam in quascunque terrarum partes victo- riae tempestas detulerit, magno cruoris imbre om- nia fœdaturam. Frequenter Græciam ingentes motus passam, nunc Persarum, nunc Gallorum, nunc Macedonum bellis: sed omnia illa levia fuisse existimatos, si ea quæ nunc in Italia concur- rat manus, extra terram illam se effuderit. Cerne- re se, quam cruenta & sanguinaria inter se bella, utrique populi, viribus copiarum, & ducum arti- bus, gerant: quæ rabies finire solo partis alterius interitu, sine ruina finitimorum non possit. Feros igitur animos victorum minus quidem Macedo- nix, quam Græciæ timendos, quia & remotior, & in vindictam sui robustior sit: scire tamen se eos qui tantis viribus concurrant, non contentos hoc sine victoriæ fore; metuendumque sibi quoque certamen eorum, qui superiores extiterint. Hoc prætextu finito cum Ætolis bello, nihil aliud quam Peronorum Romanorumque bella respi- ciens, singulorum vires perpendebat. Sed nec Ro- mani, tametsi Perii & Annibal in cervicibus erant, soluti metu Macedonico videbantur: quip- pe terrebat eos, & vetus Macedonum devicti Orientis gloria, & Philippus studio Alexandri æmulationis incensus, quem promptum in bella, industriumque cognoverant.

CAP. IV. Igitur Philippus, cum iterato proe- lio victos à Peris Romanos didicisset, aperte ho- stem se his professus, naves, quibus in Italiam ex- ercitus trajiceret, fabricare cœpit. Legatum de- inde ad Annibalem, jungendæ societatis gratia, cum epistolis mittit: qui comprehensus, & ad se- natum perductus, incolumis dimissus est, non in hono-

honorem regis, sed ne dubius adhuc, indubitatus hostis redderetur. Postea vero, cum Romanis nuntiatum esset, in Italiam Philippum copias trajecturum, Lævinum prætorem cum instructis navibus ad prohibendum transitum mittunt. Qui cum in Græciam trajecisset, multis promissis impellit Ætolos bellum adversus Philippum suscipere. Philippus quoque Achæos in Romanorum bella sollicitat. Interea & Dardani Macedoniae fines vastare cœperunt, abductisque xx millibus captivorum, Philippum à Romano bello ad tuendum regnum revocaverunt. Dum hæc aguntur, Lævinus Prætor, juncta cum Attalo rege societate, Græciam populatur. Quibus cladibus percussæ civitates, auxilium petentes, Philippum legationibus fatigant: nec non & Illyriorum reges, lateri ejus hærentes, assiduis precibus promissâ exigebant. Super hæc vastati Macedones, ultionem flagitabant. Quibus tot tantisque rebus obsessus, cui rei primum occurreret, ambigebat: omnibus tamen propediem auxilia se missurum pollicetur; non quia facere posset quæ promittebat; sed ut spe impletos, in societatis jure retineret. Prima tamen illi expeditio adversus Dardanos fuit: qui absentiam ejus aucupantes, majore belli mole Macedoniae imminebant. Cum Romanis quoque pacem facit, contentis interim bellum Macedonicum distulisse: Philopœmeni Achæorum duci, quem ad Romanos, sociorum animos sollicitare didicerat, insidias prætendit. Quibus ille cognitis vitatisque, discedere ab eo Achæos auctoritate sua coëgit.

LIBER XXX.

BREVIA RIVM CAPITVM.

1. *Ptolemai Regis Egyptii luxuria, vacordia, & parricidia.*

2. *Miser-*

2. Miserrimus *Aegypti status sub turpissimo Principe, cuius meretricis & Lenones crudeli fato perierunt.*
3. Mortuo *Ptolemao, Romani tutelam pupilli adversus Antiochum Syrum, & Philippum Macedonem suscipiunt: Philippumque prius bello reducunt ad humiliorem mentem.*
4. *Terra motus ingentes. Romani pacem repudiant. Philippus & Flaminius suos ad pugnam accendunt. Macedonas Romana fortuna vincit, & Philippus spoliatur.*

CAP. I.

Philippo in Macedonia magnis rebus intento, in Aegypto Ptolemæi diversi mores erant. Quippe regno parricidio parvo, & ad necem utriusque parentis, cæde etiam fratris adjuncta, velut rebus feliciter gestis, luxuriæ se tradiderat; Regisque mores omnis sequuta regia erat. Itaque non amici tantum præfectique, verum etiam omnis exercitus, depositis militiæ studiis, otio ac desidiosa corrupti marcebant. Quibus rebus cognitis, Antiochus rex Syriæ, veteri inter se regnorum odio stimulante, repentino bello multas urbes ejus oppressit, ipsamque Aegyptum aggreditur. Trepidare igitur Ptolemæus; legationibus missis, quoad vires pararet, morari Antiochum. Magno deinde in Græcia exercitu conducto, secundum prælium facit, spoliassetque regno Antiochum, si fortunam virtute juvisset. Sed contentus reciperatione urbium quas amiserat, facta pace, avide materiam quietis arripuit; revolutusque in luxuriam, occisa Eurydice uxore eademque sorore sua, Agathocliæ meretricis illecebris capitur. Atque ita omnem magnitudinem nominis ac majestatis oblitus,

oblitus, noctes in stupris, dies in conviviis consumit. Adduntur instrumenta luxuriæ, tympana & crepundia: nec jam spectator rex, sed magister nequitiae, nervorum oblectamenta modulatur. Hæc primo laborantis regiae tacitæ pestes, & occultæ fuere.

C A P. I I. Deinde crescente licentia, jam nec parietibus regiae domus contineri meretricis audacia potest: quam proterviolem, sociata cum Agathocle fratre, ambitiosæ pulchritudinis scorto, quotidiana regis stupra faciebant. Accedebat & mater Oenanthæ, quæ geminæ subolis illecebris devinctum regem tenebat. Itaque non contentæ rege, jam etiam regnum possident, jam in publico visuntur, jam salutantur, jam comitantur. Agathocles regis lateri junctus, civitatem regebat: tribunatus, præfecturas, & ducatus mulieres ordinabant; nec quisquam in regno suo minus, quam ipse rex poterat. cum interim, relicto quinquenni ex Eurydice sorore filio, moritur: sed mors ejus, dum pecuniam regiam mulieres rapiunt, & imperium inita cum perditissimis societate occupare conantur, diu occultata fuit. Re tamen cognita, concursu multitudinis, & Agathocles occiditur, & mulieres in ultionem Eurydicis patibulis suffiguntur. Morte regis, supplicio meretricum velut expiata regni infamia, legatos Alexandrini ad Romanos misere, orantes ut tutelam pupilli susciperent; tuerenturque regnum Ægypti, quod jam Philippum & Antiochum, facta inter se pactione, divisisse dicebant.

C A P. I I I. Grata legatio Romanis fuit, causam belli adversus Philippum quærentibus, qui insidiatus eis, temporibus Punici belli fuerat. Huc accedebat, quod Pœnis & Annibale superato, nullius magis arma metuebant, reputantibus, quan-

quantum motum Pyrrhus parva manu Macedonum in Italia fecisset, quantasque res Macedones in Oriente gessissent. Mittuntur itaque legati, qui Antiocho & Philippo denuncient, regno Ægypti abstineant. Mittitur & M. Lepidus in Ægyptum, qui tutorio nomine regnum pupilli administret. Dum hæc aguntur, interim legationes Attali regis, & Rhodiorum, injurias Philippi querentes, Romam venerunt. Quæ res omnem cunctationem Macedonici belli senatui exemit. Statim igitur, titulo ferendi sociis auxilii, bellum adversus Philippum decernitur, legionesque cum consule in Macedoniam mittuntur. Nec multo post tempore, tota Græcia, fiducia Romanorum, adversus Philippum, spe pristinae libertatis erecta, bellum ei intulit: Atque ita cum rex undique urguetur, pacem petere compellitur. Deinde cum expositæ conditiones pacis à Romanis essent, repetere sua, & Attalus, & Rhodii, & Achæi, & Ætoli cœpere. Contra Philippus adduci se posse, ut Romanis pareat, concedebat; ceterum indignum esse, Græcos à Philippo & Alexandro majoribus suis victos, & sub jugum Macedonici imperii subactos, veluti victores, leges pacis sibi dicere, quibus prius sit servitutis ratio reddenda, quam libertas vindicanda. Ad postremum tamen, petente eo, induciæ duorum mensium datæ, ut pax, quæ in Macedonia non conveniebat, Romæ à senatu peteretur.

CAP. IV. Eodem anno inter insulas Theramenem & Therasiam, medio utriusque ripæ & maris spatio, tremotus fuit. In quo, cum admiratione navigantium, repente ex profundo cum calidis aquis insula emerfit. In Asia quoque eadem die idem motus terræ Rhodum, multasque alias civitates gravi ruinarum labe concussit: quasdam solidas absorbuit. Quo prodigio territis omnibus.

nibus, vates cecinere, oriens Romanorum imperium; vetus Græcorum, ac Macedonum voraturum. Interim à senatu repudiata pace, Philippus in societatem belli Nabin tyrannum sollicitat. Atque ita, cum in aciem exercitum instructis è diverso hostibus produxisset, hortari suos cœpit, referendo Persas, Bactros, Indosque, & omnem Asiam, Orientis finem, à Macedonibus perdomitam; tantoque fortius hoc bellum quam illa sustinendum, quanto sit libertas imperio carior. Sed & Flamininus Romanus consul, relatione rerum recentissime gestarum, suos stimulabat in prælium, ostendendo hinc Carthaginem cum Sicilia, inde Italiam & Hispaniam Romana virtute perdomitas: nec Annibalem quidem Alexandro Magno postponendum, quo Italia pulso, Africam ipsam tertiam partem mundi superaverint. Sed nec Macedonas veteri fama, sed præsentibus viribus æstimandos: quia non cum Alexandro Magno, quem invictum audierant, nec cum exercitu ejus, qui totum Orientem devicerat, bellum gerant; sed cum Philippo puero immaturæ ætatis, qui regni terminos adversus finitimos ægre defendat, & cum his Macedonibus, qui non ita pridem prædæ Dardanis fuerunt. Illos majorum decora, se suorum militum commemorare. Non enim alio exercitu Annibalem & Pœnos, & totum ferme Occidentem, sed his ipsis, quos in acie habeat militibus, subactos. His adhortationibus utrinque concitati milites, prælio concurrunt, alteri Orientis, alteri Occidentis imperio gloriantes, ferentesque in bellum, alii majorum suorum antiquam & obsoletam gloriam, alii virentem recentibus experimentis virtutis florem. Sed Macedonas Romana fortuna vicit. Fractus itaque bello Philippus, pace à Flaminino consule petita, nomen quidem regium

gium retinuit: sed omnibus Græciæ urbibus, velut regni membris extra terminos antiquæ possessionis amissis, solam Macedoniam retinuit. Offensi tamen Ætoli, quod non ex arbitrio eorum Macedonia quoque adempta regi, & data sibi in præmium belli esset, legatos ad Antiochum mittunt, qui eum adulatione magnitudinis, in Romana bella, spe societatis universæ Græciæ, impellerent.

LIBER XXXI.

BREVARIUM CAPITVM.

1. *Romani Antiochum Syrum legatione coercent. A Nabide Græciam liberari jubent. Annibalis nomen Romanis formidabile.*
2. *Annibal Romanorum insidias fugiens ad Antiochum cursum dirigit.*
3. *Nabis duobus præliis fractus, post Romanorum discessum arma movet. Annibalis ad Antiochum de opprimendis Romanis consilium.*
4. *Carthaginenses ab Antiocho sollicitati rem Romanis significant, qui politico stratagemate Annibalem ab Antiocho divellunt.*
5. *Iteratum Annibalis consilium de bello in Italia Romanis inferendo.*
6. *Antiochi adulatorum Annibalis sana consilia rident: inde subversio Antiochi, qui terrestri & navali prælio à Romanis superatur.*
7. *Scipiones ducto in Africam exercitu pacis leges Antiocho præscribunt, quas ipse repudiat.*
8. *Bello reparato & pugna commissa caesis quinquaginta Asiaticorum millibus; Antiochus subactus pacem petit & obtinet.*

Ortuo Ptolemæo Philopatore rege Ægypti, contemptaque parvuli filii ejus ætate, qui in spem regni relictus, præda etiam domesticis erat, Antiochus rex Syriæ occupare Ægyptum statuit. Itaque Phœnicem, ceterasque Syriæ quidem, sed juris Ægypti civitates cum invasisset, legatos ad eum Senatus mittit, qui denuntiarent ei, abstineret regno pupilli, postremis patris precibus fidei suæ traditi. Quibus spretis, interjecto tempore alia legatio supervenit, quæ omiſſa pupilli persona, civitates, jure belli factas populi Romani in integrum restitui jubebat. Abnuenti, bellum denuntiatum: quod ille facile susceptum, infeliciter gessit. Eodem tempore & Nabis tyrannus multas Græciæ civitates occupaverat. Igitur senatus, ne uno tempore duplici bello Romanæ vires detinerentur, scripsit Flaminino, si ei videatur, sicuti Macedoniam à Philippo, ita Græciam à Nabide liberet. Ob quam causam imperium ei prorogatum est. Terribile quippe Antiochi bellum Annibalis nomen faciebat, quem æmuli ejus occultis mandatis, cum Antiocho inisse societatem apud Romanos criminabantur: negantes eum æquo animo sub legibus vivere, assuetum imperio, & immoderata licentia militari; semperque tædio quietis urbanæ, novas belli causas circumspicere: Quæ etsi falsa nuntiata fuissent, apud timentes tamen pro veris habebantur.

C A P. II. Denique senatus metu perculsus, ad speculandos actus Annibalis, legatum in Africam Gnæum Servilium mittit: eique tacitis mandatis præcipit, si posset, eum per æmulos ejus interficeret, metuque invisi nominis tandem populum

lum Romanum liberaret. Sed res Annibalem non diu latuit, virum ad prospicienda cavendaque pericula peritum; nec minus in secundis adversa, quam in adversis secunda cogitantem. Igitur cum tota die in oculis principum, legatique Romani, in foro Carthaginiensium obversatus in supremum fuisset, appropinquante vespere, equum conscendit; & rus urbanum, quod propter littus maris habebat, ignaris servis, jussisque ad portam reverentem opperiri, contendit. Habebat ibi naves cum remigibus, occulto sinu littoris absconditas: erat & grandis pecunia in eo agro præparata, ut cum res exegisset, nec facultas fugam, nec inopia moraretur. Lecta igitur servorum juventute, quorum copiam Italicorum captivorum numerus augebat, navem conscendit, cursumque ad Antiochum dirigit. Postera die civitas principem suum, ac tum temporis consulem, in foro expectabat. Quem ut profectum nuntiatum est, non aliter quam si urbs capta esset, omnes trepidavere, exitiosamque sibi fugam ejus ominati sunt. Legatus vero Romanus, quasi bellum jam illatum Italiæ ab Annibale esset, tacitus Romam regreditur, trepidumque nuntium refert.

C A P. III. Interim in Græcia Flamininus, juncta cum quibusdam civitatibus societate, Nabidem tyrannum duobus continuis proeliis subegit; & graviter fractum, velut ex sanguinem, in regno reliquit. Sed libertate Græciæ restituta, deductisque ab urbibus præsidiis, cum Romanus exercitus in Italiam reportatus esset, velut vacua rursus possessione sollicitatus, multas civitates repentino bello invasit. Quibus rebus exterriti Achæi, ne vicinum malum etiam ad se serperet, bellum adversus Nabidem decernunt, ducemque prætorem suum Philopœmenem, insignis industriæ virum,

constituunt: cujus in eo bello tanta virtus emittit, ut opinione omnium Flaminio Romano imperatori compararetur. Eodem tempore Annibal cum ad Antiochum pervenisset, velut deorum munus excipitur: tantusque ejus adventu ardor animis regis accessit, ut non tam de bello, quam de præmiis victoriæ cogitaret. Sed Annibal, cui nota Romana virtus erat, negabat opprimi Romanos nisi in Italia posse. Ad hoc sibi centum naves, & decem millia peditum, & mille equites poscebat: promittens hac manu non minus bellum, quam gesserit, Italiæ restauraturum: & in Asiam regi sedenti, aut victoriam de Romanis, aut æquas pacis condiciones relaturum: quippe & Hispanis bello flagrantibus, ducem tantum deesse, & Italiani notiores sibi nunc, quam pridem fuisse: sed nec Carthaginem quieturam, sociamque se ei sine mora præbituram.

C A P. I V. Cum regi consilia placuissent, mittitur Carthaginem unus ex comitibus Annibalis, qui in bellum cupidos hortetur, Annibalemque cum copiis affuturum nuntiet: nihil, dicat, partibus, nisi animos Carthaginensium deesse: Asiam & vires belli, & sumptum præbituram. Hæc cum relata Carthaginem essent, nuntius ipse ab inimicis Annibalis comprehenditur, & perductus in senatum, cum interrogaretur, ad quem missus esset, Punico ingenio respondit, se ad universum senatum missum, nec enim hoc opus singulorum, sed universorum esse. Dum multis diebus deliberant, an eum Romam ad purgandam publicam conscientiam mittant, tacitus conscensa nave ad Annibalem revertitur: quo cognito, Carthaginenses ultro rem Romam per legatum deferunt. Romani quoque ad Antiochum legatos misere, qui sub specie legationis, & regis apparatus specularentur,

tur, & Annibalem aut Romanis mitigarent, aut assiduo colloquio suspectum inuisumque regi redderent. Itaque legati cum Ephesi convenissent ad Antiochum, mandata ei senatus tradunt. Dum responsum expectant, omnibus diebus assidui circa Annibalem fuere: dicentes, timide eum à patria recessisse, cum pacem Romani, non tam cum republica ejus, quam cum eo factam, summa fide custodiant: nec bella eum Romanorum magis odio, quam Patriæ amore gessisse, cui ab optimo quoque etiam spiritus ipse debeatur. Has enim publicas inter populos, non privatas inter duces, bel-
Landi causas esse. Inde res gestas ejus laudare. Quo-
rum sermone lætus, sæpius cupidiusque cum lega-
tis colloquebatur, ignarus quod familiaritate Ro-
mana, odium sibi apud regem crearet. Quippe An-
tiochus tam assiduo colloquio, reconciliatam ejus
cum Romanis gratiam existimans, nihil ad eum
sicuti solebat referre, expertemque totius consilii,
• veluti hostem proditoremque suum, odisse cœpit.
Quæ res tantum apparatus belli, cessante impera-
toria arte, corrumpit. Senatus mandata fuerant, ut
contentus terminis Asiæ esset, ne ipsis ingrediendi
Asiam necessitatem imponeret. Quibus spre-
tis, non accipiendum bellum statuit, sed inferendum.

C A P. V. Dicitur, quum frequenter de bello
consilium habuisset, remoto Annibale, tandem
eum vocari jussisse, non ut ex sententia ejus ali-
quid ageret, sed ne per omnia eum sprevisse vide-
retur, omnibusque perrogatis postremum interro-
gasse. Quo ille animadverso, intelligere se profes-
sus est, non quia egeat consilio, sed ad supplendum
numerus sententiarum se vocatum: tamen &
odio Romanorum, & amore regis, apud quem so-
lum tutum sibi exilium reliquum sit, se viam ge-
rendi belli edisseriturum. Veniam deinde libertati

præfatus, nihil se aut consiliorum, aut coeptorum præsentium, probare ait: neque sedem belli Græciam sibi placere, cum Italia uberior materia sit: quippe Romanos vinci non nisi armis suis posse; nec Italiam aliter, quàm Italicis viribus subigi: siquidem diversum ceteris mortalibus esse illud & hominum & belli genus. Aliis bellis plurimum momenti habere, priorem aliquam cepisse occasionem loci temporisque, agros diripuisse, urbes aliquas expugnasse: cum Romano, seu occupaveris prior aliqua, seu viceris, tum etiam cum victo & jacente luctandum esse. Quamobrem si quis eos in Italia lacestat, suis eos opibus, suis viribus, suis armis posse vincere; sicut ipse fecerit. Sin vero quis illis Italia velut fonte virium cesserit, perinde falli, ac si quis amnes non ab ipsis fontium primordiis derivare, sed concretis jam aquarum molibus avertere vel exficcare velit. Hæc & secreto se censuisse, ultroque ministerium consilii sui obtulisse; & nunc præsentibus amicis ideo repetisse, ut scirent omnes rationem cum Romanis gerendi belli; eosque foris invictos, domi fragiles esse. Nam prius illos urbe quàm imperio; prius Italia quàm provinciis exui posse: quippe & à Gallis captos, & à se prope deletos esse: neque se unquam victum prius, quàm terris eorum cesserit. Reverso Carthaginem, statim cum loco fortunam belli mutatam.

C A P. VI. Huic sententiæ obtrectatores amici regis erant: non utilitatem rei cogitantes; sed verentes, ne probato consilio ejus, primum apud regem locum gratiæ occuparet. Et Antiocho non tam consilium, quàm auctor displicebat, ne gloria victoriæ Annibalis, non sua esset. Omnia igitur variis assentationum adulationibus corrumpebantur: nihil consilio vel ratione agebatur. Rex ipse

ipse per hyemem in luxuriam lapsus, novis quotidie nuptiis deditus erat. Contra Acilius Romanus consul, qui ad hoc bellum missus erat, copias, arma, ceteraque bello necessaria, summa industria parabat: civitates socias confirmabat; dubias illiciebat: nec alius exitus belli, quam apparatus utriusque partis fuit. Itaque prima belli congressione, cum cedentes suos rex cerneret, non laborantibus auxilium tulit: sed fugientibus se ducem præbuit, castraque ditia victoribus reliquit. Deinde cum in Asiam, prædâ Romanis occupatis, fugiendo pervenisset, poenitere neglecti consilii coepit; revocatoque in amicitiam Annibale, omnia ex sententia ejus agere. Interim nuntiatur, Æmiliū Romanum ducem cum octoginta rostratis navibus in bellum navale à senatu missum, adven-
tare: quæ res illi spem restituendæ fortunæ dedit. Itaque priusquam sociæ civitates ad hostes deficerent, decernere navali prælio statuit, sperans cladem in Græcia acceptam, nova posse victoriâ aboleri. Tradita igitur Annibali classe, prælium committitur: sed nec Asiani milites Romanis: neque naves eorum pares rostratis navibus fuere: minor tamen clades ducis solertia fuit. Romam nondum opinio victoriæ venerat, & idcirco in consulibus creandis suspensa civitas erat.

CAP. VII. Sed adversus Annibalem ducem quis melior quam Africani frater crearetur, cum vincere Pœnos opus Scipionum esset? Creatur igitur Consul Lucius Scipio: eique datur legatus frater Africanus, ut intelligeret Antiochus, non majorem fiduciam se in Annibale victo, quam Romanos in victore Scipione habere. Trajicientibus in Asiam Scipionibus exercitum, jam utrobique profligatum bellum nuntiatur, victumque Antiochum terrestri, Annibalem navali bello
inve-

invenerunt. Primo igitur adventu eorum, legatos pacem petentes ad eos Antiochus mittit, peculiare donum Africano ferentes ipsius filium, quem rex parvo navigio trajiciente in ceperat. Sed Africanus privata beneficia à rebus publicis secreta esse dixit; aliaque esse patris officia, alia patriæ jura, quæ non liberis tantum, verum etiam victi ipsi præponantur. Proinde gratum se munus accipere, privatoque impendio munificentia regis responsurum. Quod ab bellum pacemque peti nequeat, nihil neque gratia dari, neque de jure patriæ decidi posse, respondit. Nam neque de redimendo filio unquam tractavit, nec senatum de eo agere permisit; sed ut dignum majestate ejus erat, armis se recepturum filium dixerat. Post hæc leges pacis dicuntur: ut Asia Romanis cederet: contentus Syriæ regno esset: naves universas, captivos & transfugas traderet; sumptumque omnem belli Romanis restitueret. Quæ cum nuntiata Antiocho essent, nondum ita victum se esse respondit, ut spoliari se regno pateretur; bellicque ea irritamenta, non pacis blandimenta esse.

C A P. V I I I. Igitur cum ab utrisque bellum pararetur, ingressique Asiam Romani Ilion venissent; mutua gratulatio Iliensium ac Romanorum fuit. Iliensibus Aneam, ceterosque cum eo duces à se profectos, Romanis se ab his procreatos referentibus. Tantaque lætitia omnium fuit, quanta esse post longum tempus inter parentes & liberos solet. Iuvabat Ilienses, nepotes suos, Occidente & Africa domita, Asiam ut avitum regnum vindicare, optabilem Trojæ ruinam fuisse dicentes, ut tam feliciter renasceretur. Contrà Romanos, avitos lares, & incunabula majorum, templaque ac deorum simulacra, inexplebile desiderium videndi tenebat. Profectis ab Illo Romanis, Eume-

res rex cum auxiliis occurrit: nec multo post prælium cum Antiocho commissum. Cum in dexteriore cornu pulsa legio Romana, majore dedecore, quam periculo ad castra fugeret, M. Æmilius tribunus militum ad tutelam castrorum relictus, armare se milites suos, & extra vallum progredi jubet, strictisque gladiis fugientibus minari, morituros dicens, nisi in prælium revertantur; infestioraque sua, quam hostium castra inventuros. Attonita tam ambiguo periculo legio, comitantibus commilitonibus qui fugere eos prohibuerant, in prælium revertitur, magnaue cæde edita, initium victoriæ fuit. Cæsa hostium quinquaginta millia, capta xi. Antiocho pacem petenti, nihil ad superiores conditiones additum, Africano prædicante, neque Romanis, si vincantur, animos minui; neque si vincant, secundis rebus insolescere. Captas civitates inter socios dividere Romani, aptiorem gloriam, quam possessiones voluptarias judicantes, quippe victoriæ gloriam Romano nomini vindicandum: opum luxuriam sociis relinquendam.

LIBER XXXII.

BREVARIUM CAPITVM.

1. *Ætoli libertate spoliantur. Bellum inter Messenios & Achaos. Philopæmenes captus & veneno interemptus: Vnde Messeniorum clades.*
2. *Antiochus Syrus dum sacrilegio sibi providere putat, interficitur. Senatus Romanus Philippo parcat, ob Demetrii filii virtutem, cui Perseus frater invidet & Demetrium impiis artibus de medio tollit.*
3. *Philippi obitus: & belli apparatus adversus Romanos, Gallis ad hujus belli societatem pertractis: de quorum migrationibus subjicitur narratio.*

4. Bel-

4. *Bellum inter Prusiam & Eumenem, in quo Annibalis opera Prusias superior evadit. Pace inter Reges sancita, Romani Hannibalem persequuntur. Is hausto veneno legationem morte praevenit. adjunctum ejusdem Hannibalis elogium.*

C A P. I.

AToli, qui Antiochum in bella Romana impulerant, victo eodem, soli adversus Romanos, & viribus impares, & omni auxilio destituti, remanserunt: Nec multo post victi, libertatem quam illibatam adversus dominationem Atheniensium & Spartanorum, inter tot Græciæ civitates soli retinuerant, amiserunt. Quæ conditio tanto amarior illis, quanto serior fuit, reputantibus tempora illa, quibus tantis Persarum opibus, domesticis viribus restiterant; quibus Gallorum violentiam, Asiæ Italiæque terribilem, Delphico bello fregerant. Quæ gloriosa recordatio, majus desiderium libertatis augebat. Dum hæc aguntur, medio tempore inter Messenios & Achæos de principatu primò dissensio, mox bellum ortum est. In ea nobilis Achæorum Philopœmenes imperator capitur: non quia pugnando vitæ pepercerit, sed dum suos in prælium revocat, in transitu fossæ equo præcipitatus, à multitudine hostium oppressus est, quem jacentem Messenii, seu metu virtutis, vel verecundia dignitatis, interficere ausi non fuerunt. Itaque velut in illo omne bellum confecissent, captivum per universam civitatem, in modum triumphi circumduxerunt, effuso obviam populo, ac si suus, non hostium imperator adventaret. Nec victorem Achæi avidius vidissent, quàm victum hostes viderunt. Igitur eundem in theatrum duci jussunt, ut omnes contuerentur, quem potuisse capi incre-

incredibile singulis videbatur. Inde in carcerem ducto, verecundia magnitudinis ejus, venenum dederunt: quod ille latus, ac si vicisset, accepit; quæsitoprius, an Ligortas præfectus Achæorum, quem secundum à se esse scientia rei militaris sciebat, incolumis effugisset? Quem ut accepit evasisse, non in totum dicens consultum male Achæis, exspiravit. Nec multo post, reparato hello, Messenii vincuntur; pœnasque interfecti Philopœmenis pependerunt.

C A P. II. Interea in Syria rex Antiochus, cum gravi tributo pacis à Romanis victus oneratusque esset, seu inopia pecuniæ compulsus, seu avaritia sollicitatus, qua sperabat se, sub specie tributariæ necessitatis, excusatius sacrilegia commissurum, adhibito exercitu, nocte templum Didymæi Iovis aggreditur. Qua re prodita, concursu insularum, cum omni militia interficitur. Romæ, cum multæ Græciæ civitates, questum de injuriis Philippi regis Macedonum venissent, & disceptatio in senatu inter Demetrium Philippi filium, quem pater ad satisfaciendum senatui miserat, & legatos civitatum esset; turba querelatum confusus adolescens, repente obticuit. Tunc senatus verecundia ejus motus, quæ probata etiam antea, cum obses Romæ esset, omnibus fuerat, causam illi donavit: atque ita modestia sua Demetrius veniam patri, non jure defensionis, sed patrocinio pudoris obtinuit: quod ipsum decreto senatus significatum est, ut appareret, non tam absolutum regem, quam donatum filio patrem. Quæ res Demetrio, non gratiam legationis; sed odium obtrestationis comparavit. Nam apud fratrem Perseum æmulatio illi invidiam contraxit; & apud patrem nota absolutionis, causa offensæ fuit, indignante Philippo, plus momenti apud senatum personam

sonam filii, quàm auctoritatem patris, ac dignitatem regiae majestatis habuisse. Igitur Perseus perspecta patris ægritudine, quotidie absentem Demetrium apud eum criminari; & primo invisum, post etiam suspectum reddere: nunc amicitiam Romanorum, nunc proditionem ei patris obiectare. Ad postremum, insidias sibi ab eo paratas confingit: ad cuius rei probationem immittit indices, testes subornat, & facinus quod objicit, admittit. Quibus rebus compulso ad parricidium patre, funestam omnem regiam facit.

C A P. III. Occiso Demetrio, sublatoque æmulo, non negligentior tantum Perseus in patrem, verum etiam contumacior erat; nec heredem regni, sed regem se gerebat. His rebus offensus Philippus, impatientius in dies mortem Demetrii dolebat, tunc & insidiis circumventum suspicari, testes indicesque torquere. Atque ita cognita fraude, non minus scelere Persei, quàm innoxia Demetrii morte cruciabatur; peregissetque ultionem, nisi morte præventus fuisset. Nam brevi post tempore, morbo ex ægritudine animi contracto, decessit, relicto magno belli apparatu adversus Romanos, quo postea Perseus usus est. nam & Gallos Scordiscos ad belli societatem perpulerat: fecisset, que Romanis grave bellum, nisi decessisset. Namque Galli bello adversus Delphos infelicitè gesto, in quo majorem vim numinis, quàm hostium senserant, amisso Brenno duce, pars in Asiam, pars in Thraciam extorres fugerant. Inde per eadem vestigia qua venerant, antiquam patriam repetivere. Ex his manus quædam in confluente Danubii & Sabi confedit, Scordiscosque se appellari voluit. Tectosagi autem cum in antiquam patriam Tolosam venissent, comprehensique peltifera lue essent, non prius sanitatem recipere, quàm

aruspici-

auspicum responsis moniti, aurum argentumque
bellis sacrilegiisque quæsitum, in Tolosensem la-
cum mergerent. Quod omne magno post tempo-
re Cæpio Romanus consul abstulit. Fuere autem
argenti pondo centum decem millia: auri pondo
quinquies decies centum millia. Quod sacrilegium
causa excidii Cæpioni exercituique ejus postea
fuit. Romanos quoque Cimbrici belli tumultus,
velut ultor sacre pecunie, insecutus est. Ex gente
Tectosagorum non mediocri populus, prædæ
dulcedine, Illyricum repetivit, spoliatisque Istris,
in Pannonia confedit. Istrorum gentem fama est
originem à Colchis ducere, missos ab Æeta rege
ad Argonautas, raptoresque filia persequendos:
qui ut à Ponto intraverunt Istrum, alveo Sabi flu-
minis penitus invicti, vestigia Argonautarum in-
sequentes, naves suas humeris per juga montium,
usque ad litus Adriatici maris transtulerunt; co-
gnito quod Argonautæ idem propter magnitudi-
nem navis priores fecissent: quos ut auctos Col-
chi non reperiunt, siue metu regis, siue tædio lon-
gæ navigationis, juxta Aquilejam confedere, Istri-
que ex vocabulo amnis, quo à mari concesserant,
appellati. Daci quoque suboles Getarum sunt: qui,
cum Orole rege adversus Bastarnas male pugna-
sent, ad ultionem segnitiae, capturi somnum ca-
pita loco pedum ponere jussu regis cogeantur;
ministeriaque uxoribus, quæ ipsis antea fieri sole-
bant, facere. Neque hæc ante mutata sunt, quàm
ignominiam bello acceptam virtute delerent.

C A P. I V. Igitur Perseus, cum imperio Phi-
lippi patris successisset, omnes has gentes adversus
Romanos in societatem belli sollicitabat. Interim
inter Prusiam regem, ad quam Annibal post pa-
cem Antiocho à Romanis datam, profugerat, &
Eumenum bellum ortum est, quod Prusias, An-
nibal

nibalis fiducia rupto foedere, prior in ^{Nulla Nati}
 que Annibal, cum ab Antiocho Ro ^{mani}, ^{im}
 ceteras conditiones pacis, deditione ⁱⁿ ejus depo-
 scerent, admonitus à rege, in fugam versus, Or-
 tam defertur: Ibi cum diu quietam vitam egisset,
 invidiosumque se propter nimias opes videns,
 amphoras plumbo repletas in templo Dianæ, quæ
 fortunæ suæ præsidia, deponit: atque ideo nihil
 illo sollicita civitate, quoniam velut pignus opes
 ejus tenebat, ad Prusiam contendit, auro suo in
 statuis, quas secum portabat infuso, ne conspectus
 opes vitæ nocerent. Dein cum Prusias terrestris
 bello ab Eumene victus esset, & prælium in mare
 transtulisset, Annibal novo commento auctor vi-
 ctoriæ fuit. Quippe omne serpentium genus in
 fictiles lagenas conjici jussit, medioque prælio in
 naves hostium mittit. Id primum Ponticis ridicu-
 lum visum, fictilibus dimicare, qui ferro *nequeant*.
 Sed ubi serpentibus repleri naves cœpere, ancipiti
 periculo circumventi, hosti victoriam cedere.
 Quæ ubi Romam nuntiata sunt; missi à senatu le-
 gati sunt, qui utrumque regem in pacem coge-
 rent, Annibalemque deposcerent. Sed Annibal re
 cognita, sumpto veneno, legationem morte præ-
 venit. Insignis hic annus trium toto orbe maxi-
 morum imperatorum mortibus fuit, Annibalis,
 & Philopœmenis, & Scipionis Africani. Ex qui-
 bus constat Annibalem, nec tum cum Romano
 tonantem bello Italia contremuit, nec cum rever-
 sus Carthaginem summum imperium tenuit, aut
 cubantem cœnasse, aut plus quam sextario vini
 indulgisse; pudicitiamque eum tantam inter tot
 captivas habuisse, ut in Africa natum quivis nega-
 ret: Moderationis certe ejus fuit, ut cum diversarum
 gentium exercitus rexit, neque insidiis
 suorum militum sit petitus unquam, neque frau-
 de

de proditus, quum utrumque hostes saepe tentassent.

LIBER XXXIII.

BREVARIUM CAPITVM.

1. Macedonicum bellum, Persei & Consulatum Romanorum animus.
2. Pugna in qua Macedones fusi fugatique sunt. Perseus & filii capti in fuga. Macedonia in provinciam redacta; & Aetoli oppressi.

CAP. I.

Minore quidem rerum motu Romani Macedonicum, quàm Punicum bellum gesserunt; sed tanto clarius, quanto nobilitate Macedones Pœnos antecesserunt. Quippe cum gloria Orientis domiti, tum & auxiliis omnium regum iuvabantur. Itaque Romani & legiones plures numero conscripserunt; & auxilia à Masinissa rege Numidarum, ceterisque sociis omnibus acciverunt; & Eumeni regi Bithyniæ denuntiatum, ut bellum summis viribus iuvaret. Perseo præter Macedonicum invictæ opinionis exercitum decennis belli sumptus, à Patre paratus, in thesauris & horreis erat: Quibus rebus inflatus, oblitus fortunæ paternæ, veterem Alexandri gloriam considerare suos iubebat. Prima equitum congressio fuit, qua victor Perseus suspensam omnium expectationem in favorem sui traxit: misit tamen legatos ad consulem, qui pacem peterent, quam patri suo Romani etiam victo dedissent, impensas belli lege victi suscepturus. Sed Consul Sulpitius non minus graves quam victo leges dixit. Dum hæc aguntur, metu tam periculosi belli, Romani Æmilium Paulum consulem creant, eique extra ordinem Macedonicum

donicum bellum decernunt: qui cum ad exercitum venisset, non magnam moram pugnae fecit. Pridie quam praelium confereretur, luna nocte defecit: triste id ostentum Perseo omnibus praesagientibus, finemque Macedonici regni potendi vaticinantibus.

C A P. I I. In ea pugna M. Cato, Catonis oratoris filius, dum inter confertissimos hostes insigniter dimicat, equo delapsus, pedestre praelium aggreditur. Nam cadentem manipulus hostium cum horrido clamore, veluti jacentem obtruncaturus circumsteterat: at ille citius corpore collecto, magnas strages edidit. Quum ad unum opprimendum undique hostes convolarent, dum procerum quendam petit, gladius ei e manu elapsus, in mediam cohortem hostium decidit: ad quem recipiendum umbone se protegens, inspiciente utroque exercitu, inter mucrones se hostium immergit; relictoque gladio, multis vulneribus exceptis, ad socios cum clamore hostium revertitur. Hujus audaciam ceteri imitati, victoriam peperere. Perseus rex fuga cum decem milibus talentum Samothraciam defertur: quem Cneus Octavius, ad persequendum missus à consule, cum duobus filiis, Alexandro & Philippo, cepit; captumque ad consulem duxit. Macedonia à Carano, qui primus in ea regnavit, usque Perseum triginta reges habuit. Quorum sub regno fuit quidem annis noningentis & viginti tribus; sed rerum non nisi centum nonaginta duobus annis potita. Ita cum in ditionem Romanorum cecisset, magistratibus per singulas civitates constitutis, libera facta est; legesque quibus adhuc utitur, à Paulo accepit. Aetolorum universarum urbium senatus, cum conjugibus & liberis, qui dubia fide fuerant, Romam missus, ibique, ne in patria

patria aliquid novaret, diu detentus, ægreque per multos annos legationibus civitatum senatu fatigato, in patriam quisque suam remissus est.

LIBER XXXIV.

BREVARIUM CAPITULI.

1. *Romani in Achaica causas belli quærunt, & inveniunt. Cruenta Achaeorum seditio.*
2. *Bellum quo Achai oppressi sunt: & Corinthus eversa: Ptolomæus Egypto pulsus, petit à Romanis auxilium.*
3. *Populi ad Antiochum in gratiam Ptolomæi vere libera legatio. Antiocho mortuo Demetrius frater Roma profugus Regno potitur.*
4. *Prusias Rex Bithynia Regno & vita à filio spoliatur.*

CAP. I.

tenis ac Macedonibus subactis, Achaicorumque viribus principum captivitate debilitatis, soli adhuc ex Græcia universa Achai nimis potentes tunc temporis Romanis videbantur, non propter singularum civitatum nimias opes; sed propter conspirationem universarum. Namque Achai, licet per civitates veluti per membra divisi sint, unum tamen corpus & unum imperium habent; singularumque urbium pericula mutuis viribus propulsant. Quærentibus igitur Romanis causis belli, tempestive fortuna querelas Spartanorum obrulit, quorum agros Achai propter mutuum odium populabantur. Spartanis à senatu responsum est, legatos se ad inspiciendas res sociorum, & ad injuriam demendam in Græciam missuros: sed legatis occulta mandata data sunt, ut corpus Achaicorum dissolverent, singulasque urbes proprii juris

juris facerent, quo facilius ad obsequia cogere-
 tur: & si quæ urbes contumaces essent, frange-
 rentur. Igitur legati, omnium civitatum princi-
 pibus Corinthum evocatis, decretum senatus re-
 citant: quid consilii habeant, aperiunt. Expedire
 omnibus dicunt, ut singulæ civitates sua jura &
 suas leges habeant. Quod ubi omnibus innotuit,
 velut in furorem versi, universum peregrinum po-
 pulum trucidant: legatos quoque ipsos Roma-
 norum violassent, nisi audito tumultu, trepidi fu-
 gissent.

C A P. I I. Hæc ubi Romæ nuntiata sunt, sta-
 tim senatus Mummio consuli bellum Achaicum
 decernit: qui extemplo exercitu deportato, &
 omnibus strenue provisus, pugnandi copiam ho-
 stibus fecit. Sed Achæi, velut nihil negotii Roma-
 no bello suscepissent, ita apud eos neglecta omnia
 & soluta fuere. Itaque prædam, non prælium co-
 gitantes, & vehicula ad spolia hostium reportan-
 da duxerunt: & conjuges liberosque suos, ad spe-
 ctaculum certaminis, in montibus posuerunt. Sed
 prælio commissio, ante oculos suorum cæsi, lugu-
 bre his spectaculum, & gravem luctus memo-
 riam reliquerunt. Conjuges quoque liberique eo-
 rum, de spectatoribus captivi facti, præda hostium
 fuere. Urbs ipsa Corinthus diruitur: populus om-
 nis sub corona venditur: ut hoc exemplo ceteris
 civitatibus metus novarum rerum imponeretur.
 Dum hæc aguntur, rex Syriæ Antiochus Ptole-
 mæo, majoris sororis suæ filio, regi Ægypti, bel-
 lum infert, segni admodum, & quotidiana lu-
 xuria ita marcenti, ut non solum regiae majestatis
 officia intermitteret, verum etiam sensu hominis
 nimia sagina careret. Pulsus igitur regno, ad fra-
 trem minorem Ptolemæum Alexandriam con-
 fugit: participatoque cum eo regno, legatos Ro-
 mam

nam ad senatum mittunt: auxilia petunt; fidem
societatis implorant. Movere senatum preces fra-
trum.

CAP. III. Mittitur itaque legatus Popilius ad
Antiochum: qui abstinere illum Ægypto, aut si
iam incesisset, excedere jubere. Cum in Ægypto
eum invenisset, osculumque ei rex obtulisset;
(nam coluerat inter ceteros Popilium Antiochus,
cum Romæ obses esset) tunc Popilius facessere
interim privatam amicitiam jubet, cum mandata
patriæ intercedant; prolatoque senatus decreto,
& tradito, cum cunctari eum videret, consulta-
tionemque ad amicos refert; ibi Popilius virga
quam in manu gerebat, amplo circulo inclusum,
ut & amicos caperet, consulere jubet; nec prius
inde exire, quam responsum senatui daret, aut pa-
cem, aut bellum cum Romanis habiturum. Adeo-
que hac austeritas animum regis fregit, ut paritu-
rum se senatui responderet. Reversus in regnum
Antiochus, decedit relicto parvulo admodum
filio: cui cum tutores dati à populo essent, pa-
truus ejus Demetrius, qui obses Romæ erat, co-
gnita morte Antiochi fratris, senatum adiit, obfi-
demque se vivo fratre venisse, quo mortuo, cu-
jus obses sit, se ignorare. Dimitti igitur se ad re-
gnum petendum æquum esse, quod sicuti jure
gentium majori fratri cesserit, ita nunc sibi, qui
pupillum ætate antecedit, deberi. Cum se non di-
mitti animadverteret à senatu, tacito judicio, tu-
tius apud pupillum quam apud eum, regnum fu-
tutum arbitrate, specie venandi ab urbe profe-
ctus, Hostiz tacitus, cum fugæ comitibus navem
conscendit. Delatus in Syriam, secundo favore
omnium excipitur: regnumque ei, occiso pupillo
à tutoribus traditur.

CAP. IV. Eodem fere tempore Prusias rex
Bithy-

Bithyniæ, consilium cepit interficiendi Nicomedis filii, dum consulere studet minoribus filiis, quos ex noverca ejus susceperat; & Romæ habebat. Sed res adolescenti ab his, qui facinus susceperant, proditur: hortatique sunt, ut crudelitæ patris provocatus, occupet insidias, & in auctorem retorqueat scelus: nec difficilis persuasio fuit. Igitur cum accitus in patris regnum venisset, statim rex appellatur. Prusias regno spoliatus à filio, privatusque redditus, etiam à servis deseritur. Cum in latebris ageret, non minori scelerè, quam filium occidi jussèrat, à filio interficitur.

LIBER XXXV.

BREVIARIUM CAPITVM.

1. *Demetrius bella quarens ab hostibus opprimitur & in acie cadit.*
2. *Qui Demetrium everterat, ejusdem filio dat pænas; praelio victus & interfectus.*

C A P. I.

Demetrius occupato Syriæ regno, novitati suæ ocium periculosum ratus, ampliare fines regni, & opes augere finitimorum bellis statuit. Itaque Ariarathi regi Cappadociæ propter fastiditas sororis nuptias infestus, fratrem ejus Orofernem, per injuriam regno pulsum, supplicem recepit; datumque sibi honestum belli titulum gratulatus, restituere eum in regnum statuit. Sed Orofernes ingrato animo, inita cum Antiochenis pactione, offensis tunc Demetrio pellere ipsum regno, à quo restituebatur, consilium cepit. Quo cognito, Demetrius vitæ quidem ejus, ne Ariarathes metu fraterni belli liberaretur, percit:

percipi ipsum autem, comprehensum, vinctum Seleucia custodiri iubet. Nec Antiochenes indicio territi, a defectione destiterunt. Itaque adjuvantibus & Ptolemæo rege Ægypti, & Attalo rege Asiae, & Ariarathæ Cappadociae, bello à Demetrio lacerati, subornant propalam quendam, fortis extremæ juvenem, qui Syriae regnum velut paternum armis repeteret: & ne quid contumeliæ decederet, nomen ei Alexandri inditur, genitusque ab Antiocho rege dicitur. Tantum odium Demetrii apud omnes erat, ut æmulo ejus non vires regiae tantum, verum etiam generis nobilitas consensu omnium tribueretur. Igitur Alexander, admirabili rerum varietate pristinarum sordium oblitus, totius ferme Orientis viribus succinctus, bellum Demetrio infert, victumque vita pariter ac regno spoliatur. Quanquam nec Demetrio animus in propulsando bello defuit. Nam & primo prælio hostem fugavit, & regibus bellum restituentibus, multa millia in acie cecidit. Ad postremum tamen invicto animo inter confertissimos fortissime dimicans, cecidit.

C A P. II. Initio belli Demetrius duos filios apud Gaidium hospitem suum, cum magno auri pondere commendaverat, ut belli periculis eximerentur, & si ita fors tulisset, paternæ ultioni servarentur. Ex his major Demetrius annos pubertatis egressus, audita Alexandri luxuria, quem insperatae opes, & alienæ felicitatis ornamenta, velut captum, inter scortorum greges desidem in regia tenebant, auxiliantibus Cretensibus, securum ac nihil hostile metuentem, aggreditur. Antiochenes quoque veterem patris offensam novis meritis correcturi, se ei tradunt: sed & milites paterni, favore juvenis accensi, prioris sacramenti religionem novi regis superbiæ præferen-

tes, signa ad Demetrium transferunt: atque ita Alexander non minori impetu fortunæ destructus, quam elatus, primo prælio victus interficitur: deditque pœnas, & Demetrio, quem occiderat; & Antiocho, ejus mentitus originem fuerat.

LIBER XXXVI.

BREVIARIUM CAPITVM

1. Demetrius junior bella importune movet & infeliciter persequitur. Turbæ in Syria. ubi Trypho ab Antiocho Demetrii fratre, opprimitur Antiochus Iudæos subigit.
2. De Iudæorum origine, incrementis & gestis Iustini falsa sententia.
3. Iudæorum opes. Mare mortuum. A quibus Iudæi domiti sint.
4. Attali Asiæ regis delicta, mors, testamentum: Asia Romanorum fit propria: divitias autem & vitia sua Romam transmittit.

CAP. I.

Reciperato paterno regno Demetrius & ipse rerum successu corruptus, vitiis adolescentiæ in segnitiam labitur; tantumque contemptum apud omnes inertiae, quantum odium ex superbia pater habuerat, contraxit. Itaque cum ab imperio ejus passim civitates deficerent, ad abolendam segnitiae maculam, bellum Parthis inferre statuit: cujus adventum non inviti Orientis populi videre; & propter Arfacidæ regis Parthorum crudelitatem, & quod veteri Macedonum imperio assueti, novi populi superbiam indigne ferebant. Itaque cum & Persarum, & Elimæorum, Bactrianorumque auxiliis juyaretur, multis præliis

his Parthos fudit. Ad postremum tamen pacis simulatione deceptus, capitur; traductusque per ora civitatum, populis qui desciverant, in ludibrium favoris ostenditur. Missus deinde in Hyrcaniam, benigne & juxta cultum pristinae fortunae habetur. Dum haec aguntur, interim in Syria Trypho, qui se tutorem Antiocho Demetrii privigno substitui à populo laboraverat, occiso pupillo, regnum Syriae invadit. Quo diu potitus, tandem exolescente favore recentis imperii, ab Antiocho puero admodum, Demetrii fratre, qui in Asia educabatur, bello vincitur: rursusque regnum Syriae ad subolem Demetrii revertitur. Igitur Antiochus, memor quod & pater propter superbiam invisus, & frater propter segnitiam contemptus fuisset, ne in eadem vitia incideret, recepta in matrimonium Cleopatra, uxore fratris, civitates quae initio fraterni imperii defecerant, summa industria persequitur, domitasque rursus regni terminis adjicit. Iudaeosque, qui in Macedonico imperio sub Demetrio patre armis se in libertatem vindicaverant, subigit. Quorum vires tantae fuere, ut post hunc nullum Macedonum regem tulerint, domesticisque imperiis usi, Syriam magnis bellis infestaverint.

CAP. II. Namque Iudaeis origo Damascena, Syriae nobilissima civitas: unde & Assyriis regibus genus, ex regina Semiramis, fuit. Nomen urbi à Damasco rege inditum: in cuius honorem, Syriis sepulchrum Arathis uxoris ejus pro templo coluere; deamque exinde sanctissimae religionis habent. Post Damascum Azelus, mox Adores, & Abraham, & Israhel reges fuere. Sed Israhelena felix decem filiorum proventus majoribus suis clariorem fecit. Itaque populum in decem regna divisum filiis tradidit, omnesque ex nomine Iude

qui post divisionem decesserat, Iudæos appellavit: colique ejus memoriam ab omnibus jussit: Ejus portio omnibus accesserat. Minimus ætate inter fratres Ioseph fuit: cujus excellens ingenium veriti fratres, clam interceptum peregrinis mercatoribus vendiderunt. A quibus deportatus in Ægyptum, cum magicas ibi artes sollerti ingenio percepisset, brevi ipsi regi percarus fuit. Nam & prodigiorum sagacissimus erat, & somniorum primus intelligentiam condidit; nihilque divini juris humanique ei incognitum videbatur: adeo, ut etiam sterilitatem agrorum ante multos annos providerit: perissetque omnis Ægyptus fame, nisi monitu ejus rex edicto servari per multos annos fruges jussisset: tantaque experimenta ejus fuerunt, ut non ab homine, sed à Deo responsa dari viderentur. Filius ejus Moses fuit, quem præter paternæ scientiæ hereditatem, etiam formæ pulchritudo commendabat. Sed Ægyptii, quum scabiem & vitiliginem paterentur, responso moniti, eum cum ægris, ne pestis ad plures serperet, terminis Ægypti pellunt. Dux igitur exulum factus, sacra Ægyptiorum furto abstulit: quæ repetentes armis Ægyptii, domum redire tempestatibus compulsi sunt. Itaque Moses Damascena antiqua patria repetita, montem Synan occupat: quo septem dierum jejuniis, per deserta Arabiæ, cum populo suo fatigatus, cum tandem venisset, septimum diem more gentis Sabbatum appellatum, in omne ævum jejuniis sacravit: quoniam illa dies famem illis erroremque finierat. Et quoniam metu contagionis pulsos se ab Ægypto meminerant, ne eadem causa in visi apud incolas forent, caverunt, ne cum peregrinis communicarent: quod ex causa factum, paulatim in disciplinam religionemque convertit. Post Moysen etiam filius ejus Aruas, sacerdos sacris

ois Aegyptiis, mox rex creatur; semperque exinde hic mos apud Iudæos fuit, ut eosdem, reges & sacerdotes haberent: quorum iustitia religione permixta, incredibile quantum coaluere.

C A P. III. Opes genti ex vectigalibus opobalsami crevere, quod in his tantum regionibus gignitur. Est namque vallis, quæ continuis montibus, velut muro quodam, ad instar castrorum clauditur. Spatium loci ducenta jugera, nomine arcus dicitur. In ea silva est, & ubertate & amœnitate insignis: siquidem palmeto & opobalsamio distinguuntur. Arbores opobalsami, formam similem piceis arboribus habent, nisi quod sunt humiles magis, & in vinearum morem excoluntur. Hæceto anni tempore balsamum sudant. Sed non minor loci ejus apricitatis quàm ubertatis admiratio est: quippe cum toto orbe regionis ejus ardentissimus sol sit, ibi tepidi aëris naturalis quædam ac perpetua apricitas inest. In ea regione lacus est, qui propter magnitudinem & aquæ immobilitatem, mortuum mare dicitur. Nam neque ventis movetur, resistente turbinibus bitumine, quo aqua omnis stagnatur: neque navigationis patiens est, quoniam omnia vita carentia in profundum merguntur: nec materiam ullam sustinet, nisi quæ alumine illinatur. Primum Xerxes rex Persarum, Iudæos domuit: postea cum ipsis Persis in ditionem Alexandri Magni venire, diuque in potestate Macedonici imperii subjecti Syriæ regno fuere. A Demetrio cum descivissent, amicitia Romanorum petita, primi omnium ex Orientalibus libertatem receperunt, facile tunc Romanis de alieno largientibus.

C A P. IV. Per eadem tempora, quibus in Syriæ regni mutatio inter novos reges alternabatur, in Asia rex Attalus florentissimus, ab Eumene

patrio acceptum regnum, cædibus amicorum, & cognatorum suppliciis fœdabat, nunc matrem anum, nunc Beronice sponfam maleficiis eorum necatas confingens. Post hanc scelestam violentiæ rabiem, squalidam vestem sumit: barbam capillumque in modum reorum summittit: non in publicum prodire, non populo se ostendere, non domi lætiora convivia inire, aut aliquod signum sani hominis habere, prorsus ut pœnas pendere manibus interfectorum videretur. Omisâ deinde regni administratione, hortos fodiebat, gramina seminabat, & noxia innoxiiis permiscebat, eaque omnia veneni succo infecta, velut peculiare munus amicis mittebat. Ab hoc studio, ærariæ artis fabricæ se tradit, cærisque fingendis, & ære fundendo procudendoque oblectabatur. Matri deinde sepulchrum facere instituit: cui operi intentus, morbum ex solis fervore contraxit, & septima die decessit. hujus testamento heres populus Romanus instituitur. Sed erat ex Eumene Aristonicus, non iusto matrimonio, sed ex pellice Ephesia citharistæ cujusdam filia genitus, qui post mortem Attali, velut paternum regnum Asiam invasit. Cum multa secunda prælia adversus civitates, quæ metu Romanorum tradere se ei nolebant, fecisset; iustusque rex jam videretur, Asia Licinio Crasso consuli decernitur: qui intentior Attaliæ prædæ, quàm bello, quum extremo anni tempore inordinata acie prælium conseruisset, victus pœnas inconsultæ avaritiæ, sanguine dedit. In hujus locum missus Perpenna consul, prima congressione Aristonicum superatum in potestatem suam redegit; Attalicasque gazas, hereditarias populi Romani, navibus impositas, Romam deportavit. Quod præterea ferens successore ejus Marcus Aquilius Conseripiendum Aristonicum Perpennæ, veluti
sui

sui potius triumphi munus esse deberet, festinata
velocitate contendit. Sed contentionem Consu-
lum mors Perpennæ diremit. Sic Asia Romano-
rum facta, cum opibus suis vitia quoque Romana
transmisit.

LIBER XXXVII.

BRIVIARIUM CAPITVM.

1. Massiliensium in Phocenses beneficentia. Trage-
dia in Cappadocia & Ponto.
2. Mithridatis Ponti Regis futura magnitudo præ-
dicta, liberatio, occupationes.
3. Eiusdem res gesta; & domi ab uxore periculum.
4. Otii detestatio. exercitia militaria. Cappadociæ
& Galatiæ occupatio, atque superbum Romanis
responsum.

CAP. I.

Apto Aristonico, Massilienses pro
Phocensibus conditoribus suis, quo-
rum urbem senatus, & omne nomen,
quod & tunc, & antea Antiochi bel-
lo, infesta contra populum Roma-
num arma tulerant, deleri iussierat, legatos Romam
deprecarum misere, veniamque his à senatu obti-
nuere. Post hæc regibus, qui adversus Aristoni-
cum auxilia tulerant, præmia persoluta: Mithri-
dati Pontico Syria major; filiis Ariarathis regis
Cappadociæ, qui eodem bello occiderat, Lycaonia
& Cilicia datæ; fideliorque populus Romanus in
socii filios, quàm mater in liberos fuit: Quippe
hinc parvulis auctum regnum, inde vita adempta.
Namque Laudice ex numero sex filiorum, quos
virilis sexus ex Ariarathe rege susceperat, timens
ne non diutinam regni administrationem adultis
quibusdam potiretur, quinque parricidiali veneno

necavit: unum parvulum, sceleri matris cognatorum custodia eripuit, qui post necem Laudices (nam propter crudelitatem, eam populus extinxerat) solus regno potitus est. Mithridates quoque repentina morte interceptus, filium, qui & ipse Mithridates dictus est, reliquit. Cujus ea postea magnitudo fuit, ut non sui tantum temporis, verumetiam superioris ætatis omnes reges majestate superaverit, bellaque cum Romanis per XLVI annos varia victoria gesserit: Cum eum summi imperatores, Sylla, Lucullus, ceterique, in summa Cneus Pompejus ita vicerint, ut major clariorque in restaurando bello resurgeret, damnisque suis terribilior redderetur. Denique ad postremum, non vi hostili victus, sed voluntaria morte, in avito regno, senex, herede filio decessit.

C A P. II. Hujus futuram magnitudinem etiam cælestia ostenta prædixerant. Nam & quo genitus est anno, & eo quo regnare primum cœpit, stella cometes per utrumque tempus septuaginta diebus ita luxit, ut cælum omne conflagrare videretur. Nam & magnitudine sui quartam partem cæli occupaverat; & fulgore sui, Solis nitorem vicerat; & cum oriretur occumberetque, quatuor spatium horarum consumebat. Puer tutorum insidias passus est, qui eum fero equo impositum, equitare jacularique cogeant: qui conatus cum eos fefellissent, supra ætatem regente equum Mithridate, veneno eum appetivere. Quod metuens, antidota sæpius bibit, & ita se adversus insidias exquisitis tutioribus remediis stagnavit, ut ne volens quidem senex veneno mori potuerit. Timens deinde, ne inimici, quod veneno non potuerant, ferro peragerent, venandi studium finxit: quo per septem annos neque urbis, neque ruris tecto usus est: sed per silvas vagatus, diversis montium regionibus per-

pernoctabat, ignatis omnibus, quibus esset locis: affluens feras cursu aut fugare, aut persequi, cum quibusdam etiam, viribus congredi. Quibus rebus, & infidias vitavit; & corpus ad omnem virtutis patientiam duravit.

C A P. III. Ad regni deinde administrationem cum accessisset, statim non de regendo, sed de augendo regno cogitavit. Itaque Scythas invictos antea, qui Sopyriona, Alexandri Magni ducem, cum triginta millibus armatorum deleverant; qui Cytum, Persarum regem, cum ducentis millibus trucidaverant, qui Philippum Macedonum regem fugaverant, ingenti felicitate perdomuit. Auctus igitur viribus, Pontum quoque, ac deinceps Cappadociam occupavit. Cum de Asia tractaret, tacitas cum quibusdam amicis regno profectus, universam nemine sciente pervagatus est, omniumque urbium situm ac regiones cognovit. Inde Bithyniam transcendit, & quasi dominus Asiæ, opportuna quæque victoriæ suæ metatus est. Post hæc in regnum, cum jam perisse crederetur, reversus est, invento parvulo filio, quem per absentiam ejus Laudice soror uxorque enixa fuerat. Sed inter gratulationem adventus sui, & filii geniti, veneno periclitatus est. siquidem Laudice soror, cum perisse eum crederet, in concubitus amicorum projecta, quasi admissum facinus majore scelere tegere posset, venenum advenienti paravit. Quod cum ex ancilla Mithridates cognovisset, facinus in auctores vindicavit.

C A P. IV. Hieme deinde imminente, non in convivio, sed in campo; non in vacationibus, sed in exercitationibus: nec inter sodales, sed inter coæquales, aut equo, aut cursu, aut viribus contendebat. Exercitum quoque suum ad parem laboris patientiam quotidiana exercitatione dura-

bat: atque ita invictus ipse inexcitabilem exercitum fecerat. Inita deinde cum Nicomede societate, Paphlagoniam invadit, vicinamque cum socio dividit. Quam cum teneri à regibus senatum nuntiatum esset, legatos ad utrumque misit, qui gentem restitui in pristinum statum juberent. Mithridates cum se jam parem magnitudini Romanorum crederet, superbo responso, hereditarium patri suo regnum obvenisse, respondit: mirarique se, quod ei relata controversia non fuerit, sibi referatur. Nec territus minis, Galatiam quoque occupat. Nicomedes quoniam se tueri jure non potuerat, justo regi redditurum respondit. Atque ita filium suum mutato nomine, Philiamenem Paphlagonum regum nomine appellat, & quasi stirpi regiae reddidisset regnum, falso nomine tenet. Sic ludibrio habiti legati, Romam revertuntur.

LIBER XXXVIII.

BREVIARIUM CAPITVM.

1. *Mithridates regni sui auspicia parricidiis polluit; & callidis artibus Ariarathem Cappadocem trucidat.*
2. *Novae Mithridatis & Nicomedis tragœdia, quas senatus Romanus utcunque sedat.*
3. *Mithridates Tigranem in societatem belli adversus Romanos trahit, & Proconsulibus Romanis, ingenti civitatum Asianarum favore excipitur.*
4. *Oratio Mithridatis in qua rationes suas exponit, cur bellum sit Romanis inferendum.*
5. *Romanos; dum occupati essent, adoriundos esse censet, justum bellum illud ostendens.*
6. *Malas eorundem artes, & originem detegit.*
7. *Stirpis suae nobilitatem, suorumque libertatem*

tem ac fortitudinem opponit; nec non belli facilitatem, liberalitate ac munificentia milites alliciens.

8. Ptolemaus Physcon in *Aegypto* multiplici scelere omnia turbat & à suis pellitur.
9. Demetrii Syria Regis, fortuna ludibrii, casus vari.
10. Antiochus Demetrii frater, Parthos bello aggressus, in acie à suis desertus occiditur.

CAP. I.

Mithridates parricidia nece uxoris auspiciatus, sororis alterius Laudices filios, cujus virum Ariarathem regem Cappadociae per Gordium infidiis occiderat, tollendos statuit: nihil actum morte patris existimans, si adolescentes paternum regnum, cujus ille cupiditate flagrabat, occupassent. Igitur dum in his cogitationibus versatur, interim Nicomedes rex Bithyniae, vacuum morte regis Cappadociam invadit. Quod cum nuntiatum Mithridati fuisset, per simulationem pietatis auxilia sorori ad expellendum Cappadocia Nicomedem mittit. Sed jam Laudice per pactiorem se Nicomedi in matrimonium tradiderat. Quod ægre ferens Mithridates, praesidia Nicomedis Cappadocia expellit; regnumque sororis filio restituit: egregium prorsus factum, ni subsequuta fraus esset. Siquidem interiectis mensibus, simulat se Gordium, quo ministro usus in Ariarathe interficiendo fuerat, restituere in patriam velle, sperans, si obsisteret adolescens, causas belli futuras: aut si permetteret, per eundem, filium tolli posse, per quem interfecerat patrem. Quod ubi Ariarathes junior moliri cognovit, graviter ferens interfectorem patris per avunculum potissimum ab exilio revo-

revocari, ingentem exercitum contrahit. Igitur cum in aciem eduxisset Mithridates peditum octoginta millia, equitum decem millia, currus falcatos DC. nec Ariarathi, auxiliantibus finitimis regibus, minores copiae essent, incertum belli timens, consilia ad insidias transfert: sollicitatoque juvene ad colloquium, cum ferrum occultatum inter fascias gereret, scrutatori ab Ariarathe regio more misso, curiosius inum ventrem pertractanti, ait, caveret ne aliud telum inveniret, quam quæreretur. Atque ita risu protectis insidiis, evocatum ab amicis velut ad secretum sermonem, inspectante utroque exercitu, interficit: regnum Cappadociae octo annorum filio, imposito Ariarathis nomine, additoque ei rectore Gordio, tradidit.

C A P. I I. Sed Cappadoces, crudelitate ac libidine praefectorum vexati, à Mithridate deficiunt; fratremque regis, & ipsum Ariarathem nomine, ab Asia ubi educabatur, revocant: cum quo Mithridates proelium renovat, victumque Cappadociae regno expellit. Nec multo post adolescens, ex aegritudine collecta infirmitate, decedit. Post hujus mortem Nicomedes timens, ne Mithridates accessione Cappadociae, etiam Bithyniam finitimam invaderet, subornat puerum eximia pulchritudinis, quasi Ariarathes tres, non duos filios genuisset, qui à senatu Romano paternum regnum peteret. Vxorem quoque Laudicen Romam mittit, ad testimonium trium ex Ariarathe susceptorum filiorum. Quod ubi Mithridates cognovit, & ipse pari impudentia Gordium Romam mittit, qui senatui assereret, puerum cui Cappadociae regnum tradiderat, ex eo Ariarathe genitum, qui bello Aristonici auxilia Romanis ferens cecidisset. Sed senatus, studio regum intellecto, aliena regna falsis nominibus furantium, & Mithridati Cap-
pado.

padociam, & Nicomedi, ad solatium ejus, Paphlagoniam ademit. Ac ne contumelia regum foret, ademptum illis, quod daretur aliis, uterque populus libertate donatus est. Sed Cappadoces munus libertatis abnuentes, negant vivere gentem sine rege posse. Atque ita rex illis à senatu Ariobarzanes constituitur.

CAP. III. Etat eo tempore Tigranes rex Armeniæ, obſes Parthis ante multum temporis datus, ſed olim ab iisdem in regnum paternum re-miſſus. Hunc Mithridates mite ad ſocietatem Ro-mani belli, quod olim meditabatur, pellicere cu-piebat. Nihil igitur de offenſa Romanorum ſen-tientem, per Gordium impellit, ut Ariobarzani, ſegni admodum, bellum inferat: & ne quis dolus ſubelle videretur, filiam ſuam ei Cleopatram in matrimonium tradit. Primo igitur adventu Ti-granis, Ariobarzanes ſublatis rebus ſuis, Romam contendit. Atque ita per Tigranem rurfus Cap-padocia juris eſſe Mithridatis cœpit. Eodem tem-pore mortuo Nicomede, etiam filius ejus & ipſe Nicomedes regno à Mithridate pellitur, qui cum ſupplex Romam veniſſet, decernitur in ſenatu, ut uterque in regnum reſtituantur: in quod tum miſ-ſi Aquilius & Manlius Maltinus legati. His cogni-tis Mithridates ſocietatem cum Tigrane, bellum adverſus Romanos geſturus, jungit: pactique inter ſe ſunt, ut urbes agrique Mithridati, homines ve-ro & quæcunque auferri poſſent, Tigrani cede-rent. Poſt hæc Mithridates intelligens, quantum bellum ſuſcitaret, legatos ad Cimbros, alios ad Gallogræcos, & Sarmatas, Baſtarnasque, auxi-lium petiit. Nam omnes has gentes Ro-manum meditabundus bellum, variis beneficio-rum muneribus jam ante illexerat. Ab Scythia quoque exercitum venire jubet, omnemque O-rientem

rientem adversus Romanos armat. Non magno igitur labore Aquilium & Maltinum, Afiano exercitu instructos vincit: quibus simul cum Nicomede pulsus, ingenti favore civitatum excipitur: multum ibi auri argentique, studio veterum regum, magnumque belli apparatus invenit: quibus instructus, debita civitatibus publica privataque remittit, & vacationem quinquennii concedit. Tunc ad concionem milites vocat, eosque variis exhortationibus ad Romana bella sive Afiana incitat. Quam orationem dignam duxi, *cujus exemplum brevitati hujus operis infererem*, quam obliquam Pompejus Trogus exposuit: quoniam in Livio & in Sallustio reprehendit, quod conciones directas, pro sua oratione operi suo inferendo, historiae modum excesserint.

C A P. I V. Optandum sibi fuisse ait, ut de eo liceret consulere, bellumne sit cum Romanis, an pax habenda: quin verò sit resistendum impugnantibus, nec eos quidem dubitare, qui spe victoriae careant. Quippe adversus latronem, si nequeant pro salute, pro ultione tamen sua, omnes ferrum stringere. Ceterum quia non id agitur, an liceat quiescere, non tantum animo hostiliter, sed etiam proelio congressis, consulendum, qua ratione ac spe coepta bella sustineant. Esse autem sibi victoriae fiduciam, si sit illis animus: Romanosque vinci posse, cognitum non sibi magis, quam ipsis militibus, qui & in Bithynia Aquilium, & Maltinum in Cappadocia fuderint. At si quem aliena magis exempla, quam sua experimenta moveant, audire se, à Pyrrho rege Epiri, non amplius quam quinque millibus Macedonum instructo, fusos tribus proeliis Romanos. Audire Annibalem sexdecim annis Italiae victorem immoratum: & quin ipsam caperet urbem, non Romanorum illi vires obsti-

obstitisse, sed domestica æmulationis atque invidia studium. Audire populos Transalpinæ Galliæ Italiam ingressos, maximis eam plurimisque urbibus possidere; & latius aliquanto solum finium quàm in Asia, quæ dicatur imbellis, eosdem Gallos occupasse; nec victam solum dici sibi Romam à Gallis, sed etiam captam, ita ut unius illis montis tantum cacumen relinqueretur; nec bello hostem, sed pretio remotum: Gallorum autem nomen, quod semper Romanos terruit, in partem virium suarum ipse numeret. Nam hos qui Asiam incolunt Gallos, ab illis, qui Italiam occupaverant, sectibus tantum distare: originem quidem ac virtutem, genusque pugnae idem habere, tantoque his sagaciora esse quàm illis ingenia, quanto longiori ac difficiliore spatio, per Illyricum Thraciamque prodierint, pene operosius transitis eorum finibus, quàm ubi confedere, possessis. Iam ipsam Italiam audire se nunquam, ut Roma collata sit, satis illi pacatam, sed assidue per omnes annos pro libertate alios, quosdam etiam pro jure imperii bellis continuis perseverasse; & à multis civitatibus Italiæ deletos Romanorum exercitus ferro, à quibusdam novo contumeliæ more sub jugum missos. Ac ne veteribus immoremur exemplis, hoc ipso tempore universam Italiam bello *Marsico* consurrexisse, non jam libertatem, sed consortium imperii, civitatisque poscentem. Nec gravius vicino Italiæ bello, quàm domesticis principum factionibus urbem premi, multoque periculosius esse Italico civile bellum: simul & à Germania Cimbro, immensa millia ferorum atque immitium populorum, more procellæ, inundasse Italiam: quorum tametsi singula bella sustinere Romani possent, universis tamen obruantur, ut ne vacaturos quidem bello suo patet.

C A P. V. Utendum igitur occasione, & capienda incrementa virium, ne si illis occupatis quieverint, mox adversus vacuos & quietos, majus negotium habeant. Non enim quaeri, accipienda sint arma, sed utrum sua potius occasione, an illorum. Nam bellum equidem jam tunc secum ab illis geri coeptum; cum sibi pupillo majorem Phrygiam ademerint, quam patri suo praemium dari adversus Aristonicum auxilii concesserant, gentem quam & proavo suo Mithridati Seleucus Callinicus in dotem dedisset. Quid cum Paphlagonia se decedere jusserunt, non alterum illud genus belli fuisse? quæ non vi, non armis, sed adoptione testamenti, & regum domesticorum interitu, hereditaria patri suo obvenisset: cum inter hanc decretorum amaritudinem parendo, non tamen eos mitigaret, quin acerbius se in dies gerant, non obtinuisse. Quod enim à se non praebitum illis obsequium? non Phrygiam, Paphlagoniamque dimissas? non Cappadocia filium educum, quam jure gentium victor occupaverat? Raptam tamen sibi esse victoriam ejus ab illis, quorum nihil est nisi bello quaesitum. Non regem Bithyniæ Chreston, in quem senatus arma decreverat, à se in gratiam illorum occisum? tamen nihilominus imputari sibi, si qua Gordius aut Tigranes faciat: libertatem etiam in contumeliam fui à senatu ultro delatam Cappadociæ, quam reliquis gentibus abstulerunt: deinde populo Cappadocum, pro libertate oblata, Gordium regem orante, ideo tantum quoniam amicus suus esset, non obtinuisse. Nicomedem præcepto illorum bellum sibi intulisse: quia ultum ierit se, ab ipsis ventum obviam in eo, & nunc eam secum bellandi illis causam fore, quod non impune se Nicomedi lacerandum, saltatricis filio, præbuerit.

CAP. VI. Quippe non delicta regum illos ; sed vires ac majestatem insequi : neque in se uno , sed in aliis quoque omnibus hac semper arte gra-
 satos. Sic & avum suum Pharnacem , per cogna-
 tionum arbitria , succedaneum regi Pergameno
 Eumeni datum : sic rursus Eumenem , cujus classi-
 bus primum in Asiam fuere transvecti , cujus ex-
 ercitu magis quam suo , & Magnum Antiochum ,
 & Gallos in Asia : & mox in Macedonia regem
 Persen domuerant ; & ipsum pro hoste habitum ,
 eique interdictum Italia : & quod cum ipso defor-
 me sibi putaverant , cum filio ejus Aristonico bel-
 lum gessisse. Nullius apud eos majora , quàm Ma-
 sinissæ regis Numidarum haberi merita. Huic
 imputari victum Annibalem , huic captum Sypha-
 cem , huic Carthaginem deletam : hunc inter duos
 illos Africanos tertium servatorem urbis referri :
 tamen cum huius nepote bellum modo in Africa
 gestum adeo inexpiabile , ut ne victum quidem
 memorix patris donarent , quin carcerem ac
 triumphii spectaculum experiretur. Hanc illos re-
 gibus omnibus legem odiorum dixisse , scilicet
 quia ipsi tales reges habuerint , quorum etiam no-
 minibus erubescant , aut pastores Aboriginum , aut
 aruspices Sabinorum , aut exules Corinthiorum ,
 aut servos vernasque Thuscorum , aut , quod ho-
 noratissimum nomen fuit inter hæc , Superbos ,
 atque ut ipsi ferunt , conditores suos lupæ uberibus
 alios : sic omnem illum populum luporum ani-
 mos , inextinguibiles sanguinis atque imperii , divi-
 tiarumque avidos ac jejunos habere.

CAP. VII. Se autem , seu nobilitate illis com-
 paratur , clariorem illa colluvie convenarum esse ,
 qui paternos maiores suos à Cyro Darioque con-
 ditoribus Persici regni , maternos à Magno Ale-
 xandro , ac Nicatore Seleuco , conditoribus impe-
 ri

iii Macedonici, referat : seu populus illorum conferatur suo, earum se gentium esse, quæ non modo Romano imperio sint pares, sed Macedonico quoque obstiterint. Nullam subiectarum sibi gentium expertam peregrina imperia : nullis unquam nisi domesticis regibus paruisse : Cappadociam velint, an Paphlagoniam recensere ; rursus Pontum an Bithyniam ; itemque Armeniam maiorem minoremque : quarum gentium nullam neque Alexander ille, qui totam pacavit Asiam, nec quisquam successorum ejus, aut posterorum attigisset. Scythiam duos unquam ante se reges, non pacare, sed tantum intrare ausos. Darium & Philippum, ægre inde fugam sibi expedisse, unde ipse magnam partem adversus Romanos virium haberet. Multoque se timidius ac diffidentius bella Pontica ingressum, cum ipse rudis ac tyro esset: Scythiæ præter arma, virtutemque animi, locorum quoque solitudinibus, vel frigoribus instructæ, per quæ denuntiaretur ingens militiæ labor ac periculum. Inter quas difficultates ne spes quidem præmii foret, ex hoste vago ; nec tantum pecuniæ, sed etiam sedis inope. Nunc se diversam belli conditionem ingredi. Nam neque cælo Asiæ esse temperatius aliud, nec solo fertilius, nec urbium multitudine amœnius ; magnamque temporis partem, non ut militiam, sed ut festum diem acturos, bello dubium facili magis an uberi : si modo aut proximas regni Attalici opes, aut veteres Lydiæ Ioniæque audierint, quas non expugnatum eant, sed possessum : tantumque se avida expectat Asia, ut etiam vocibus vocet : adeo illis odium Romanorum incussit rapacitas Proconsulum, sectio publicanorum, calumniæ litium. Sequantur se modo fortiter, & colligant, quid se duce possit efficere tantus exercitus, quem sine cujusquam militum auxilio,

lio, suarum unius opera, viderint Cappadociam
 exso rege cepisse; qui solus mortalium Pontum
 omnem Scythiamque pacaverit, quam nemo ante
 transire tuto atque adire potuerit. Nam iustitiæ
 atque liberalitatis suæ, ne ipsos milites, qui expe-
 riantur, testes refugere: & illa indicia habere,
 quod solus regum omnium non paterna solum,
 verum etiam externa regna, hereditatibus pro-
 pter munificentiam acquisita possideat, Colchos,
 Paphlagoniam, Bosphorum.

CAP. VIII. Sic excitatis militibus, post an-
 nos tres & viginti sumpti regni, in Romana bella
 descendit. At in Ægypto mortuo rege Ptolemæo,
 ei qui Cyrenis regnabat Ptolemæo, per legatos re-
 gnump & uxor Cleopatra regina, soror ipsius de-
 fertur. Latus igitur hoc solo Ptolemæus, quod
sine certamine fraternalium regnum recepisset, in
 quod subornari & à matre Cleopatra, & favore
 principum, fratris filium cognoverat: ceterum in-
 festus omnibus, statim ubi Alexandriam ingressus
 est, fautores pueri trucidari iussit. Ipsum quoque
 die nuptiarum, quibus matrem ejus in matrimo-
 nium recipiebat, inter apparatus epularum, & sol-
 lemnia religionum, in complexu matris interficit:
 atque ita thorum sororis, cæde filii ejus cruentus,
 ascendit. Post quod non mitior in populares, qui
 eum in regnum vocaverant, fuit. Siquidem pere-
 grinis militibus licentia cædis data, omnia sangui-
 ne quotidie manabant: ipsam quoque sororem, fi-
 lia ejus virgine per vim stuprata, & in matrimo-
 nium adscita, repudiat. Quibus rebus territus po-
 pulus, in diversa labitur, patriamque metu mortis,
 exul relinquit. Solus igitur in tanta urbe cum suis
relictus Ptolemæus, cum regem se non hominum,
 sed vacuarum ædium videret, edicto peregrinos
solicitat. Quibus confluentibus, obviis legati

Romanorum, Scipioni Africano, & ^{purio Mure-} ~~da~~ ^{da} ~~faciorum~~ ^{faciorum} Muremio, & L. Metello, qui ad inspicienda regna veniebant, procedit. Sed quam cruentus civibus, tam ridiculus Romanis fuit. Erat enim & vultu deformis, & statura brevis, & sagina ventris non homini, sed belluæ similis. Quam foeditatem nimia subtilitas perlucidæ vestis augebat, prorsus quasi astu inspicienda præberentur, quæ omni studio occultanda pudibundo viro erant. Post discessum deinde legatorum (quorum Africanus, dum inspicitur urbem, spectaculo Alexandrinis fuit,) jam etiam populo peregrino invisus, cum filio, quem ex sorore susceperat, & cum uxore matris pellice, metu insidiarum, tacitus in exilium proficiscitur; contractoque mercenario exercitu bellum sorori pariter ac patriæ infert. Arcessitum maximum deinde à Cyrenis filium, ne eum Alexandrini contra se regem crearent, interficit. Tunc populus statuas & imagines ejus detrahit. Quod factum studio sororis existimans, filium quem ex ea susceperat, interficit, corpusque in membra divisum, & in cista compositum, matri die natalis ejus, inter epulas offerri curat. Quæ res non reginæ tantum, verum etiam universæ civitati, acerba & luctuosa fuit: tantumque mœorem festivissimo convivio intulit, ut regia omnis repentino luctu incenderetur. Verso igitur studio principum ab epulis in exsequias, membra lacera populo ostendunt; & quid sperare de rege suo debeant, filii cæde demonstrant.

C A P. I X. Finito luctu orbitatis, Cleopatra cum urgueri se fraterno bello videret, auxilium à Demetrio rege Syriæ, per legatos petit: cujus ipsius varii & memorabiles casus fuere. Namque Demetrius, ut supra dictum est, cum bellum Parthis intulisset, & multis congressionibus victor fuisset,

fuisse, repente insidiis circumventus, amisso exercitu capitur. Cui Arsacides Parthorum rex, magno & regio animo misso in Hyrcaniam, non cultum tantum regium præstitit: sed & filiam in matrimonium dedit, regnumque Syriæ, quod per absentiam ejus Trypho occupaverat, restitutum promittit. Post huius mortem desperato reditu, non ferens captivitatem Demetrius, privatam etsi opulentam vitam pertæsus, tacitus in regnum fugam meditatur. Hortator illi & comes Gallimander amicus erat: qui post captivitatem ejus à Syria per Arabiæ deserta, ducibus pecuniæ comparatis, Parthico habitu Babylonem pervenerat. Sed fugientem Phrahates, qui Arsacidæ successerat, equitum celeritate, per compendiosos tramites occupatum retrahit. Ut est deductus ad regem, Gallimandro quidem non tantum venia, verum etiam præmium fidei datum: Demetrium autem & graviter castigatum ad conjugem in Hyrcaniam remittit, arctioribusque custodiis observari jubet. Interjecto deinde tempore, cum fidem illi etiam suscepti liberi facerent, eodem amico comite repetita fuga est: sed pari infelicitate prope fines regni sui deprehenditur; ac denuo perductus ad regem, ut invisus à conspectu summo vetur. Tunc quoque uxori & liberis donatus, in Hyrcaniam, poenalem sibi civitatem, remittitur, talisque aureis ad exprobrationem puerilis levitatis donatur. Sed hanc Parthorum tam mitem in Demetrium clementiam non misericordia gentis faciebat, nec respectus cognationis: sed quod Syriæ regnum affectabant, usuri Demetrio adversus Antiochum fratrem, prout res, vel tempus, vel fortuna belli exegisset.

C A P. X. His auditis, Antiochus occupandum bellum ratus; exercitum, quem multis finitimorum

tum bellis induraverat, adversus Parthos ducit. Sed luxuriæ non minor apparatus, quàm militiæ fuit: quippe LXXX millia armatorum, sequuta sunt CCC millia lixarum; ex quibus coquorum, pistorum, scenicorumque, major numerus fuit. Argenti certe aurique tantum, ut etiam gregarii milites caligas auro figerent, proculcarentque materiam, cujus amore populi ferro dimicant. Culinarum quoque argentea instrumenta fuere, prorsus quasi ad epulas, non ad bella pergerent. Advenienti Antiocho multi Orientales reges occurrere, tradentes se, regnaque sua, cum execratione superbiæ Parthicæ. Nec mora congressioni fuit. Antiochus tribus præliis victor, cum Babyloniam occupasset, magnus haberi cœpit. Itaque omnibus ad eum populis deficientibus, nihil Parthis reliqui præter patrios fines fuit. Tunc Phrahates Demetrium in Syriam ad occupandum regnum cum Parthico præsidio mittit, ut eo pacto Antiochus ad sua tuenda à Parthia revocaretur. Interim quoniam viribus non poterat, insidiis Antiochum ubique tentabat. Propter multitudinem hominum, exercitum suum Antiochus per civitates in hyberna diviserat: quæ res exitii causa fuit. Nam cum gravari se copiarum præbitione, & injuriis militum, civitates viderent, ad Parthos deficiunt; & die statuta omnes apud se divisum exercitum per insidias, ne invicem ferre auxilia possent, aggrediuntur. Quæ cum nuntiata Antiocho essent, auxilium proximis laturus, cum ea manu, quæ secum hiemabat, progreditur. In itinere obvium regem Parthorum habuit, adversus quem fortius, quàm exercitus ejus dimicavit. Ad postremum tamen cum virtute hostes vincerent, metu suorum desertus, occiditur: cui Phrahates exsequias regio mortis fecit, filiamque Demetrii, quam secum Antiochus adduxe-

adduxerat, captus amore virginis, uxorem duxit.
Poenitere deinde dimissi Demetrii coepit: ad quem
retrahendum cum turmas equitum festinato mi-
sisset, Demetrium hoc ipsum metuentem, jam in
regno missi inveniunt: frustra que omnia conati,
ad regem suum reversi sunt.

LIBER XXXIX.

BREVARIUM CAPITVM.

1. Demetrius interfecto fratre Antiocho dum *E-*
gyptum tentat, *Syriam* amittit & tandem
cruento fato tollitur.
2. Alexander ex ignobili Rex factus dum fortu-
nam suam non reverenter habet, foede perit in-
terfectus à Grypho, qui matrem & fratrem ex-
tinguit.
3. Cleopatra Regina mater in *Egypto* gravissimas
urbas concitat: unde horrenda laniens ex mis-
licum ira, quarum interitus describitur.
4. Peculiare tragedia quas Cleopatra inter suos
excitat. Tandem illa a filio Alexandro occupata
interficatur.
5. Alexander in exilium agitur, revocato Ptolemaeo
Notho. Romanis ad orientalia regna excurrenti-
bus, Syria & *Egyptus* vexatur.

CAP. I.

Antiocho in Parthia cum exercitu de-
lecto, frater ejus Demetrius, obsidione
Parthorum liberatus, ac restitutus in
regnum, cum omnis Syria in luctu
propter amissum exercitum esset,
quali Parthica ipsius ac fratris bella, quibus alter
captus, alter occisus erat, prospere gessisset, ita
Egypto bellum inferre statuit; regnum *Egypti*
Cleopatra socru, pretium auxilii adversus fratrem
suum

suum, pollicente. Sed dum aliena affectat, ut alio-
let fieri, propria per defectionem Syriae amisit. Si-
quidem Antiochenſes primi, duce Tryphone, exe-
crantes superbiam regis, quæ conversatione Par-
thicæ crudelitatis intolerabilis facta erat, mox A-
pamenii, ceteræque civitates exemplum ſequutæ,
per abſentiam regis à Demetrio defecere. Prole-
mæus quoque rex Ægypti, bello ab eodem petitus,
cum cognoviſſet, Cleopatram ſororem ſuam, opi-
bus Ægypti navibus impositis, ad filiam & Deme-
trium generum in Syriam profugiſſe, immittit ju-
venem quendam Ægyptium, Protarchi negotia-
toris filium, qui regnum Syriae armis peteret. Et
composita fabula, quaſi per adoptionem Antiochi
regis receptus in familiam regiam eſſet, nec Syriis
quemlibet regem aſpernantibus, ne Demetrii pa-
terentur superbiam: nomen juveni Alexandri im-
ponitur, auxiliaque ab Ægypto ingentia mittun-
tur. Interea corpus Antiochi interfecti à rege Par-
thorum, in loculo argenteo ad ſepulturam in Sy-
riam remiſſum pervenit: quod cum ingenti ſtu-
dio civitatum & regis Alexandri, ad firmandam
fabulæ fidem excipitur. Quæ res illi magnum fa-
vorem popularium conciliavit, omnibus non fi-
ctas in eo, ſed veras lacrimas exiſtimantibus. De-
metrius autem victus ab Alexandro, cum undique
circumſtantibus malis premeretur, ad poſtremum
etiam ab uxore filiisque deferitur. Relictus igitur
cum paucis ſervulis, cum Tyrum, religione templi
ſe deſenſurus petiſſet, navi egrediens, præfecti juſ-
ſu interficitur. Alter ex filiis Seleucus, quoniam
ſine matris auctoritate diadema ſumpſiſſet, ab ea-
dem interficitur; alter, cui propter naſi magnitu-
dinem, cognomen Grypo fuit, rex à matre hæc-
nus conſtituitur, ut nomen regis penes filium, jus
autem omnis imperii penes matrem eſſet.

CAP. II. Sed Alexander, occupato Syriae regno, tumens successu rerum, spernere jam etiam ipsum Ptolemaeum, à quo fuerat subornatus in regnum, superba insolentia coepit. Itaque Ptolemaeus, reconciliata sororis gratia, destruere Alexandri regnum, quod odio Demetrii, viribus suis acquisierat, summis opibus instituit. Mittit igitur ingentia Grypo auxilia, & filiam Tryphenam Grypo nupturam, ut populos in auxilium nepotis, non societate tantum belli, verum & affinitate sua sollicitaret. Nec res frustra fuit: nam cum omnes Grypum instructum Aegypti viribus viderent, paulatim ab Alexandro deficere coepere. Fit deinde inter reges praelium, quo victus Alexander, Antiochiam profugit: ibi inops pecuniae, cum stipendio militibus deessent, templo Iovis solidum ex crilegium circumscribens: nam Victoriā cominādam sibi ab Iove esse dicebat. Interjectis deinde diebus, cum ipsius Iovis aureum simulacrum infiniti ponderis tacite evelli iussisset, depreffus in fugam versus; magna vi tempestatis oppellusque ad Grypum, interficitur. Grypus culis liberatus, insidiis matris appetitur. Quae cum cupiditate dominationis, prodito marito Demetrio, & altero filio interfecto, huius quoque victoria inferiorem dignitatem suam factam doleret, venienti ab exercitatione poculum veneni obtulit. Sed Grypus, praedictis jam ante insidiis, veluti pietate cum matre certaret, bibere ipsam jubet; abnuenti instat. Postremum prolato indice eam arguit, solam defensionem sceleris superesse affirmans, si bibat, quod filio obtulit. Sic victa regina

scelere in se verso, veneno, quod alii paraverat, extinguitur. Parta igitur regni securitate, Grypus octo annis quietem & ipse habuit, & regno praestitit. Natus deinde illi est æmulus regni, frater ipsius Cyzicenus, eadem matre genitus, sed ex Antiocho patruo susceptus: quem cum veneno tollere voluisset, ut maturius armis cum eo de regno contenderet, excitavit.

C A P. I I I. Inter has regni Syriae parricidiales discordias, moritur rex Ægypti Ptolemæus, regno Ægypti uxori & alteri ex filiis, quem illa legisset, relicto, videlicet quasi quietior Ægypti status, quam Syriae regnum esset, quum mater altero ex filiis electo, alterum hostem esset habitura. Igitur cum pronior in minorem filium esset, à populo compellitur majorem eligere: cui prius quàm regnum daret, uxorem ademit; compulsūque repudiare charissimam sibi sororem Cleopatram, minorem sororem Selenen ducere jubet, non materno inter filias iudicio, cum alteri maritum eriperet, alteri daret. Sed Cleopatra non tam à viro repudiata, quàm à matre divortio viri dimissa, Cyziceno in Syria nubit: eique ne nudum uxoris nomen afferret, exercitum Cypri sollicitatum, velut dotalem, ad maritum deducit. Par igitur viribus fratris Cyzicenus, prælium committit, ac victus in fugam vertitur, Antiochiamque venit. Tunc Antiochiam Grypus, in qua erat Cyziceni uxor Cleopatra, obsidere cœpit: qua capta, Tryphena uxor Grypi nihil antiquius quàm sororem Cleopatram requiri iussit: non ut captivæ opem ferret, sed ne effugere captivitatis mala posset, quæ sui æmulatione in hoc potissimum regnum invaserit, hostique sororis nubendo hostem se ejus effecerit. Tum peregrinos exercitus in certamina fratrum adductos, tum repudiatam à fratre, contra

tra matris voluntatem, extra Ægyptum nuptam accusat. Contra Grypus orare, ne tam fœdum facinus facere cogatur: à nullo umquam majorum suorum inter tot domestica, tot externa bella, post victoriam in feminas sævitum, quas sexus ipse & periculis bellorum, & sævitia victorum eximat: in hac vero, præter commune bellantium fas, accedere necessitudinem sanguinis: quippe ipsius quæ tam cruenta sæviat, sororem equidem germanam esse, suam vero consobrinam: liberorum deinde communium materteram. His tot necessitudinibus sanguinis, adjicit superstitionem templi, quo abdita profugerit, tantoque religiosius colendos sibi deos, quo magis his propitiis ac faventibus vicisset: tum neque occisa illa, se virium quicquam Cyziceno dempturum, nec servaturum reddita. Sed quanto Grypus abnuvit, tanto soror muliebri pertinacia accenditur, rata non misericordiae hæc verba, sed amoris esse. Itaque vocatis ipsa militibus, mittit qui sororem confoderent. Qui ut in templum intraverunt, cum evellere eam non possent, manus amplexantis deæ simulacrum præciderunt. Tunc Cleopatra execratione parricidarum, mandata violatis numinibus ultione sui, decedit. Nec multo post repetita prælii congressione, victor Cyzicenus uxorem Grypi Tryphenam, quæ paulo ante sororem interfecerat, capit, ejusque supplicio uxoris manibus parentavit.

CAP. IV. At in Ægypto Cleopatta cum gravaretur socio regni, filio Ptolemæo, populum in eum incitat: abduçtaque ei Selene uxore, eo indignius, quod ex Selene jam duos filios habebat, exulare cogit, arcessito minore filio Alexandro, & rege in locum fratris constituto: nec filium regno expulisse contenta, bello Cypri exulantem persequitur. Vnde pulso, interficit ducem exerci-

tus sui, quod vivum eam è manibus dimisisset: quanquam Ptolemæus verecundia materni belli, non viribus minor ab insula recessisset. Igitur Alexander territus hac matris crudelitate, & ipse eam reliquit, periculoso regno securam ac tutam vitam anteponens. Cleopatra vero timens, ne maior filius Ptolemæus ab Cyziceno ad recipendam Ægyptum auxiliis juvaretur, ingentia Grypo auxilia, & Selenen uxorem nupturam hosti prioris mariti, mittit; Alexandrumque filium per legatos in regnum revocat: cui cum occultis insidiis exitium machinaretur, occupata ab eodem interficitur, spiritumque non fato, sed parricidio dedit: digna prorsus hac mortis infamia, quæ etiam matrem thoro expulit; & duas filias viduas alterno fratrum matrimonio, fecit; & filio alteri in exilium acto bellum intulit, alteri erepto regno exitium per insidias machinata est.

C A P. V. Sed nec Alexandro cædes tam nefanda inulta fuit. Nam ubi primum compertum est, scelere filii matrem interfectam, concursu populi in exilium agitur, revocatoque Ptolemæo regnum redditur: qui neque cum matre bellum gerere voluisset, nec à fratre armis repetere, quod prior possedisset. Dum hæc aguntur, frater ejus expellere susceptus, cui pater Cyrenarum regnum testamento reliquerat, herede populo Romano instituto, decedit. Iam enim fortuna Romana porrigere se ad Orientalia regna, non contenta Italiæ terminis, cœperat. Itaque & ea pars Lybiæ provincia facta est: postea Creta, Ciliciaque piratico bello perdomitæ, in formam provinciæ rediguntur. Quo facto, & Syriæ, & Ægypti regna, Romana vicinitate artata, quæ incrementa de finitimis bellis quærere solebant, adempto vagandi arbitrio, vires suas in perniciem mutuam converterunt:

tunt : Adeo, ut assiduis præliis consumpti, in contemptum finitimorum venerint, prædæque Arabum genti, imbelli antea, fuerint. Quorum rex Erotimus, fiducia septingentorum filiorum, quos expellicibus susceperat, divisis exercitibus, nunc Ægyptum, nunc Syriam infestabat : magnumque nomen Arabum, viribus finitimorum exsanguibus, fecerat.

LIBER XL.

BREVIARIUM CAPITVM.

1. Syri Tigranem Armenium Regem sibi deligunt.
2. Victo Tigrae, Antiochus Cyziceni filius creatur Rex Syriæ, quæ postea in provincia formam redigitur.

CAP. I.

Vtuis fratrum odiis, & mox filiis inimicitiiis parentum succedentibus, cum inexpiabili bello, & reges, & regnum Syriæ consumptum esset, ad externa populus auxilia concurrit, peregrinosque sibi reges circumspicere cœpit. Itaque cum pars Mithridatem Ponticum, pars Ptolemaum ab Ægypto arcessendum censeret : occurreretque quod Mithridates implicitus bello Romano esset, Ptolemæus quoque semper hostis fuisset Syriæ; omnes in Tigranem regem Armeniæ consensere, instructum præter domesticas vires, & Parthica societate, & Mithridatis affinitate. Igitur accitus in regnum Syriæ, per xviii annos tranquillissimo regno potitus est : neque bello alium laceßere, neque laceßitus inferre alii bellum necesse habuit.

CAP. II. Sed sicut ab hostibus tuta Syria fuit,

ita terræmotu vastata est, quo centum septuaginta millia hominum, & multæ urbes perierunt. Quod prodigium mutationem rerum portendere aruspices responderunt. Igitur Tigrane à Lucullo victo, rex Syriæ Antiochus, Cyziceni filius, ab eodem Lucullo appellatur. Sed quod Lucullus dederat, postea ademit Pompeius: qui poscenti regnum respondit, ne volenti quidem Syriæ, nedum recusanti, daturum se regem, qui xviii annos, quibus Tigranes Syriam tenuit, in angulo Ciliciæ latuerit: victo autem eodem Tigrane à Romanis, alieni operis præmia postulet. Igitur ut habenti regnum non ademerit, ita quo cesserit Tigrani non daturum, quod tueri nesciat: ne rursus Syriam Iudæorum & Arabum latrociniiis infestam reddat. Atque ita Syriam in provinciæ formam redigit: paulatimque Oriens Romanorum, discordia consanguineorum regum, factus est.

LIBER XLI.

BREVIARIUM CAPITVM.

1. Parthorum origo, nominis obscuritas, successus, imperium.
2. Regni Parthici administratio. Parthorum sermo, vestes, arma, exercitus, præliandi mōs.
3. Mores domestici, sepultura, religio, ingenium, virtutes & vitia.
4. Parthorum Regum res gestæ paucis describuntur.
5. Arsacis sapientissimi Parthorum regis vita & mors placida.
6. Bactriani Regni status sub Eucratide qui à filio opprimitur. Parthorum bellici successus.

CAP. I.

PArthi, penes quos, velut divisione orbis cum Romanis facta, nunc Orientis imperium est, Scytharum exules fuere. Hoc etiam ipsorum vocabulo manifestatur. nam Scythico sermone Parthi exules dicuntur. Hi & Assyriorum & Medorum temporibus, inter Orientis populos obscurissimi fuere. Postea quoque cum imperium Orientis à Medis ad Persas translatum est, veluti vulgus sine nomine, praeda victorum fuere. Postremo Macedonibus triumphato Oriente servierunt: ut cuius mirum videatur, ad tantam eos felicitatem per virtutem provectos, ut imperent gentibus, sub quarum imperio veluti servile vulgus fuere. A Romanis quoque, trinis bellis, per maximos duces, florentissimis temporibus laceßiti, soli ex omnibus gentibus non pares solum, verumetiam victores fuere: quanquam plus gloriæ sit, inter Assyria & Medica, Persicaque memorata olim regna, & opulentissimum mille urbium Bactrianum imperium emergere potuisse, quam longinqua bella vicisse; præterea cum gravibus Scythicis, & vicinalibus bellis assidue vexati, variis periculorum certaminibus urguerentur. Hi domesticis seditionibus Scythia pulsæ, solitudines inter Hyrcaniam, & Dahas, & Areos, & Spartanos, & Maggianos furtim occupavere. Fines deinde, non intercedentibus primo finitimis, postea etiam prohibentibus, in tantum protulere, ut non immensa tantum ac profunda camporum, verumetiam prærupta collium, montiumque ardua occupaverint. Ex quo fit, ut Parthiæ pleraque finium aut æstus, aut frigoris magnitudo possideat: quippe cum montes nix, & campos æstus infestet.

C A P. II. Administratio gentis post defectio-
nem Macedonici imperii, sub regibus fuit. Proxi-
mus majestati regum, populorum ordo est: ex hoc
duces in bello, ex hoc rectores in pace habent. Ser-
mo his inter Scythicum Medicumque medius, &
utrisque mixtus. Vestis olim sui moris: postea-
quam accessere opes, ut Medis perlucida ac fluida.
Armorum patrius ac Scythicus mos. Exercitum
non ut aliæ gentes liberorum, sed majorem par-
tem fervorum habent: quorum vulgus, nulli ma-
numittendi potestate permixta, ac per hoc omni-
bus servis nascentibus, in dies crescit. Hos pari ac
liberos suos cura habent: & equitare & sagittare
magna industria docent. Locupletissimus ut quis-
que est, ita plures in bello equites regi suo præbet.
Denique Antonio bellum Parthis inferenti, cum
quinquaginta millia equitum occurrerent, soli
cccc liberi fuere. Cominus in acie præliari, aut
obseſſas expugnare urbes nesciunt. Pugnant au-
tem procurentibus equis, aut terga dantibus: sæ-
pe etiam fugam simulant, ut incautiores adver-
sum vulnera insequentes habeant. Signum his in
prælio non tuba, sed tympano datur. Nec pugna-
re diu possunt: ceterum intolerandi forent, si
quantus his impetus est, vis tanta & perseverantia
esset. Plerumque in ipso ardore certaminis prælia
deserunt, ac paullo post, pugnam ex fuga repetunt,
ut cum maxime vicissè te putes, tunc tibi discri-
men subeundum sit. Munimentum ipsis equisque
loricæ plumatæ sunt, quæ utrumque toto cor-
pore tegunt. Auri argentique nullus nisi in armis
usus.

C A P. III. Vxores dulcedine variæ libidinis
singuli plures habent: nec ulla delicta adulterio
gravius vindicant. Quamobrem feminis non con-
vivium tantum virorum, verumetiam conspectum
inter-

interdicunt. Carne non nisi venatibus quæsitæ
 vescuntur. Equis omni tempore vectantur: illis
 bella, illis convivia, illis publica ac privata officia
 obeunt: super illos ire, consistere, mercari, collo-
 qui. Hoc denique discrimen inter servos liberos-
 que est, quod servi pedibus, liberi non nisi equis
 incedunt. Sepultura vulgo aut avium, aut canum
 laniatus est. Nuda demum ossa terra obruunt. In
 superstitionibus atque cura deorum, præcipua
 omnibus veneratio est. Ingenia genti tumida, se-
 ditiosa, fraudulenta, procacia: quippe violentiam
 vitis, mansuetudinem mulieribus assignant. Sem-
 per aut in externos, aut in domesticos motus in-
 quieti: natura taciti: ad faciendum, quam ad di-
 cendum promptiores: proinde secunda adversa-
 que silentio regunt. Principibus metu, non pudore
 parent. In libidinem projecti, in cibum parci. Fi-
 des dictis promissisque nulla, nisi quatenus ex-
 pedit.

CAP. IV. Post mortem Alexandri Magni,
 cum inter successores ejus, Orientis regna divide-
 rentur, nullo Macedonum dignante Parthorum
 imperium, Stagnori externo socio traditur. Hi
 postea deductis Macedonibus in bellum civile,
 cum ceteris superioris Asiæ populis Eumenem se-
 quuti sunt: quo victo, ad Antigonom transiere.
 Post hunc à Nicatore Seleuco, ac mox ab Antio-
 cho & successoribus ejus possessi: à cuius prone-
 pote Seleuco primum defecere, primo Punico bel-
 lo, L. Manlio Bursone; M. Attilio Regulo consu-
 libus. Hujus defectionis impunitatem illis duorum
 fratrum regum, Seleuci & Antiochi discordia de-
 dit: qui dum sibi invicem eripere regnum volunt,
 persequi defectores omiserunt. Eodem tempore
 etiam Theodorus mille urbium Bactrianarum præ-
 sectus, defecit, regemque se appellari iussit: quod

exemplum sequuti totius Orientis populi, à cedonibus defecere. Erat eo tempore Arsaces sicut incertæ originis, ita virtutis expertæ. Hic Seleucum à Gallis in Asia victum, solutus metu, cum prædonum manu Parthos ingreßum præfectum eorum Andragoram oppressit; & itaque eo, imperium gentis invasit. Non multo deinde post tempore, Hyrcanorum quoque regnum occupavit: atque ita duarum civitatum imperio præditus, grandem exercitum parat, & Seleuci & Theodoti Bactrianorum regis. Sed morte Theodoti, metu liberatus; cum filio & ipso Theodoto fœdus ac pacem fecit: nec multo post cum Seleuco rege, ad defectores persequendos veniente, congressus, victor fuit: quem de Parthi exinde sollemnem, velut initium libertatis observant.

C A P. V. Revocato deinde Seleuco novis tribus in Asiam, dato laxamento, regnum Parthiæ cum format, militem legit, castella munit, civitates firmat. urbem quoque nomine Daram, monte Zapaortenon condit: cujus loci ea conditio est, ut neque munitius quicquam esse, neque amœnius possit. Ita enim & præruptis rupibus undique cingitur, ut tutela loci nullis defensoribus egeat: & soli circumjacentis tanta ubertas est, ut propriis opibus expleatur. Iam fontium ac silvarum ea copia est, ut & aquarum abundantia irrigetur, & venationum voluptatibus exornetur. Sic Arsaces, quæsito simul constitutoque regno, non minus memorabilis Parthis, quam Persis Cyrus, Macedonibus Alexander, Romanis Romulus, matura senectute decedit. Cujus memoriæ hunc honorem Parthi tribuerunt, ut omnes exinde reges suos Arsacis nomine nuncupent. Hujus
filius

completi sequi totius Orientis populi, ad
 debere. Erat eo tempore Arsaces,
 hic inter originis, ita virtutis experta. Ha-
 bitu hircinis & rapto vivere, accepta opinio-
 nem à Gallis in Asia victum, solutus
 cum praedonum manu Parthos ingressus
 eorum Andragoram oppressit; sub
 quo eo, imperium gentis invasit. Non mag-
 nate post tempore, Hyrcanorum quoque
 occupavit: atque ita duarum civitatum
 praeditus, grandem exercitum parat, me-
 leuci & Theodoti Bactrianorum regis. Sed
 morte Theodoti, metu liberatus; cum filio ejus
 Theodoro fœdus ac pacem fecit: nec mul-
 to cum Seleuco rege, ad defectores persequen-
 tiente, congressus, victor fuit: quem diem
 inde sollemnem, velut initium libertatis,
 ut.

V. Revocato deinde Seleuco novis mo-
 diam, dato laxamento, regnum Parthi-
 at, militem legit, castella munit, civita-
 : urbem quoque nomine Daram, in
 paortenon condit: cujus loci ea condi-
 neque munitius quicquam esse, neque
 possit. Ita enim & præruptis rupibus
 ingitur, ut tutela loci nullis defensoribus
 oli circumjacentis tanta ubertas est, ut
 oibus expleatur. Iam fontium ac silva-
 pia est, ut & aquarum abundantia
 venationum voluptatibus exornetur
 , quæsito simul constitutoque regno,
 memorabilis Parthis, quam Persis Cy-
 onibus Alexander, Romanis Roma-
 senectute decedit. Cujus memoria
 Parthi tribuerunt, ut omnes exin-
 Arsacis nomine nuncupent. Hujus
 filius

filius & successor regni, Arsaces & ipse nomine,
 adversus Antiochum Seleuci filium, centum mil-
 libus peditum, & xx millibus equitum instru-
 ctum, mira virtute pugnavit: ad postremum in-
 societatem ejus assumptus est. Tertius Parthis rex
 Priapatus fuit, sed & ipse Arsaces dictus. Nam,
 sicut supra dictum est, omnes reges suos hoc no-
 mine, sicuti Romani Cæsares, Augustosq;, cogno-
 minavere. Hic actis in regno quindecim annis de-
 cessit, relictis duobus filiis, Mithridate & Phraha-
 te: quorum major Phrahates more gentis, heres
 regni, Mardos validam gentem bello domuit; nec
 multo post decessit, multis filiis relictis: quibus
 præteritis, fratri potissimum Mithridati, insignis
 virtutis viro, reliquit imperium: Plus regio quam
 patio deberi nomini ratus: potiusque patriæ,
 quam liberis consulendum.

CAP. VI. Eodem ferme tempore, sicuti in
 Parthis Mithridates, ita in Bactris Eucratides, ma-
 gni uterque viri, regna ineunt. Sed Parthorum
 fortuna felicior, ad summum hoc duce imperii
 fastigium eos perduxit. Bactriani autem per varia
 bella jactati, non regnum tantum, verumetiam
 libertatem amiserunt: siquidem Sogdianorum &
 Drangaritanorum Indorumque bellis fatigati, ad
 postremum ab invalidioribus Parthis, velut ex-
 sanguis, oppressi sunt. Multa tamen Eucratides
 bella magna virtute gessit: quibus attritus, cum
 obsidionem Demetrii regis Indorum pateretur,
 cum ecc militibus, lx millia hostium assidu-
 eruptionibus vicit. Quinto itaque mense libera-
 tus, Indiam in potestatem redegit. Vnde cum se
 reciperet, à filio quem socium regni fecerat, in-
 itinere interficitur: qui non dissimulato parrici-
 dio, velut hostem, non patrem interfecisset, & per
 sanguinem ejus currum egit; & corpus abjici inse-
 pultum

pulum iussit. Dum hæc apud Bactros geruntur, interim inter Parthos & Medos bellum oritur. Cum varius utriusque populi casus fuisset, ad postremum victoria penes Parthos fuit. His viribus auctus Mithridates, Mediæ Bacasin præponit: ipse in Hyrcaniam proficiscitur. Vnde reversus, bellum cum Elimæorum rege gessit: quo victo hanc quoque gentem regno adjecit, imperiumque Parthorum à monte Caucaſo, multis populis in ditionem redactis, usque ad flumen Euphratem protulit. Atque ita adversa valetudine arreptus, non minor Ariæce proavo, gloriosa senectute decedit.

LIBER XLII.

BREVIARIUM CAPITVM.

1. *Mithridatis Parthorum Regis filius & successor Phrahates à militibus interficitur.*
2. *Post Artabanum Mithridates cognomine Magnus regnat, qui bellum infert Armeniæ; de cujus origine & primis regibus differit Iustinus.*
3. *Iasonis & Armenii Armeniæ conditoris, elogium Tigris fluvii origo.*
4. *Mithridati ejecto Orodes successit, qui parricidiis & cladibus domi & foris exagitur.*
5. *Phrahatis filii Orodis horrenda parricidia & varia fortuna. Augustus ab eo captivos Romanos & signa militaria repetit.*

CAP. I.

Post necem Mithridatis, Parthorum regis, Phrahates filius ejus, rex constituitur: qui cum inferre bellum, in ultionem tentati ab Antiocho Parthici regni, Syriæ statuisset, Scytharum motibus ad sua defendenda revocatur. Namque Scythiæ in auxilium Parthorum adversus Antiochum

Syriæ

Syriæ regem, mercede sollicitati, cum confecto jam bello supervenissent, & calumnia tardius latum auxilii, mercede fraudarentur; dolentes tantum iis itineris frustra emensum, quum vel stipendium pro vexatione, vel alium hostem dari sibi poscerent, superbo responso offensi, fines Parthorum vastare coeperunt. Igitur Phrahates, cum adversus eos proficisceretur, ad tutelam regni reliquit Hymerum quendam, pueritiæ sibi flore conciliatum: qui tyrannica crudelitate, oblitus & vitæ præteritæ, & vicarii officii, Babylonios, multasque alias civitates importune vexavit. Ipse autem Phrahates exercitum Græcorum, quem bello Antiochi captum superbe crudeliterque tractaverat, in bellum secum ducit: immemor prorsus, quod hostiles eorum animos nec captivitas minuerat, & insuper injuriarum indignitas exacerbaverat. Itaque cum inclinatam Parthorum aciem vidissent, arma ad hostes transtulere: & diu cupitam captivitatis ultionem, exercitus Parthici, & ipsius Phrahatis regis cruenta cæde, exsequuti sunt.

C A P. I I. In hujus locum Artabanus, patruus ejus, rex substituitur. Scythæ autem contenti victoria, depopulata Parthia, in patriam revertuntur. Sed Artabanus bello Thogariis illato, in brachio vulneratus, statim decedit. Huic Michridates filius succedit: cui res gestæ Magni cognomen dedere: quippe claritatem parentum, æmulatione virtutis accensus, animi magnitudine supergreditur. Multa igitur bella cum finitimis magna virtute gessit; multosque populos Parthico regno addidit. Sed & cum Scythis prospere aliquoties dimicavit, ultorque injuriæ parentum fuit. Ad postremum Ortoadisti Armeniorum regi bellum intulit. Sed quoniam in Armeniam transitum facimus, origo ejus paullo altius repetenda est. Neque enim

enim silentio præteriri tantum regnum fas est, cum fines ejus post Parthiam omnium regnorum magnitudinem superent. Siquidem Armenia à Cappadocia usque mare Caspium undecies centum millia patet; sed in latitudinem milliapassuum septingenta porrigitur. Condita est autem ab Armenio, Iasonis Thessali comite: quem cum perditum propter insignem periculosamque regno suo virtutem Pelias rex cuperet, denuntiata militia, in Colchos eum abire jubet; pellemque arietis memorabilem gentibus reportare: sperans interitum viri, aut ex periculis tam longæ navigationis, aut ex bello tam profundæ barbariæ. Igitur Iason divulgata opinione tam gloriosæ expeditionis, cum ad eum certatim principes juventutis totius ferme orbis concurrerent, exercitum fortissimorum virorum, qui Argonautæ cognominati sunt, comparavit: quem cum magnis rebus gestis incolumem reduxisset, rursus à Peliae filiis Thessalia pulsus, magna vi cum ingenti multitudine, quæ ad famam virtutis ejus ex omnibus gentibus quotidie confluebat, comite Medea uxore; quam repudiatam miseratione exilii rursus receperat, & Medio privigno, ab Ægæo rege Atheniensium genito, Colchos repetivit, focerumque etiam regno pulsum restituit.

C A P. III. Magna deinde bella cum finitimis gessit; captasque civitates partim regno focerî, ad abolendam superioris militiæ injuriam, qua & filiam ejus Medeam abduxerat, & filium Ægialium interfecerat, adjunxit; partim populis quos secum adduxerat, assignavit. Primusque humanorum post Herculem & Liberum, qui reges Orientis fuisse traduntur, eam cæli plagam domuisse dicitur. Populis quibusdam Frudium & Amphistra-tum aurigas Castoris & Pollucis, duces assignavit.

Cum

Cum Albanis fœdus percussit : qui Herculem ex Italia ab Albano monte , cum Geryone extincto , armenta ejus per Italiam duceret , secuti dicuntur ; quique memores Italicæ originis , exercitum Cn. Pompeii bello Mithridatico fratres salutavere. Itaque Iasoni totus ferme Oriens , ut conditori , divinos honores templaque constituit : quæ Parmenion , dux Alexandri Magni , post multos annos dirui jussit , ne cujusquam nomen in Oriente venerabilius , quàm Alexandri esset. Post mortem Iasonis, Medius æmulus virtutis ejus, in honorem matris, Medeam urbem condidit ; regnumque ex nomine suo Medorum constituit , sub cujus majestate Orientis postea imperium fuit. Albanis vicinæ Amazones sunt : quarum reginam Thalestrem concubitum Alexandri petisse, multi auctores prodidere. Armenius quoque & ipse Thessalus, unus de numero ducum Iasonis , collecta multitudine, quæ amisso Iasone rege passim vagabatur, Armeniam condit : à cujus montibus Tigris fluvius modicis primo incrementis nascitur : interjecto deinde aliquanto spacio , sub terras mergitur ; atque ita post quinque & viginti millia passuum grande jam flumen in regione Sophene emergit ; ac sic in paludes Euphratis recipitur.

C A P. I V. Igitur Mithridates rex Parthorum, post bellum Armeniæ , propter crudelitatem à senatu Parthico, regno pellitur. Frater ejus Orodes, cum regnum vacans occupasset, Babyloniam, quò Mithridates confugerat , diu obsidet : & fame coactos, in deditionem oppidanos compellit. Mithridates autem fiducia cognationis , ultro se in potestatem Orodis tradit. Sed Orodes plus hostem quàm fratrem cogitans, in conspectu suo trucidari eum jussit : & post hæc bellum cum Romanis gessit , Crassumque imperatorem cum filio & omni exer-

exercitu Romano delevit. Hujus filius Pacorus missus ad persequendas Romani belli reliquias, magnis rebus in Syria gestis, in Parthiam patri suspectus revocatur: quo absente, exercitus Parthorum relictus in Syria, à Cassio Quæstore Crassi, cum omnibus ducibus trucidatur. His ita gestis, non magno post tempore, Romanis inter Cæsarem Pompeiumque civile bellum oritur: in quo Parthi Pompeianarum partium fuere, & propter amicitiam cum Pompeio bello Mithridatico junctam, & propter Crassi necem, cujus filium in partibus Cæsaris esse audierant: quem ultorem patris victore Cæsare futurum non dubitabant. Itaque victis partibus Pompejanis, & Cassio & Bruto auxilia adversus Augustum & Antonium misere: & post belli finem rursus Pacoro duce, inita cum Labieno societate, Syriam & Asiam vastavere; castraque Ventidii, qui post Cassium absente Pacoro exercitum Parthicum fuderat, magna mole aggrediuntur. Sed ille simulato timore, diu continuit se, & insultare Parthos aliquantisper passus est. Ad postremum in securos lætosque partem legionum emisit: quarum impetu fusi Parthi, in diversa abiire. Pacorus cum fugientes suos abduxisse secum legiones Romanas putaret, castra Ventidii, veluti sine defensoribus, aggreditur. Tum Ventidius reliqua parte legionum emissâ, universam Parthorum manum cum rege ipso Pacoro interfecit: nec ullo bello Parthi umquam majus vulnus acceperunt. Hæc cum in Parthia nuntiata essent, Orodes pater Pacori, qui paullo ante vastatam Syriam, occupatam Asiam à Parthis audierat, victoremque Pacorum Romanorum gloriabatur, repente filii morte, & exercitus clade audita, ex dolore in furorem vertitur. Multis diebus non alloqui quemquam, non cibum sumere, non vocem mit-

mittere, ita ut etiam mutus factus videretur. Post multos deinde dies, ubi dolor vocem laxaverat, nihil aliud quam Pacorum vocabat: Pacorus illi videri, Pacorus audiri videbatur; cum illo loqui, cum illo consistere: interdum quasi amissum flebiliter dolebat. Post longum deinde luctum, alia sollicitudo miserandum senem invadit, quem ex numero xxx filiorum in locum Pacori regem destinet. Multæ pellices, ex quibus generata tanta juvenus erat, pro suis quæque sollicitæ animum senis obsidebant. Sed fatum Parthiæ fecit, in qua jam quasi sollemne est, reges parricidas habere, ut sceleratissimus omnium, & ipse Phrahates nomine, rex statueretur.

CAP. V. Itaque statim, quasi nollet mori, patrem interfecit: fratres quoque xxx trucidat: sed nec in filiis cessant parricidia. Nam cum infestos sibi optimates propter assidua scelera videret, ne esset qui nominari rex posset, adultum filium interfici jubet. Huic Antonius, propter auxilium adversus se & Cæsarem latum, bellum cum sedecim validissimis legionibus intulit: sed graviter multis proeliis vexatus, à Parthia refugit. Qua victoria insolentior Phrahates redditus, cum multa crudeliter consuleret, in exilium à populo suo pellitur. Itaque cum magno tempore finitimas civitates, ad postremum Scythas precibus fatigasset, Scytharum maximo auxilio in regnum restituitur. Hoc absente, regem Parthi Tyridatem quandam constituerant: qui audito adventu Scytharum, cum magna amicorum manu ad Cæsarem, in Hispaniam bellum tunc temporis gerentem, profugit, obsidem Cæsari minimum filium Phrahatis ferens: quem negligentius custoditum rapuerat. Quo cognito, Phrahates legatos statim ad Cæsarem mittit, servum suum Tyridatem, & filium

lium remitti sibi postulat. Cæsar & legatione Phrahatis audita, & Tyridatis postulatis cognitis (nam & ipse restitui in regnum desiderabat, juris Romanorum futuram Parthiam affirmans, si ejus regnum muneris eorum fuisset) neque Tyridatem dediturum se Parthis dixit, neque adversus Parthos Tyridati auxilia daturum. Ne tamen per omnia nihil à Cæsare obtentum videretur, Phrahati filium sine pretio remisit; & Tyridati quoad manere apud Romanos vellet, opulentum sumptum præberi jussit. Post hæc finito Hispaniensi bello, cum in Syriam ad componendum Orientis statum venisset, metum Phrahati incussit, ne bellum Parthiæ vellet inferre. Itaque tota Parthia captivi ex Crassiano, sive Antonii exercitu recollecti, signaque cum his militaria Augusto remissa. Sed & filii nepotesque Phrahatis obsides Augusto dati: plusque Cæsar magnitudine nominis sui fecit, quàm armis alius imperator facere potuisset.

LIBER XLIII.

BREVIARIUM CAPITVM.

1. *Romani imperii initia. Urbis origo. primæ Italia cultores & Reges.*
2. *Rhea Numitoris filia Remum & Romulum parit, qui mira quadam ratione educati emergunt.*
3. *Romaque condita senatus constitutus: raptæ Sabinæ: vicini subacti. Phocenses Tarquinii temporibus Massiliam condunt, Liguribus invidentibus.*
4. *Varia Massiliensium fortuna, & felices successus.*
5. *Massiliensium bella, & fœdera. Eorundem benevolentia & munificentia in Romanos.*

CAP. I.

Rarthicis, Orientalibusque, ac totius propemodum orbis rebus explicitis; ad initia Romanæ urbis Trogus, velut post longam peregrinationem, domum revertitur: ingrati civis officium existimans, si, cum omnium gentium res gestas illustraverit, de sola tantum patria taceat. Breviter igitur initia Romani imperii perstringit: ut nec modum propositi operis excedat, nec utique originem urbis, quæ est caput totius orbis, silentio prætermittat. Italiæ cultores primi Aborigines fuere: quorum rex Saturnus tantæ justitiæ fuisse traditur, ut neque servierit sub illo quisquam, neque quicquam privatæ rei habuerit: sed omnia communia, & indivisa omnibus fuerint, veluti unum cunctis patrimonium esset. Ob cujus exempli memoriam cautum est, ut Saturnalibus ex æquato omnium jure passim in conviviis servi cum dominis recumbant. Itaque Italia regis nomine, Saturnia appellata est: & mons in quo habitabat, Saturnius: in quo nunc, veluti à Iove pulso sedibus suis Saturno, Capitolium est. Post hunc tertio loco regnasse Faunum ferunt, sub quo Euan-der ab Arcadiæ urbe Pallanteo, in Italiam cum mediocri turba popularium venit: cui Faunus & agros, & montem, quem ille postea Palatium appellavit, benigne assignavit. In hujus radicibus templum Lyceæ, quem Græci Pana, Romani Lupercum appellant, constituit: ipsum Dei simulacrum nudum caprina pelle amictum est, quo habitu nunc Romæ Lupercalibus decurritur. Fauno fuit uxor nomine Fatua, quæ assidue divino spiritu impleta, velut per furorem, futura præmonebat. Vnde adhuc, qui inspirari solent, fatuari dicuntur.

cuntur. Ex filia Fauni & Hercule, qui eodem tempore extincto Geryone, armenta victoriæ præmia per Italiam ducebat, stupro conceptus Latinus procreatur. Quo tenente regnum, Aeneas ab Illo, Troja à Græcis expugnata, in Italiam venit: statimque bello exceptus, cum in aciem exercitum eduxisset, ad colloquium vocatus, tantam admirationem sui Latino præbuit, ut & in societatem regni reciperetur; & Lavinia in matrimonium ei data, gener ascisceretur. Post hæc commune utriusque bellum adversus Turnum Rutulorum regem, propter fraudatas Laviniaæ nuptias, fuit: in quo & Turnus & Latinus interierunt. Igitur cum Aeneas jure victoriæ utroque populo potiretur, urbem ex nomine uxoris Lavinia condidit. Bellum deinde adversus Mezentium, regem Ethruscorum, gessit: in quo cum ipse occidisset, in locum ejus Ascanius filius successit: qui Lavinio relicto, longam Albam condidit, quæ trecentis annis caput regni fuit.

C A P. I I. Post multos deinde urbis hujus reges, ad postremum Numitor & Amulius regno potiti sunt. Sed Amulius cum ætate priorem Numitorem oppressisset, filiam ejus Rheam in perpetuam virginitatem, ne quis vindex regni sexus virilis ex gente Numitoris oriretur, demersit: addita injuriæ specie honoris, ut non damnata, sed sacerdos electa videretur. Igitur clausa in luco Marti sacro, duos pueros, incertum stupro, an ex Marte conceptos, enixa est. Quo cognito, Amulius multiplicato metu proventu duorum, pueros exponi jubet; & puellam vinculis onerat, ex quorum injuria decessit. Sed fortuna origini Romanæ prospiciens, pueros lupæ alendos obtulit: quæ amissis catulis, distenta ubera exinanire cupiens, nutricem se infantibus præbuit. Quum sæpius ad parvulos
veluti

veluti ad catulos reverteretur, rem Faustus pastor animadvertit, subtractosque feræ, inter greges pecorum agresti vita nutrit. Martios pueros fuisse, siue quod in luco Martis enixi sunt, siue quod à lupa, quæ in tutela Martis est, nutriti, velut manifestis argumentis creditum. Nomina pueris, alteri Remo, alteri Romulo fuere. Adultis inter pastores, de virtute quotidiana certamina, & vires & pernecitatem auxere. Igitur cum latrones à rapina pecorum industrie frequenterque summove-
rent, Remus ab iisdem latronibus captus, veluti ipse esset, quod in aliis prohibebat, regi offertur; crimini datur, quasi greges Numitoris infestare solitus esset. Tunc à rege Numitori in ultionem traditur. Sed Numitor adolescentia juvenis per-
motus, & in suspicionem expositi nepotis addu-
ctus, cum eum nunc lineamentorum filiaæ simili-
tudo, nunc ætas expositionis temporibus con-
gruens, anxium tenerent, repente Faustus cum
Romulo supervenit: à quo cognita origine puero-
rum, facta conspiratione, & adolescentes in ultio-
nem maternæ necis, & Numitor in vindictam
crepti regni armantur.

CAP. III. Occiso Amulio, regnum Numi-
tori restituitur, & urbs Romana ab adolescenti-
bus conditur. Tunc & senatus centum seniorum,
qui patres dicti sunt, constituitur: tunc & vicinis
connubia pastorum dedignantibus, virgines Sabi-
næ rapiuntur; finitimisque populis armis subjectis,
primum Italiæ, & mox orbis imperium quæsi-
tum. Per ea adhuc tempora reges hastas pro dia-
demate habebant, quas Græci sceptrâ dixere. Nam
& ab origine rerum, pro diis immortalibus vete-
res, hastas coluere: ob cuius religionis memo-
riam, adhuc deorum simulacris hastæ addantur.
Temporibus Tarquinii regis, ex Asia Phocensium
juven-

Juventus, ostio Tyberis inuenta, amicitiam cum Romanis junxit: inde in ultimos Galliae sinus navibus profecta, Massiliam inter Ligures & feras gentes Gallorum condidit: magnasque res, sive dum armis se adversus Gallicam feritatem tuentur, sive dum ultro laceſſunt, à quibus fuerant ante laceſſiti, gesserunt. Namque Phocenses exiguitate ac macie terrae coacti, studiosius mare quam terras exercuere: piscando, mercando, plerunque etiam latrocinio maris, quod illis temporibus gloriae habebatur, vitam tolerabant. Itaque in ultimam Oceani oram procedere ausi, in sinum Gallicum ostio Rhodani amnis devenere. Cujus loci amoenitate capti, reversi domum, referentes quae viderant, plures sollicitavere. Duces classis Simos & Protis fuere. Itaque regem Segobrigiorum, Nannum nomine, in cujus finibus urbem condere gestiebant, amicitiam petentes conveniunt. Forte eo die rex occupatus in apparatu nuptiarum Gyptis filiae erat: quam more gentis, electo inter epulas genero, nuptum tradere illic parabat. Itaque cum ad nuptias invitati omnes processissent, rogantur etiam Graeci hospites ad convivium. Introducta deinde virgo, cum juberetur à patre aquam porrigere ei quem virum eligeret, tunc omissis omnibus ad Graecos conversa, aquam Proti porrigit: qui factus ex hospite gener, locum condendae urbis à focero accepit. Condita igitur Massilia est prope ostia Rhodani amnis, in remoto sinu, veluti in angulo maris. Sed Ligures incrementis urbis invidentes, Graecos assiduis bellis fatigabant. Qui pericula propullando in tantum enituerunt, ut victis hostibus, in captivis agris multas colonias constituerent.

C A P. I V. Ab his igitur Galli, & usum vitæ cultioris, deposita & mansuefacta barbaria, & agrorum

agrorum cultus, & urbes mœnibus cingere didi-
cunt. Tunc & legibus, non armis vivere, tunc
& vitem putare, tunc olivam ferere consueverunt:
adeoque magnus & hominibus & rebus imposi-
tus est nitor, ut non Græcia in Galliam emigrasse,
sed Gallia in Græciam translata videretur. Mortuo
rege Nanno Segobrigiorum, à quo locus accep-
tus condendæ urbis fuerat, cum regno filius ejus
Comanus successisset, affirmante regulo quodam,
quandoque Massiliam exitio finitimis populis fu-
turam, opprimendamque in ipso ortu; ne mox va-
lidior ipsum obrueret. Subnectit & illam fabulam:
Canem aliquando partu gravidam locum à pasto-
re precari petisse, in quo pareret: quo obtento,
iterato petisse ut sibi educare eodem in loco catu-
los liceret: ad postremum adultis catulis, fultam
domestico præsidio, proprietatem loci sibi vindi-
casse. Non aliter Massilienses, qui nunc inquilini
videantur, quandoque dominos regionum futu-
ros. His incitatus rex, insidias Massiliensibus ex-
truit. Itaque solempni Floraliorum die, multos for-
tes ac strenuos viros hospitii jure in urbem misit:
plures scirpiis latentes, frondibusque superfectos
induci vehiculis jubet; & ipse cum exercitu in
proximis montibus delitescit; ut quum nocte à
prædictis apertæ portæ forent, tempestive ad infi-
dias adesset; urbemque somno ac vino sepultam
armatis invaderet. Sed has insidias mulier quæ-
dam, regis cognata, prodidit, quæ adulterare cum
Græco adolescente solita, in amplexu juvenis, mi-
serata formæ ejus, insidias aperuit, periculumque
declinare jubet. Ille rem statim ad magistratus de-
fert: atque ita patefactis insidiis, cuncti Ligures
comprehenduntur, latentesque de scirpiis protra-
huntur. Quibus omnibus interfectis, insidianti
regi insidiæ tenduntur. Cæsa sunt cum ipso rege
hostium

hostium septem millia. Exinde Massilienses festis diebus portas claudere, vigiliis agere, stationem in muris observare, peregrinos recognoscere, curas habere, ac veluti bellum habeant, sic urbem pacis temporibus custodire. Adeo illic bene instituta non temporum necessitate, sed recte faciendi consuetudine servantur.

C A P. V. Post hæc magna illis cum Liguribus, magna cum Gallis fuere bella: quæ res, & urbis gloriam auxit; & virtutem Græcorum, multiplicata victoria, celestem rem inter finitimos reddidit. Carthaginiensium quoque exercitus, cum bellum captis piscatorum navibus ortum esset, sæpe fuderunt, pacemque victis dederunt: cum Hispanis amicitiam junxerunt: cum Romanis prope ab initio conditæ urbis fœdus summa fide custodierunt, auxiliisque in omnibus bellis industrie socios juverunt. Quæ res illis & virium fiduciam auxit, & pacem ab hostibus præstitit. Cum igitur Massilia fama rerum gestarum, & abundantia opum, & virium gloria virente floreret, repente finitimi populi ad nomen Massiliensium delendum, veluti ad commune extinguendum incendium concurrunt. Dux consensu omnium Carmandus regulus eligitur, qui cum magno exercitu lectissimorum virorum urbem hostium obsideret, per quietem specie torvæ mulieris, quæ se deam dicebat, exterritus, ultro pacem cum Massiliensibus fecit; petitoque ut intrare illi urbem, & deos eorum adorare liceret, cum in arcem Minervæ venisset, conspecto in porticibus simulacro deæ, quam per quietem viderat, repente exclamat, illam esse, quæ se nocte exterruisset; illam quæ recedere ab obsidione jussisset. Gratulatusque Massiliensibus, quod animadverteret eos ad curam deorum immortalium pertinere, torque aureo donata dea,

in perpetuum amicitiam cum Massiliensibus junxit. Pacta pace, & securitate fundata, revertentes à Delphis Massiliensium legati, quò missi munera Apollini tulerant, audierunt urbem Romanam à Gallis captam, incensamque. Quam rem domi nuntiatam publico funere Massilienses prosequuti sunt: aurumque & argentum publicum privatumque contulerunt, ad explendum pondus Gallis, à quibus redemptam pacem cognoverant. Ob quod meritum & immunitas illis decreta, & locus spectaculorum in senatu datus, & fœdus æquo jure percussum. In postremo libro, Trogus majores suos à Vocontiis originem ducere; avum suum Trogum Pompeium, Sextoniano bello, civitatem à Cn. Pompeio percepisse dicit: patruium Mithridatico bello turmas equitum sub eodem Pompeio duxisse, patrem quoque sub Caio Cæsare militasse, epistolarumque & legationum, simul & anuli curam habuisse.

LIBER XLIV.

BREVIARIUM CAPITVM.

1. *Hispania nomen, situs, fertilitas, amnes, claustra, forma, salubritas.*
2. *Hispanorum mores, primus Dux Viriatus.*
3. *Equarum Lusitanicarum fabula. Gallecorum origo, divitiæ, & miranda.*
4. *Habidi Galecia & finitimarum regionum principii historia, seu fabulosa narratio, & prudens administratio. Geryonis, qui triplex fabulis dictus, regnum.*
5. *Carthaginensium imperium. præclari eorundem Duces violenta morte pereunt. Hispanos domat Cæsar Augustus.*

Hispania sicuti Europæ terminos claudit, ita & hujus operis finis futura est. Hanc veteres ab Ibero amne primum Iberiam, postea ab Hispano Hispaniam cognominaverunt. Hæc inter Africam & Galliam posita, Oceani freto, & Pyrenæis montibus clauditur. Sicut minor utraque terra, ita utraque fertilior. Nam neque ut Africa violento sole torretur, neq; ut Gallia assiduis ventis fatigatur; sed media inter utramque, hinc temperato calore, inde felicibus & tempestivis imbribus, in omnia frugum genera fecunda est; adeo ut non ipsis tantum incolis, verum etiam Italiæ, urbiq; Romanę cunctarum rerum abundantiam sufficiat. Hinc enim non frumenti tantum magna copia est, verum & vini, mellis, oleique: nec ferri solum materia præcipua est, sed & equorum pernices greges; nec summa tantum terræ laudanda bona, verum & abstrusorum metallorum felices divitiæ. Iam lini, spartique vis ingens: minii certe nulla feracior terra. In hac cursus amnium non torrentes rapidique ut noceant; sed lenes, & vineis campisque irrigui, æstuariisque Oceani affatim piscosi: pleriq; etiam divites auro, quod in paludibus vehunt. Vno tantum Pyrenæi montis dorso adhæret Gallię; reliquis partibus undique in orbem mari cingitur. Forma terræ prope quadrata, nisi quod artantibus freti litoribus in Pyrenæum coit. Porro Pyrenæi montis spatium sexcenta millia passuum efficit. Salubritas cæli per omnem Hispaniam æqualis, quia aëris spiritus, nulla paludum gravi nebula inficitur: Huc accedunt & marinæ auræ, undique versus assidui flatus, quibus omnem provinciam penetrantibus, eventilato terrestri spiritu, præcipua hominibus sanitas redditur.

CAP. II. Corpora hominum ad inedia, laboremq; animi ad mortem parati. Dura omnibus & adstricta parcimonia. Bellum quàm otium malunt; si extraneus deest, domi hostem quærunt. Sæpe tormentis pro silentio rerum creditarum immortui: adeo illis fortior taciturnitatis cura, quàm vitæ. Celebratur etiã bello Punico servi illius patientia, qui ultus dominum inter tormenta risu exultavit, serenaque lætitia crudelitatem torquentium vicit. Velocitas genti pernix; iniquies animus: plurimis militares equi, & arma, sanguine ipsorum cariora. Nullus in festos dies epularum apparatus. Aqua calida lavari, post secundum bellum Punicum à Romanis didicere. In tanta sæculorum serie nullus illis dux magnus, præter Viriatum, fuit: qui annis decem, Romanos varia victoria fatigavit, (adeo feris propiora, quàm hominibus ingenia gerunt) quem ipsum non iudicio populi electum, sed ut cavendi scientem, declinandorumq; periculorum peritum, sequuti sunt. Cujus ea virtus continentiaque fuit, ut cum Consulares exercitus frequenter vicerit, tantis rebus gestis non armorum, non vestis cultû, non deniq; victum mutaverit: sed in eo habitu, quo primû bellare cœpit, perseveraverit; ut quivis gregarius miles ipso imperatore opulentior videretur.

CAP. III. In Lusitanis juxta fluvium Tagum, vento equas fetus concipere multi auctores prodidere: quæ fabulæ ex equarum fecunditate, & gregum multitudine natæ sunt: qui tanti in Gallecia, & Lusitania, ac tam pernices visuntur, ut non immerito vento ipso concepti videantur. Galleci autem Græcam sibi originem asserunt. Siquidem post finem Trojani belli, Teucrum morte Aiædis fratris invisum patri Telamoni, quum non reciperetur in regnum, Cyprum concessisse, atque ibi urbem nomine antiquæ patriæ Salaminam condidisse. Inde

accepta opinione paternæ mortis, patriâ repetisse. Sed quum ab Euryface Aiakis filio: accessu prohiberetur, Hispaniæ littoribus appulsum, loca, ubi nunc est Carthago nova, occupasse: inde Galleciam transisse; & positis sedibus genti nomen dedisse. Galleciæ autem portio, Amphilocho dicuntur. Regio cum æris ac plumbi uberrima, tum & minio, quod etiam vicino flumini nomen dedit. Auro quoque ditissima, adeo ut etiam aratro frequenter glebas aureas exscindant. In hujus gentis finibus sacer mons est, quem ferro violari nefas habetur: sed si quando fulgure terra proscissa est, quæ in his locis assidua res est, detectum aurum velut dei munus colligere permittitur. Femine res domesticas, agrorumq; culturas administrant: ipsi armis, & rapinis serviunt. Præcipua his quidē ferri materia, sed aqua ipso ferro violentior: quippe temperamento ejus, ferrum acius redditur: nec ullum apud eos telum probatur, quod non aut Bilbili fluvio, aut Chalybe tingatur. Vnde etiam Chalybes, fluvii hujus finitimi appellati; ferroque ceteris præstare dicuntur.

CAP. IV. Saltus verò Tartesiorum, in quibus Tiranæ bellum adversus deos gessisse proditur, incolere Curetes: quorum rex vetustissimus Gargoris, mellis colligendi usum primus invenit. Huic cum ex filiæ stupro nepos provenisset, pudore flagitii variis generibus extinguere parvulum voluit: sed per omnes casus fortuna quadam servatus, ad postremum ad regnum tot periculorum miseratione pervenit. Primum omnium cum eum exponi jussisset, & post dies ad corpus expositi requirendum mississet, inventus est vario ferarum lacte nutritus. Deinde relatum domū, tramite angusto, per quem armenta commeari consueverant, projici jubet: crudelis prorsus qui proculcari nepotē, quàm simplici morte interfici maluit. Ibi quoq; cum inviolatus

latus esset, nec alimentis egeret, canibus primo jejunis, & multorum dierum abstinentia cruciatis, mox etiam suis objecit. Itaque cum non solum non noceretur, verum etiam quarundam uberibus aleretur; ad ultimum in Oceanum abjici iussit. Tum plane manifesto quodam numine inter furentes æstus, ac reciprocantes undas, velut nave non fluctu veheretur, leni salo in littore exponitur: nec multo post cerva affuit quæ ubera parvulo offerret. Inde denique conversatione nutricis eximia puero pernitas fuit; interq; cervorum greges diu montes saltusque, haud inferior velocitate peragravit. Ad postremum laqueo captus, regi dono datus est. Tunc & lineamentorum similitudine, & notis corporis, quæ iniuste parvulo fuerant, nepos agnitus. Admiratione deinde tot casuum periculorumque, ab eodem successor regni destinatur. Nomen illi impostum Habidis: qui ut regnum accepit, tantæ magnitudinis fuit, ut non frustra deorum maiestate tot periculis ereptus videretur: quippe barbarum populum legibus junxit; & boves primus aratro domari; frumenta; sulco quærere docuit; & ex agresti cibo mitiora vesci, odio eorum quæ ipse passus fuerat, homines coëgit. Hujus casus fabulosi viderentur, nisi & Romanorum conditores lupa nutriti, & Cyrus rex Persarum cane alitus proderetur. Ab hoc & ministeria servilia populo interdicta, & plebs in septem urbes divisa. Mortuo Habide regnum per multa sæcula à successoribus ejus retentum est. In alia parte Hispaniæ, & quæ ex insulis constat, regnum penes Geryonem fuit. In hac, tanta pabuli lætitia est, ut nisi abstinentia interpellata sagina fuerit, pecora rumpantur. Inde deniq; armenta Geryonis, quæ illis temporibus solæ opes habebantur, tantæ famæ fuere, ut Herculem ex Asia prædæ magnitudine illexerint. Porro Geryonem ipsum non tri-

plicis naturæ, ut fabulis proditur, fuisse ferres fratres tantæ concordia extitisse, ut ultimo omnes regi viderentur: nec bellum sua sponte intulisse; sed cum armenta sua discent, amissa bello repetisse.

CAP. V. Post regna deinde Hispaniæ, prithaginienses imperium provinciæ occupaverunt. Nam cum Gaditani à Tyro, unde & Carthaginiensibus origo est, sacra Herculis, per quos iussi, in Hispaniam transtulissent, urbemque inchoavissent, invidentibus incrementis novæ civitatis Hispaniæ populis, ac propterea Gaditanos ab injuria vindicaverunt, & majorem provinciam imperio suo adjecerunt. quoque hortantibus primæ expeditionis auctoribus Hamilcarem imperatorem cum magna magnitudine occupandam provinciam misere: qui magnis gestis, dum fortunam inconsultius sequitur, insidias deductus, occiditur. In hujus locum ipsius Hasdrubal mittitur; qui & ipse à servili Hispani cujusdam, ulciscente domini injustarum, interfectus est. Major utroque Annibal imperator, Hamilcaris filius succedit. Siquidem utque res gestas supergressus, universam Hispaniam domuit: inde Romanis illato bello, Italianos annos sexdecim variis cladibus fatigavit: cuncta terea Romani missis in Hispaniam Scipionibus primo Pœnos provincia expulerunt: postea cunctis ipsis Hispanis gravia bella gesserunt. Nec prius perdomita provincia jugum Hispaniæ accipere poterunt, quàm Cæsar Augustus perdomito orbe, victorica ad eos arma transtulit, populumque barbarum ac ferum, legibus ad cultiorem vitæ usum tractum, in formam provinciæ redegit.

... ut fabulis proditur, fuisse heronem
... concordiae extitisse, ut uno
... regi viderentur: nec bellum Heronem
... inculisse; sed cum armenta sua rap-
... bello repetisse.

... Post regna deinde Hispaniae, primi
... imperium provinciae occupare
... Gaditani à Tyro, unde & Carthago
... origo est, sacra Herculis, per quae
... Hispaniam transtulissent, urbemque ibi con-
... invidentibus incrementis novae urbis
... Hispaniae populis, ac propterea Gaditanis
... auxiliis, auxilium consanguineis Carthagini-
... misere. Ibi felici expeditione & Ga-
... ab injuria vindicaverunt, & majorem par-
... provinciae imperio suo adjecerunt. Postea
... hortantibus primae expeditionis auspiciis,
... rem imperatorem cum magna manu ad
... provinciam misere: qui magnis rebus
... fortunam inconsultius sequitur, in
... ductus, occiditur. In hujus locum gene-
... drubal mittitur; qui & ipse à servo
... dam, ulciscente domini injustam
... factus est. Major utroque Annibal im-
... milcaris filius succedit. Siquidem utriusque
... stas supergressus, universam Hispaniam
... inde Romanis illato bello, Italiam
... xdecim variis cladibus fatigavit: cum
... mani missis in Hispaniam Scipionibus
... nos provinciam expulerunt: postea
... nis gravia bella gesserunt. Nec prius
... vincia jugum Hispaniae accipere potuit,
... Cæsar Augustus perdomito orbe,
... arma transtulit, populumque barbarum
... n, legibus ad cultiorem vitae usum tra-
... omnam provinciam redegit.

F I N I S.

PROLOGI
HISTORIARUM

Philippicarum Pompeii Trogi.

PROLOGVS LIBRI I.

Primo volumine continentur haec. Im-
perium Assyriorum à Nino rege, us-
que ad Sardanapallum. Post quem
translatum est per Arbacem ad Me-
dan, usque ad ultimum regem Astia-
gen. Is à nepote suo Cyro pulsus regno: & Persa re-
gno potiti. Ut Creso Lydia regi bellum intulit Cy-
rus; victumque cepit. Hic in excessu dicti Aolicarum
& Ionicarum urbium situs; originesque Lydo-
rum, & in Italia Tuscorum. Post Cyrum, filius
Cambyse Egyptum domuit. Repetita Egypti
origines urbium. Extincto Cambyse, Darius occisis
Magi regnum Persicum accepit; captaque Babylo-
ne, bella Scythica molitus est.

PROLOGVS LIB. II.

Secundo volumine continentur haec: Scythia &
Ponti situs; originesque Scythiae, usque ad bel-
lum quo est inde pulsus Darius: qui post hanc fu-
gam Graeciae bellum intulit, per Datin & Tisafere-
nem, quod soli Athenienses tenuere. Hic origines
Aethnarum repetita, & reges usque ad Pisistrati
tyrannidem, qua extincta ratione vicere Persas. Ut
mortuo Dario filius ejus Xerxes bellum Graeciae in-
tulit:

tulit: ac repetita origines Thessalia: expulsoque Graecia Xerxe, bellum ab Atheniensibus translatum in Asiam, usque ad Xerxis interitum.

PROLOGVS LIB. III.

Tertio volumine continentur hac. Ut mortuo Xerxe filius Artaxerxes, pulso interfectore patris Artabano, bellum cum defectore Aegypti habuit: primoque dux ejus Acchamenes victus est; iterum per Agabazum Aegypto recepta. Ut Graecis cum rege pacificatis, bella inter ipsos orta sunt. Inde repetita Peloponnesium origines: ut ab Herculis posteris Dorico populo sit occupata. Deinde bella Argolica & Messiana: coalitique Sicyonia & Corinthio tyranni. Bellum Criseum: & quod Athenienses primo cum Boeotis, dein cum Peloponnesiis gesserunt.

PROLOGVS LIB. IV.

Quarto volumine continentur res Sicula, ab ultima origine, usque ad delatam Syracusis Atheniensium classem.

PROLOGVS LIB. V.

Quinto volumine continentur hac. Bellum inter Athenienses & Lacedamonios, quod Deceleicum vocatur, usque ad captas Athenas. Ut expulsi sunt Athenis triginta tyranni. Bellum quod Lacedemonii in Asiaticam Artaxerxe gesserunt, propter Grissum initum. Hinc repetitum in excessu Cyricum fratre bellum; & Graecorum qui sub eo militaverunt.

PROLOGVS LIB. VI.

Sexto volumine continentur hac. Bellum Lacedemoniorum gestum in Asia cum Persicis praefectis,

fectis, ducibus belli Herculide & Agesilao, usque ad praelium navale factum Cnido: quo victis illis, Athenienses repetiere imperium. Dein bellum Corinthiacum, & bellum Boeotium, quo Leuctrix & Mantinea victi Spartani, amisere imperium. In Thessalia deinde Iasonis & post illum Alexandri Epirei coalitum atque extinctum imperium. Tum sociale bellum gestum adversus Athenienses Achaëis, & Rhodiis, & Byzantiis. Transitus hinc ad res Macedonicas.

PROLOGVS LIB. VII.

Septimo volumine continentur origines Macedonica, regesque à conditore gentis Carano, usque ad magnum Philippum: ipsius Philippi res gestæ usque ad captam urbem Mothonem. Additæ in excessu Illyriorum & Pænum origines.

PROLOGVS LIB. VIII.

Octavo volumine continentur res gestæ Philippi magni, post captam urbem Mothonem à principio belli Phocensis quod sacrum vocant, usque ad finem ejus: interfectumque huic bellum quod Philippus cum Calchidoniis urbibus gessit, quarum clarissimam delevit Olynthon. Vt Illyrici reges ab eo victi sunt; & Thracia atque Thessalia ab eo subactæ: & rex Epiro datus Alexander electo Aryba: & frustra Terinthus oppugnata.

PROLOGVS LIB. IX.

Nono volumine continentur hæc. Vt Philippus à Ferinthe summotus. Bizantii origines, à cujus obsidione summotus Philippus, Scythiæ bellum intulit. Repetita inde Scythica res, ab his temporibus, in quibus illa prius finierant, usque ad Philippi bellum quod cum Mathea, Scythiæ rege, gessit. Vnde

reversus, Græcia bellum intulit: victusque Cheronea, cum bella Persica moliretur, præmissa classe cum ducibus, à Pausania occupatus angustius, nuptiarum filia occisus est, priusquam bella Persica inchoaret. Repetita res inde Persica à Dario notho, cui successit filius Artaxerxes cognomine Mnemon: qui post fratrem Cyrum victum, pulsaque Gnido per Conona classe Lacedæmoniorum, bellum cum Euagora rege Cyprio gessit: originesque Cypri repetita.

PROLOGVS LIB. X.

DEcimo volumine continentur Persica res, ubi Artaxerxes Annemon pacificatas cum Euagora rege Cyprio, bellum Ægyptium in urbe Ace compararit: ipse in Cadusiis victor: defectores in Asia purpuratos suos persequutus, primum Dopanem præfectum Paphlagonaon origo repetita: Dein præfectum Hellesponti Ariobarzanen: deinde in Syria præfectum Armenia Orontem, in omnibusque victis decesserit, filio successore Ocho. Is deinde occisis optimatibus Sidon accepit: Ægypto bellum ter intulit. Ut post mortem Ochi regnarit Arsen. Deinde reus, qui cum Alexandro Macedonum rege bello conflixit.

PROLOGVS LIB. X'.

VNdecimo volumine continentur res gesta Alexandri Magni, usque ad interitum regis Persarum Darii. Dictaque in excessu origines & reges Caria.

PROLOGVS LIB. XII.

DVodecimo volumine continentur Alexandri Magni bella Bactriana & Indica, usque ad interitum ejus. Dictaque in excessu res à præfecto ejus
Anti-

*Antipatro in Gracia gesta, & ab Archidamo rege
Lacedamoniorum, Molossaque Alexandro in Italia,
quorum ibi est uterque cum exercitu deletus. Additæ
his origines Italica Apulorum, Samnitum, Sabino-
rum; & ut Zopyrion in Ponto cum exercitu periit.*

P R O L O G V S L I B. X I I I.

Tertiodécimo volumine continentur hæc. Vt mor-
tuo Alexandro, optimates castrorum ejus, pro-
vinciarum imperia sint partiti: ut veterani qui ab
eodem lecti erant in colonias, moliti, relictis illis, in
Graciam redire, à Phithone sint deleti. Bellum
Lamsacum, quod Antipater in Gracia gessit. Bellum
quo Perdiccas regem Ariaratem occidit, & occisus
est. Bellum quo Eumenes Neoptolemum & Craterum
occidit. Additæ in excessu origines regesq; Cyrenarum.

P R O L O G V S L I B. X I V.

Quartodécimo volumine continentur hæc: Bellum
inter Antigonum & Eumenem gestum: Quem
ut Cappadocia expulit Antigonus, sic Phrygia ma-
jore Aridaum & Cliton: victus in Hellesponto navali
bello. Repetitum rursus bellum ab Eumene per Ar-
gyraspidas, quo victus ab Antigono, interiit. Vt in
Macedonia Cassander victo Polyperchonte, recepta-
que à defectore Munychia matrem Alexandri Olym-
piada Pydna obsessam interfecit.

P R O L O G V S L I B. X V.

Quindecimo volumine continentur hæc: Vt De-
metrius Antiochi filius Gaza victus est ab Pro-
lemæo. Vt Cassander in Macedonia filium Alexan-
dri regis interfecit: ac alterum Polyperchontes. Vt
Ptolemæum vicit classe Demetrius: idemque ab obsi-
dione

dione Rhodi summotus est. Repetita in excessu origo Rhodiorum: unde digressus Demetrius liberavit à Cassandro Graciam. Dein pater ejus Antigonus bellum cum Lysimacho & Seleuco habuit. Repetita Seleuci res, & regis Indiae Sandrogetti. Ut victus bello Antigonus interiit; reliquiaeque imperii sunt à filio collectae: & Leonimidia inde Spartani res gesta Corcyra & Illyrico, & in Italia, qui ablata Corcyra, rex Cassander interiit.

PROLOGVS LIB. XVI.

Sextodecimo volumine continentur haec. Ut mortuo Cassandro, ortisque inter filios ejus certaminibus, Demetrius adiutor alteri adhibitus, occiso eo, Macedonia regnum tenuit. quo mox evictus à Pyrrho Epiri rege, translatis in Asiam bellis, captus à Seleuco decessit. Ptolemaeus nuncupato successore filio Filadelpho decessit. Ut Lysimachus in Ponto captus ac missus Andromache, rursus in Asiaticas civitates quae sub Demetrio fuerant, & in Ponto Heracleam occupavit. Repetita inde Bithynia & Heracleotica origines; tyrannique Heracleae Clearchus & Satyrus & Dionysius, quorum filius interfectus Lysimachus occupavit urbem.

PROLOGVS LIB. XVII.

Septimodecimo volumine continentur haec. Ut Lysimachus occiso filio Agathocle, per novercam Arsinoen bellum cum rege Seleuco habuit, quo victus interiit: ultimumque certamen commilitonum Alexandri fuit. Ut Seleucus amissis in Cappadocia cum Diodoro copiis, interfectus est ab Ptolemaeo fratre Arsinoes uxoris Lysimachi, in cujus vicem Ptolemaeus cognomine Ceraunus, creatus ab exercitu rex, Macedoniam occupavit: bella cum Antiocho & Pyrrho
com-

composuit, datus Pyrrho auxiliis, quibus iret contra Romanos, defensum Tarentum. Inde repetita origines regum Epiroticorum, usque ad Pyrrhum: ipsiusque Pyrrhi res gesta, priusquam in Italiam trajecit.

PROLOGVS LIB. XVIII.

Octauodecimo volumine continentur res à Pyrrho Epirota in Italia gestæ contra Romanos: Postque id bellum, transitus ejus in Siciliam adversus Carthaginieusæ. Inde origines Phœnicum, & Sidonis, & Velia Carthaginiæque res gestæ in excessu dictæ.

PROLOGVS LIB. XIX.

Vndevicesimo volumine continentur res Carthaginienſium in Africam per rubellum annorum gestæ: & in Siciliam, cum Selinum Temetegantum & Garnetinam & Gelam ceperunt: quo bello Dionysius Syracusanus, Sicilia regnum occupavit. Bellum quod cum eo Phœni per Homilconem gesserunt, quod obsidione Syracusarum exercitum & classem amisit.

PROLOGVS LIB. XX.

Vicesimo volumine continentur res gestæ Dionysii Siculi patris. Ut pulsus Pœnis Italica bella sit molitus. Inde repetita origines Venetorum, & Græcorum & Gallorum qui Italiam incolunt. Deductisque Dionysii rebus ad interitum ejus, dictæ quas Anno magnus in Africa gessit.

PROLOGVS LIB. XXI.

VNo & vicesimo volumine continentur hæc. Ut in Sicilia Dionysius filius à patre amisso tractarit impe-

902
*imperium. Per Dionysius jectus bellum cum Sicilia
 gessit: donec amissis liberis & fratribus Corinthum
 statim oleonthe Carthaginensium bello sit liberata
 Sicilia: mortuoque Pisistrato iterum facta seditione
 arcessiti quam ad bello Carthaginenses obsederunt
 Syracusas: quo bello Agathocles nactus imperium est.*

PROLOGVS LIB. XXII.

Secundo & vicesimo volumine continentur hæc.
*Res gesta Agathoclis: ut à Pœnis nactus imperium,
 bellum cum ipsis gessit, primum in Sicilia, dehinc
 victus, trajecit in Africam, ubi possessa provincia
 Ophellam regem Cyrenarum interfecit. Ut rursus in
 Siciliam reversus, occupata totius insula dominatio-
 ne, cum revertisset in Africam, amissis copiis, solus
 inde profugit in Siciliam: belloque ibi repetitus, &
 cum Tœnis pacem composuit, & dissidentes à se Si-
 culos subjecit.*

PROLOGVS LIB. XXIII.

Tertio & vicesimo volumine continentur hæc. Ut
*Agathocles domita Sicilia, bellum in Italia
 Bruttis intulerit. Repetita inde Bruttiorum origi-
 nes: omnibus subactis, rex, seditione filii exheredati
 ac nepotis oppressus, interiit. Inter peregrinos deinde
 milites ejus & Siculos bellum motum: quæ causa
 Tyrrhum regem Epiri in Siciliam adduxit: bella-
 que Tyrrhus cum Pœnis & Mamertinis ibi gessit:
 & à Sicilia reversus in Italiam, victus prælio à
 Romanis revertit in Epirum.*

PROLOGVS LIB. XXIV.

Quarto & vicesimo volumine continentur, Bel-
*lum quod inter Antigonum Gonatam, & An-
 tiochum Seleuci filium in Asia gestum est. Bellum
 quod Ptolemaus Ceraunus in Macedonia cum Monio
 Illyrio*

Illyrio & Ptolemaeo Lysimachi filio habuit: atque Arfinoen sororem suam imperio Macedonicarum urbium exiit. Ipse, cum Belgio Gallorum duce congressus, interiit. Repetita inde Gallorum origines, qui Illyricum occuparant; atque ut ingressi Graciam, Brenno duce, Delphis victi deletique sunt.

PROLOGVS LIB. XXV.

QVinto & vicesimo volumine continentur hac. Vt Antigonus Gallos delevit: deinde cum Apollodoro Cassandrea tyranno bellum habuit. Vt Galli transierint in Asiam, bellumque cum rege Antigono & Bithynio gesserunt: quas regiones Felini occuparunt. Vt Pyrrhus ex Italia reversus, regno Macedoniae Antigonom exuerit; Lacedamoniam obsederit; Argu interierit: filiusque ejus Alexander Illyricum cum Mytilo bellum habuerit.

PROLOGVS LIB. XXVI.

Sexto & vicesimo volumine continentur hac. Quibus in urbibus Gracia dominationem Antigonus Gonatas constituerit; Vt defectores Gallos Megaris delevit: regemque Lacedamoniorum Area Corinthi interfecit. Dehinc cum fratris sui Crateri filio Alexandro, bellum habuerit. Vt princeps Achaiae Aratus Sicyonem & Corinthum & Megara occupavit. Vt in Syria rex Antiochus, cognomine Soter, altero filio occiso, altero rege nuncupato Antiocho, decesserit. Vt in Asia filius Ptolemai regis socio Timarcho desciverit a patre. Vt frater Antigoni Demetrius, occupato Cyrenis regno, interiit. Vt mortuo rege Antigono, filius ejus Seleucus Gallinicus regnum acceperit.

PROLOGVS LIB. XXVII.

Septimo & vicesimo volumine continentur hæc.
 Seleuci bellum in Syria adversus Ptolemaum,
 Item in Asia adversus fratrem suum Hieracem : quo
 bello Angura victus est à Gallis. Utque Galli Per-
 gamo victi ab Attalo Lambitunum occiderint. Vt
 Ptolemaus eum denuo captum interfecerit: & Anti-
 gonum andro prælio navali prona vicerit: & à Gal-
 linico fusus, in Mesopotamia Antiochus insidiantem
 sibi effugit Artamenem. Dein postea custode Strypo-
 nio, quo à Gallis occiso Seleucus quoque frater ejus
 decesserit, majoremque filiorum ejus Epacorios occi-
 derit.

PROLOGVS LIB. XXVIII.

Octavo & vicesimo volumine continentur hæc.
 Vt mortuo rege Epiri Alexandro, Laudamiam
 Epirotæ occiderint. Dictique in excessu Bastarnici
 motus. Vt ex Macedonia Demetrius sit à Dardanis
 fusus quo mortuite $\overline{\text{RC}}$. filii ejus Philippi suscepit
 Antigonusque Thessalia in Asiam Cariam subjecit:
 & adjutis Achæis contra regem Spartanum Cleome-
 nem, cæpit Lacedæmona: amissoque regno Cleome-
 nes Spartanos consufugit Alexandriam, atque ibi
 interiit. Dictum in excessu bellum Illyricum, quod
 Romani gessere cum Tenta.

PROLOGVS LIB. XXIX.

Vndetricesimo volumine continentur hæc: res ge-
 stæ Philippi regis adversus Dardanos, & A-
 tulos. Repetitaque inde Cretica origines: Post cujus
 insula societatem, Philippus cum Illyriis, & Dar-
 danis, & rursus Aetolis bello congressus est: adju-
 vantibus Aetolos Romanis: Quo finito intulit A-
 etolis bellum.

PRO-

PROLOGVS LIB. XXX.

T Ricefimo volumine continentur hac. Vt mortuo Tolemao Virufphona, filius ejus Philopator Antiochum regem vicit. rapi ei pœamare gathoclea corruptus decessit, relicto filio pupillo: in quem cum Philippo rege Macedonum consensit Antiochus. Philippi deinde gesta in Asia, cum movisset Etola bella. A quibus reversus bellum habuit cum ducibus Romanis Sulpicio & Flaminio, quibus victus, pax. Transiit deinde ad res Antiochi, qui post regnum acceptum persequutus defectores in Media Molonem, in Asia Maccheum, quem obsedit Sardibus; pacata superiore Asia Baëtris tenus, in Romana bella descendit.

PROLOGVS LIB. XXXI.

V No & tricesimo volumine continetur bellum, quod cum Lacedæmonio Navide Titus Flaminus & Philopœmen dux Achaichorum gessit. Item bellum quod cum Antiocho in Achaia per Achilium consulem, & in Asia per Scipionem gestum est. Denique Annibalis ad regem ab Carthagine fuga. Bellum cum Acholi gestum per eundem Achilium, qui Antiochum Gracia expulerat.

PROLOGVS LIB. XXXII.

S Ecundo & tricesimo volumine continentur hac. Defectio ab Achaia Lacedæmoniorum & Messeniorum, qua Philopœmen interiit. Romanorum in Asia ducem ambo, adversum Gallos bellum. Regis Philippi propter ablatas sibi civitates, alienatus in Romanos animus; & ob hoc alter filiorum Deme- trius occisus: Concitatique ab eo Basterna, transire conati in Italiam. Inde in excessu dicta res Illyrica: ut Galli qui occuparant Illyricum rursus redierunt in

in Galliam, originesq; Pannoniorum, & incrementa Daciorum, per Rubobosten regem. In Asia bellum à rege Eumene gestum adversus Gallium Ortiagonem, Parnece Ponticum, & Prusiana adjuvante Prusiam Annibale Pæno. Res gestæ Annibalis post victum Antiochum. Et mox mortuo Seleuco filio magni Antiochi successit regno frater Antiochus.

PROLOGVS LIB. XXXIII.

Tertio & tricesimo volumine continentur hæc. Vt cum Perse Philippi filio, rege Macedonum, Romani bellum gesserint: quo capto deleta est Epiros: Ætolica civitates ab unitate corporis deductæ, inter Achæos & Lacedæmonios certamine orto: Bellum rursus in Macedonia gestum à Romanis cum seu Philippo.

PROLOGVS LIB. XXXIV.

Quarto & tricesimo volumine continentur hæc. Bellum Achæicum quod Romani per Macellum & Mummius gessere: quo diruta est Corinthus, Bellum regis Eumenis cum Gallogracis, & in Pisidiis cum Selegensibus. Res quas gessit Syriæ rex Antiochus, & rex Egypti Ptolemæus. Repetita inde origines regum Cappadocum. Epiphanes ut mortuo Ptolemæo, relictæ ab eo filii duo Filometor & Evergetes, primum cum Antiocho habuere bellum, quod per Romanos finitum est; deinde inter se, quo major est expulsus: restitutoque, Romani inter fratres regna diviserunt. Vt mortuo rege Syriæ Antiocho, Demetrius cognomine Soter, qui Romæ fuerat obses, clam fugit; occupataque Syriæ bellum cum Timarcho Medorum rege habuit, Ariarathe rege Cappadocum. Vt habita inter Ariaten & Orphernem regni certamina. Vt mortuo rege Asiæ Eumene, successus Attalus bellum cum Selegensibus habuit, & cum rege Prusia.

PROLOGVS LIB. XXXV.

QVinto & tricesimo volumine continentur hæc. Bellum Ripaticum inter Cretas & Rhodios: seditio Chidiorum adversum Cerinenses. Et adversus Demetrium Sotera subornatus est Alexander, tanquam genitus Epiphane Antiocho: quo bello victus Demetrius, invisum stultitia Alexandrum bello vicit, adjuvante Ptolemao Filometore, qui eo bello interiiit. Vt deinde orta Demetrio bella sint cum Diotro Tryphone: expulsusque à Tryphone regno Syria Demetrius. Repetit inde superioris Asia motus, factos per Aretheum & Asacen Fartum.

PROLOGVS LIB. XXXVI.

Sexto & tricesimo volumine continentur hæc. Vt Cypro pulsus Syria Demetrio; captaque à Parthis, bellum gessit cum fratre ejus Antiocho cognomine, sed ut Antiochus interfecto Hyrcano, Iudæos subegit. Repetita inde in excessu origo Iudæorum. Vt rex Asia Attalus Cenostracas subegit: successoremque imperii Attalum Philometora reliquit. Mortuo denique Philometore regno Asia occupato, bellum cum Romanis gessit, qua pactus est.

PROLOGVS LIB. XXXVII.

Septimo & tricesimo volumine continentur hæc. Repetita regum Ponticorum originibus, ut ultimum Mithridatem neupatora series imperii deducita sit: Atque ut ingressus ille regnum, subegit Pontum & Paphlagoniam, priusquam in bella Romana descendit. Dictæque in excessu regum Bosphoranicæ & Colchorum origines, & res gesta.

PROLOGVS LIB. XXXVIII.

Octavo & tricesimo volumine continentur hæc. Vt Mithridates eupatore occiso Arashe Cappadociam occupauit; victoque Nicomede & Malibim Bithyniam. Vt mortuo Ptolemao Philometore, & frater ejus Ascon accepto regno Egypti seditione populi: deinde bellum cum uxore sua Cleopatra & cum rege Syria Demetrio habuit. Inde repetitum ut Demetrius captus sit à Parthis, (bellumque) intulerit, qui cum exercitu suo deletus est.

PROLOGVS LIB. XXXIX.

Nono & tricesimo volumine continentur hæc. Vt extincto à Parthis Antiocho Sedete, frater ejus Demetrius dimissus regnum Syria recepit: subornatoque in bellum aduersus eum Alexandro Zabbineo interiit: filiusque Antiochus Gryppos, victo Zabbineo regnum occupauit. Dehinc cum fratre suo Antiocho Trigeno bellum in Syria Ciliciaque gessit. Vt Alexandria, mortuo rege Ptolemao Physcone, filius ejus Ptolemaus Latyros, accepto regno expulsus est à matre Cyprum; & in Syria bello petitus ab eadem, suffecto in locum ejus Alexandrone, occisa per Alexandrum matre recepit Egypti regnum. Vt post Laphyrum filius Alexandri regnarit, expulsoque eo suffectus sit Ptolemaus Nothus. Vt Syriam Iulæi & Arabes terrestribus latrocinii infestarent. Mari Cilices piraticum bellum mouerunt, quod in Cilicia Romani per Antonium gesserunt. Vt in Syria eracles post mortem regis occuparint imperium.

PROLOGVS LIB. XL.

Quadragesimo volumine continentur hæc. Vt mortuo Cypro rege, Cizycenus cum filiis ejus bello

bello congressus, interiit. Hii deinde à filio Cizyceni
 esebe extinctaque regubi Antiochorum domo, Tigra-
 nes Armenius Syriam occupavit. Quo mox victo,
 Romani abstulere eam. Ut Alexandriam post inte-
 ritum Ptolemai Latirii substituti sint: ejus filia al-
 teri data Cypros, cui post Claudii rogationem Roma-
 ni abstulerunt eam, alter, seditione flagitatus Ale-
 xandrea Roma profugit: belloque per Gabinium ge-
 sto recepit imperium: quo mortuo successit filius, qui
 cum sorore Cleopatra certamine insumpto & Pom-
 peium Magnum interfecit, & bellum cum Casare
 Alexandria gessit. Ut successit ejus soror regno Cleo-
 patra, quæ inligato in amorem suum M. Antonio,
 belli Actiaci sine extinxit regem Ptolemeicorum.

PROLOGVS LIB. XLII.

VNde & quadragesimo volumine continentur res
 Parthica & Bactriana. In Partilu, ut est con-
 stitutum imperium, per Assacem regem. Successores
 deinde ejus Artabanus, & Tigranes cognomine
 Deus: à quo subacta est Media & Mesopotamia. Di-
 ctusque in excessu Arabia situs. In Bactrianis autem
 rebus, ut à Diudoro rege constitutum est: deinde quo
 repugnante Scythica gentes Saranca & Asiani Ba-
 ctra occupavere Scedianos. Indica quoque res addi-
 ta, gesta per Apolledorum & Menandrum reges eo-
 rum.

PROLOGVS LIB. XLIII.

Secundo & quadragesimo volumine continentur
 Parthica res. Ut praefectus Parthis Apratens
 Messenis bellum intulit in Babylonios & Seleuci-
 misse victusque Phyratis successit rex Mithridates
 cognomine Magnus, qui Armeniis bellum intulit.
 Inde repetita origines Armeniorum, & situs. Ut va-
 ria

310 IN TROC. HIST. PROLOG.
ria complurium regum in Parthis successione, im-
rium accepit Orodes, qui Grassum delevit; &
riam per filium Pacorum occupavit. Illi succe-
Phrahates, qui & cum Antonio bellum habuit,
cum Tiridate. Additæ res Scythica. Reges Tho-
rorum Asiani, interitusque Sarducarum.

PROLOGVS LIB. XLIII.

Tertio & quadragesimo volumine continen-
origenes (Priscorum) Latinorum, situs &
Romæ: & res usque ad Priscum Tarquinium.
gines (deinde) Liguria, & Massiliensium res ge-

PROLOGVS LIB. XLIV.

Quarto & quadragesimo volumine continen-
res Hispania & Punica.

F I N I S.

ISAACI

ISAACI VOSSII

BREVES

AD

JUSTINUM
NOTÆ.

AD LIB. I.

CAP. I. *Vexores*] In M S. quibusdam legitur, *Suexosis*: pro quo alii, *Sesosis*. Malim scribere, *Sesoosis*, vel *Sesosis*, quod propius accedit. *Σεσώσις* sane à Diodoro passim appellatur *Sesostris*. Sed & aliis quibusdam sic dicitur. Nonnullis & *Sesonchis*, vel *Sesonchos*. Vide Scholia ad librum iv. Apollonii Rhodii. Quisnam vero sit, quem hic Iustinus *Tanaum* vocat, affirmare non possum. Herodotus Melpomene primum Scytharum regem facit Targitaum. Qui forte idem est. Et uxore *Semiramide*.] Conon apud Photium narratione ix, tradit, *Semiramin*, non uxorem Nini, sed filiam fuisse. Ait præterea Iustinus, illam concubitu cum à filio petiisset, ab eodem interfectam. Conon vero longe aliter. Scribit enim, cum imprudens & ignara cum filio coisset, re cognita, eidem nupsisse, & ex eo tempore licitum semper fuisse Persis commisceri matribus. CAP. V. *Epulandumque patri tradidit.*] Theophilus

philus ad Autolycum lib. i i i. non hoc Astyas
sed Cambyſi tribuit. Perperam.

C A P. VI. *Nomine Sybarem.*] MS. habet *Sæbarem*. Legendum *Sæbarem*. Et ſic quoque in
Sæbares iſt eſt *Oebares*, *Οἰβάρης*. Vtrumq; ei
dicitur. Sic *Androcottus* *Sandrocottus*, In
Sindica, *Merdis Smerdis*, *Oſthanes* *Æſchylus*
Σωδάνης. Alibi plura.

C A P. VII. *Rex Lydorum Cræſus.*] Omnes
dunt, jam tum temporis *Cræſum* à *Cyro* viſi
captumque fuiſſe, cum *Babyloniis* bellum infer
Quomodo ergo iis opem tulerit, non video.
videtur *Trogus*, ut ſæpe, alios ſecutus fuiſſe
ctores.

C A P. VIII. *Cum prohibere eos tranſitu A
xis fluminis poſſet.*] Nefcio, quid *Ammiano M
cellino* lib. xxi i i. in mentem venerit, quod ſ
bat, *Cyrum Boſpori fretum cum multitudine fa
loſa tranſgreſſum*, ad internecionem delevit *Tan
ris regina Scytharum*, *ultrix acerrima filioru
Araxem tranſgreſſum fuiſſe Cyrum*, cum *Tan
ridi & Maſſagetis* bellum inferret, ex omnib
conſtat. *Boſporum* vero trajeciſſe nemo dixit. N
ror quoque, virum doctiſſimum hoc loco repor
re *Tomiris*, pro *Tamiris*. Nam dicitur, *Τάμιρις*
Τάμιρις, & *Θάμιρις*. Quamvis poſtremu
hoc nomen viris attribuatur, non ſceminis. I
Polyænus *Sacaram* regem vocat. Apud *Æſchylu
quoque in Perſis aliquoties* *Θάμιρις*, pro *Θά
γυβις* legendum eſſe, patet ex Scholiaſte. Et ſan
videtur eſſe commentum Græcorum, quod de
hac, tanquam muliere, produnt. *Teimur* namque
maſculum nomen apud *Scythas* ſemper fuit.
Quinetiam multum ab eo abit, quod refert *Lu
cianus* in *Macrobiis*, auctoritate *Cipporum Per
ſicorum*, & *Oneſicriti*. Ait enim: *Κύε* & *Πεγ*
ων

σῶν βασιλέων ὁ παλαιός, ὡς δηλῶσιν οἱ Περσῶν
 ἔκ Α' αὐτοῦ ὅροι, οἷς ἔοιη σέκελ, ὁ πᾶς
 ἐπὶ Α' λέξαντες συγγραψας, συμφωνεῖν δοκεῖ.
 ἔκαστος τῆς ἡμέρας, ἐξήτη μὲν ἕνα ἑκάστην
 Φίλων. Μαθὼν δὲ τὰς πλείους διεφθαρμένους
 ὑπὸ Καμβύση ὁ υἱός, ἔφασκοντες Καμβύ-
 σης ἔχ' ὡς ταῦτα τὸ ἐκείνου ταῦτα πεποιηκέ-
 ναι, τὸ μὲν π, ὡς τὸν ὠμότητα, ὁ υἱὸς Δα-
 βληθεῖς, τὸ δὲ π, ὡς παρανομεῖντα αὐτὸν αἰ-
 πασιμίας, ἀθυμίας, ἐτελεύτα τὸν βίον.
 Quamquam absurdissimum hoc multis videbitur.
 Vt pote cum Cyrus, quadraginta annos natus, re-
 gnare cœperit; imperarit annos xxx: Cambyse
 vero annos vii $\frac{v}{xii}$. Fieri itaque non potuerit
 Cytum centesimum annum ætatis implese, re-
 gnante Cambyse.

CAP. IX. Fratrem suum Mergin regnatu-
 rum.] Non sine injuria posset aliquis suspicari,
 scribendum esse, Merdim, & paulo post Merdi,
 pro Mergide. Merdim enim, & Merdiam appel-
 lant nonnulli Cyri filium, ut testantur Scholia ad
 Persas Æschyli. Apud Æschylum ipsum male legi-
 tur Μέρδης, ut jam vidit Scholiastes. Herodoto,
 & Aristoteli est Σμέρδης. Nam sæpe τὸ σ nomi-
 nibus propriis in principio affigitur. Ctesia est
 Ταυνοζάρκης. Ait enim, Κύρῳ δὲ μέλλων
 τελευτᾷ Ταυνοζάρκῳ τὸ νεώτερον υἱὸν ἐπέση-
 σε διαπύτῳ Βακτρίων, καὶ τὴν χώρας, ἔκ Χω-
 ραμνίων, ἔκ Παρθίων, ἔκ Καρυμνίων, &c.
 Sic legendum. Orontastes ipse est Σφενδαδάτης.

C A P. I I. Pellibus tamen ferinis, aut murinis. In quibusdam codicibus legitur, *felinis*, *ferinis*. Totum autem hunc locum sic emendat Cl. Salmasius: *Lanae ius usus, ac vestium ignotum ferinis, aut murinis utuntur*. Pellibus siue Parthos, murinis pellibus, conficiendis tunicis usos fuisse, testatur Hesychius: *Σίμωνος πατρίδος ἡγεῖται πινυὸς ἀγρίου εἶδος ταῖς δοξαῖς χιτῶνας*. Hujuscem tunicas *μυῶν* appellabant. Sed non possum præterire, quæ de hoc animali ad me perscripserit vir divinus, Cl. Salmasius: De Simore, inquit, nomen est, quod tibi in familiari sermone dixi, hodieque à Persis hoc nomen dari animalculo cui-

dam parvo feli non dissimili. Arabes *Simmor*, cujus pellem calidiorem esse corpori humano, quam cujuslibet alterius animalis, scribunt sed nec eodem modo præparari. Puto esse, ut illud animal describunt, quam Martem Zibellina vulgo appellamus, Hungari & Poloni, Germanique, *Sobel*, vel *Zobel*. Sed ut feli similis sit hæc bestia, non ideo tamen admiserim scripturam quam in quibusdam scriptis Iustini exemplaribus reperiri ais, *felinis, aut murinis*. Quis enim non videt, ab imperito aliquo esse excogitatam, qui cum videret, murinas ibi pelles nominari, statim putavit felinas pro ferinis dicendas, quas auctor una commemoraret. Atqui certum est, veteres Latinos murium nomine, cum murinas pelles dixerent, & feles ipsos, omne genus domesticos, ferrosque, comprehendisse, & majora etiam animalia, quorum pelles ad vestitum usurparentur.

Cum

Cum Pantheras Romani mures Africanos vocarunt, nonne earum pelles murinas posse vocari verisimile est? Puto tamen, Iustinum, per murinas pelles intellexisse minorum omnium animalium, ut sunt martures, maes, feles feri, vulpes, simores Parthici, & alia. Per ferinas vero, grandiorum ferarum; ut sunt lupi, leones, leopardi, & similia. Ammianus Marcellinus lib. xxxi. notat, Hunnos indumentis operiri linteis, vel ex pellibus sylvestrium murium consarcinatis. Ad quem locum Fr. Valensius scribit, has pelliculas odoratas fuisse, & citat Hieronymi verba, quæ de alio plane mure intelligenda. Nam animal Moschi etiam mus est, & Zibethum quoque murem appellarunt, sed eorum pellibus ad vestitum non sunt usi, & sylvestres illi mures, ex quorum pellibus sibi vestes Hunnos consarcinasse tradit Marcellinus, de martis vel marturibus accipiendi, & vulpeculis, quarum hodieque in illis pelles ad amictum expetuntur, & in alium orbem, nostrumque, inde importantur. Haftenus Salmasius.

CAP. III. Vexores rex *Aegyptius*. Lege quoque hic, ut supra, *Sesosis*. Sed miror equidem, quod Iustinus hic dicat, Scythas vicisse Sesosin, sive Sesostrem, & in regnum repulisse, cum Herodotus, Dicaarchus, Diodorus Siculus, & alii, prodiderint, hunc Scythas subegisse, omniumque quas adierit gentium fuisse victorem. Trogum tamen secutus est Valerius Flaccus lib. v:

— ut prima Sesostris
Intulerit rex bella Getis, ut clade suorum
Territus, hos Thebas, patriumque reducat ad
amnem;
Phasidos hos imponat agris, Colchosque vocari
Imperet.
Nec passuras, ut in posteritatem.] Io. Peyraredus,
nobilis

N O T Æ

6
nobilis Aquitanus, legit, nec passuras, ut sine post-
tate, &c.

C A P. IV. *Marthesia, & Lampeto.*] Scrib
Marpesia, & Lampedo. Græcis *Μαρπησσία,*
Λαμπεδών. Hæc Lampedò inter Pleiadas ol-
relata est: sed postea alia in ejus locum substitui-
est. Verum hæc nos alias.

Filia ejus Otrere regno succedit.] In MS. sup-
scriptum erat, legendum esse, *Sinope.* Et sic qui
que legerunt sequioris ævi scriptores, hujus co-
pilatores. Sinopen Amazonum unam fuisse, &
ea urbem dictam, testatur Andron apud Etym-
logici magni auctorem, in voce *Σινώπη.* O
ἄνδρων φησὶν, μίαν τὴν Ἀμαζόνων φύσσει
εἰς Πόντον παρὰ τὴν βασιλέα τὸ πρὸς πίνυ
τε πλεῖστον οἶνον πρὸς αὐτὴν Σινώπην
Μεταφράσει δὲ τὸ σημεῖον τὴν πολλὰ πίνυ
σιν. Atqui non *Σινώπη* significat *τὴν πολλὰ π*
νυσιν, sed *σινάπη*, quomodo ei scribendum fui-
rat. Auctor Scholiorum ad 11 Apollonii Rhod-
librum. *Επεὶ δὲ οἱ μέθυσοι σινάποι λέγονται*
παρὰ Θραξίν, ἢ Ἀγιάκῳ χθώνται καὶ Ἀμα-
ζόνες, κληθῆναι τὴν πόλιν Σανάπην. Ἐπεὶ
καὶ φησὶν Σινώπη. Sic scribendum. Hesychius
Σανάπην, τὴν οἰνώδη Σκύθα. Sic lege. Vulgus
enim conspurcatissimus locus iste Hesychii.

C A P. V. *Vsq̃ue ad tempora Iancyri regis.*
Omnino scribendum, *Idantyrī.* Herodoto est *Ἰν-*
δαίθυρος, ut & Arriano lib. vii. Straboni *Ἰνδαί-*
θυρος. Plutarcho in *Apophthegmatibus*, *Ἰνδαί-*
θυρος. Multis enim vocabulis inseritur *εὐφω-*
νίας ergo, & plenioris toni, *τὸν.* ut *Ἀντέας*
Ἀντέας, Ἀμεισ *Ἀμεινσ*, *Thymodas Thy-*
mondas, Indigetes Indigentes, Carpetani Carpen-
tani, Callatia Callantia, & sexcenta ejus generis.
C A P. VI. *Litteræ certe, ac facundia.*] Mi-
rum,

rum, quam hic variant M S. omnes. In plurimis
codicibus legebatur *Ceria*. Noli dubitare quin ve-
rissima sit lectio, *Litera*, *ceremonia*, ac *facundia*,
&c. Hanc lectionem praefert etiam codex Thua-
naeus.

Cranaus, *cujus filia Athia*.] Scribe, *Athia*.
Nam Ατθία vocant Graeci. De hac vide Apol-
lodorum lib. iii. & alios.

Satio apud Eleusin à Triptolemo reperta est.]
Hoc Buzygi heroi Attico tribuunt alii. Vide Pli-
nium lib. vii. cap. lvi. Et Hesychium in voce Βυ-
ζύγης. Epimenidi quoque adscribit hoc Auso-
nius in Epistolis:

Hoc si impetratum munus abs te accepero,
Prior colere quam Ceres.

Triptolemon olim, sive Epimenidem vocant,
Aut Bulianum Buzygem.

Ita legendi hi versus. Quis enim sit Medes, nemi-
nem scire puto: neque etiam quare Buzyges Tul-
lianus dicatur. Omnino itaque scribendum Bul-
lianus, sive Bulianus, à Bulia civitate Attica. Re-
cte autem hic Iustinus frumenti sationem reper-
tam esse ait sub Erechtheo, non sub Erichthonio,
ut alii ferme omnes, Erechtheum cum Erichtho-
nio eundem facientes, cum hic quartus, alter ve-
ro septimus Atheniensium rex fuerint. Marmor
Arundellianum: ΑΦ ΟΥ ΔΗΜΗΤΗΡ
ΑΦΙΚΟΜΕΝΗ ΕΙΣ ΑΘΗΝΑΣ
ΚΑΡΠΟΝ ΕΦΥΤΕΥΕΝ ΚΑΙ ΠΡ.....
ΠΡΑ.....ΩΤΗΔ.....ΤΡΙΠΤΟΛΕ-
ΜΟΥ ΤΟΥ ΚΕΛΕΟΥ ΚΑΙ ΝΕΑΙΡΑΣ
ΕΤΗ ΧΗΔΔΔΠ ΒΑΣΙΛΕΥΟΝΤΟΣ
ΑΘΗΝΗΣΙΝ ΕΡΙΧΘΕΩΣ ΑΦ ΟΥ
ΤΡΙΠΤΟΛΕΜΟΣ ΕΣΠΕΙΡΕΝ
Ο 3 ΕΝ

8
ΕΝ ΤΗ ΡΑΡΙΑ ΚΑΛΟΥΜΕΝΗ
ΕΛΕΥΣΙΝΙ ΕΤΗ ΧΗΔΔΔΙ

Raria, in qua primum Triptolemus feminasse
dicitur, est campus in Eleusine. Stephanus: Ρ'
ειον πεδῖον ἐν Ε'λευσίνι, ἢ Ρ'αεία γῆ,
Ρ'αείας, ἢ Δημήτης. Male apud Hesychium
Ρ'αείον, πεδῖον, pro πεδῖον. Nomen hoc in-
tum erat illi campo à patre Rharo. Hesych. Ρ'
εῖον, ἰσχυρὸς, ἢ ὄνομα τῷ Τριπολέμῳ πα-
τρός. Filius hic erat Cranai, ut idem alibi; Κραν-
ός Ρ'αείον. In hac tamen inscriptione Triptol-
mus, non Rhari, sed Celei filius fuisse dicitur.
sic quoque Pausanias. Alii autem Celeum regem
Eleusinis faciunt, Triptolemo coævum, alii pa-
perem hominem. Similis quoque variatio in no-
mine matris, quæ hic Neæra dicitur, cum alii
quoque Metanira, Polymnia, & Dejope vocetur.

CAP. VII. *In solitis sibi versibus suadere popu-
læ.*] Salamis inscribebatur poëma illud Solo-
nis, & constabat centum versibus: quorum prin-
cipium habes apud Plutarchum in Solone, & Dio-
genem Laërtium, quamvis aliter: sed minus recte.
Versus, quibus maxime persuasit populo, apud
Diogenem exstant. Sic vero sunt legendi:

Εἰλω δὴ τὸν ἐγὼ Φολεγάνδρῳ, ἢ Σικινίτῃ,
Ἀντί γ' Ἀθλῶαίῃ, πατρὶδ' ἀμφΨάμῳ.
Αἰψὰ γ' ἂν Φάπῃς ἥδε μετ' ἀνθρώποισι γῆνοίῃ.
Ἀΐκῳ ἔτ' ἀνὴρ τῷ Σαλαμῖναφετῶν.
Non, ut vulgo, τῷ Σαλαμῖν ἀφέντων.

CAP. VIII. *Pisistratus juventutem in insi-
diis locat.*] Polyænus, & alii nonnulli, Soloni id
stratagemam tribuunt, non Pisistrato. Sed conciliat
hæc Plutarchus in Solone, qui docet, utriusque
ope id gestum esse.

CAP. IX. *Diocles, alter ex filiis.*] Nescio,
quid

quid Iustino evenit, ut quem omnes unanimi consensu Hipparchum vocent, ille Dioclem appellet. Neque tamen eum in re notissima lapsum esse, crediderim, cum nullam huius erroris causam videam.

CAP. X. *Artemenes maximus natus.*] Plutarcho in Apophthegmatibus, & libro de amore fraterno, est Α' ελαμύνης. Et sic in MS. Iustini.

Adversus Graciam quinquennium instruxit.] Tres tantum annos in istoc apparatu Xerxem consumpsisse, inquit Diodorus. Iulianus vero ο παραβάτης, oratione priori de laudibus Constantii, inquit, τ' Ξέρξῳ χρόνον ἐταῖν ὅσον ἐλασσονα δέκα πρὸς τὸν πόλεμον ἐκείνον παρασκάδαζον. Quod esse non potest, cum sexto anno, ex quo regnum adeptus est, bellum in Græcos moverit Xerxes.

Easdemque cera.] Nam si cera inducatur, non ita olet, ac si liquida superfundatur; hoc est quod dicit Polyznus, Demaratum εἰς πλύχαι ἀκήρωτον. Quamvis Herodotus aliter. Doctissimus Gronovius apud Iustinum malebat, eademque cera. Quod ego non puto. Explicat hanc rem Iulius Afrfricanus capite LIV. ὡς κρυφίως ἐπιστολῶν εἰσπομπῆς; cuius verba adscribam: ἄλλον πάλιν ἐν τῷ τῆς δέλτου ξύλῳ ῥὸν ἐρεῖσαν. Εἶτα ὅτε ἦλθε, πρῶτον δὴ τ' κηρὸν ἐκκινήσας, & ἀναγνῶς, ὁμοιοτρόπως ἀνταπέσχε.

Flumina ab exercitu ejus siccata.] Fusc ea de re Herodorus libro VII: qui prodit, Echedorum (male apud eum legitur Χείδωρ) flumen potantibus defecisse. Quo respicit Alexander apud Curtium, lib. I. Cum adiret Græcos, admonebat, ab illis gentibus illata Græciæ bella; Darii prius, deinde

deinde Xerxis insolentia, aquam ipsam terramque
populantium, ut neque fontium haustum, nec
res cibos relinquerent. Vbi nonnulli pro popul
tium ex M S. reponunt poscentium. Sed male. I
que enim cohæret cum sequentibus. Quan
non ignorem, Persas aquam terramque postu
solitos: quod tamen video alios sollicitos hab
se, cum Herodotus testetur Megabazum, I
satrapam, nuntios ad Alexandrum Amyntæ
lium misisse, αὐτὴν τὸν βασιλῆα γλυῦν τε καὶ ὑδάτι Δαρ
βασιλεῖ. Id ipsum quoque legitur in epistola
stippi ad Philippum regem; nisi quod ibi sit, A'
ξανδρῶν ὁ A'λέξ, male, pro A'λέξανδρῳ
A'μωῦτος. Passim obvia sunt ejus rei exempla.

C A P. XII. Conjuges, liberosque, cum pret
issimis rebus, abditis insulis demandant.] Senes
insulas deportasse, inquit Aristides in oratio
ὑπὲρ τῶν τετραίων. Conjuges vero, & libere
Troezenem misisse, non in insulas. Abditas a
tem vocat insulas illas, quoniam in intimo recel
finus essent sitæ.

C A P. XIII. Fama adversi belli, & in maj
sicuti mos est.] Nihil mutandum. Sic quoque in
tio lib. XIV: Ne fama, aut rem in majus extollere
aut militum animos rerum novitate terreret.

C A P. XV. Quoscumque ad se nuntios misi
set.] In omnibus M S. legebatur, pontios, vel potios.
Forte scriptum fuit, protinus. Error autem ortus
est ex literarum compendio.

A D L I B. III.

C A P. III. Proficiscitur autem Cretam.] In
Samo vita excessisse Lycurgum, autor est He
raclides. Λυκῦργος ἐν Σάμῳ ἐτελεύτησε, καὶ
τὴν Ὀμήρου ποιήσιν παρά τῶν ἀπογόνων
Κρεωφύλαξ λαβὼν, πρὸς τὸν διηκόμισεν εἰς
Πελο-

AD IUSTINVM.

Πελοπόννησιν. Scio quidem, autores dissensisse de loco mortis, & sepulturae Lycurgi: in Samotamen obisse, nemo dixit. Quin & sequentia recla- mant, ubi dicitur, libros Homeri à posteritate Creophyli [male apud Plutarchum in Lycurgo le- gitur Κλεοφύλης] acceptos, primus in Peloponne- sum deportasse. Omnino itaque scribe, *ἐν Σάμῳ* *ἐξ ὧν ἐστὶν*, ut est in M S. Sami enim aliquamdiu egit. Vide Plutarchum.

CAP. V. Deinde cum per annos LXXX. gravia servitutis verbera.] Ita hic locus distinguendus est: Deinde per annos LXXX gravia servitutis, verbera plerunque & vincula, ceteraque captivi- tatis mala, perpessi essent, &c.

CAP. VII. Sperantes acquirere se illi posse.] Non ideo agros Periclis intactos reliquisse Archi- damum, ut eum suspectum redderet Atheniensibus, sed quoniam ei amicissimus erat, inquit Po- lyænus.

AD LIB. IV.

CAP. I. Spiritu cum igne inter interiora lu- stante.] Mira discrepantia in omnibus M S. Quidam codices habent, *inter interita*. Non du- bito, quin Iustinus scripserit, *ut spiritu cum igne inter intra luctante*, &c. Hoc verbum cum insue- tum esset Isidoro, qui hæc citat, rescripsit, *intror- sus*. Inter intra vero, ut circumcirca, praterpropter, & alia.

CAP. III. Ausi facinus nulli tyranno com- parandum.] Omnino legendum est, *nulli tyranni comparandum*.

AD LIB. V.

CAP. IV. Iam Mindarus, & Pharnabazus, Lacedæmoniorum duces.] In omnibus MS. le- gitur

310 IN TROG. HIST. PROLOG.
ria complurium regum in Parthis successione, imper-
rium accepit Orodes, qui Grassum delevit; & Sy-
riam per filium Pacorum occupavit. Illi successit
Phrahates, qui & cum Antonio bellum habuit, &
cum Tiridate. Addita res Scythica. Reges Thocla-
rorum Asiani, interitusque Sarducarum.

PROLOGVS LIB. XLIII.

Tertio & quadagesimo volumine continentur
origenes (Priscorum) Latinorum, situs urbis
Romae: & res usque ad Priscum Tarquinium. Ori-
gines (deinde) Liguria, & Massiliensium res gesta

PROLOGVS LIB. XLIV.

Quarto & quadagesimo volumine continentur
res Hispaniae & Punica.

F I N I S.

ISAACI

ISAACI VOSSII

BREVES

AD

JUSTINUM
NOTÆ.

AD LIB. I.

CAP. I. *Vexores*] In M S. quibusdam legitur, *Suexosis*: pro quo alii, *Sesosis*. Malim scribere, *Sesoosis*, vel *Sesosis*, quod propius accedit. *Σεσώσις* sane à Diodoro passim appellatur *Sesostris*. Sed & aliis quibusdam sic dicitur. Nonnullis & *Sesonchis*, vel *Sesonchos*. Vide Scholia ad librum iv. Apollonii Rhodii. Quisnam vero sit, quem hic Iustinus *Tanaum* vocat, affirmare non possum. Herodotus Melpomene primum Scytharum regem facit Targitaum. Qui forte idem est. *Et uxore Semiramide.*] Conon apud Photium narratione ix., tradit, Semiramin, non uxorem Nini, sed filiam fuisse. Ait præterea Iustinus, illam concubitu cum à filio petiisset, ab eodem interfecit. Conon vero longe aliter. Scribit enim, cum imprudens & ignara cum filio coisset, re cognita, eidem nupsisse, & ex eo tempore licitum semper fuisse Persis commisceri matribus. CAP. V. *Epulandumque patri tradidit.*] Theophilus

philus ad Autolycum lib. i i i. non hoc Astyagi, sed Cambyſi tribuit. Perperam.

C A P. VI. *Nomine Sybarem.*] MS. habet *Sebarem*. Legendum *Sæbarem*. Et sic quoque infra. *Sæbares* is est *Oebares*, *Οἰβάρης*. Vtrumq; enim dicitur. Sic *Androcottus* *Sandrocottus*, *Indica Sindica*, *Merdis Smerdis*, *Oſthanes* *Æſchylo* est *Σωθάνης*. Alibi plura.

C A P. VII. *Rex Lydorum Cræſus.*] Omnes tradunt, jam tum temporis *Cræſum* à *Cyro* victum captumque fuiſſe, cum *Babyloniis* bellum inferret. Quomodo ergo iis opem tulerit, non video. Sed videtur *Trogus*, ut ſæpe, alios ſecutus fuiſſe auctores.

C A P. VIII. *Cum prohibere eos tranſitu Araxiſ fluminis poſſet.*] Nefcio, quid *Ammiano Marcellino* lib. xxi i i. in mentem venerit, quod ſcribat, *Cyrum Boſpori fretum cum multitudine fabuloſa tranſgreſſum, ad internecionem delevit Tamyris regina Scytharum, ultrix acerrima filiorum.* *Araxem tranſgreſſum fuiſſe Cyrum*, cum *Tamyridi* & *Maſſagetis* bellum inferret, ex omnibus conſtat. *Boſporum* vero trajeciſſe nemo dixit. Miror quoque, virum doctiſſimum hoc loco reponere *Tomyris*, pro *Tamyris*. Nam dicitur, *Τόμυρις*, *Τάμυρις*, & *Θάμυρις*. Quamvis poſtremum hoc nomen viris attribuat, non ſceminis. Ita *Polyænus* *Sacaram* regem vocat. Apud *Æſchylum* quoque in *Perſis* aliquoties *Θάμυρις*, pro *Θάγυβις* legendum eſſe, patet ex *Scholiaſte*. Et ſane videtur eſſe commentum *Græcorum*, quod de hac, tanquam muliere, produnt. *Teimur* namque maſculum nomen apud *Scythas* ſemper fuit. Quinetiam multum ab eo abit, quod refert *Lucianus* in *Macrobiis*, auctoritate *Cipporum Perſicorum*, & *Oneſicriti*. Ait enim: *Κύεθ' ὁ Περſικῶν*

σῶν βασιλεὺς ὁ παλαιός, ὡς δηλῶσιν οἱ Περσῶν
 ἐν Ἀσσυρίων ὄρει, οἷς ἐν Ὀνήσι κεῖται, ὁ τὰ
 ἐπὶ Ἀλεξάνδρῳ συγγραψας, συμφωνεῖν δοκεῖ,
 ἐκκαθόντες τῆς γῆς ἡρόδοτος, ἐξήτη μὲν ἕνα ἕκαστον τῶν
 φίλων. Μαθὼν δὲ τὰς πλείους διεφθαρμένους
 ὑπὸ Καμβύσῃ τῷ υἱέος, ἐφάσκοντο Καμβύ-
 σῃ καὶ πρὸς ταῦτα τὸ ἐκείνης ταῦτα πεποιηκέ-
 ναι, τὸ μὲν π, πρὸς τὴν ὠμότητά, τῷ υἱὲ Δα-
 βληταίς, τὸ δὲ π, ὡς παρὰ νομῆναι αὐτὸν αἰ-
 πασιμένους, αἰθυμήτας, ἐτελεύτα τὸν βίον.
 Quamquam absurdissimum hoc multis videbitur.
 Vitote cum Cyrus, quadraginta annos natus, re-
 gnare cœperit; imperarit annos xxx: Cambyfes
 vero annos vii $\frac{v}{xii}$. Fieri itaque non potuerit
 Cytum centesimum annum ætatis impleſſe, re-
 gnante Cambyſe.

CAP. IX. Fratrem suum Mergin regnatu-
 rum.] Non sine injuria posset aliquis suspicari,
 scribendum esse, Merdim, & paulo post Merdi,
 pro Mergide. Merdim enim, & Merdiam appel-
 lant nonnulli Cyri filium, ut testantur Scholia ad
 Persas Æschyli. Apud Æschylum ipsum male legi-
 tur Μέρδης, ut jam vidit Scholiastes. Herodoto,
 & Aristoteli est Σμέρδης. Nam sæpe τὸ σ nomi-
 nibus propriis in principio affigitur. Ctesia est
 Ταυνοξάρκης. Ait enim, Κύρῳ δὲ μέλλων
 τελευτᾶν Ταυνοξάρκην τὸ νεώτερον υἱὸν ἐπέστη-
 σε δεσπότην Βακτρίων, καὶ τῆς χώρας, ἐν Χω-
 ραμναίων, ἐν Περσίων, ἐν Καρχηδονίων, &c.
 Sic legendum. Oropastes ipse est Σφενδαδάτης.

C A P. I I. *Pellibus tamen ferinis, aut murinis.*
 In quibusdam codicibus legitur, *felinis*, pro
ferinis. Totum autem hunc locum sic emendavit
 Cl. Salmasius: *Lanæius usus, ac vestium ignotus,*
quanquam continuis frigoribus urantur. Pellibus ta-
men ferinis, aut murinis utuntur. Scythas enim,
 five Parthos, murinis pellibus, conficiendis tuni-
 cis usos fuisse, testatur Hesychius: *Σίμωνες παρὰ*
Πάρθους καλεῖται πινυὸς ἀγροῖς εἰδόμενοι, &
ταῖς δοξαῖς ὡς πινυὸς καλεῖται. Hujuscemodi
 tunicas *μινυῖς* appellabant. Sed non possum hic
 præterire, quæ de hoc animali ad me perscripsit
 vir divinus, Cl. Salmasius: De Simore, inquit, ve-
 rum est, quod tibi in familiari sermone dixi, ho-
 dieque à Persis hoc nomen dari animalculo cui-

dam parvo feli non dissimili. Arabes *Simmor*,
 cujus pellem calidiorē esse corpori hu-
 mano, quam cujuslibet alterius animalis, scribunt,
 sed nec eodem modo præparari. Puto esse, ut il-
 lud animal describunt, quam Martem Zibellinam
 vulgo appellamus, Hungari & Poloni, Germani-
 que, *Sobel*, vel *Zobel*. Sed ut feli similis sit hæc
 bestia, non ideo tamen admiserim scripturam
 quam in quibusdam scriptis Iustini exemplaribus
 reperiri ais, *felinis, aut murinis*. Quis enim non
 videt, ab imperito aliquo esse excogitatam, qui
 cum videret, murinas ibi pelles nominari, statim
 putavit felinas pro ferinis dicendas, quas auctor
 una commemoraret. Atqui certum est, veteres
 Latinos murium nomine, cum murinas pelles di-
 xere, & feles ipsos, omne genus domesticos, fe-
 rosque, comprehendisse, & majora etiam anima-
 lia, quorum pelles ad vestitum usurparentur.

Cum

Cum Pantheras Romani mures Africanos vocarunt, nonne earum pelles murinas posse vocari verisimile est? Puto tamen, Iustinum, per murinas pelles intellexisse minorum omnium animalium, ut sunt martures, mæles, feles feri, vulpes, simores Parthici, & alia. Per ferinas vero, grandiorum ferarum; ut sunt lupi, leones, leopardi, & similia. Ammianus Marcellinus lib. xxxi. notat, *Hunnos indumentis operiri linteis, vel ex pellibus sylvestrium murium consarcinatis.* Ad quem locum Fr. Valerius scribit, has pelliculas odoratas fuisse, & citat Hieronymi verba, quæ de alio plane mure intelligenda. Nam animal Moschi etiam mus est, & Zibethum quoque murem appellarunt, sed eorum pellibus ad vestitum non sunt usi, & sylvestres illi mures, ex quorum pellibus sibi vestes Hunnos consarcinasse tradit Marcellinus, de martis vel marturibus accipiendi, & vulpeculis, quarum hodieque in illis pelles ad amictum expetuntur, & in alium orbem, nostrumque, inde importantur. Haftenus Salmasius.

C A P. I I I. *Vexores rex Aegyptius.* Lege quoque hic, ut supra, *Sesosis.* Sed miror equidem, quod Iustinus hic dicat, Scythas vicisse Sesosin, siue Sefostrem, & in regnum repulisse, cum Herodotus, Dicaearchus, Diodorus Siculus, & alii, prodiderint, hunc Scythas subegisse, omniumque quas adierit gentium fuisse victorem. Trogum tamen secutus est Valerius Flaccus lib. v:

— ut prima Sefostris

Intulerit rex bella Getis, ut clade suorum

Territus, hos Thebas, patriumque reducat ad
amnem;

Phasidos hos imponat agris, Colchosque vocari
Imperet.

Nec passurus, ut in posteritatem.] Io. Peyraredus, nobil

nobilis Aquitanus, legit, *nec passuras, ut sine postea-
tate, &c.*

C A P. I V. *Marthesia, & Lampeto.*] Scribe,
Marpesia, & Lampedo. Græcis *Μαρπησίου, &
Λαμπετώ.* Hæc Lampedò inter Pleiadas olim
relata est: sed postea alia in ejus locum substituta
est. Verum hæc nos alias.

Filia ejus Otrere regno succedit.] In MS. supra-
scriptum erat, legendum esse, *Sinope.* Et sic quo-
que legerunt sequioris ævi scriptores, hujus com-
pilatores. Sinopen Amazonum unam fuisse, & ab
ea urbem dictam, testatur Andron apud Etymo-
logici magni auctorem, in voce *Σινώπη.* Ο' ὃ
Ἀνδρῶν φησὶν, μίαν τ' Ἀμαζόνων φύγεσσαν
εἰς Πόντον παρὰ τ' βασιλέα τ' τόπῳ, πίνεσσαν
τε πλείστον οἶνον πρὸς αὐθιγὰς Σινώπῃ.
Μεταφράσει δ' ἡ τῆς σημαίνε τὴν πολλὰ πίνε-
σαν. Atqui non *Σινώπη* significat τὴν πολλὰ πίν-
εσαν, sed *σινάπη*, quomodo ei scribendum fue-
rat. Auctor Scholiorum ad II Apollonii Rhodii
librum. Ε'πεὶ δ' οἱ μέθυσοι σινάπων λέγονται
παρὰ Θραξίν, ἢ Ἀγαλέκων χρωῖνται καὶ Ἀμα-
ζόνες, κληθῆναι τὴν πόλιν Σανάπῃ. ἔπειτα
καὶ φθορὰν Σινώπη. Sic scribendum. Hesychius,
Σανάπῃ, τὴν οἰνωδὴ Σκύθα. Sic lege. Vulgo
enim conspurcatissimus locus iste Hesychii.

C A P. V. *Vsq̃ue ad tempora Iancyri regis.*]
Omnino scribendum, *Idantyrì.* Herodoto est *Ἰν-
δαίθυρος*, ut & Arriano lib. VII. Straboni *Ἰνδαίν-
θυρος*. Plutarcho in Apophthegmatibus, *Ἰνδαί-
θυρος*. Multis enim vocabulis inferitur εὐφω-
νίας ergo, & plenioris toni, τὸν'. ut *Ἀτέας*
Ἀντέας, *Ἀμισ* *Ἀμιν*, Thymodas Thy-
mondas, Indigetes Indigentes, Carpetani Carpen-
tani, Callatia Callantia, & sexcenta ejus generis.

C A P. V I. *Litteræ certe, ac facundia.*] Mi-
rum,

rum, quam hic variant M S. omnes. In plurimis codicibus legebatur *Ceria*. Noli dubitare quin verissima sit lectio, *Litera*, *ceremonia*, *ac facundia*, &c. Hanc lectionem præfert etiam codex Thuanus.

Cranus, *cujus filia Athis*.] Scribe, *Atthis*. Nam Α'τ' *Σίδα* vocant Græci. De hac vide Apollodorum lib. iii. & alios.

Satio apud Eleusin à Triptolemo reperta est.] Hoc Buzygi heroi Attico tribuunt alii. Vide Plinium lib. vii. cap. lvi. Et Hesychium in voce Β'ζ' *ζύγης*. Epimenidi quoque adscribit hoc Ausonius in Epistolis:

Hoc si impetratum munus abs te accepero,

Prior colere quam Ceres.

Triptolemon olim, sive Epimenidem vocant,

Aut Bulianum Buzygem.

Ita legendi hi versus. Quis enim sit Medes, neminem scire puto: neque etiam quare Buzyges Tullianus dicatur. Omnino itaque scribendum Bulianus, sive Bulianus, à Bulia civitate Attica. Recte autem hic Iustinus frumenti sationem repertam esse ait sub Erechtheo, non sub Erichthonio, ut alii ferme omnes, Erechtheum cum Erichthonio eundem facientes, cum hic quartus, alter vero septimus Atheniensium rex fuerint. Marmor Arundellianum: ΑΦ ΟΥ ΔΗΜΗΤΗΡ ΑΦΙΚΟΜΕΝΗ ΕΙΣ ΑΘΗΝΑΣ ΚΑΡΠΟΝ ΕΦΥΤΕΥΕΝ ΚΑΙ ΠΡ.... ΠΡΑ.....ΩΤΗΔ.....ΤΡΙΠΤΟΛΕΜΟΥ ΤΟΥ ΚΕΛΕΟΥ ΚΑΙ ΝΕΑΙΡΑΣ ΕΤΗ ΧΗΔΔΔΠ ΒΑΣΙΛΕΥΟΝΤΟΣ ΑΘΗΝΗΣΙΝ ΕΡΙΧΘΕΩΣ ΑΦ ΟΥ ΤΡΙΠΤΟΛΕΜΟΣ.....ΕΣΠΕΙΡΕΝ

ΕΝ ΤΗ ΡΑΡΙΑ ΚΑΛΟΥΜΕΝΗ

ΕΛΕΥΣΙΝΙ ΕΤΗ ΧΗΔΑΔΔΠ.

Raria, in qua primum Triptolemus seminasse hic dicitur, est campus in Eleusine. Stephanus: Ρ'άριον πεδῖον ἐν Ε'λευσίνι, καὶ Ρ'αρία γῆ, καὶ Ρ'αριαὶς, ἡ Δημήτης. Male apud Hesychium; Ρ'άριον, πεδῖον, pro πεδῖον. Nomen hoc inditum erat illi campo à patre Rhario. Hesych. Ρ'άριον, ἰσχυρὸς, καὶ ὄνομα τῷ Τριπτολέμῳ πατρός. Filius hic erat Cranai, ut idem alibi; Κραναιῶς υἱὸς Ρ'άριον. In hac tamen inscriptione Triptolemus, non Rhari, sed Celei filius fuisse dicitur. Et sic quoque Pausanias. Alii autem Celeum regem Eleusinis faciunt, Triptolemo coævum, alii pauperem hominem. Similis quoque variatio in nomine matris, quæ hic Neæra dicitur, cum aliis quoque Metanira, Polymnia, & Dejope vocetur.

C A P. V I I. *Insolitis sibi versibus suadere populo caput.*] Salamis inscribebatur poëma illud Solonis, & constabat centum versibus: quorum principium habes apud Plutarchum in Solone, & Diogenem Laërtium, quamvis aliter: sed minus recte. Versus, quibus maxime persuasit populo, apud Diogenem exstant. Sic vero sunt legendi:

Εἰλω δὴ τὸν ἐγὼ Φολεγάνδρον, ἡ Σικινίτης,
 Ἀντί γ' Ἀθωαῖς, πατρίδ' ἀμφΨάμδρον.
 Αἴψα γὰρ ἂν φάπῃς ἡδὲ μετ' ἀνθρώποισι γῆοιτο.
 Ἀΐκον ἔτ' αὖν ἑρὶ Σαλαμῖνα φετῶν.
 Non, ut vulgo, τῷ Σαλαμῖν ἀφέντων.

C A P. V I I I. *Pisistratus juventutem in insidiis locat.*] Polyænus, & alii nonnulli, Soloni id stratagemata tribuunt, non Pisistrato. Sed conciliat hæc Plutarchus in Solone, qui docet, utriusque ope id gestum esse.

C A P. I X. *Diocles, alter ex filiis.*] Nescio, quid

quid Iustino evenit, ut quem omnes unanimi consensu Hipparchum vocent, ille Dioclem appellet. Neque tamen eum in re notissima lapsum esse, crediderim, cum nullam hujus erroris causam videam.

CAP. X. *Artemenes maximus natu.*] Plutarcho in Apophthegmatibus, & libro de amore fraterno, est Α' ειαμδης. Et sic in MS. Iustini.

Adversus Græciam quinquennium instruxit.] Tres tantum annos in istoc apparatu Xerxem consumpsisse, inquit Diodorus. Iulianus vero ο παραβιάτης, oratione priori de laudibus Constantii, inquit, τ' Ξέρξω χρόνον έταυν οση έλαίσσυνα δέκα ως τον πόλεμον εκείνον παρασκιάζεω. Quod esse non potest, cum sexto anno, ex quo regnum adeptus est, bellum in Græcos moverit Xerxes.

Easdemque cera.] Nam si cera inducatur, non ita olet, ac si liquida superfundatur; hoc est quod dicit Polyænus, Demaratum ές πλύραι ακήρωτον ρεάψαντα επικηρώσαι. Quamvis Herodotus aliter. Doctissimus Gronovius apud Iustinum malebat, *easdemque cera.* Quod ego non puto. Explicat hanc rem Iulius Africanus capite LIV. οση κρυφίας έπιστολών εισπομπής; cujus verba adscribam: άλλον πάλιν εν τώ της δέλτα ξύλω ρεάψαντες, κηρόν επέτηξαν, & άλλα εις τ' κηρόν έγραψαν. Είπει οτε ήλθε, ωςτερον δη τ' κηρόν εκκινήσας, & αναγής, ομθιοτρώπως αινταπίσσελε.

Flumina ab exercitu ejus siccata.] Fusc ea de re Herodotus libro VII: qui prodit, Echedorum (male apud eum legitur Χείδωρ) flumen potantibus defecisse. Quo respicit Alexander apud Curtium, lib. I. Cum adiret Græcos, admonebat, ab illis gentibus illata Græcia bella; Darii prius, deinde

20
*deinde Xerxis insolentiae, aquam ipsam terramque
 populantium, ut neque fontium haustum, nec soli-
 tos cibos relinquerent. Vbi nonnulli pro populan-
 tium ex M S. reponunt poscentium. Sed male. Ne-
 que enim cohæret cum sequentibus. Quamvis
 non ignorem, Persas aquam terramque postulare
 solitos: quod tamen video alios sollicitos habuisse,
 cum Herodotus testetur Megabazum, Darii
 satrapam, nuntios ad Alexandrum Amyntæ fi-
 lium misisse, αἰτῆσοντες γλῶττε καὶ ὕδωρ Δαρείου
 βασιλεῖ. Id ipsum quoque legitur in epistola Ari-
 stippi ad Philippum regem; nisi quod ibi sit, Α'λέ-
 ξανδρῷ ὁ Α'λέξ, male, pro Α'λέξανδρῳ ὁ
 Α'μύντῃ. Passim obvia sunt ejus rei exempla.*

C A P. XII. *Conjuges, liberosque, cum pretio-
 sissimis rebus, abditis insulis demandant.] Senes in
 insulas deportasse, inquit Aristides in oratione
 ὑπὲρ τῶν τετράρων. Conjuges vero, & liberos,
 Troezenem misisse, non in insulas. Abditas au-
 tem vocat insulas illas, quoniam in intimo recessu
 finis essent sitæ.*

C A P. XIII. *Fama adversi belli, & in majus,
 sicuti mos est.] Nihil mutandum. Sic quoque ini-
 tio lib. XIV: Ne fama, aut rem in majus extolleret,
 aut militum animos rerum novitate terreret.*

C A P. XV. *Quoscumque ad se nuntios misis-
 set.] In omnibus M S. legebatur, pontios, vel potios.
 Forte scriptum fuit, protinus. Error autem ortus
 est ex literarum compendio.*

A D L I B. I I I.

C A P. III. *Proficiscitur autem Cretam.] In
 Samo vita excessisse Lycurgum, autor est He-
 raclides. Λυκῆργος ἐν Σάμῳ ἐτελεύτησε, καὶ
 τὴν Ὀμήρου ποιήσιν περὶ τῶν ἀπογόνων
 Κρεωφύλαξ λαβὼν, περὶ τῆς διεκδόσεως εἰς
 Πελο-*

Πελοπόννησον. Scio quidem, autores dissentire de loco mortis, & sepulturæ Lycurgi: in Samo tamen obiisse, nemo dixit. Quin & sequentia reclamant, ubi dicitur, libros Homeri à posteritate Creophyli [male apud Plutarchum in Lycurgo legitur Κλεοφύλης] acceptos, primus in Peloponnesum deportasse. Omnino itaque scribe, *ἐν Σάμῳ ἐχθροῖς*, ut est in M S. Sami enim aliquamdiu egit. Vide Plutarchum.

C A P. V. *Deinde cum per annos LXXX. gravia servitutis verbera.*] Ita hic locus distinguendus est: *Deinde per annos LXXX gravia servitutis, verbera plerunque & vincula, ceteraque captivitatis mala, perpeffi essent, &c.*

C A P. VII. *Sperantes acquirere se illi posse.*] Non ideo agros Periclis intactos reliquisse Archidamum, ut eum suspectum redderet Atheniensibus, sed quoniam ei amicissimus erat, inquit Polyænus.

A D L I B. IV.

C A P. I. *Spiritu cum igne inter interiora luctante.*] Mira discrepantia in omnibus M S. Quidam codices habent, *inter interita*. Non dubito, quin Iustinus scripserit, ut *spiritu cum igne interintra luctante*, &c. Hoc verbum cum insuetum esset Isidoro, qui hæc citat, rescripsit, *introrsus*. *Interintra vero*, ut *circumcirca*, *praterpropter*, & alia.

C A P. III. *Ausi facinus nulli tyranno comparandum.*] Omnino legendum est, *nulli tyranni comparandum*.

A D L I B. V.

C A P. IV. *Iam Mindarus, & Pharnabazus, Lacedæmoniorum duces.*] In omnibus M S. legitur
O s.

12
gitur *Zestromindarus*: unde fac; *Iam Sesti Mindarus & Pharnabazus*, &c. Nam in Hellesponto factam esse hanc pugnam cum alii, tum etiam Frontinus tradit. Lib. II. cap. V: *Alcibiades dux Atheniensium in Hellesponto adversus Numidarum & Lacedæmoniorum ducem, cum amplum exercitum & plures naves haberet*, &c. Sed ineptissima est hæc Frontini lectio. Quis enim unquam prodidit, Numidas Lacedæmoniis opem tulisse? Nihil certius est, quam rescribendum esse, *adversus Mindarum, Lacedæmoniorum ducem*.

CAP. VIII. *Vivus in cubili in quo dormiebat, crematus est.*] Contra habent Plutarchus, & Cornelius Nepos, ut jam vidit Cl. Berneggerus. Verba Cornelii in mendo cubant. Illi cum eum ferro aggredi non auderent, noctu ligna contulerunt, circa domum *Samenam*, in qua quiescebat, eam succenderunt, &c. Non attinet virorum doctorum super hunc locum conjecturas apponere. Lege, *circa domum Sanisenam*. Sanisene appellatur tractus in confinio Phrygiæ, & Galatiæ.

A D L I B. VI.

CAP. V. *Prædarum sumptu, & exercitu Persarum restituit.*] Libentissime fateor, me non capere, quid sit *prædarum sumptus*. Manuscripti inter se variant. Revoco lectionem veram: *Itaque, quæ incensa fuerant pridem, sumptu & exercitu Persarum restituit*. Vulgatam quoque lectionem reprobat Xenophon, qui nihil de præda. Error autem ortus est ex scripturæ compendio.

CAP. VIII. *Post paucos deinde dies Epaminondas decedit.*] Imo non post paucos dies, sed statim ut è prælio ad castra relatus est, animam efflavit. Quod ex omnium consensu constat.

Id unum à circumstantibus requisivit.] Ita, ut
Iustinus

Iustinus, cæteri quoque omnes id narrant. Aelianus tamen longe aliter, lib. xii. cap. i i i. cuius verba emendata apponam. Ε' παμινάνδας ὅτε ἐτρώθη ἐν Μαντινείᾳ, καί αὖτε εἰς τὴν σκηνὴν καμμοθεὶς ἐπὶ ἑμπνυς Δαΐφραντον ἐκάλει, ἵνα ἀποδείξῃ στρατηγόν· οἱ δ' ἔφασαν τεθνῆσθαι τὸν ἄνδρα· εἴτα Ἰολαΐδαν καλεῖν ἀπὸ ταχέως ἤξιον. Ε'πεὶ δ' ἔαυτὸς ἐλέχθη τεθνῆσθαι, συνεβέβησε ἀγαλύνσασθαι πρὸς τὰς πολεμίας, καὶ Φιλίαν θείαν, ὡς μηκέτι στρατηγὸς καὶ θαλασσοπονομέδρος ἐν Θήβαις. Vulgo, ὡς μηκέτι στρατηγὸς καὶ θαλασσοπονομέδρος ἐν Θήβαις. Male. Vide quoque Plutarchum in Apoththegmatis Epaminondæ, qui Ἰολαΐδαν, perperam, ut puto, vocat Ἰολαΐδαν.

A D L I B. VII.

C A P. I. *Populus Pelasgi, regio Bæotia dicebatur.*] Peyraredus, vir doctus, putabat legendum *Pæonia*, non *Bæotia*. Optime. Confirmant ejus lectionem Polybii excerpta, & Livius lib. xl. cap. iii.

Ex alio latere in Europa regnum Europus nomine tenuit.] Europa est pars Thraciæ ad Hæmum montem. Sed illa nihil huc facit, cum de Macedonia sola loquatur. Puto, legendum, in *Eurotia*. Eurotia est portio Macedoniae, in qua Europus civitas; ubi Europum Macedonis filium regnum tenuisse, penes auctores fides est.

Pulso deinde Mida, nam is quoque portionem Macedoniae tenuit.] Brygorum Midam regem fuisse, testatur Herodotus. Βρύγοι autem, & Βρύγες, & Φρύγες, sunt iidem. Strabo lib. xii. ὁμοίως δ' καὶ Βρύγοι, ἔ Βρύγες, ἔ Φρύγες, οἱ αὐτοί. Male vulgo, Βρίγοι, & Βρέγες. Vide quoque Eustathium ad Dionysium. Macedones enim τὸ, φ', mutant

mutant in β'. Non autem pulsum esse Macedonia à Carano, Conon apud Photium inquit, sed ὅπως αὐτῷ χρευστὶς ἐγένετο τὰ εἰς τρυφὴν παραθέματα ἀπαντα, καὶ ὡς Δαδ' τέτων πείσας τὸ ὑπὲρ ἡγεον, αὐτὸν Εὐρώπης Δαδελῶν τ' Ἑκλήπωντον, ὑπὲρ Μυσίαν ᾤκησε, Φρύγας ἀντὶ Βρύων βραχὺ τι παραλλαγείσης τῆς λέξεως μετονομασέντας.

C A P. II. *Philippum reliquit, qui immatura morte raptus.*] Quomodo immatura morte raptus, cum annos triginta & octo regnarit?

C A P. IV. *Ex Cygnæa autem Archelaum.*] Scribe, ex Gygæa.

C A P. VI. *Arruba, rege Molossorum.*] Græcis promiscue appellatur, Ἀρυβας, & Ἀρυμβαας. Sæpe enim inferitur τὸ με; ut Sybaris Symbaris, Thynias Thymnias, Senones Semnones, & sexcenta alia. Apud Frontinum male vocatur *Harri-das*, pro *Arubas* aliquoties lib. II. cap. v.

A D L I B. VIII.

C A P. I. *Philomelo quodam duce.*] Apud Polyænium lib. v. male appellatur Φιλόμηδς, pro Φιλόμηλς.

A D L I B. IX.

C A P. I. *Condita primo à Pausania.*] Pausanias Byzantium condidit, sive coloniam fecit Spartanorum. Primo vero ab illo conditam esse, ut inquit Iustinus, falsum est. Iam diu enim ante à Byzante exstructam, futoribus & tonsoribus notum. Deinceps condita à Megarensibus Olymp. xxx, anno II. Inde à Milesiis deducta colonia. Tandem à Pausania. Atticorum quoque fuisse coloniam, probat quidam ex Ammiano, & Cornelio Nepote, cujus verba ita legebat; Alcibiades
ubi

ubi hoc audivit, domum reverti noluit, & se Perinthum contulit, ibique triacastella communivit, Bornos, Byzantium, Macronticos. Cum vulgo legeretur, Bornos, Byziam, Themeonticos. Sed male. Legendum enim, Bornos, Bysanthen, Neontichos. Βισάνθη oppidulum hoc loco Ptolomæo. Νεὸν τεῖχος, Scylaci.

CAP. V. Cujus sororem nuper expulsa Olympiade.] Iam ante repudiarat Olympiada, superinducta Meda, Cithelæ Thraciæ regis filia. Postrema autem è septem Philippi conjugibus fuit hæc Cleopatra, Attali soror. Vide Athenæum lib. XIII.

CAP. VI. Conviviarum libidini, velut scortum vile subjecerat.] Paulo nasutior viderit, hanc esse deformatam lectionem. In omnibus fere scriptis codicibus legebatur; verum scortorum jure. Unde ego veram lectionem expiscatus sum: conviviarum libidini, ebrium scortorum jure subjecit. Scortorum jure, hoc est more. Florus lib. I. cap. XVII. de Fabio Maximo: captis superioribus jugis, in subiectos suo jure detonuit. Iterum lib. III. cap. XVII. Peculabantur suo jure Rempublicam. Hanc lectionem confirmat Diodorus. Ἀτταλὸς εἰς ὧν τὸ ἐξ αὐλῆς, & πολὺ δυναμῶν παρὰ τῷ βασιλεῖ, ἐκάλεσεν ἐπὶ δεῖπνον τὴν Πανστυνίαν, & πολλὰ ἐμφορήσας ἄκρατον, παρέδωκεν αὐτῇ τὸ σῶμα τοῖς ὀρεοκόμοις, εἰς ὕβριν, & παροινίαν ἐταρκεῖν.

CAP. VII. Sub nomine Myrtalis.] Lege, Sub nomine Myrtales, consecravit. Hoc enim nomen ante Olympiadi parvula fuit. Nam Μυρτιάλη prius appellata est Olympias.

AD LIB. XL

CAP. IV. Quæ non viros tantum, verum & deos genuerit.] Bacchum nimirum, & Herculem.

Iem. Hinc explicata versus illos Sophoclis, qui apud Dicæarchum exstant :

Θήβας λέγεις μοι, τὰς πύλας ἐπὶ τράπεζαις,
Οὐ δὴ μόνον τέκλεισιν αἱ θνητὰ θεός.

Quos versus perperam corrigunt. Statim post, lege ex M S. Bibliothecæ Lugdunensis, *ἀπὸ τοῦ πατρὸς* Thebii à patre ejus Philippo pueritiæ.

C A P. V I I. *Gordieum urbem petit, quæ posita est inter Phrygiam majorem, & minorem.*] Falsum. Non enim inter Phrygiam majorem, & minorem, sita urbs Gordium, sed inter Phrygiam majorem, & Cappadociam. Stephanus, Γορδίον πόλις τῆς μεγάλης Φρυγίας, πρὸς τῇ Καππαδοκίᾳ, ἀπὸ Γορδίου ὁ πατὴρ Μίδης. Alii tamen similiter in Phrygia minore ad Sangarium ponunt. Sed inepte. Ineptiunt quoque illi, qui eandem ac Sardes faciunt. Celænas enim Alexander jam ceperat. Neque quisquam prodidit, eum regressum in Phrygiam Hellepontiacam.

Profectus ad consulendos augures vicinæ urbis.] Omnino scribo, *ad augures Telmisiinæ urbis*; non, *vicinæ*. Nihil enim minus, quam vicina fuit hæc urbs Phrygiæ. Telmiseses autem fuisse σοφὸς τὰ θεῖα, & πλὴν οἰωνοσκοπικῶν ἐξηγεῖσθαι, nec bardī & bambaliones ignorant. Confirmat hanc conjecturam Arrianus lib. II; quem consule. Abit ille paululum ab Iustino in hac narratione. Sed non possum omittere, quid sit, quod maxime hic mirer. Cum enim supra dixerit, & nos etiam ex aliis ostenderimus, Midam cum Phrygibus ex Europa in Asiam trajecisse; quomodo pater ejus Gordius in Phrygia Asiatica regnare potuerit? Aut quomodo Phryges ante Midam in Asia? Non tamen hoc unus Iustinus; sed & Arrianus, & alii, prodant.

Ab Orpheo sacrorum solemnibus initiatus.] Conon

non apud Photium, Narratione i. refert, quod
 Midas Ὁ θεός κτ' Πιερδαν τὸ ὄρ' ἀνεργα-
 τὴς ἡνὸρ' πολλαῖς τέχναις Βρύων βασι-
 λείῃ.

C A P. I X. *Imperiique perpetua à diis immor-
 talibus data possessionis admonere.*] Scribe, *dati pos-
 sessionis.* Ait imperium perpetuæ datum posses-
 sionis.

C A P. X. *Obvios cum infulis multos Orientis
 reges habuit.*] Puto, respicere Iustinum ad me-
 morabilem illam historiam, quam Iosephus de
 Iaddo, summo Iudæorum sacerdote, narrat. Vide
 eum lib. x i. Antiq. cap. viii.

Per prodicionem capiuntur.] Nemo dixerit per
 prodicionem esse captam Tyrum.

C A P. X I. *Inde Rhodum Alexander, Ægy-
 ptum, Ciliciamque.*] Atqui Cilicia jam diu erat
 capta. Scribe itaque, *Syriamque.* Sic quoque non-
 nulli inter Iustini compilatores legerunt.

C A P. X I V. *Vt pons Cydni fluminis.*] Non
 puto mutandum quidpiam; quamvis Arrianus, &
 Curtius, *Lycum* hic habeant. Cydnus, & Lycus,
 vicina sunt flumina, utraque in Tigrim labuntur.
 Ut credam, eundem esse Cydnum ac Gyndem, fa-
 cit Tibullus, in Panegyrico ad Messallam:

Nec qua vel Nilus, vel regia lympha Diaspes

Profluit, aut rapidus Cyri dementia Cydnus.

Nihil hic mutandum. *Diaspes*, pro *Idaspes*. *Ida-
 spem* vero Romani appellarunt etiam *Choaspem*.
 Virgilius i v. Georg. — *Aut Medus Idaspes,*
*Quem locum male interpretatur Iunius Philargy-
 rus, de Idaspe Indiæ.* Curtius lib. v. *Benigne juve-
 nem excepit rex, & eo duce ad Idaspem amnem*
pervenit, delicatam, ut fama est, vehementem aquam.
 De Choaspe loqui, nemo non viderit. Adi quoque
 Lactantium lib. i. & Ammianum lib. xviii. Ex
 huius

huius alveo quidam veterum prodiderunt, Cydnum sive Gyndem profluere. Vnde error Solini emanasse videtur, dicentis, Cydnum Ciliciæ Choaspe derivari. Vbi confundit Cydnum Ciliciæ, cum hoc Persiæ.

C A P. X V. *In vico Parthorum Thara.*] Dara omnino scribendum est. Etymol. magnum: Δάρειον παρὰ τὸ ἐν τῷ αὐτῷ χωρίῳ συληφθῆναι Δαρείον ὑπὸ Ἀλέξανδρου· ὑπὸ δὲ Ἀναστασίας κληθεῖν, ἐκλήθη Ἀναστασις πόλις. Darium Plinio, & aliis. Sed errat Etymologus, quod hanc Anastasiopolin dictam putet, cum illa sit alia.

Pro se justam magis, quam gravem, sepulture veniam orare.] Forte, *pro se justa magis, quam gravis, sepulture veniam orare.* Gravis, id est, sumptuosæ. Ita legerunt medii ævi scriptores.

A D L I B. XII.

C A P. I. *Centum nonaginta millia talentum Ecbatanis congesta.*] Nam Ἡσωνορφυλάκιον regum Mediæ, & Persiæ, ait fuisse Batanis Isidorus Chatacenus. Batana autem vocat Ecbatana, ut & Curtius lib. iv. *Se quoque cum transisset mare, non Ciliciam, aut Lydiam (quippe tanti belli exiguam hanc esse mercedem) sed Persopolim, caput regni ejus, Bactra, deinde Batana, ultimique Orientis oram, imperio suo destinasse.* Sic lege. Nam M S. habebat *Batava*. Et sic forsan & alibi scripsit Curtius. Sane Pseudo-Callisthenes de rebus gestis Alexandri (quem utendum habeo ex Bibliotheca Lugdunensi) Βάτρνα semper vocat. Sed de eo ad Ptolomæum.

C A P. I I I. *Ibi ei occurrit Thalestris.*] Non videtur Iustinus, ut alii, Amazonum gentem in Hyrcania ponere; sed ad Mæotim, & Tanaim. Nam inquit, xxv dierum itinere confecto in Hyrcania

cania occurrisset Alexandro. Rectius sane. Neque enim ullus Geographorum Amazones alibi collocare, quam ad Maotim unquam dubitavit. Ea quoque etiam de causa Maotidas, & Tanaitidas appellari, nemo nescit. Seneca Hippolyto :

*Qualis relictis frigidi Ponti plagis
Egit catervas, Atticum pulsans solum,
Tanaitis, aut Maotis, & nodo comas
Coegit, emisitque, lunata latus
Profecta pelta; talis in sylvas ferar.*

Ita leg. ex M S. Vulgo pessime, *Aut Tanais, aut Maotis.* Curtius tamen lib. vi, Hyrcaniae finitimam facit Amazonum gentem. Sed male. Erat (ut supradictum est) Hyrcania finitima gens Amazonum, quondam circa Thermodonta amnem Themiscyra incolentium campos. Reginam habebant Thalestrim, omnibus inter Caucasum montem & Phasim amnem imperitantem. Ita lege. Vide quoque Diodorum, ad annum iv. Olymp. cxii. Causa erroris haec est: quod Iaxertem sive Orxantem, Tanaim esse crederent milites Alexandri. Ad Arrianum lib. vii.

C A P. VII. Cum ad Nysam urbem venisset, oppidanis non repugnantibus.] Sic quoque Arrianus lib. v. Cui tamen adversatur Curtius. Statim post puto legendum, Cleophis.

Repentino impetu mentis, in sacros dei ululatus instinctus.] In M S. legebatur, instinctu, non impetu. Quod facit subdubitare, latuisse hic aliquod verbum minus ab librariis intellectum, vel quod insolitum quid ipsorum auribus sonaret. Forsitan scriptum fuit, repentino incitu mentis, &c. Incitu pro incitatione dixerit Iustinus. Sic Plinius lib. ii. cap. xlv: Qui sive assiduo mundi incitu, & contrario siderum occursum nascuntur, sive hic est ille generabilis rerum natura spiritus, &c.

C A P. VIII. *Cum præceps ad terram decidisset, concursu satellitum servatur.*] Curtius aliter lib. VIII. Inquit enim, equum Alexandri multis vulneribus confossum procubuisse, posito magis rege, quam excusso. Historiam fusius narrat Agellius ex Charete (ita legendum) lib. V. cap. II. Ad quoque Arrianum, Plutarchum, & alios. Persæ historiam hanc de Poro, & Alexandro, longe aliter narrant. Vide Petrum Teixeram lib. I. c. XXII.

Inde Adrestas.] M S S. omnes *Arestas*. Et sic quoque Lucanus III. *Tunc furor extremos movit Romanus Arestas*. *Præstos* vocat Curtius, male. Sed variis modis Indicæ illæ gentes ab auctoribus appellantur. Sic quos Aristobulus Γλαυκανίπας vocat, Ptolomæus Γλαύσας, & trecenta ejusce-modi, in quibus verum nomen nullus εἰ μὴ ὁ θεὸς εἰδεῖν.

Gangaridas casis eorum exercitibus expugnat.] De Gangaridis, sive Gandaridis, negat Diodorus, Olymp. CXIV, anno II: Μέγιστον τὸ τῷ Γανδα-ειδῶν ἔθνος, ἐφ' ὃς ἀπὸ τὸ πλῆθος τῷ παρ' αὐτοῖς ἐλεφάντων, ὅσην ἐπεσφάτυσεν ὁ Ἀλέξανδρος. Vide quoque Plutarchum, qui Γανδαρίτας, & alibi Γανδρίδας perperam vocat. Præsidas vero Περαισίδης, & Περαισιαίδης.

Cum gratulatione in eadem reverterunt.] Puto verius, *Indidem reverterunt*.

C A P. IX. *Hinc in Ambros.*] Diodorus, *Ambritas*.

C A P. X. *Ad urbem Ambigeri regis.*] Forte rescribendum, *Ambisari*. De quo vide Arrianum ib. V.

C A P. XII. *Gorgias, Polydamas, Amadas.*] Omnino *Amyntas* legendum, non *Amadas*.

C A P. XIII. *In Bursiam urbem trans Eufratem.*] Non puto locum hunc esse sanum. M S S. aliqui

qui præferebant, *Burbesiam*. Arbitror, scribendum esse *Borsippam*. Locus ille non videtur usque adeo celebris fuisse ævo Alexandri. Persæ hoc oppidum vocant *Kermes*. Sed errant, cum dicunt, in eo Alexandrum mortuum esse.

A D L I B. XIII.

C A P. IV. *Parapammenos fines.*] Omnino legendum, *Paropamisios*, & *fines Caucasii montis*, *Oxyarches* accepit. Ex *Dexippo*, & *Arriano*. Statim post in M S S. legitur *(edrosique)*. Recte: nam & Græci non *Γεδρώσας* tantum, sed & *Κεδρώσας* vocant. *Stephanus*, *Κέδρωσος* ἡ θύκη Περσικόν, &c.

C A P. VII. *Autuchum, Agrium, missos à patre Speo.*] E *Diodoro Siculo* lib. iv, & *Apollonii Schol.* patebit, legendum esse, *Hypseo*, non *Speo*. *Apum* quoque, & mellis usum invenisse, testatur idem *Scholiastes*. Videtis etiam *Heraclidem Ponticum* in *Ceorum* Republica.

C A P. VIII. *Prodere partium exercitum voluit.*] *Nob. Peyraredus* legebat, *partem exercitus*, idque à sequentibus confirmari aiebat. Iudicet lector.

A D L I B. XIV.

C A P. I. *Tunc exercitu in Ætoliā promotō.*] Inepte. In *Cappadocia* enim hæc gesta esse, patet cum ex *Diodori* lib. xix, tum etiam ex aliis. Hanc difficultatem viderunt alii, qui *Ætoliā* conati sunt reponere. Frustra. Scribe, in *Ætuliā*. *Ætuliā* vocat, quam alii *Ætulanen*. Ea est *Armeniae minoris* portio, in *Cappadocia*. *Ptolomæus*: Ἀρμενίας μικρᾶς, ἡ μὲν ἀρχικιστὴ καλεῖται, ὁ βασιλικὴ ἢ ὑπὸ αὐτῷ Αἰταλανή. Εἴτε Αἰρεπκῆ, ἢ ὑπὸ αὐτῷ Ὀρσινῇ, ἢ μεσημε-

σημεῖον αὐτῇ μὲν πλὴν ὁ ἑσπέρων, ὁ ῥβιστων.
Sic lege.

C A P. VI. *Vt Alexandrum posses etiam in moriente matre cognoscere.*] In M S S. legebatur, *In moriente patre, & matre.* Unde nescio, an vere conjecerim; *Vt Alexandrum posses etiam in moriente, ut pariente matre cognoscere.* Sensu optimo, & verissimo.

A D L I B. XV.

C A P. I. *A Ptolomæo apud Galaman vincitur.*] Bongarsius legit, *Gazam*, ex Diodoro, & aliis. Puto tamen Iustinum scripsisse, *Gamalan*. Proxima enim est urbs hæc Gazæ. Quippe in Idumæa est. Noli hanc confundere cum Gamala Phœniciæ. Etiam Gabala sive Gebala appellatur, ut testatur Stephanus. Unde portio Idumææ dicta est Gabalene. Sexcentis autem nominibus τὸ μ, in β mutatum est, & contra: ut Amantes Abantes, μύρμηξ βύρμηξ, τέρμινθ & τερέβινθ. Sic quoque ἐ Græco βῆνθ Latini fecere *mons*.

C A P. IV. *Auctor libertatis Sandrocottus.*] Nihil mutandum. Sæpe enim prior illa litera demitur. Ita dicitur Α' λμυδηςος, & Σαλμυδηςος, Ε' λμγάνληα, Σελμγάνληα, Ε' ξιζανία Σεξιζανία, Γ' νδική Σινδική, Α' ρδιαῖοι Σαρδιαῖοι, Α' κχλωὶ, Σακχλωὶ, & alia plura.

A D L I B. XVI.

C A P. V. *Chion & Leonides indignantes.*] Vide Memnonis Eclogas de Historia Pontica: unde apparebit, legendum hic esse *Leon*, non *Leonides*.

Heraclienses sub regno Tyrannorum fuere.] M S. *Heraclienses regnum Tyrannorum fuere.* Ita loquuntur optimi quique scriptores, & ipse quoque Iustinus. Sic infra lib. xvii. cap. iii. *Quæ & ipsa*
genus

genus *Æacidarum* erat. Ita enim ex MSS. legendum.

AD LIB. XVII.

CAP. I. *Lyfimachus quatuor & LXX annos natus erat.*] Octoginta annorum facit Lyfimachum Hieronymus cum occumberet in prælio adversus Seleucum. Vide Lucianum de longævis.

CAP. III. *Pyrrhum filium vivum, admodum parvulum.*] MS. *unum*. Forte *unicum*. Nullos namque filios habuit Æacides, præter Pyrrhum.

AD LIB. XVIII.

CAP. III. *Nam piscem Phœnices Sidon appellant.*] Philo Bybliensis: χρόνοις ἃ ὕστερον πολλοῖς ἀπὸ τῆς Ὑψρανίης θυνεᾶς θυνεᾶς Ἀρεΐα, καὶ Ἀλιέα, τὰς αἰλιέας & ἀρεΐας δι-ρεΐας, ἐξ ὧν κληθῶναι ἀρεΐας & αἰλιέας. Nam ὁ piscator. Ita credebant Phœnices.

CAP. IV. *Interim rex Tyro decedit filio Pygmalione &c.*] In M S. legebatur, *rex multo Tyro*. Et Ioannes Gerundensis Episcopus in Paralip. Hist. Hispanicæ citat, *interim rex multo Tyro decedit*. Vix itaque crediderim, sanum esse hunc locum. puto scribendum, *interim rex Mutgo Tyro decedit*. Mutgo appellatur hic pater Pygmalionis, quem alii Mutgonum, & Matgenum vocant. Μέτιβις est Theophilo lib. 111. ad Autolycum. Methres vero est Servio. Alii & Belum vocant. Non recte.

CAP. VII. *Tropter quod ducem suum Maleum.*] In aliis codicibus erat *Macheum*. Quod non potest esse nomen Punicum. Forsan verum est, *Malchus* vel *Malcus*. Id etiam nominis est regi Nabathæorum apud Hirtium de bello Alexandrino. *Malchum* vero Regem significare etiam pueri norunt.

²⁴
Punitis auctoribus miserorum civium.] Doctissi-
 mus Peyraredus, ita legit, & distinguit, conten-
 tumque victoria sua, *punitis auctoribus, misertum*
civium &c. Quam conjecturam verissimam esse
 puto.

A D L I B. XIX.

C A P. I. *Quo Pæni humanas hostias immola-*
re.] Porphyrius de abstinentia lib. 11. dicit
 Iphicratem finem imposuisse τῇ ἀνδρωποθυσίῃ.
 Καὶ οἱ ἐν Λιβύῃ Καρχηδόνιοι, ἐποίησαν τὴν θυ-
 σίαν, ὡς ἰφικράτης ἐπαύσεν. Pindari Schol. in
 Pythiis Ode 11. hoc Geloni tribuit. Τὸ γὰρ ἀν-
 δρωποθυτεῖν φησιν ὁ Θεόφραστος ἐν τῇ περὶ
 Τυροσίων παύσασι αὐτὰς Γέλωνος περὶ
 πείξαι. ὅτε ἡ ἐκέλευσεν αὐτὰς χεῖρας αὐ-
 εῖσφέν. Τίμας Δαγραφῆς τεσσαρεσκαί-
 δεκάτῃ ἀναγέγραφε. Ita scribendus ille locus.

C A P. II. *Hannibal, Hasdrubal, & Sappho.*]
 Meminerunt hujus Annibalis Xenophon lib. 1.
 Hist. Græcarum, & Diodorus lib. xiii. Mortuus
 est hic in Sicilia anno 1. Olymp. xciii. Inter hujus
 obitum, & alterius Annibalis nativitatem, inter-
 sunt anni plus minus clx. Non potest itaque pa-
 truus fuisse magni illius Annibalis. Sapphonem
 alii auctores non norunt: & forte corruptum est
 nomen. In M S. erat *Sapho*. An *Psapho*? Certe hoc
 est nomen Punicum. Vide Apostolii Parœmias,
 & Arsenii apophthegmata.

A D L I B. XX.

C A P. I. *Tarquini à Thessalis, & Spinambris.*]
 M S S. habent, *In spinambris*. Lege, *Spina in*
Vmbris. Plurimi enim veterum confundunt Vm-
 brorum & Tusciæ terminos. Sed de eo nos alias.

C A P. IV. *Hic Sami Demarato locuplete ne-*
gotia.

gotiatore natus.] Certe non magis Pythagoras Demarati filius, quam Tarquinius Mnesarchi. Forte scripsit Iustinus Marmaco, pro Demarato. Marmacum namque aliqui dixerunt appellatum fuisse Pythagoræ patrem. Diog. Laërtius: Πυθαγόραν ἐνίοι μὲν φασὶν ὕὸν εἶναι Μαρμαίκα & Ἰσπάρκα, & Εὐθύφρονα, & Κλεωνύμη, Φυλαίδου ἐκ Φλίου.

C A P. V. *Qui ante menses Romam incendit.*] Puto scripsisse, ante mensem.

Auxiliis Gallorum auctus, bellum velut ex integro restaurat.] Hæc ita correxere, cum in M S S. legeretur; bellum velut ex integro reliquit restauratus autem. Quod non frustra est. Ita enim emendandum erat: auxiliis Gallorum auctus, belli, velut ex integro, reliquias restaurat. Iis autem, &c.

A D L I B. XXI.

C A P. I. *Tyrannidem in suos priusquam in externos auspicatus.*] Lege, ex MS. in suos, quam in externos. Quomodo loquuntur optimi scriptores,

A D L I B. XXII.

C A P. I. *Bello adversus Aetnaeos.*] Nihil mutandum. Aetna est oppidum idem ac mons cui impositum, nomen sortitum; ut patet ex Strabone, Plinio, Ptolomæo, & aliis. Ea ante Inessa appellabatur.

C A P. II. *Expositis ignibus cereis tactisque, in obsequia Pænorum jurat.*] Peyraredi conjectura est: expositis ignibus sacris, tactisque, &c. Livius ita de Hannibale, lib. xx. Fama etiam est, Annibalem annorum ferme novem pueriliter blandientem patri Amilcarī, ut duceretur in Hispaniam, cum perfecto Africo bello, exercitum eo trajecturus, sacrificaret, altaribus admotum, tactis sacris iurejurando

26
jurando adactum se, cum primum posset, hostem fore
populi Romani.

C A P. VII. *Rex Cyrenarum Afellas.*] Non
dubitandum de lectione Bongarsii, *Ophiellas*. Nam,
præter Diodorum, ita quoque habent, Theophra-
stus de plantis lib. iv. cap. iv. & Polyænus, at-
que alii.

C A P. VIII. *Archagathos filie.*] A Græcis va-
rie appellatur, Α'ρχάγας, Α'ρχάγας.

A D L I B. XXIV.

C A P. V. *Igitur Galli duce Belgio.*] Pausanias
hic est Βόλγας. Sed male, ut puto.

C A P. VI. *Et quindecim millibus equitum.*]
Μυρίαις ἰππέας tantum recenset Diodorus in
epitome lib. xxi.

C A P. VIII. *Cum dolorem vulnerum ferre non
posset, pugione vitam finivit.*] Atqui Pausanias in-
quit, illum vulneratum, veneno vitam finivisse,
pudore scilicet acceptæ in Græcia cladis. Sed con-
ciliat hos Diodorus : Βρένν ὃ ἄκρατον πύλιν
ἐμφορησάμενος, ἑαυτὸν ἀπέσφαξε.

A D L I B. XXVI.

C A P. II. *Bellum Atheniensibus infert.*] In
M S S. legebatur, belli bellum Atheniensibus
infert. Vnde suspicor, Iustinum scripsisse: recenti
adhuc ex priori victoria militum ardore bellandi,
bellum Atheniensibus infert.

C A P. III. *Rex Cyrenarum Magas.*] Magam
quoque vocant Polyænus, & Athenæus.

A D L I B. XXVII.

C A P. III. *Ad socerum suum Artamenem.*]
M S. habebat, Arimenem. Puto, verum esse,
Ariamenem. Nam Diodori epitome habet Α'ρ-
μενης.

pevns. Hujus Antiochi sororem Stratonicen, uxorem duxerat Ariarathes, filius Ariamenis. Socerum itaque ejus laxius vocat Iustinus.

Sed Ptolomæus non amici debito, quam hostis factus.] Doctissimus Gronovius, in Observationibus suis, ita hunc locum emendabat, *non tam amicus dedito, quam hostis fratri.* Quod quidam codices præferrent: *non tam amicus ei deditus.* Verum, nisi me animus fallit, omnino, pro *factus* scribendum, *functus*; hoc modo: *Sed Ptolomæus non amici debito, quam hostis functus, &c.* Subintelligitur vero, *to, tam.* Certo certior hæc conjectura.

A D L I B. XXVIII.

C A P. III. *Ipsi regem quarant, cui imperent.*] M S S. habebant, *quia, pro ipsi.* Noli dubitare, quin Iustinus scripserit, *quin.*

A D L I B. XXIX.

C A P. II. *Cujus quanto promptius nobiliusque sit regnum.*] In M S. erat *proprius.* Malim *propius,* ut quoque est in Vett. edit.

A D L I B. XXX.

C A P. IV. *Eodem anno inter insulas Theram & Therasiam.*] Imo jam multis annis, ante quam hæc gesta sunt, fuit motus ille terræ. Contigit enim Olympiadis cxxxix, anno 1: ut constat ex Polybio, & Eusebii Chronico. Plinius tamen lib. 11. cap. lxxxvii. inquit, Automatam sive Hieram (de qua omnino capienda verba Iustini) enatam esse inter Theram, & Therasiam insulas, Olympiadis clvi. anno 11. Quod quomodo fieri potuerit, non video.

A D L I B. XXXI.

C A P. III. *Et graviter fractum, velut exanguem in regno reliquit.*] In MSS. est, & *gravibus fractum*, &c. Et ita lege. Hoc quod non intelligerent librarii, rescripserant, *gravibus vulneribus*. Inepte.

A D L I B. XXXII.

C A P. II. *Quare prodita concursus insularium.*] Narrat quoque hanc rem Polybius in excerptis Porphyrogennetæ, & Diodorus Siculus. Unde patebit, legendum esse, *Iovis Elymæi. Insulares* autem vocat templi custodes, & accolas. Templum enim, & fana, locaque secreta, *insulas* appellari, nemo nescit. Sic Delphi insula à quibusdam dicuntur.

C A P. III. *Non negligentior tantum Perseus in patrem.*] in MSS. legitur, *neglectimentior*. Vetus lectio procul dubio fuit *neglectior*.

Quod Argonautæ idem propter magnitudinem navis.] *Navis*, Bongarsius interpretatur, *navigations*. Non recte. Simpliciter ita capiendum, quod flumen Sabus triremem illam Argonautarum non caperet, propter magnitudinem. Adeo ut illis necesse fuerit illam fluvio elatam humeris suis in litus Adriaticum deportare. Nota est historia.

Istri qui ex vocabulo amnis, quo à mari concesserant.] Non possum persuaderi, hanc esse veram lectionem: neque illam, quam ex Isidoro Cluverius reposuit. Solemne enim Isidoro, ut quicquid non intelligeret, aut deleret, aut prave corrigeret. in MSS. erat: *qua è mari concesserant*. Unde conjicio, scriptum fuisse: *quo à Narico concesserant*. Naricum, sive Naracum est Ostium Istri, quod tradiderunt Apfyrum ingressum esse cum Argonautas

nautas persequeretur. Νάρηκ & σίμα est Apollonio Rhodio lib. iv.

— αμφὶ ἡ δόξα

Σχίζον] πλοῦς· τὴν μὲν καλέουσι Νάρηκας.
Τὴν δὲ ὑπὸ τῇ νεάτῃ Καλὸν εἶμα. &c.

Meminere ejus ostii omnes Geographi. Alii tamen per Pulchrum ostium in Istrum vectos esse Colchos, ajunt.

Qui cum Orole rege adversus Bastarnas male pugnassent.] Mirum quam turpiter depravatum sit nomen hoc Dacici regis. In minori epitome Trogi diciter *Rubobastes*: Et hoc male. Legendum, cum *Boerebista* rege, &c. Vide Strabonem lib. vii; cui est *Βοιρεβίστας*.

A D L I B. XXXV.

CAP. I. Fratrem ejus Orofernem, per injuriam.] Ο' οφφέρνης quoque vocatur in excerptis Porphyrogennetae à Diodoro. Quamvis alii aliter vocent.

Subornant propalam quendam.] Celeberrimus vir Fr. Gronovius optime conjecit scribendum hic esse, *subornant Balam quendam*. Iosepho enim *Ἀλέξανδρος ὁ Βάλας* dicitur lib. xiii. cap. viii. uti habent libri meliores.

A D L I B. XXXVI.

CAP. II. Nomen urbi à Damasco rege inditum.]

Nemo potest ignorare, quantopere semper in usu fuerit apud librarios, nomina eorum, à quibus urbes, & regiones, denominatae, & conditae traderentur, contumpere, & inflectere ad ipsiusmet loci appellationem. Idem quoque hic factum esse, non injuria quis dubitare possit. Is enim, qui hic nomen urbi dedisse, quique Athares uxoris cultum instituisse dicitur, ab aliis, non *Damascus*, sed *Da-*

μας, vocatur. Etymologicum magnum: *Δαμασκὸς πόλις Συρίας, πρὸ τῆς Ἀντικλίβανον εἰρη*
ὅτι Δαμαῶς σπατεύων μετὰ Διονύσου, ἐκείσε
σκελεύων πηξάμενος, ἰδρύσατο τὸ ἐκεῖ Συρίας
Θεὸς ἑοῦτον. Ἡ δὲ Δαμασκήνη, Δάμασκος.
 Scio quidem, alios mentionem facere Damasci
 cujusdam, qui à Baccho excoriatus esse traditur,
 unde *Δερμασκὸς*, & postea *κτ' παραφθορὰν*,
Damascus dicta sit. Sed eum quicquam cum A-
 thare, aut Atargati commune habuisse, nemo di-
 xit. De appellatione autem hujus urbis, tantum à
 sese abeunt veteres, quantum à veritate. Vide Da-
 mascium apud Photium, Philonem Iudæum, Ste-
 phanum. Verum hæc alibi.

Sepulchrum Athares uxoris ejus pro templo co-
luere.] Vix equidem possum amplecti hanc lectio-
 nem; præsertim cum M S S. præferant, *uxoris ejus*
extemplo. Puto itaque scribendum; *Syri sepul-*
chrum Athares uxoris; ejus exemplo, coluere. Ait,
 Syros, æstimatione Damasci, Athares conjugis
 sepulchrum, (quam ipse dum viveret impensissi-
 me amarat, mortuam plus quam debita pietate
 profecutus erat) coluisse, regis sui, quamdiu su-
 perstes esset uxori, exemplum secutos.

A D L I B. XXXIX.

C A P. I. *Alter occisus erat, prospere gessisset.]*
Omnino scribendum, cessissent.

C A P. V. *Quorum rex Erotimus.]* Non dubi-
 to quin hic sit, *Aretas*, ut ab aliis vocatur. Me-
 minit ejus sæpe Iosephus: erat autem hic filius
 Obodæ, ut testatur Stephanus, in *Αὐτοκρατορ.*

A D L I B. XLI.

C A P. II. *Vestis olim sui moris, posteaquam ac-*
cessere opes, ut Medis pellucida. Iulianus *ὁ πα-*
ροβόα-

ραβάνης, in oratione de Constantii gestis; Δι-
σώζουσι & δ' ποιμῆν) τὰ Περσικὰ, ὅτι ἀξί-
στις ἐμὲ δοκεῖ Παρθηναῖοι νομίζεσθαι, Πέρσαι ὅ-
τι εἶναι παρσοὶ μῆναι, πεῦται τοὶ καὶ σολῆ Μη-
δικῇ χαίρουσι. Statim post apud Iulatinum sequi-
tur; *Armorum Scythicus, ac patrius mos.* Quod
forsan Trogi xeno verum fuit, sed Iuliani non
item. Ait enim ille, quod Parthi, ἐς μὲν γὰρ ἐρ-
χόν), ὅμοιοι Μήδοις, ὅπλοις τε ἀγαλλόμηναι
τοῖς τοῖς, & ἐοθὲν ἐπιχρύσοις, & αἰχμαρῶσι.

Maiores partem servorum habent.] M S S. præ-
ferunt, *servitiorum.* Quod probo. Ita enim sem-
per solet Iustinus.

CAP. III. *Sepultura vulgo aut avium aut
canum laniatus est.* Perperam puto hunc morem
Parthis attribui, cum is Hyrcanorum proprius
sit. Scio quidem idem fere Herodotum asserere
de Persis: & πρὸς τὴν γὰρ Πέρσων
ὁ νέκυσ, πρὶν ἂν ὑπὸ ὄρνιθι, ἢ κυνὸς ἐλκυ-
σθῇ. De canibus nescio, an verum sit. De avibus
constat. Quamvis idem habeant & alii. Moris
enim semper fuit Persis, sive Parthis, ut immatura
morte defunctis, os oculosque lacte oblinerent:
inde equo impositos, instigatoque eo, corvorum
prædæ exponerent. Quod si ab iis, quibus ejus
rei negotium incumberet, animadversum fuisset,
dextrum ejus oculum prius à corvis macer-
atum, felicem judicabant, sin sinistrum contra.
Cum senibus aliter agebatur. Eos enim ad mon-
tana deferrebant, fameque enecabant: & omnes,
qui hoc fato defungerentur, felices estimaban-
tur. Strabo, qui Caspiis illud tribuit, videtur hæc
duo mortis genera confudisse. Ait enim lib. x i.
Κάσπιοι ὅτι τοὺς ὑπὲρ ἐβδομήκοντα ἔτη λε-
μνοκτονήσαντες, εἰς τὴν ἐρημίαν ἐκτιθέασιν·
ἀποθνήσκοντες, εἰ μὴ ὑπὸ ὄρνιθων κα-
τασπῶνται.

³²
 ἡσπασμένους ἀπὸ τῆς κλίνης ἰδῶσιν, εὐδαιμονί-
 ζουσι· εἰάν ᾧ ὑπὸ θηρίων ἢ κτενῶν, ἢ πτόν· εἰάν
 δὲ ὑπὸ μηδενός, καυχῶνται εὐδαιμονίζουσι. Videtis Pe-
 trum Teicheram in compendio Mircondi.

C A P. I V. *Arsaces, vir, sicut incertae originis, et virtutis expertus*] Doctissimus Schicardus in Ta-
 rich regum Persiae, putabat originem trahere Ar-
 sacem, à Dario Codomanno: quod tamen non
 videtur. Nam in Chronico Persico, quod penes
 Cl. Elichmannum est, dicitur esse ex semine Chai-
 chosrou, qui est Cyrus. Pater vero ejus vocatur
 Darius quidam. Quae potuit erroris causa fuisse.

C A P. V. *Urbem nomine Daram in monte Apa-
 varticeno condit.*] Supra quoque meminit Darae,
 ut nos ostendimus. Hoc vero loco pro Dara, do-
 ctissimus Schicardus ex sua Tarich Persica, putabat
 rescribendum, *Asca*, quod reperisset Arsacem ur-
 bem condidisse, quam de suo nomine appellavit

اشك. Sed hæc alia est. Dara enim ad Caspias
 pylos, hæc vero in Hyrcania. Videtur hujus me-
 minisse, Isidorus Characenus. Εὐτεὺθεν Ἀ-
 ραυλὴν χοῖνοιζέ· ἐν ἧ καίμασι β'. ἐν αἷς σιθ-
 μοί· πόλις ᾧ Ἀσαάκ ἐν ἧ Ἀρσάκης πρῶτος
 βασιλεὺς ἀπεδείχθη· καὶ φυλάττει ἐν ταῦτα
 πῦρ ἀθάνατον. Ita enim legendus est ille locus.
 Alii tamen Arfaciam vocant urbem illam, & ean-
 dem ac Ragas, Europum, Duram faciunt. Sed
 plures suo nomine insignitas urbes constat Arsa-
 cem condidisse. Verum hæc confusissima. Alibi
 de iis erit fusior dicendi locus.

*Hujus filius & successor regni, Arsaces & ipse no-
 mine.*] Alii hujus Arfacis non meminerunt. Persæ
 tamen norunt. Quemnam vero *Principatium*, aut
Pampatium, Iustinus vocet, ignoro. An est Phar-

napatius? In Parthicorum sane regum catalogo, quem habeo, à Clar. Ioanne Elichmanno, nihil simile apparet. Lubet hic eorum nomina apponere, quoniam non parum lucis Græcorum Historia inde potest mutuare. Mancus namque multis in locis fuit Catalogus ille, quem edidit Schicardus, quod vel hinc apparebit. *Askan filius Darii est primus Asfanensium rex, & totam familiam ab eo denominant. Tempus regni ejus x anni, Ascan, filius Ascan, regnavit annis xx. Bebran, fil. Siabur, xi. annis. Belas f. Behram xv. annis. Hormoz f. Belas xix annis. Nuscha f. Belas xvii. annis. Ferruz filius Hormoz xii. annis. Chosrû f. Belas xiii. annis. Ardauan f. Belas xxiii annis. Ardavan f. Asfan xv. annis. Belas f. Asfan xii. annis. Gjudar f. Asfan xxx. annis. Barsehi f. Gjudar xv. annis. Gjudar f. Mehras ii annis. Beri filius Gjudar xv. annis. Gjudar filius Beri ii. annis. Beri f. Gjudar xx annis. Ardavan xxxi. annis. Et hic ultimus Asfaniensium est, quem Ardxir Babek è medio sustulit. Tempus autem imperii Parthorum, five Asfaniensium circiter ccl annorum faciunt: juxta alios vero ccccxix annorum.*

Phraates more gentium, hæres regni, Mardos validam gentem bello domuit.] Mardos in Characem urbem transtulisse, autor est Isidorus Characenus: Εἰς τὴν Χάρακα πρῶτον βασιλεὺς Φραάτης τῆς Μάρδος ὤκισε. Ita lege.

C A P. VI. *Sogdianorum & Drangaritanorum.] Scribe, Drangianorum.*

A D L I B. XLII.

C A P. I. *Hymetum quendam.] Athenæo lib. x. Est Ἰμπερ. Eum vide.*

C A P. II. *Vndecies centum millia patet.] Rideas magnitudine, quam tribuat Armeniæ. Sed hæc alibi.*

34
CAP. IV. *Hujus filius Pacorus missus.*] Hoc ipsum quoque testatur Cicero ad Atticum. Sed perperam apud eum hoc Orodi tribuitur, non filio ejus Pacoro: Verba ejus lib. v. Epist. xxi. *Maximum bellum impendit. Nam & Orodes, regis Parthorum filius, in provincia nostra est, &c.* Sed scribendum erat; *Nam & Orodis regis Parthorum filius, &c.* Nihil certius.

AD LIB. XLIII.

CAP. II. *Addita injuria specie honoris.*] *Lege, addita injuria, vel, additæ injuria specie honoris.*

CAP. III. *Temporibus Tarquinii regis.*] Iam ante illa tempora Cyri, & Tarquinii, deductam esse à Phocæensibus Massiliam, testatur Aristoteles, apud Harpocratonem in voce *Μασσαλία*. Hoc ipsum quoque testatur Scymnus Chius:

— *Μασσαλία δ' ἔς' ἐχιδνῆ
Πόλις μεγίστη Φωκίων ἀποικία.
Ἐν τῇ Λιγυστιᾷ ἢ ταύτῃ ἐκπύου
Πρὸ τ' ἡμέρης τ' ἐν Σαλαμῖνι γηνομένης
Ἐτεσιν ἄλλοτερον ὥς φασὶν ἐγκατὸν εἶησι.*
Sic lege. Tempus igitur, quo condita est Massilia, incidit in annum primum Olympiadis xlv. Errat autem Agathias, qui ait, regnante Dario Hystaspæ Massiliam conditam.

Nam Phocenses exiguitate, ac macie terræ coacti. [Atqui Phocæensium tractus non sterilis, sed quam maxime fertilis, omniumque rerum abundans. Sed Phocensium regio (quos hic confundit cum Phocæensibus) arida & sterilis erat, maximaque ex parte montibus obsita. Vnde Dorienses, qui eandem cum Phocensibus regionem incolebant, *Λιμωδωριεῖς* audiebant, ἀπὸ τοῦ λιμώτην. Contra Phocæenses Asiatici, quibus è terræ fecund.

cunditate, morum quoque luxuria accessit. Hinc quoque Massilienses, eorum ἀπόγονοι, Ἰηλυ-
 γυεῖς Ciceroni dicuntur ad Atticum lib. x. Epist. xii. Massiliensium factum cum ipsum per
 se luculentum est, tum mihi argumento est, recte
 esse in Hispaniis. Minus enim auderent, si aliter es-
 set: nam & vieti, & diligentes sunt. Emendarunt
 alii, & ὁδοὶ gente sunt. Noli dubitare, quin Ci-
 cero scripserit, nam & vieti, & Ἰηλυγυεῖς sunt.

Duces classis Simos & Protis fuere.] Athenæus
 ex Aristotelis libro, περὶ τῆς Μασσαλιωτῶν πο-
 λιτείας, affert hanc historiam, lib. xiii. Sed va-
 riat nonnihil in nominibus. Quem enim Iustinus
 hic Protin, ille Euxenum, Nannum Nanum,
 Gyptin Pettam, sive mutato nomine, Aristoxe-
 nam vocat. Filium vero Euxeni, & Aristoxenæ,
 facit Protin; unde ejus posterii Protiadæ dicti sint.
 Sed Plutarchus ipsum conditorem, Πρωτὶν vo-
 cat, in Solone; Ἐνίοι δὲ καὶ πόλεων οἰκιστὰς γε-
 γήνασι μεγάλων, ὡς καὶ Μασσαλίας Πρωτίς,
 ὑπὸ Κελτῶν τῇ περὶ τῆς Ροδανὸν εἰσαπηθεῖς.
 Ita legendum. Vulgo enim male Μασσαλίας
 ἀπρωτῶν, tanquam Massalias esset conditoris
 nomen.

AD LIB. XLIV.

CAP. IV. Incoluere Curetes] Nulli in saltibus
 Tartessiorum Curetes. Sed Cynetes: & ita le-
 gendum esse hoc loco ostendimus in Ptolomæo.

AD PROLOGOS
 LIBRORVM TROGI.

PROLOGVS XIV. Sic Phrygia majore Ari-
 daum, & Clitum.] Atqui Phrygiam majorem

obtinebat ipse Antigonus. Et præterea quid Clito cum Phrygia? qui præsidere classi iussus erat. Quæ sequuntur, non sunt veriora. M S. Lugdunensis pro, *maiore*, legebat *minore*. Sic itaque legendum; *quem ut Cappadocia expulit Antigonus, sic Phrygia minore Aridaum. Ut Clitus victus in Hellesponto navali bello.* De stratagemate autem, quo usus est Antigonus in devincendo Clito, vide Diodorum.

PROL. XXVII. *Insidiantem sibi effugit Ariamenem.*] Lege, *Ariamenem*.

PROL. XXVIII. *Quo mortuite &c. filius ejus.*] Spurcissima lectio. M S. habet; *quo mortuatenem filii ejus.* Puto scribendum; *quo mortuo, tuitionem filii ejus Philippi, suscepit Antigonus, qui Thessaliam, Mæsiam, Daciam, subjecit.*

IBID. *Cepit Lacedæmona.*] M S. *Lacedæmoniam.* Et sic solet Iustinus. Ita Babylonia, Chalcædonia, Sidonia.

PROL. XXX. *Regem vicit rapi ei poe amare.*] Puto scribendum; *Antiochum regem vicit: turpique postea amore Agathoclea corruptus decessit.*

PROL. XXXIV. *Ariarathe rege Cappadocum.*] Adde ex M S. *Repetita inde res rerum Cappadocum.* Pro *rerum*, *regum* scribendum.

PROL. XXXVI. *Attalus Cenostracas subgit.*] Lege, *Thynos Thracas.*

F I N I S.

I N D E X R E R U M

Quæ in historia Iustini ferè continentur.

A Bdalonimus ex hortulano Si- donia Rex. 98	Adorari soliti Persarum Reges. 61
Abderita fugati à ranis & muribus. 137	Adores Damasci Rex. 243
Abelani Chalc. colonia. 166	Adrestæ superantur ab A- lexandro. 112
Aborigenes. 283	Adria urbs Italica. 65
Abraham Damasci Rex. 243	Adriaticum mare unde dicatur. 166
Abydus. 31	Adulteria apud Parthos gravissime punita. 272. & seq.
Acarnanes, Alexandrum Pyrrhi, in regnum resti- tuunt. 204. Romanos implorant contra Eto- los. 209. soli Græcis non miserunt auxilia con- tra Trojanos. 209	Æacidæ Rex Moloss. 135 regno pellitur. 152
Acerbas Elissa maritus occiditur. 156, 157	Æacidarum maxima pars intra trigesimum annum morta. 118. eorum ori- go ab Hercule. 92
Achai à Philippo ad Ro- manos desciscunt. 216. cum Nabide belligeran- tur. 223, 224. cum Mes- seniis. 230. cum Roma- nis. 238	Ædessa urbs Macedon. 67
Achaorum inter se Conspi- ratio, fides, potentia. 237	Ægea & Ægeata. 67
Acheron amnis Italia. 110. Epiri. 104	Ægeus pater Thesei rex Atheniensium. 22. 218
Acilius Cos. Rom. Antio- chum vincit. 227	Ægyptus à Cambyse sub- acta. 10. magna impen- sa regum munita. 16. occupatur ab Alex. 98. in divisione imperii A- lex. cedit Ptolemæo. 124
Adaspi subiguntur ab A- lexandro. 109	Ægypti feracitas & tem- peries. 15
	Ægyptii superstitiosi. 10
	Mosen cum populo pel- lunt. 244
	Æmylius Annibalem navali prælio vincit. 227.

227. *Perseum vincit.*
 235. *leges Macedonibus dedit.* 234. *ejus pulchrū facinus.* 229
Aeneas Latinos condidit. 166. *venit in Italiam.* 284. *pugnās contra Mezentium occubuit.* *ibid.*
Eolides insula. 43
Aëta Colch. R. 233
Etnæ montis incendium 43
Eteorum bellum cum Syracus. 176
Etoli bellum in Græcia movent. 125. *fines Epiri regni & Acarnaniæ populantur.* 210. *ad bellum cum Philippo impelluntur à Leuino.* 216. *libertatem amittunt.* 230
Afri bella gerunt cum Carthaginensibus. 162. *stipendium iisdem remittunt.* 163. *ad Agathoclem deficiunt.* 181.
Dionysio militanti. 184
Africa descriptio. 290 *castella & urbes in planis absque mœnibus.* 179
Africani egregia vox. 228 *moderatio in recipiendo filio.* *ibid.*
Agas Cyrenarum Rex. 204
Agathocles ex humili genere Sicilia tyrannus fa-
ctus. 173. *bis exul.* *ib. na-*
vibus incensis spem fugæ sustulit. 180. *moritur.* 186
Agathocles Lysimachi à patre occiditur. 149
Agésilæus claudus alio pede. 60. *ejus gesta.* *ib.*
Agis rex Laced. 150
Alba longa conditur. 284
Albani ab Hercule conditi. 289
Alcetas Terdicca frater. 127. *ab exercitu hostis appellatur.* 129
Alcibiades Dux Athen. in Sicilia. 46. *pulcher & eloquens.* 49. *revocatur ad reatum.* 48. *Elidem in exilium proficiscitur.* 48
Lacedæm. ad bellum contra Athen. instigat. 48. *adulterata Agidis uxore fugit.* 49. *ad Athen. partes redit.* 50. *ab exilio revocatur.* *ib.* *Lacedæm. vincit mari terraq;* 51. *victus denuo in exilium abit.* 52. *in cubiculo dormiens crematur.* 55
Alexander Amyntæ. 68. *Tersicorum legatorum libidinem ulciscitur.* 69. *regnum Maced. egregie ampliavit.* 70
Alexander alterius Amyntæ. 149

ta. 70. Philippum fratre Illyriis obsidem dat, inde Thebanis. 70. insidius matris occumbit. ib. Alex. Olymp. frater Epiri R. 78. Cleopatram Philippi ducit. 81. bellum in Italia gerit. 105. occiditur. 106. cum omnibus copiis. 178
 Alex. M. cum Amazone concumbit. 20. sub militia patris prima rudimenta ponit. 80. cadis paterna conscius. 84. comparatur cum patre. 85. & seq. incipit regnare. 90. Gracorum Dux fit. ib. Thebas diruit. 92. ab Atheniensibus Duces & Oratores petit. 92. Tyrum capit. 98. Iovis Hammonis filius salutatur. 98. Darium tertio vincit. 97. & seqq. Persis iugum servitutis imposuit. 101. sevit in suos. 108. inedia mori vult. 110. adorari vult. 99. saxum, quod Hercules non potuit, expugnat. 111. Porum vincit. 112. in urbem hosticam solus defiluit. 113. vulneratur. ibid. Darii regis filiam Statiram ducit 114. et

alienum militum solvit. 114. venenum bibit. 117. militibus valedicit. 118. moritur annos natus XXXIII. 119. ejus mores. 86. elogium. 119. corpus ad Hammonem delatum. 124. tota domus à Cassandro sublata. 135. 137. 143. nomen quasi numen in auxilium vocatur à Macedonibus. 193
 Alexander Alex. & Cleofidis f. Indorum rex. 111
 Alex. Lyncestarum frater. 90. propter insidias Alex. paratas in vincula conjicitur. 94. occiditur. 117
 Alex. Cassandri. 142
 Alex. Pyrrhi, eadem parentis ulciscitur. 104. Macedoniam occupat. ib. regnum Epiri amittit. 204. recipit. 204. sororem suam in matrimonio habet. 109
 Alexander Persei, cum patre capitur. 236
 Alexan. falsus Demetrius Syria regno & vita exuit. 241. 241. interficitur. 241
 Alex. Zebina à Ptol. Physcone in regnum Syriae subor-

- subornatur. 264. occi-
 ditur. 265
 Alexander Ptolemai, ma-
 trem interficit. 268. ob id
 a populo in exilium pel-
 litur. 268
 Alexandria ab Al. extru-
 cta super Tanaim. 109.
 in Aegypto condita ab
 eodem. 98. Carthaginiis
 amula. 175
 Alpes à Thuscis occupa-
 ta. 169. 170. post Herc. à
 Gallis superata. 192
 Amazones duraverunt ad
 aetatem Alex. M. 20. un-
 de dictæ. 18, 19. genera-
 tas se Marte dicunt. 19.
 intereunt omnes. 21
 Amazonum origo. 19.
 regio. 289
 Ambri superantur ab A-
 lex. 113
 Amphilochoi Gallasia po-
 pul. 292
 Amphictyon rex Athe-
 niensium. 22
 Amulius & Numitor.
 284
 Amyntas Maced. Rex. 9
 Amyntas alter Menelai f.
 70
 Amyntas Dux Philippi
 in Asia. 83
 Anaxarchus philosoph. in
 comitatu Alex. 116
 Anaxilai justitia. 44
 Andragoras. 108, 274
 Annibal Hasdrubalis f.
 163
 Annibal alter, sive ma-
 gnus, Dux Carth. 213
 Romanos vincit. 214.
 iterum. 215. vincitur ab
 Emyllo. 216. ad Antie-
 chum confugit. 223. XVI.
 annos immoratus Ita-
 lia. 254. per serpentes vi-
 ctoria procuravit. 234.
 venenum haurit. 235
 Annibalis parcimonia,
 continentia. 235. factum
 ad abolendam invidiam
 nimiarum divitiarum.
 234. res gesta. 294
 Antenor Venetorum con-
 ditor. 165
 Antigonus in divisione
 imperii Alex. majorem
 Phrygiam censequitur.
 124. bellum cum Per-
 dicca gerit. 126. Eume-
 nem vincit. 131. 132. in
 custodia habet. 134. Rex
 appellatur. 138. occidi-
 tur. 141. Philippo &
 Alexan. regibus in omni
 militia socius. 145
 Antigonus superioris ne-
 pos. 150. à Ptolemao
 Macedonia pellitur. 190
 revertitur. 197. Gallos
 cadit.

cadit. 199. 203. pellitur
à Pyrrho. 199. Pelopon-
nenses subjugat. 101.
bellum Atheniens. in-
fert. 203. Macedoniam
amittit. 204

Antigonus ultimus, Phi-
lippi tutor. 211. diade-
ma projicit. ibid. jussu
populi regnat. 232. &
seq. Laced. vincit &
Spartam capit. 211.
moritur. 212

Antiochia à Seleuco ex
nomine patris condita.
141. à Grypo capitur.
266. contra Demetrium
conspirat. 241. 264. ad
filium ejus deficit. 241

Antiochus Seleuci pater.
124. clarus inter Phi-
lippi Duces. 140

Antiochus Soter, Seleuci
filius. 150. pacem cum
Ptolemao facit. 190

Antiochus Deus. 105

Antiochus Hierax. 106.
ab Eumene Bithyno vin-
citur. 107. à Latronibus
interficitur. ibid.

Antiochus Magnus, Asia
R. adhuc impub. 213.
Egyptum aggreditur.
218. 219. ab Etoliis in
Romana bella impelli-
tur. 221. Egyptum

occupare statuit. 222.
vincitur ab Acilio. 227.
donat Scipioni filium.
228. debellatur à Sci-
pione. 229. interficitur.

231

Antiochus Epiphanes,
Magni filius, à Popilio
circumscribitur. 239

Antiochus Deus, Tsend-
Alexandri filius à tuto-
re Tryphone occiditur.

242

Antiochus Soter, Deme-
trii frater, Tryphonem
regno exuit. 243. & seq.
Iudaos subigit. 244. in
Parthos ducit. 262. Ba-
byloniam occupat. 263.
occiditur. ib. corpus ejus
remittitur à Parthis.
263. & seq.

Antiochus Grypus Deme-
trii filius. 266. v. Grypus.

Antiochus Cyzicenus mo-
do dicti fr. uterinus. 265

Antiochus Asiaticus, Cy-
ziceni filius, regno Syria,
quod Lucullus dederat, à
Pompeio privatur. 270

Antiope Amazonum Re-
gina. 19

Antipater inter amico,
Philippi. 82. Macedos-
nia praefectus. 94. Agi-
dem & Spartanos vin-
cit.

I N D E X.

vit. 105. cum supple- mento tyronum ad Alex.	auxilium à Philip. pe- tunt.	80
evocatur. 116. auctor ne- cis Alex. & quare. 117.	Apologus de cane.	282
nascendo Regi tutor con- stituitur. 122. Græc. præ- ponitur. 126. Antigoni contra Perdiccam juvat.	Appius Claudius pacem cū Pyrrho turbavit.	155
127. Eumeni auxilia mittit. 131. Macedon.	Appulorum bellum cum Alex. Epiri.	105
insidiis petitur. 134. a- marior semper minister regni, quam ipsi Reges, fuit.	Apum & mellis & coa- gulium Aristæus pri- mus invenit.	128
143	Aquila cum Locris in acie.	167
Antipater superioris ne- pos, matrem occidit. 143	Aquila in auspiciis quid significet.	188
regno exuitur. 144. in- terficitur à Lysimacho socero.	Aquila dua in culmine domus nascente Alex.	119
144	Aquilus.	253. 239
Antonius bellum Parthis infert. 272. à Parthis vincitur.	Aratio inventa ab Athe- niensibus.	21. 22
282	Araxes fluvi.	9
Aphellas rex Cyrenarum.	Arbæctus prapositus Me- dis. 3. creatur rex. ibid.	
182	Arcades Spartanos vin- cunt.	64
Apes Hieronem nutriunt.	Archidamus dux Lacedæ- moniorum vulneratur.	
187. earum usus in- ventus.	64	
129	Argentea culinarum in- strumenta in exercitu Antiochi.	262
Apis Egyptiorum Deus.	Argæus Rex Maced.	69
110	Argonauta.	233. 178
Apollo ultus se contra Brennum.	Argonautarum naviga- tio.	233
197	Argyraspida Alex.	131.
Apollinem legum suarum autorem facit Lycurgus.	victi	
37		
Apollonia.		
137		
Apollonienses pro Scythiis		

- victi ab Antigono. 132
 Ariarathes Artaxerx. 86
 Ariarathes Cappadocum
 Rex. 126
 Ariarathes Artemenis,
 puer adhuc Cappadoc.
 Rex. 213
 Ariarathes Cappad. Rex
 fratrem Orofernem re-
 gno pellit. 240. contra
 Demetrium Syrum con-
 spirat. 241. Rom. iuvat
 contra Anistonicum. 240
 interficitur. 251
 Ariarathes superioris fil.
 ab avunculo Mithridate
 interficitur. 252
 Ariarathes Mithridatis.
 252
 Aridaeus Philippi, Ale-
 xandro succedit. 85. no-
 minatur pro successore à
 Meleagro. 122. recusa-
 tur à Ptolemæo & qua-
 re. 213. Rex appellatur
 à militibus. ib. necatur
 ab Olympiade. 135
 Ariobarzanes Rex Cap.
 253. à Tigrane pellitur.
 ibid.
 Aristaeus Cyrenem condit.
 128. mellis usum inve-
 nit. 128 & seq.
 Aristides proditiōē Pau-
 sania detegit. 34
 Aristonicus Eumenis ex
 pellice filius. 246. à Per-
 penna vincitur. ibid.
 Aristoteles Alex praecep-
 tor. 119. ejus laus. ib.
 Aristotimus Eliorum ty-
 rannus. 202
 Armenia magnitudo at-
 que descriptio. 278
 Armenius Iasonis comes.
 278
 Arpi urbs à Diomede con-
 dita. 166
 Arruba à Philip. regno
 exuitur. 72. 78. regnum
 suum novis legibus in-
 struit. 151
 Arsaces omnes reges Par-
 thorum dicti. 275
 Arsaces Parthorum im-
 perium invasit. 274
 Arsacides in victum De-
 metrium clemens. 260
 Arsinoë Lysimachi uxor,
 privignum veneno tollit.
 149. à fratre in matri-
 monium petitur. 150.
 191. in exilium abit.
 191
 Arsinoë Cyren. Regina cū
 genero concumbit. 104
 Artabanus Xerxen occi-
 dit. 35. ab Artaxerxe
 vicissim occiditur. ibid.
 Artab. Parth. Rex. 177
 Artaxerxes CXV. filio-
 rum pater. 86
 Arry-

- Arrybas Epirotis leges conscripsit.* 151
Artamenes Cappadocia R. 207
Artaphernes Darii frater, litem inter Xerxem ac fratrem ejus dirimit. 26
Artaxerxes Longimanus. 35
Artaxerxes Mnemon, Persarum Rex. 55. *Darii filius.* 56. *bellum cum fratre gerit.* 57. *Conona classi suæ præficit.* 58. *Græcos ab armis discedere jubet.* 63. *filios CXV. habet.* 86. *ex quibus multos infidias sibi struētes, interficit.* 87
Artamenes cum fratre Xerxe de regno disceptat. 26
Artemisia regina. 30
Artemisia audacia. 30
Arvas Moysis filius. 244
Ascalonii cum Phœnicibus bellum gerunt. 155
Ascanius Æneæ filius. 284
Asia subacta à Cyro. 8. *à Scythis.* 16. 17. *affectatur à Spar.* 59. *vastatur ab Alcibiade.* 51. *Gallorum plena.* 199. *Persarum juris.* 83. *Romanorum facta, eos corrumpit.* 246. *infra Taurum* 206. *causa multorum bellorum.* 207
Asia civitates quadam ab Amazonibus subacta. 19
quadam terræ motu absorpta. 219. *fertilitas.* 258
Aspasia Cyri pellex. 87
Asphaltites lacus, seu mare mortuum. 245
Assyrii, postea Syri dicti, quamdiu tenuerint imperium. 3
Astronomia cultores Ægyptii, Babylonii. 108
Aslyages avus Cyri. 4. *ex rege fit præfectus Hyrcanorum.* 7. *ejus historia.* 5. & seq.
Atheas Scytharum Rex. 80
Athenæ alter oculus Græciæ. 55 *patria communis eloquentiæ.* 56. *Minerva sacra.* 56. *ex integro conduntur.* 33. *capiuntur à Spartanis.* 55. *à Persis diruta, Persicis spoliis restituntur.* 63. *earum origo.* 22
Athenienses Amazonas vincunt. 19. *bellum gerunt cum Dario.* 24. 25. *CC. naves fabricant.* 29. *primum gloriam ex victoria Persica reportant.* 32.

32. Xerxem vincunt.
 34. bellum cum Laceda-
 moniis gerunt. 36. Clas-
 sem in Egyptum mit-
 tunt. 40. Syracusas obsi-
 dent. 56 statum mutant.
 23. iterum. 50. omnem
 ditionem amittunt. 53.
 Tyrannos exigunt. 24.
 55. ab omnibus odio ha-
 bentur. 48. vincuntur à
 Philippo. 70. 81. bellum
 Lamiacum in Græcia
 movent. 125. bellum cū
 Antigono gerunt. 203.
 cum Antipatro. 125. elo-
 quentes 50. superbi. 49.
 rei nautica periti. 60
 Atheniensium simulas
 cum Dorienfibus. 23.
 virtus cum Epaminon-
 da extincta. 66
 Arhis Cranai filia Athenis
 nomen dedit. 22
 Attalus Dux Philippi in
 Asia. 83. Pausania stu-
 prum infert. 83. ab Alex.
 interficitur. 110
 Attalus alius Alexand.
 Dux. 123
 Attalus Pergami Rex.
 216. contracto ex sole
 morbo, decedit. 246. P.
 R. heredem instituit. ib.
 Attali parricidia & va-
 ria studia. 245. & seq.

Aurum omnium mala-
 rum rerum materia. 36
 Aurum Tholosanum un-
 de in proverbium abie-
 rit. 233
 Auri contemptus apud
 Parthos. 272. ejusdem
 & argenti contemptus
 apud Scythas. 16
 Authocus Apollinis filius.
 128.
 Azelus Damasci R. 243
 B.

Babylon conditur à Se-
 miramide. 3. vincitur
 à Cyro. 8. capitur à Se-
 leuco. 140. ab Orode.
 279. in divisione imp.
 Alex. Peucesti cedit. 125
 Baccasis Media præfectus.
 276
 Bactriani Scythar. proge-
 nies. 14. à Seleuco ex-
 pugnatur. 140. liber-
 tatem & omnia amit-
 tunt. 275
 Bactrianorum imperium
 M. urbium. 271
 Balsami historia. 244. &
 seq.
 Barba & capillus promif-
 si ad movendam mise-
 ricordiam. 45. reorum
 habitus. 246
 Barce Cræso concessa à
 Cyro. 8. alio ab Alex.
 con-

I N D E X.

<i>condita.</i>	114	<i>lum intrinsecus stratum.</i>	42
<i>Barsene Alexan. conjux.</i>		<i>Bæotia Mardonium vincit. 32. vetus Macedonia appellatio.</i>	57
<i>122. 97. jussu Cassandri occiditur.</i>	137	<i>Bæoticum imperium perdunt Thebani.</i>	41
<i>Bastarnæ Getas vincunt.</i>		<i>Bæotii pro Thebanis.</i>	76
<i>333. Mithridati adversus R. auxiliantur.</i>	253	<i>Bomilcar Carthag. Dux crucisuffixus.</i>	182
<i>Battus Aristæi muti cognomen.</i>	128	<i>Brennus Gallorum Dux, Delphicum invasit templum. 194. infeliciter pugnans mortem sibi consciscit.</i>	196
<i>Belgius Gallorum Dux.</i>		<i>Brixia à Gallis condita.</i>	169
<i>193</i>		<i>Brundisium ab Ætolis conditur. 105. à veteribus Tarentinis habitatur.</i>	38
<i>Belli certamen anceps.</i>	17	<i>Bruttii unde dicti. 184. cum Tarentinis bella gerunt. 105. & seq. Alex. Epirot. cadunt. 185. Græcorum soboles. 166. eorundem gesta. 184</i>	
<i>Beneficia privata à publicis secreta.</i>	218	<i>Brutus & Cassius Parthi- cis auxiliis adjuti. 280</i>	
<i>Beneficio fides obstringitur.</i>	34	<i>Bubares Persæ Amyntæ R. Mac. filiam ducit. 59</i>	
<i>Beneficii quam ultionis honestior occasio.</i>	145	<i>Bubalum caput in fundamentis Carth. 159</i>	
<i>Bergamum, vide Vergamum.</i>		<i>Bucephale urbs ex nomine equi.</i>	172
<i>Beroë Pyrrhi nutrix.</i>	152	<i>Bursia urbs trans Euphratē.</i>	Byr-
<i>Beronice Cyrenaica Demetrium sponsum interficit.</i>	204		
<i>Beronice à Seleuco privigno interficitur.</i>	205		
<i>Beronice Attali sponsa.</i>	246		
<i>Bessus Darii interfectior excruciat.</i>	109		
<i>Bilbilis Hispaniæ Fl. durante ferro aptus.</i>	292		
<i>Bithyniæ pars Gallo-græciæ.</i>	199		
<i>Bitumine muri Babylon. compacti. 3. solum Sicu-</i>			

I N D E X.

Byrsa quare dicta. 138	sua perdunt. 126
Byzantium à quo condi- tum. 79. à Philippo ob- sidentur. ibid.	Cappadocia à Thiliippo occupatur. 75. à Mi- thridate. 250. 251. Ar- menii regni limes est. 278
C.	
Cadusii. 88	Captivitatis jus. 45
Capio Cos. Rom. pro- pter ablatum aurum Tholosan punitus. 233	Caput Cyri in utrem san- guine plenum conjici- tur. 9. Ptolemai lancea fixum in acie circumfer- tur. 193. Pyrrhi ad An- tigonum defertur. 102
Casari cum Pompeio bel- lum. 280	Caranus. 67. primus Ma- ced. R. 67. 237
Casares omnes Rom. Im- perat. dicti. 275	Caranus Philippi ab A- lex. fratre interficitur. 90
Calida lavari à Rom. Hi- spani docti. 291	Caria. 124. 127
Callisthenes Alex. à morte revocat. 110. eundem aderare detrectans in- terficitur. 111	Cariades Dux Athen. 45
Cambyses Astyagis gener. 4	Cartago Carth. à patre in crucem tollitur. 162
Cambyses Cyri F. 10	Carthago capitur. 160
Campani à Gracis condi- ti. 166. bellum gerunt cum Syracusanis. 176	Carthag. origo. 155. 159. atas. 159. 160
Campi Themiscyrei. 18.	Carthago nova in Hispa- nia. 292
Marathonii. 25. Adra- stii. 94	Carthaginenses bellum cum Pyrrho gerunt. 187
Campus Cirrhaeus Apollini sacer. 179	Bomilcarem patibulo af- figunt. 183. canina ves- cuntur. 167. consulem habent. 223. dictatorem item. 162. Gracas lite- ras SC. prohibent. 170.
Candaules R. Lydorum. 8	Hamilcarem tacitis suf- fragiis damnant. 178.
Capitolium Iovis tem- plum. 284	Hamil-
Cappadoces absque Rege vivere non possunt. 253.	
à Perdicca victi conju- ges seque ipsos & omnia	

<i>Hamilcarem Rhodanū</i>	<i>sibus adsunt.</i>	167
<i>injuste interficiunt.</i>	<i>Castra Alex. solito ma-</i>	
<i>Haannonem cum tota</i>	<i>gnificentiora.</i>	113
<i>familia interficiunt.</i>	<i>Castrorum lustratio apud</i>	
<i>174. homines immo-</i>	<i>Maced. 124. tribuna-</i>	
<i>lant. 160. 163. Impe-</i>	<i>tus.</i>	124
<i>rium Siculum tentant.</i>	<i>Catinienſes.</i>	45
<i>44. Hispan. primi occu-</i>	<i>Catonis fortitudo.</i>	236
<i>pant. 294. legatos ad A-</i>	<i>Catumandus Maſſil. ob-</i>	
<i>lex. mittunt. 116. Per-</i>	<i>sidet.</i>	288
<i>ſis parent. 163. Roma-</i>	<i>Caucasus regni Parthici</i>	
<i>ni auxilia mittunt. 154</i>	<i>limes.</i>	276
<i>Siciliā pelluntur. 183.</i>	<i>Caucasi accolæ ſubigun-</i>	
<i>redeunt. 186. Syracuſas</i>	<i>tur ab Alex. 109. Et ar-</i>	
<i>obſident. 178. vincuntur</i>	<i>chi cedunt.</i>	124
<i>à Maſſilienſibus. 288</i>	<i>Cecrops R. Athen. cur bi-</i>	
<i>Cassander Antipatri F.</i>	<i>formis.</i>	21
<i>Alexandro venenum</i>	<i>Ceraunus Clearchi Her. F.</i>	
<i>propinat. 117. in divi</i>	<i>148. Ptolemæi cogno-</i>	
<i>ſione imperii Alex. ſatel-</i>	<i>men.</i>	189
<i>litibus præſicitur. 125</i>	<i>Cere urbs in Italia. 166</i>	
<i>regni adminiſtrator ſit.</i>	<i>Cereris ſacra initiorū. 48</i>	
<i>134. Olym. necat. 136.</i>	<i>Cereos ignes tangere in</i>	
<i>bellum contra Antigo-</i>	<i>juramento.</i>	177
<i>num inſtruit. 137. om-</i>	<i>Cerva puerum alens. 293</i>	
<i>nem Alex. familiam in-</i>	<i>Chalcidenſium in Italia</i>	
<i>terimit. 137. & ſeq. 144</i>	<i>Coloni.</i>	166
<i>Rex appellatur. 138.</i>	<i>Chalybs F. Hiſp. durando</i>	
<i>moritur. 141</i>	<i>ferro aptus.</i>	291
<i>Cassandri domus Alex.</i>	<i>Chalybes hujus accolæ.</i>	
<i>pœnas luit. 143</i>	<i>187</i>	
<i>Cassander forte alius Ca-</i>	<i>Charillus Lycurgi ex ſa-</i>	
<i>ria præſicitur. 124</i>	<i>tre nepos.</i>	36
<i>Cassandrea urbs. 190</i>	<i>Charybdis fabula unde or-</i>	
<i>Cassius Parthos cedit. 279</i>	<i>ta.</i>	43
<i>Cæſtor & Pollux Locren-</i>	<i>Chersonenſium civitates à</i>	
	<i>Phi.</i>	

- Philippo expugnata. 80
 Chion & Leonides Tyran-
 nicida. 148
 Chodion Arsinoës legatus
 ad Ptolem. 190
 Chorasmi subiguntur ab
 Alex. 110
 Chrestus Bithynia R. 256
 Cilicia occupatur ab A-
 lexand. 98. in divisione
 imperii Philota cedit.
 124. mox Philoxeno. 127
 Cimbrī Mithrid. auxi-
 liantur contra Rom. 253
 iidem Germani. 255.
 Cimbricum bellum sa-
 crilegii pœna. 233
 Cimon Ath. D. 34. vincit
 Xerxem. 34. patrē mor-
 tuum suo carcere redi-
 mit. 34
 Cirnus Arist. pater. 117
 Cirrheus campus Apolli-
 ni sacer. 188
 Civile bellum Casaris &
 Pompeii. 280
 Civitas in civibus, non in
 edificiis posita. 30
 Claudius pacem cum Pyr-
 rho dissuadet. 155
 Cleada Theb. oratio ad
 Alex. 81
 Clearchus Heracl. Tyran-
 nus. 146. occiditur. 147
 Cleofis regnum concubitu
 Alex. redimit. 111
 Cleomenes R. Spart. 212
 Cleopatra Phil. conjux su-
 perinducta Olympiadi.
 84. ab ipsa necatur. 85
 Cleopatra Philippi F. A-
 lex. Epiri uxor. 83. à
 Perdicca in matrimo-
 nium petitur. 127. ejus
 apud Macedonas aucta-
 ritas. 130
 Cleopatra Demetrii Nic.
 mox fratris ejus conjux.
 243
 Cleopatra Mithridatis F.
 Tigranis uxor. 253
 Cleopatra Egyptia duo-
 rum fratrum uxor. 259.
 à posteriore repudiatur.
 ibid. ad Demetrium ge-
 nerum confugit. 264
 Cleopatra proxima filia,
 matris pellex. 259. re-
 gno preponitur. 266.
 majorem F. pellit. 267.
 à minori necatur. 268
 Cleopatra hujus F. Cyci-
 zeno nubit. 266. sororis
 jussu interficitur. ib. &
 seq.
 Clitus ab Alex. inter po-
 cula occiditur. 109
 Coagulum quis invenerit.
 129
 Cocalus primus Sic. R. 45
 Codomannus praeficitur
 Armeniis. 88
 Codrus

I N D E X.

<i>Codrus ult. Rex Atheniensium.</i>	22	<i>Corinthus diruitur.</i>	338
<i>Colchi Istrorum conditores.</i>	233	<i>Corona aurea, gratulationis ergo, offertur Alex. à Tyriis.</i>	98.
<i>Comanus Regulus Galus.</i>	187	<i>Pausania Regicida imponitur ab Olymp.</i>	84.
<i>Cometes Mergidis interfector.</i>	10	<i>legatis Rom. donatur à Ptol.</i>	154
<i>Cometes insignis magnitudinis apparet.</i>	248	<i>gestatur à Clearcho Heracl. Tyranno.</i>	148
<i>Compensatio mercium in usu Lacedæmoniis.</i>	36	<i>Corona post victoriam sumisoluta.</i>	82
<i>Comum Italia, Gallorum colonia.</i>	169	<i>Coronis laureis milites suos instruit Phil. contra sacrilegos.</i>	74
<i>Conon Athen. Dux.</i>	52.	<i>Corpora ad sepulturam poscere victoria concessa signum Græcis.</i>	64
<i>viçtus Cypri exulat.</i>	53.	<i>Cothurni Regum Tragicorum.</i>	148
<i>60. classi Persar. præsitur.</i>	60.	<i>Cranaus Athen. R.</i>	22
<i>Xerxen adorare noluit.</i>	61.	<i>Crassus infelicitèr pugnat contra Aristonicum.</i>	246
<i>Athenas restituit.</i>	63	<i>cum omni exercitu caditur.</i>	280
<i>Continentia morum bonorum mater.</i>	16	<i>Crateras in Antip. locum Macedonia præficitur.</i>	116.
<i>Continentiæ Rom. exempla.</i>	154	<i>nascono Regi tutor constituitur.</i>	122
<i>Convitia non decent miseros.</i>	155	<i>Regiæ pecuniæ custos.</i>	124.
<i>Convivari publice Spartani soliti.</i>	37	<i>Antigonum juvat contra Perdiccam.</i>	127
<i>Corcyra paucis capitur à Ptolem. Pyrrhi fil.</i>	200	<i>Cremare mortuos.</i>	85. 163
<i>Corinthii Laced. irati & cur.</i>	57.	<i>Cretenses Demetrium Soterum in regnum restitunt.</i>	241
<i>eloquentia Demosth. persuasi favent Athen.</i>	126. 127	<i>Critias Ath. Tyr. savissimus</i>	
<i>Corinthus concilium totius Græciæ.</i>	10		

- Darius Histaspis* f. *augurio R. Persarum* fit. 12. fugatur ex *Scythia*. 17. 68. contra *Iancyrum Scytham* bellum gerit. 21. *Asiam & Macedoniam* domat. 21. vincitur ab *Athen*. 25. & seq. obit. 26
Darius Nothus *Pers. R. Lacedam.* socius contra *Athen*. 49. *Carth. humanas hostias immolare & canina vesci* prohibet. 167. moritur. 55
Darius ultimus Pers. R. Codomannus dictus. 88. vincitur ab *Alex.* 94 iterum. 97. tertium. 101. aureis catenis à suis vincitur. 102. occiditur. ibid. sepelitur ab *Alex.* 103. ejus mors vindicatur. 109
Darii hujus fiducia. 94. in ordinando exercitu industria. 96. opes, 97. mater, uxor & filia capiuntur. 97. filia *Statira Alexan.* nubit. 114. matris exitus. 119
Defectus solis aut Lunæ quid significant. 180. 236
Deidamia Æacidae Epir. F. 135
Delos insula, ararium Græcorum. 40
Delphicum oraculum. 28 134
Delphici templi descriptio. 194
Delphos diripi jubet Xerxes. 30. diripiunt *Phocenses.* 73. idem tentat *Brennus Gallorum Dux.* 195
Demaratus R. exul Lac. consilia *Xerxis* detegit. 27
Demaratus Pythagoræ pater. 111
Demetrius Poliorcetes, Antigoni F. 137. Rex appellatur. 138. patrem amittit. 141. *Alexan. Cassandri* interficit. 143. Rex *Maced.* fit. 143. *Seleuco* se dedit. 144
Demetrius alter prioris nepos, Maced. & Epirum occupat. 201. nepotem *Pyrrhi* ducit, jam uxorem habens. 209. moritur. 204
Demetrius modo dicti patruus, à sponsa sua interficitur. 204
Demetrius Soter, Antiochi M. fil. Rex Syria 240. occiditur. 241
Demetrius Nicator ejus fil.

I N D E X

<p> <i>fil. Alex. vincit.</i> 241.
 <i>capitur à Parthis.</i> 242.
 <i>fugā tentat.</i> 239. <i>dimit-</i>
 <i>titur.</i> 241. <i>occiditur.</i> 264
 <i>Demetrius Illyriorum R.</i>
 214
 <i>Demetrius Phil. ult. F. à</i>
 <i>patre occiditur.</i> 231
 <i>Demetrius Indorum R.</i>
 275
 <i>Demophoon Thesei F.</i> 22
 <i>Demosthenes Ath. Dux</i>
 <i>in Sicil.</i> 46. <i>mortem sibi</i>
 <i>consciscit.</i>
 <i>Demosthenes orator, cor-</i>
 <i>ruptus à Persis.</i> 90. <i>exul</i>
 <i>revocatur ab Atheniens.</i>
 126
 <i>Desperatio interdum in</i>
 <i>virtutem vertit.</i> 31. 167
 <i>victoria causa Locrensi-</i>
 <i>bus.</i> 167
 <i>Deucalion generis huma-</i>
 <i>ni reparator cur vulgo</i>
 <i>creditur.</i> 22
 <i>Diadema Maced. Reg.</i>
 <i>ante Alex. insolitum.</i>
 107. <i>eius loco veteribus</i>
 <i>hastis.</i> 286
 <i>Diana pro Delphis pu-</i>
 <i>gnat.</i> 196. 197
 <i>Dido. vide Elissa.</i>
 <i>Dignissimo imperium</i>
 <i>relinquit Alex.</i> 118
 <i>Diluvium temp. Deuca-</i>
 <i>lionis.</i> 22 </p> | <p> <i>Diocles Athen. Tyrani</i>
 <i>interficitur.</i> 24
 <i>Diomedes Brundusii con-</i>
 <i>ditor.</i> 106. & <i>Arporum.</i>
 166
 <i>Dionysius Sic. Tyr. bel-</i>
 <i>lum in Italia gerit.</i> 169
 165. <i>interficilur.</i> 170
 <i>Dionysius minor Sicil.</i>
 <i>Tyr.</i> 171. <i>exulat Corin-</i>
 <i>thi.</i> 54. 174. <i>ibi ludum</i>
 <i>aperit.</i> 175. <i>eius parrici-</i>
 <i>dia & segnities.</i> 172.
 171. <i>sordidi & abjecti</i>
 <i>mores.</i> 174. & <i>seq.</i>
 <i>Discordiarum oblivio ju-</i>
 <i>rejurando sancita apud</i>
 <i>Athenienses.</i> 58
 <i>Dissensio inter Cyrum &</i>
 <i>Artaxerxem fil. Darii</i>
 <i>de regno.</i> 57
 <i>Dodonaus Iupiter.</i> 211.
 819
 <i>Doricetes Thrac. R.</i> 143
 <i>Dorienses bellum cum A-</i>
 <i>then. gerunt.</i> 22
 <i>Dos nulla virginibus</i>
 <i>Spartanis.</i> 27
 <i>Dotalem pecuniam corpo-</i>
 <i>ris obsequio quaerunt Cy-</i>
 <i>priae virgines.</i> 158
 <i>Dranca ab Alex. subacti.</i>
 109
 <i>Drangaritani.</i> 275 </p> |
|---|---|

E.

E Chatana. 104
 Edeffa Maced. urbs. 67
 Elephantus ferus ultro se offert Sandrocotto. 141.
 dux belli & præliator insignis. ibid.
 Elephantorum adpectu territi Romani vincuntur à Pyrrho. 154
 Elephantos suos Gallis ostendit Antig. terroris causa. 198
 Eleusis. 22
 Eleusina sacra. 23
 Elimæi populi. 241
 Elissa. alias Dido. 157
 in Africam fugit. 158.
 Carth. condit. 159. mortem sibi consciscit. ibid.
 à Carth. pro Dea culta. ibid.
 Emanus Gallorum Dux. 195
 Emathia, quæ postea Macedonia. 267
 Epaminondas Spartam tentat. 64. lethaliter ictus decedit. 65. ejus virtus. 62. encomium. 65. eminentia. 71. paupertas. 65. eruditio magna. 66. modestia. 65
 Epaminonda morte vires reip. cecidere. 65

Epeus equi Trojani & Metaponti conditor. 166
 Ephæstion. 116
 Ephesus ab Amaz. condita. 18
 Epigoni. 108
 Epiri historia. 119
 Equæ vento concipiunt. 289. Equarum Scythicarum XXII. in Macedoniam missa. 81
 Equo feroci Mithridat. à tutoribus imponitur. 248
 Equorum usus Parthis assiduus. 275. pernicius copia in Hispan. 290
 Erichtheus Athen. Rex. 22
 Erotimus Arabs LXX. filiorum pater. 269
 Ethrusci bellum cum Aenea gerunt. 273
 Evagoras Cypri R. 54
 Evander in Italiam venit. 283
 Eucratides Bactr. R. 275
 à filio interficitur. ib.
 Evergetæ. 109
 Eufrates fl. 68. 116. Parthici regni limes. 276.
 fl. Tigrin recipit. 279
 Eumenes. 125. Neoptol. occidit. 130. hostis à Macedon. judicatur. 130. vincitur ab Antigono.

- gono. 131. denuo cum
 Argyraspid. 132 Anti-
 gono deditur. 133. 134
 Eumenis stratagema. 131
 Eumenes Bithyniæ Rex
 Antiochum Hieracem
 & Gallos vincit. 207.
 Asia maiorem partem
 occupat. ibid. Rom. au-
 xiliatur contra Antio-
 chum. 299. contra Per-
 seum. 236. cum Brusia
 bellum gerit. 234
 Eumenes Demetrii fil.
 150
 Europa major pars sub
 Amaz. 19. terminus
 Hispania. 290
 Europus in Europa regna-
 vit. 67
 Europus Maced. Rex in-
 fans in cunis ad aciem
 suorum defertur. 68.
 Eurydice Phil. mater. 70.
 maritum insidiis petit.
 ib. filios Alex. & Per-
 diceam per insidias in-
 terficit. 71
 Euridice Aridai uxor.
 134. occiditur ab O-
 lympiade. 135
 Eurydice Lysimachi fil.
 144
 Eurydice Ptol. Philopa-
 toris uxor eademque so-
 ror ab eo occiditur. 217
 Eurylochus ab Alex. in-
 terfectus. 216
 Eurymedon Athen. in Si-
 cilia Dux. 47. fortissi-
 me dimicans cadit.
 ibid.
 Eurysaces Ajacis f. 292
 Expositi, qui in insignes
 vires evaserunt, Cyrus.
 5. Hiero. 188. Habis.
 292
 Extarches. 124
 F.
 Fabricius Luscinus Rom.
 legat. pacem facit
 cum Pyrrho. 154
 Falicisci Chalcid. colonia.
 165
 Fama in majus omnia
 extollit. 31
 Fama celeritas in clade
 Mardonii. 32. in victo-
 ria Locrensi. 151
 Fames in Epiro ob cadem
 Laudamia. 210. in Æ-
 gypto. 244
 Fatua Fauni uxor. 283
 Fatuari unde & quid sit.
 284
 Faunus tertius Italia R.
 284
 Favor hominum eodem,
 quo fortuna inclinatur.
 49
 Faustulus pastor, Romuli
 nutricius. 285

- Fax nuptialis.* 89
Felicitas reddit arrogantes. 147
*Feminis apud Parthos ad-
spectus virorum interdi-
citur.* 273
Figulus Agathoclis pater. 176
*Filios interfecerunt, Ly-
simachus.* 149. *Deme-
trii Nicanoris uxor.* 264. *Maleus Carthag.* 160. *Laudic.* 248. *Pro-
lemæus Phylcon.* 268.
Tbrahates. 281
Flaminius Cos. 220. *pro-
rogato imperio.* 221. *Na-
bidem vincit.* 222
Floralia. 287
*Flumina, Armenia Ti-
gris.* 279. *Cappadocia*
Thermoodon. 18. *Epi-
ri & Italia Acheron.* 106. *Gallacia Bilbilis,*
& Chalybs. 292. *Gallia*
Rhodanus. 286. *India*
Acesines. 113. *Lusita-
nia Tagus.* 291. *Scy-
thia Araxis.* 9. *Ister.* 80. *Phasis.* 16. *Tanais* 109
Flumina ab exercitu
Xerxis siccata. 27. 28.
*Hispania aurum ve-
hant.* 290
*Fortuna virtute iuvan-
da.* 218
- Fortuna inconstantia.* 243. *varietas.* 204. *ludi-
brium, Seleucus.* 206
Fortuna presenti contenti
esse iubentur Romani. 210
Frudius auriga Castoris. 278
*Frugalitas virtutum pa-
rens.* 168
Fumenti satio reperta. 12
*Furtum gravissimum a-
pud Scythas crimen.* 16
G.
*Gaditani Carthagi-
nienfibus consanguini.* 294
Gallaci Graci. 291
Gallacia equorum ferax. ibid.
Galli Roman capiant. 64. 192. 210. *legatos ad*
Alex. mittunt. 116. *au-
gurius præstantes.* 192.
multas in Italia urbes
condunt. 169. 170. *to-
tam fere Italiam occu-
pant.* 210. *Macedonas*
vincunt. 193. *apud Del-
phos pereunt.* 197. *ce-
duntur ab Antigono.* 199
ab Eumene. 207
Galli Scordisci. 232. *Te-
ctosagi.* ibid.
Gallorum res gestæ. 192
fecunditas & virtus. 199

I N D E X.

<p>199. perfidia. 206. in
alias regiones effusio.
192. barbaries quibus
autoribus mansuefacta.
287
Gallica feritas. 286
Gallici nominis terror.
192. 199
Gallia ab Hispanis Py-
reneis montibus divisa.
290. aspidus ventis in-
quieta. ibid. Transal-
pina. 254
Gallograci Bithynia
pars. 199. bellum cum
Antigono gerunt. 203
Mithridati auxiliantur
contra Rom. 253
Gallimander amicus De-
metrii, & ejus fides. 261
Gangarida. 112
Gargoris Curetum Rex.
292
Gedrosi. 124
Gelo Sicilia Tyr. 188
Geryon 293
Geta superati à Gallis.
197. Dacos condidere.
234
Gisgo Hamile. fil. 163. in
exilium pellitur. 182
Gladium amittere igno-
miniosum. 236
Glaucus Illyr. R. 152
Gobrya forte factum. 11
Gordie Thrygia urbs. 94</p> | <p>Gordius Phryg. Rex &
ejus historia. 94
Gordius Cappadox. 251
Gordius nodus ab Alex.
solutus. 95. ejus nodi ori-
go & causa. 94
Gorgias amicus Alex.
116
Gracia major in Italia.
166
Gracia partem majorem
aquarum illuvies absu-
mit. 22. laus. 74. fatalis
dies. 82
Grypus Demetrii fil. 265
Syria regnum caso Pseu-
do-alex. recuperat. 266.
bellum cum fratre gerit.
ibid.
Gyges. 8
Gylippus Dux Lacedam.
46
Gyptis Segobrigiorum R.
286</p> <p style="text-align: center;">H.</p> <p>Habis Hissp. R. & ejus
historia. 292
Halicarnassi Regina Xer-
xi auxiliatur. 30
Hamilcar Magonis. 162.
in Sicilia cum omni ex-
ercitu perit. 44. 162
Hamilcar alius societa-
tem cum Agathocle jun-
git. 177. ob id à Carth.
tacito suffragio damna-
tus.</p> |
|--|--|

<i>ius. 178. opportune moritur.</i>	<i>ibid.</i>	<i>abeunte ex Italia patre Tarenti custos relinquitur. 199. arcesitur à patre. ibid. regni sit successor.</i>	<i>201</i>
<i>Hamilcar Gisgonis. 178</i>		<i>Hellanicus Elius contra Tyr. Arist. conspirat. 202</i>	
<i>Agathoclem vincit. ib.</i>		<i>Hellepontus. 52</i>	
<i>Syracusas obsidet. 178</i>		<i>Heraclea obsidetur ob Athen. 125</i>	
<i>occiditur. 182</i>		<i>Heraclea Pontica. 144</i>	
<i>Hamilcar Rhodanus. 175</i>		<i>Heracliensium factum egregium. 145</i>	
<i>Hamilcar Carth. in Hipp. imperator. 294</i>		<i>Hercules Amazones vincit. 19. Hiacensanas Si- leosque in India condi- dit. 113. primus Alpes superavit. 192. Orientis R. fuit. 171. Latinum genuit. 268. Geryonis armenta rapuit. 293</i>	
<i>Hammon Iupiter, Alex. pater creditus. 98</i>		<i>Herculi statuam vovit Phil. 80</i>	
<i>Hannibal vide A.</i>		<i>Hercules Thebanus Aca- cidarum genitor. 92.</i>	
<i>Hanno Hamilc. primi fil. 163</i>		<i>Hercules Tyrius. 98. ejus sacerdos primus à Rege, 157. ei Carth. prædæ decimas mittunt. 160</i>	
<i>Hanno Dux Carth. con- tra Dionys. 270. tyran- nidem affectat. 173. ob id cum tota familia in- terficitur. 173</i>		<i>Hercules Alex. ex Bar- sine fil. 97. ab ipso præ- teritus. 118. cum O-lymp. in Pydnæ urb. fugit. 135. ibi captus custodia datur. 136. oc- ciditur. 137</i>	
<i>Hanno alius contra Aga- thoclem. 181</i>		<i>Her-</i>	
<i>Harpagus. 6</i>			
<i>Harpalus crudelitatem Alex. fugit. 126. & seq.</i>			
<i>Hasdrubal Magonis fil. 162</i>			
<i>Hasdrubal superioris fil. 163</i>			
<i>Hasdrubal Annib. pater à servo necatur. 241</i>			
<i>Hæta Græcis οὐκ ἔστιν ἀντίγον</i>			
<i>antiquis pro diademate. 285</i>			
<i>Helenus Priami fil. 151</i>			
<i>Helenus Pyrrhi. 153. ex filia Agathoclis. 187</i>			

Hercyllides Laced. Dux.

59

Hercynio Ægypti R. 60

Hiarbas Maxitanorum

R. Elissam in matrim.

petit. 159

Hiero Sicilia R. 188. ab

apibus alitus. ibid.

Hieroclytus Hieronis pa-

ter. 188

Hippias Athen. Tyr. 24

in exilium agitur. 25.

Persarum Dux adver-

sus patriam occumbit.

ibid.

Hippolochus Athen. Tyr.

saviſſimus. 56

Hippolyte Amazon, uxor

Thesei. 19

Hippolytus Thesei ex Hip.

filius. 19

Hispani propiora feris

quam hominibus inge-

nia gerunt. 291

Hispania descriptio. 290

Hispan. universam do-

muit Hannibal. 294

Homines immolati Car-

thagine. 160. id inhi-

buit Darius. 163

Hymeri Phrahatis vica-

rii superbia & crudeli-

tas. 277

Hyrcania ab Alex. sub-

acta. 107. ejus ampli-

tudo.

I.

I Asonis historia. 278. &
seq.

Iberia dicta Hispania ab

Ibero amne. 290

Ilium regio Trojanorum.

184.

Iliensium & Rom. mutua

gratulatio. 228

Illyrii bella cum Mace-

donibus gerunt. 68. cum

Amynta. 70. caduntur

à Philippo. 62. sunt sub

ditione Macedonica. 88.

Philoni assignantur.

124

Imilco Carthagin. Dux

in Sicil. amisso exerci-

tu. 163. mortem sibi

consciscit. 164

India invaditur ab A-

lex. 111. jugum excu-

tit. 141. occupatur ab

Eucratide. 175

Indiæ nemo præter Semi-

ram. & Alexan. bellum

intulit. 3

Indus fluv. 124

Insula nova cum calidis

aquis è mari enata.

219

Inventa Atheniensium.

21. Aristai. 128. Gar-

goris. 292. Triptolemi.

22

6 Invidia ex virtute. 49

Qs supa-

<i>superatur amplitudine rerum.</i>	3	<i>Italia & Sicilia vicini-</i>	
<i>Iocus Mithridatis.</i>	252.	<i>tas.</i>	44.
<i>Pseud-Alex.</i>	264. & seq.	<i>horreum Hispania.</i>	290.
<i>Iollas Antipatri,</i>		<i>primi cultores Aborigines.</i>	283.
<i>venenum propinat Alexandro.</i>	117	<i>Judaorum historia.</i>	243.
<i>Iones vincuntur à Dario.</i>	21.	<i>& seqq.</i>	
<i>à Themistocle persuasi Xerxen in pugna deserunt.</i>	29	<i>Iudas Israhelis.</i>	243
<i>Ioseph Israëlis fil. à fratribus venditus.</i>	244.	<i>Iupiter Hammon.</i>	98.
<i>Aegyptum à fame asseruit.</i>	231.	<i>Dodonaus.</i>	105. 151
<i>somniorum primus intelligentiam condidit.</i>	144.	<i>Iuvenes duo incogniti & insoliti habitus, Locrensisibus victoriam pariunt.</i>	167
<i>Iphicrates XX. annorum adol. Ath. Imperator.</i>	63	L.	
<i>Ismenias Thebanorum princeps.</i>	56	[<i>Abienus cum Parthis societatem contra Rom. init.</i>	280
<i>Israhel Damasci R. decem filiorum proventu clarus.</i>	243	<i>Labore militum vires acuuntur.</i>	165
<i>Ister Scythiae fl.</i>	21	<i>Lac in potu Scythis.</i>	16.
<i>Istriorum origo.</i>	233	<i>& Bruttiis.</i>	171
<i>Istriani bellum cum Scythhis gerunt.</i>	80	<i>Lacedamon.</i>	33.
<i>Itali legatos ad Alexan. mittunt.</i>	117	<i>mutis cingitur.</i>	135.
<i>Italia olim Saturnia</i>	283	<i>ab Antigono capitur.</i>	212
<i>magna ex parte Græcis habitata.</i>	184.	<i>Lacedamonii bellum gerunt cum Atheniensibus.</i>	36. 40. 41. 48.
<i>fere universa à Gallis occupata.</i>	210.	<i>Messenis.</i>	38. 39. 40.
<i>nisi Italicis viribus non subigitur.</i>	226	<i>Persis.</i>	33. 55. 59.
		<i>Thebanis.</i>	62
		<i>64. Athen. monent ne urbem reficiant.</i>	32.
		<i>Pausaniam damnant.</i>	33.
		<i>Messenem expugnant.</i>	39.
		<i>oraculi monitu Ducem ab Atheniensibus petunt.</i>	39.
		<i>inducias cum Athen.</i>	

<i>Athen. faciunt. 41. de- nuo. 42. Athenas ca- piunt. 55. Asiam ingre- diuntur. 59. vincuntur ab Epaminonda. 62. ite- rum. 65. apud commune Gracie concilium accu- santur & damnantur. 73. Philippum soli Græ- corum contemnunt. 83. 212. ab Alex. ad Persas deficiunt. 90. omnem fer- me Graciam commo- vent.</i>	105	<i>scortum dicitur. 122 Latini ab Aenea condi- ti. 166 Latinus Herculis filius. 284 Latratus in Siculo freto. 42 Laudamia ultima ex Æacidarum gente à pop. interficitur. 211 Laudice Seleuci Nicato- ris mater. 140 Laudice Seleuci Callini- ci mater. 206 Laudice Mithrid. soror & conjux, veneno, quod in ipsum paraverat, perit. 249 Laudice Ariarathis uxor, quinque filios necat. 248 ob id à pop. perimitur. ibid. Laudice Mithrid. soror Ariarathis modo dicti filii. 251. mox Nicome- dis uxor. ibid. Lavinia Aenea conjux. 284 Lavinium urbs ex nomi- ne ejus condita. ibid. Leges nulla Athen. anti- quis. 23. & Scythis. 16. imo omnibus antiquis- simis. 2. Lycurgi. 36. Mi- nois. 168 Leo dormientem Sandro- cottum</i>
<i>Laches Athen. Dux in Sicilia. 45 Lavinus Cos. Rom. à Pyr- rho vincitur. 153 Lavinus Prætor Rom. contra Philippum. 215 Lamachus Athen. Dux in Sicil. 45. occumbit. 46 Lamachus Athen. Dux ab Heracleotis hostibus suis insigne beneficium accipit. 145 Lampeto Amaz. Regina. 19 Lamponius Ath. Dux in Sicilia. 45 Larissa urbs à Philip. ca- pitur. 71 Larissæ saltatrix, Ari- dæi ex Philippo mater. 85. eadem & Larissæum</i>		

<i>cottum lambit.</i> 144. <i>ferocissimus ab inermi</i>	<i>Lixarum in exercitu Antiochi</i> CCCM. 263
<i>Lysimacho interficitur.</i> 139	<i>Locri à Rom. ad Pyrrhum deficiunt.</i> 154. <i>ingentem Croton. exercitum cadunt.</i> 166. <i>expugnantur à Dionysio majore.</i> 169. <i>subiguntur à Dionysio minore.</i> 172. <i>& spoliantur.</i> 173. <i>Dionys. ejiciunt.</i> ibid.
<i>Leonatus nascendo Regi tutor constituitur.</i> 122	<i>Lucani bellum gerunt cum Alex. Epiri.</i> 105. <i>cum Locrensisibus.</i> 172. <i>Pyrrhum in Italiam vocant.</i> 152. <i>à Bruttis, progenie sua vincuntur.</i> 185. <i>liberos suos quibus legibus instituant.</i> 184
<i>occumbit,</i> 126	<i>Lucullus summus Imperat.</i> 248. <i>Tigranum vincit.</i> 270
<i>Leonides Laced. Rex.</i> 27. <i>Thermop. contra Persas occupat.</i> 27. <i>post egregiam pugnam cum suis ceditur.</i> 28	<i>Lupercus, qui & Pan & Lycaus.</i> 283
<i>Leonides Spartan. Regis frater, Sicil. Dux in Carthag.</i> 162	<i>Lupercalia.</i> ibid.
<i>Leonides Tyrannicida.</i> 148	<i>Lupa Marti sacra.</i> 285
<i>Leontini.</i> 177	<i>Romulum & Remum alit.</i> ibid 247
<i>Leontiscus Ttol. filius.</i> 139	<i>Luporum animi Romanus.</i> 247
<i>Leophron Rhegin. Tyran.</i> 172	<i>Lupus Hieroni puero tabulam eripit.</i> 188
<i>Leosthenes Dux Ath.</i> 126	<i>Lusitanorum equorum celeritas.</i> 275
<i>Lepidus Egyptio Regi tutor datur.</i> 219	<i>Lycaonia dono Rom. Ariarathis filiis cedit.</i> 247
<i>Liber pater.</i> 111. <i>ejus militia ab Argyrasp. superata.</i> 133	<i>Ly-</i>
<i>Libido principum olim pro legibus.</i> 2. 23	
<i>Ligortas Achæorum præfectus.</i> 231	
<i>Ligures Massiliensium assidui hostes.</i> 286. 287	
<i>Literæ occultæ.</i> 27. 174	
<i>Livius à Trogo notatus.</i> 255.	

Lycurgus Spart. legisla-
tor. 36. auctorem ll. sua-
rum Apollinem Delphi-
cum fingit. 37. easque
voluntario exilio firmat.
ibid.

Lycurgus alius Spartan.
Rex. 213

Lydi Rege Cræso cum Cy-
ro bellum gerunt. 7. an-
te Cyrum invicti. ibid.
rebellantes lenocinia &
artes ludicras exercere
jubentur. 8. Thufcos
conduunt. 165

Lydia in divis. imper. A-
lex. Menandro evenit.
124

Lysander Spartan. Dux
Alcibiadem vincit. 52.
& Cononem. 53. Athe-
nienses omni ditione
exuit. 54. ipsamque ur-
bem obsidet, & capit.
54. interficitur. 62

Lysias orator & exul Sy-
racusanus, v c. milites
suo stipendio conductos
Athen. auxilio mittit. 56

Lysimachia urbs terra
motu eversa. 149

Lysimachus Thracia &
Ponto præsicitur. 124.
bellum contra Antigo-
num instruit. 137. Leo-
nem interficit. 139. &

generum suum Cassand.
filium. 144. & filium
suum Agathoclea. 149.
Pyrrhum Macedonia
pellit. 144

Lysimachi vita & lau-
des. 139. & seq. cum
Seleuco bellum & com-
paratio. 149. mors.
ibid.

Lysimachus superioris fi-
lius, ab avunculo Ptole-
mao occiditur. 196
M.

Macedones inter otia
Græcorum emer-
gunt. 66. Regem infan-
tem in cunis deferunt
in aciem. 68. sub Alex.
omnium rerum præter
militiam immunes. 90.
gaudent amisso Alex.
121. Olympiadem oc-
cidendam decernunt.
135. & seq.

Macedonum nobilitas.
235. virtus. 94. laus. 96.
comitatus instituta. 99.
reges ante Alex. diade-
mate non usi. 107. sa-
lutantur, non adoran-
tur. 111. Regum sepul-
cra. 68. numerus. 237.
virtus. 67

Macedonia. 65

Maced. regni finis. 236

Mao-

- Maotis.* 16
Magi regnum Persic. invadunt. 11. occiduntur à septem. ibid.
Magorum prædicta Alex. spernere jubet Anaxarchus. 116
Magia Egyptiorum studium. 244. Zoroastris inventum. 2
Mago. 161
Mago Carth. Dux Rom. auxilio missus. 174
Maleus Carth. exul. 159 patriam obsidet. 161. filium cruci affigit. 154. occiditur. 162
Manlius Maltinus à Mithrid. vincitur. 353. in Cappadocia. 254
Marathonii campi. 25
Mardi ab Alex. subacti. 107. à Phrahate. 169
Mare Adriaticum. 165. Egyptium. 16. Caspium. 278. Inferum, Superum. 165. Mortuum. 245. Ponticum. 16
Marsicum bellum. 255
Marthesia Amaz. Regina. 19. interficitur. ibid.
Masinissa Numid. Rex Rom. socius. 236. ejus in Rom. merita. 257
Massilia conditur. 286.
à Comano insidiis petitur. 287. obsidetur à Catumando. 289
Massilienses cum Gallis & Liguribus bella gerunt. 288. Carthaginenses vincunt. ibid.
Romæ incendium publico funere prosequuntur. 289. eorum instituta. 287
Matrimonii origo. 22. reticenda nō publicanda. 8
Mauri Carth. hostes. 163
Maxitani. 159
Medea conjux Aegæi. 22. Iasonis. 279
Medea urbs. 279
Medi quamdiu regnarent. 7. subiguntur à Parthis. 278
Media major & minor. 124
Medici imperii origo. 3. finis. 7
Mediolanum Gallorum colonia. 169
Medius Aegæi ex Medea fil. 22. 278
Megabazus Dux. 69
Megara à Pisistrato pene capitur. 24
Megarenses cum Athen. de proprietate Salamina insula digladiantur. 23. strategemate vincuntur. ib. Me-

- Meleager.* 122. *summa rerum* praeficitur. 124
Menalippe Amazon ab *Hercule* capta, traditis à sorore armis redimitur. 19
Menander Lydia praefectus. 124
Menelaus Alex. M. abavus. 70
Menelaus Philippi I. frater. 70. ab eodem occiditur. 76
Menelaus Ptol. I. frater, à *Demetrio I.* captus fratri remittitur. 138
Mereatus Olympiacus. 125
Meretricis in aula Ptolemaei potentia. 218
Mergus à fratre Cambyse interficitur. 10. 11
Mesopotamia Arcesilao post *Alex.* cessit. 12
Messenia urbs à Sparta nis per decennium obsidetur. 38. expugnatur non virtute, sed insidiis. 39. rebellans denuo capitur. 40
Metallorum copia in Hispania. 290
Metapontini. 166. cum *Alexan. Epirota* foedus jungunt. 106
Miscalus servus Anaxi-
- lai, & ejus liberorum* tutor. 44
Mida Phryg. Rex. 95
Midas Mac. regulus. 67
Miles gregarius fit rex. 124
Miltiades Athen. Dux *Darium* vincit. 25. in carcere moritur. 34
Mindarus Laced. Dux. 51
Minerva pro Delphis pugnat. 196. *Massiliensium* hostem terret. 289 *panificiis* placatur. 166
Minium in Hispania nascitur. 274. 176
Minitha Amazon. regina. 107. eadem *Minithyia*, atque ultima est. 20
Miseros convitia non decent. 133
Mithridates Ponticus, *Heracliensium* hostis. 146
Mithridates alius Rom. socius. 240
Mithridates Eupator superioris *F.* 248. ejus pueritia. 249. administratio regni. ib. *Paphlagoniam* invadit. 250. *Romanis* superbe respondet. ibid. *Ariarathem* ex sorore nepotem interficit. 252. ejus fratrem *Capado-*

- padocia pellit. ib. Rom.*
legatos vincit. 253
Mithridatis oratio ad
milites. 254. genus &
nobilitas. 257. parrici-
dia. 252
Mithridates Parthorum
Rex. 275
Mithridates Parth. Rex
cognomento Magnus.
278. regno suo pulsus à
fratre interficitur. 279
Molossi qui postea Epiro-
te. 151
Mons sacer apud Nysam.
111. Palatinus. 284.
aureus in Hispania. 292
Zapaortenon in Parthis.
274
Montes Dadali. 111. Ri-
phæi. 16
Montes in plana deducti
à Xerxe. 27
Monstra in freto Siculo.
42
Mors honestissima in ca-
stris hostium. 28
Morsu navem detinet
Cynegirus. 25
Moses Iosephi. 244
Mothona urbs. 73
Muliebris audacia exem-
plum Arthemisia. 30.
Euridice. 134. Semira-
mis. 2
Mulierum bello Spartano

major virtus, quam vi-
rorum. 200
Mummius Cos. Achaos
vincit. 238
Murgantini Syrac. ho-
stes. 283
Mures Abderitas pellunt
138
Murina pelles Scythis in
usu. 17
Murus vim. passuum in-
tra XVII. diem consum-
matus. 109
Mycale mons Asia. 32
Myrtalis quæ postea O-
lympias, mater Alex. 85
Mysteria Cereris evulga-
re, nefas. 48

N.

N *Abis Laced. Tyran-*
nus. 219. multas
Græcia civitates occu-
pat. 222. vincitur à
Flamminino. 223. bel-
lum cum Achæis gerit. ib.
Nannus Segobrig. R. 286
Nearchus post Alex. Ly-
cia & Pamphilia præ-
fectus. 124
Neoptolemus Eumenis
socius. 128. proditur.
129. interficitur. 130
Neoptolemus Olymp. pa-
ter, Moloss. rex. 71
Nereis Æacidarum ul-
tima. 211

Nicaa

- Nicaa** urbs India, ab A
 lex. condita. 112
Nicanor Parthis praefici-
 tur. 125
Nicias Ath. Dux in Si-
 cilia. 44. Syrac. duobus
 praeliis victos obsidet. ib.
 vincitur. 46
Nicomedes Prusiae Bithy-
 ni F. patrem interficit.
 240. inita cum Mitri-
 date societate Paphlago-
 niam occupat. 260. Cap-
 padocia à Mithridate
 pellitur. 251. Paphlago-
 niae possessione privatur.
 252
Nicomedes prioris filius
 ex saltatrice. 256. regno
 à Mithr. pulsus Romam
 venit supplex. 253
Nilus. 16
Ninus Assy. R. 18. pri-
 mus bellum gessit. 2. to-
 tum Orientem vicit. ib.
Ninya Nini f. ignavus &
 effeminatus. 2
Noctua in hasta Hieronis.
 188
Nolani Chalc. coloni. 163
Nomius Apollinis & Cy-
 renes F. 128
Numida. 167. 184
Numitor à fratre regno
 pellitur. 284. & seq
 restituitur à Romulo.
 186
- Nuptiae** Cart. sine ptibus
Nuptiarum sum us
 decreto Carth. mod
 statutus. 162
Nysa urbs India à Libero
 patre condita. 132
 O.
Oblivio injuriarum
 Athenis jurejuran-
 do sancita. 58
Obsides Romae Regum fi-
 lii. 233. 239. 249
Occasio beneficii honestior
 quam ultionis. 145
Occassione utendum. 256
Oceano libamenta data.
 114
Ochus Artaxerxis, Pers.
 R. 87. crudelis. ib. occi-
 ditur. 88
Octavius Perseum capit
 cum duobus filiis. 237
Oculorum lascivia in Ni-
 nya. 3
Oculorum valetudo ex ni-
 mia luxuria. 171
Odia procerum Alexan-
 inter sese. 123
Oenanthe & ejus apud
 Ptolemaeum autoritas.
 218
Olympias Filia Neoptole-
 151. Philippi I. uxor.
 83. repudiatur. 71. per-
 cussorem ei immittit. 84
 quem in cruce penden-
 tem

<i>sem coronat. ib. & gla-</i>	<i>Oropasta Magus, Persar.</i>
<i>dium Apollini consecrat.</i>	<i>Rex. 10</i>
<i>85. Antipatrum crimi-</i>	<i>Orphei sacra. 95</i>
<i>natur. 117. Aridæum &</i>	<i>Ortoardistes Armen. R.</i>
<i>Euridicen interficit. 135</i>	<i>277</i>
<i>137. necatur. ibid.</i>	<i>Osculantur Macedon. A-</i>
<i>Olympias Pyrrhi. 109</i>	<i>lexandri morituri dex-</i>
<i>Olympiacus mercatus.</i>	<i>tram. 118</i>
<i>125</i>	<i>Osculum Popilio offert</i>
<i>Olympium certamen. 69</i>	<i>Antiochus. 281</i>
<i>149</i>	<i>Ostanes vir sagacissimus,</i>
<i>Olympus mons. 68</i>	<i>fraudem Magorum</i>
<i>Olynthii cum Macedon.</i>	<i>deregit. 10</i>
<i>bella gerunt. 70</i>	<i>Otium in exercitu peri-</i>
<i>Olynthus expugnatur. 32</i>	<i>culosum. 165</i>
<i>excinditur. 75</i>	<i>Otiocorumpuntur vires.</i>
<i>Onomarchus Phoc. D. 74</i>	<i>33. nimio plebs lasci-</i>
<i>Opobalsamum apud Iu-</i>	<i>vit. 146</i>
<i>daostantum natū. 244</i>	<i>P.</i>
<i>Orchomenii Thebanorum</i>	<i>Pacores Orodii. 280</i>
<i>hostes. 91</i>	<i>Paonia. 67</i>
<i>Ordinum ductores apud</i>	<i>Palanthus Dux. 38</i>
<i>Alexand. omnes sexa-</i>	<i>Palatinus, vide Mons.</i>
<i>genarii. 93</i>	<i>Pallanteum Arcad. urbs.</i>
<i>Orestes Agamemnonis,</i>	<i>283</i>
<i>Pyrrhum occidit. 151</i>	<i>Pamphilia. 125</i>
<i>Orithyia Amaz. Reg. 19</i>	<i>Tan. 283</i>
<i>Orodes Parthorum Rex.</i>	<i>Tanasagorus Sagilli R.</i>
<i>fratrem interficit. 179.</i>	<i>Scyth. fil. 20</i>
<i>& Crassum cum exer-</i>	<i>Pandosia urbs Epiri. 105</i>
<i>citu. 180</i>	<i>Italia. 106</i>
<i>Orofernes Cappadox in-</i>	<i>Panificiis placatur Mi-</i>
<i>gratus. 240</i>	<i>nerva. 166</i>
<i>Oroles Getarum R. suos</i>	<i>Pannonia à Gallis occu-</i>
<i>male praeliatos qua pœ-</i>	<i>patur. 192. 233</i>
<i>na affecerit. 233</i>	<i>Taphlagonia. 124. occu-</i>
	<i>patur</i>

- patur à Mithridate & Nicomede. 250. libertate donatur à Romanis. 252. & seq.
 Parapammeni. 124
 Parentatio Alexand. ad tumultu Heroum Troia. 93. annua parricida instituta. 85
 Parmenio Dux Philippi in Asia. 83. Alexand. à medico cavere jubet. 96.
 Persicā classē occupat. 97. pecuniā praeficitur. 103. interficitur cum filio. 108. Iasonis templum dirui jubet. 279
 Parnasus. 194
 Parthenia Spartanarum spurii vocati. 38
 Parthia descriptio. 271
 Parthi Scytharum progenies. 14. Persici Imperii successores. 102. in divisione Imper. Alex. Nicanori sorte veniunt. 125. Demetrium capiunt. 242. Syriae inhiant. 261. Antiochum occidunt. 262. ejus corpus in Syriam remittunt. 270. Pompeium juvant. 280. Antonium vincunt. 281
 Parthorum crudelitas. 264. origo & historia. 271. & deinceps. superbia. 262. Imperii conditores Scythae. 18. Reges parricidae. 239. Regum origo. 108
 Paryma subiguntur ab Alex. 109
 Patrem suum interficit Ptolemaeus Physcon. 213. Nicomedes Bithynus. 248. Bactrianorum R. 275. Phrahates. 282
 Patria quantum debeatur. 128. 239. 118. 275
 Patria conspectus vires subministrat. 64
 Pausanias Laced. Dux. Byzantii conditor. 79. proditiōis damnatur. 34. ob id exulat. 62
 Pausanias Laced. Rex. 57
 Pausanias nobilis Macedo Philippum interficit. 85 immissus ab Olympiade. 84. 85
 Pecuniam ex Rep. sua amovet Lycurgus. 36.
 Pediculi Italiae populus. 106
 Pelasgi. 125
 Pelasgi olim, qui postea Macedones. 67
 Pelias Thessal. R. 278
 Pelius Thess. mons. 128
 Pellicum Regis Persarum

I N D E X.

rum multitudo. 107	Pericles Dux Athen. contra Thebanos. 41. Spartam depredatur. ibid.
Pelopidas Thebanus. 66	agros suos hostibus intactos vitanda suspicionis ergo, patria donat. 42
Peloponneses bellum gerunt cum Atheniens. pro Spartanis. 40. pro Siculis. 46. per prodicionem Antigono ultimo traduntur. 202	Perjuratorum pœna. 192
Penthesilea Amaz. R. 20	Perpenna Cos. Aristonicum vincit. 246
Perdicca Maced. Rex. 68	Persa à Medis deficiunt. 6. bellum gerunt cum Alex. 90. cum Athen. 25. cum Græcis. 27. cum Parthis. 242. cum Scythis. 8. 249. in custodes corporis ab Alex. lecti. 115. Tleptolemo in divisione imperii sorte veniunt. 125. gens obscura quondam. 4
Perdicca secundus. 70. matris insidiis occumbit. ibid.	Persarum clades. 9. 249. Deus, Sol. 11. legati libidinis pœnas luunt. 69. mos in convivis. ibid. in electione Regum. 86
Perdicca Alexan. commilito, annulum à morturo accipit. 118. summa rerum præsicitur à Maced. 124. seditiosos necat. ibid. provincias inter principes dividit. 124 Cappadoces vincit. 126. Alexand. sororem in matrimonium petit. 126. eodemque tempore Antipatri filiam eoque neutram obtinet. ibid. bellum cum Antigono gerit. 127. Egyptum petit. ibid. occiditur. 129. ab Argyraspid. 133	Persepolis. 8. capitur ab Alex. 101
Perdicca arrogantia. 129 constantia. 123. facundia. 124. sententia de successore Alex. 116	Perseus Philippi, patrem ad parricidium impellit. 231. bellum cum Rom. gerit. 233. vincitur & capitur. 237
Pergamum sive Pergamus, Asia castellum. 122	Persicarum faminarum facinus. 7
	Perfici Imperii finis. 101
	Perusini Achæorum progeniti

genies. 165
 Pestilentia, in Baotis He-
 racleæ urbis causa. 145.
 in Theramene Cyrenai-
 cæ urbis causa. 128
 Pestis ex fame. 32. in Cro-
 tona & Metaponto ob
 violatum Minervæ nu-
 men. 166. in Sicilia
 Carth. exercitum consu-
 mit. 162
 Pestis apud Carth. nefa-
 rium remedium. 159
 Peucestes. 124
 Pharnabazus. 51. 59
 Pharnax Mithridatis a-
 vus. 257
 Thiliamenes Paphlagon.
 Regum nomen. 250
 Philippus Argæi, primus
 hujus nominis Mac. R.
 100
 Philippus Amyntæ. 70. se-
 cundus hujus nominis
 Maced. R. 71. imperio
 Maced. Asiam & Græ-
 ciam subjicit. 66. vincit
 Athen. 71. 81. Darda-
 nos. 78. Illyrios. 71.
 Phocenses. 74. Scythas.
 80. Thessalos. 71. Arru-
 bam affinem suum regno
 Molossorum exuit. 72.
 oculum amittit. 72. li-
 bertati Græcorum infi-
 diatur. 73. Cappadociam

dolis subjugat. 73. & seq.
 fratres interficit. 75. pi-
 raticam exercet. 76. 79.
 arbiter duorum Regum
 utrumque spoliatur. 75.
 Phocenses contra datam
 fidem cedit. 77. & seq.
 Byzantium obsidet. 76.
 vulneratur. 79. fugatur
 à Scythia. 249. Dux
 Græciæ salutatur. 82.
 pacis leges Græcis sta-
 tuit. 83. interficitur. 82.
 Alexandrum cum gla-
 dio insectatur. 84. eum-
 que filium suum esse pa-
 lam inficiatur. 98
 Philippi atas. 82. compa-
 ratio cum Alex. 38. exi-
 stimatio apud Græcos.
 73. favor apud suos etiā
 post mortem. 122. lau-
 datio Clito exitiabilis.
 109. liberi. 85. modera-
 tio. 71. mores. 85. no-
 men quasi numen in au-
 xilium vocatum. 193.
 perfidia. 75
 Philippus Antigoni pater.
 124
 Philippus Antipatri, in-
 ter Alex. interfectores.
 117
 Philippus Aridaus tertius
 hujus nominis Mac. R.
 123

- Philippus Cassandri Mac.*
 Rex, ejus nominis
 quartus. 142. moritur.
 ibid.
Philippus Demetrii. 211
 Maced. R. ejus nomi-
 nis quartus. 213. anno-
 rum XIV. puer. ibid. bel-
 lum gerit cum *Ætolis*.
 214. cum *Rom.* ib. 218
 vincitur. 220. moritur.
 232
Philippus Lysimachi ab
avunculo Ptol. occidi-
tur. 191
Philippus Lysimachi fra-
ter ejusque mors. 139
Philippus Persei cum pa-
tre captus. 236
Philippus amicus Alex.
Hircanis præficitur. 124
Philippus medicus Alex.
 96
Philo in divisione Imper.
Alex. Illyrios accipit.
 124
Philoctetes Thurinorum
conditor. 166
Philomelus Phocens. Dux
templum Delphicum
spoliat. 73. *Thebanos ca-*
stris exuit. ib. occumbit.
 74
Philopæmen Achæor.
Dux insidiis à Philippo
petitur. 116. laudatur.
224. capitur à *Messe-*
nus. 231. veneno perit.
 ibid. inter summos im-
 peratores recensetur. 234
Philosophia non præstat
Græcis, quantum Scy-
thi natura. 17
Philotas Tarmenionis
quare interfectus. 108
Pholotas alius sorte acci-
pit Ciliciam. 124. &
 iterum amittit. 128
Philoxenus Philota in Ci-
licia successor. 127
Phocenses à Theb. apud
 commune Græciæ con-
 cilium accusantur. 73.
 templum Delph. spo-
 liant. 73. à Philippo
 vincuntur. 74. contra
 datam fidem caduntur.
 77
Phocensium coloni Massi-
lienses. 247. 286
Phænice in ditione Pto-
lemæi. 137
Phænices Tyri conditores
 855
Phrahates Parth. Rex.
 275
Phrahates alter. 277
Demetrium talis aureis
 donat. 261
Phrahates tertius, pa-
 trem, fratres, & filium
 interficit. 281. An-
 tonium

I N D E X.

tenium vincit. ibid.	Pœni.v. Carthaginenses.
Phratafernes. 125	Polybites Spart. R. 36
Phrygia major Antigonē traditur. 124. minor	Polydamas amicus Alex. 116
Leonato. ibid. post Eumeni adjicitur. 127	Polyperchon amicus Alexand. 114. dimittitur. 116. Græcia & Macedonia præponitur. 124. occiditur. 129. Olympiadi favet. 234
Phyle castellum Atticum occupatum à Thrasybulo. 56	Pompeius Mithrid. vincit. 248. Antiocho Syriam adimit. 270
Phyton ab exercitu Mac. hostis appellatur. 130	Pompeius Trogus.v. Trogus.
Pietas Cimōnis erga patrem. 34. mulierum. 97. patris & filii mutua. 144	Pontibus maria sternere Xerxes conatur. 27
Piratica apud veteres in laude. 286. eam exercet Agathocles. 176. Phil. secundus. 76. 79	Pontus regio Scythiis propinqua. 16. 115. Lysimacho obtingit. 124
Pisa Græca colonia. 166	Topilius Rom. Legatus ad Antiochum. 239
Pisandrus Lac. Dux. 61	Porus Indor. R. 112
Pisistratus Athen. Dux Megarenses cedit. 24. patriam opprimit. ibid.	Præfecti Alexand. Reges fiunt. 124
Pithon Alex. Dux colonias in Indis accipit. 125	Priapatius Parth. R. 275
Plato discip. suos ad virtutem erudiit. 148	Privata beneficia à publicis secreta. 228
Plaustra Scythiis pro domibus. 16	Prodigia, quæ in Alex. ortu evenere. 119. quæ Hieroni obvenere. 188. in ortu Mithridatis. 248
Plaustrum Gordii. 95	Prusias Venator Bith. R. cum Eumene bellum gerit. 234. à filio interficitur. 240
Plataenses Athen. contra Darium socii. 25	Pto-
Plataea incenduntur à Xerxe. 29	

Ptolemæus Lagi, qui & Soter & Magnus, venenata sagitta ictus herba per quietem Alexan. monstrata sanatur. 114.
Aridæum Regem recusat. 124. bellum cum *Perdicca* gerit. 129. cum *Antigono*. 137. *Demetrium* vincit. ibid. & rursus ab ipso vincitur. 188. Rex appellatur. ibid. bellum cum *Demetrio* gerit. 144. regnum minori ex filiis tradit. 145
Ptolemæus Philadelphus regnum à patre accipit. 144. reconciliatur fratri. 156
Ptolemæus Ceraunus. 188. *Seleucum* occidit. 150. sororem ducit. ib. ejusque filios vita, ipsum regno privat. 150. *Macedon.* occupat. 190. occiditur à Gallis. 193
Ptolemæus Evergetes bellum cum *Antigono* minore gerit. 203. *Beronicen* fratris filiam ducit. 205. sorori à *Seleuco* *Callinico* obsessæ auxilio venit. 205. *Seleucum* vincit. 207. sub specie sororia vindictæ

Asiæ inhiat. ib. *Antiochum* Hieracem ad se confugientem in custodia habet. 207. interficitur à filio. 212

Ptolemæus Philopator parricida. 213. ejus vita & obitus. 217. 218

Ptolemæus Epiphanes. 218. bello ab *Antigono* petitur. 222

Ptolemæus Philometor, ab *Antiocho* Epiphanæ avunculo suo bello petitur. 238. contra *Demetrium* *Syriæ* Regem *Pseud-Alexandrum* juvat. 241. 255. mox contra hunc, *Grypum* *Demetr.* filium. 264

Ptolemæus Evergetes, qui & *Phyſco*, superioris frater. 238. fit rex *Ægypti*. 248. ejus mores & facinora. ibid. moritur. 265

Ptolemæus Lathurus, regno à matre pellitur. 160. sed post ejus mortem à populo revocatur. 268

Ptolomæus Apion, *Cyren.* Rex, P. R. heredem instituit. 268

Ptolemæus *Pyrrhi* 260
Anti

- Antigonum* minorem vincit. 200. laudatur. ib. occiditur. ib.
Pudicitia verum matronarum ornamentum. 168
Puerorum Spart. restitutio. 37. eadem & Lucanorum. 184
Pydna capitur à *Cassandro*. 135
Pygmalion Tyr. R. sororium suum necat. 157
Pyraus Athen. portus. 55
Pyrenæi montes inter *Hisp.* & *Gall.* 290
Pyrrhida, qui postea *Epirota*. 151
Pyrrhus Achillis, *Epirotarum* conditor. 151
Pyrrhus Æacida, *Epir. R.* *Demetrium* regno *Maced.* exuit. 144. sed inde à *Lysimacho* pellitur. 145. *Ptolem.* *Cerauni* filiam ducit. 151. 190. in *Italiam* trajicit. 154. *Romanos* vincit. 154. in *Siciliam* navigat. 155. ejus *R.* appellatur. ib. 187. *Siciliam* amittit. 188. *Antigonum* vincit. 199. *Mac.* occupat. ib. facile acquirit regna, facile amittit. 200. cum *Spartan.* bellum gerit. ib. cum *YM Maced.* *Romanos* ter vincit. 254
Pyrrhi infantis pericula 151. vox de occiso filio 201. obitus & elogium 202
Pyrrhus modo dicti nepos 109. regno *Epiri* à matre accepto, moritur. 311
Pythagoras. 168. templo ex ejus domo factò ipse pro deo colitur. 169

Q.

*Q*uadringenti *Tyranni Athenis*. 50
Quanto serior mala fortuna, tanto amarior. 230
Quatridui religio apud *Spartanos*. 25
Quinqueremis à *Ptolem.* *Pyrrhi*, cum septem viris ex scapha insilientibus capitur. 200
Quo plura habent, eo plura homines cupiunt. 78

R.

*R*anarum apud *Abderitas* multitudo. 137
Raptor virginum Apollo. 128
Rectores triginta *Athenis*. 54. trecenti *Thebis*. 81
Reges antiqui quales. 3. *Romanorum* quales. 257
Laced. potestas. 36. omnes odio *Romanis*. 257

R

Regis

<i>Regis mores omnis Regia</i>		248. Perseo. 236. Thi-
<i>sequitur.</i>	217	lippo. 220. Pyrrho 125.
<i>Regum arbitria olim pro</i>		Tarentinis. 150. Anni-
<i>legibus.</i>	2	bali insidiantur. 222.
<i>Regno periculoso tuta vi-</i>		dedi sibi postulant. 235.
<i>ta potior.</i>	268	ubique persequuntur &
<i>Religionum vis.</i>	95	mori compellunt. ibid.
<i>Remus.</i>	285	Antiochum Epiphanem
<i>Reorum habitus, barba</i>		bello Ægyptio abstinere
<i>& capillus submissi.</i>	245	jubent. 239. Asiaticis
<i>Rhea Vestalis Romali &</i>		moribus corrumpuntur.
<i>Remi mater.</i>	278	246. causas bellorum
<i>Rhegium unde dictum.</i>		quarunt adversus Phi-
43		lip. 218. fœdus cum Ale-
<i>Rhegini discordia labo-</i>		xandro Epir. habent.
<i>rantes ab auxiliis suis</i>		106. foris invicti, domi
<i>caduntur. 45. sub Ty-</i>		fragiles. 226. non nisi
<i>rannis.</i>	172	suis armis vinci possunt.
<i>Rhetus Thuscorum Dux</i>		ib. Pyrrhi munera sper-
<i>Rhetia nomen dedit.</i>	169	nunt. 154. facile de alie-
<i>Rhodanus Gallia fl.</i>	287	no largi. 245. in secun-
<i>Rhodus occupatur ab A-</i>		dis moderati, in adversis
<i>lexand. 98. terræ motu</i>		constantes. 229. sub ju-
<i>concutitur.</i>	219	gum missi. 255. vincun-
<i>Rhodiorum legati Romæ</i>		tur ab Annibale. 214.
<i>queruntur de Philippo.</i>		215. à Pyrrho 260
219		Romanorum arma audi-
<i>Riphaei montes.</i>	16	vere, non sensere Scythæ.
<i>Roma conditur.</i>	285	17. eorundem & Ilien-
<i>quando. 159. capitur a</i>		sium consanguineorum
<i>Gallis. 64. 169. de ea ju-</i>		mutua gratulatio. 228
<i>dicium Cyneæ.</i>	154	Romulus. 285
<i>Romani bellum gerunt</i>		Roxane Alexand. conjux
<i>cum Achæis. 238. Æ-</i>		pregnans relicta. 118.
<i>tolis. 230. Antiocho Ma-</i>		221. cum Olymp. & fi-
<i>gno. 227. Mithridate.</i>		lio suo Pydnam fugit.
		127.

I N D E X.

127. custoditur Amphipoli. 136. interficitur. 137	buit præter mortem. 3
S.	Sardinia bello à Carth. petita. 160
S abbathum Iudaicum 244	Sardus Lydiæ metrop. 130
Sabini Græcorum progenies. 166	Satio frumētī reperta. 22
Sabinarum virginum. raptus. 287	Saturnalia. 283
Sabus fluv. 232	Saturnia quondam quæ nunc Italia. 283
Sacerdotes & Reges iidem apud Iudeos. 245	Saturnus Aboriginum R. 283
Sacrilegium Phocens. 74	Saturus Heracl. Tyrannus. 255
Philippi. 75. Gallorum punitur. 196. 197. Antiochi Mag. punitur. 231	Saxum miræ alitudinis Alex. capit. 111. & seq.
Tectosagorum item. 233 & Romanorum. ib. Alexandri Zebinæ. 265	Scelerum materia aurum & argentum. 36
Sagillus Scythiæ Rex. 20	Sceptra Græcis, quæ Latinis hæstæ. 285
Sagittæ Herculis, fatum Troiæ. 266	L. Scipio Asiaticus Cos. 227. Antiochum vincit. 229
Sagittæ veneno armata. 114	Scipio Africanus Lucii fratris legatus. 227. ejus vox memorabilis. 228. Legatus it ad Ptolem. 259. spectaculo est Alex. 235. moritur. 260
Salamina Cypri urbs. 292	Scipiones Hispania Pænos expellunt. 294. eorum laus. 227
Sallustius a Trogo reprehensus. 254	Scolopitus Scythæ domo pulsus. 18
Samnites Pyrrhum evocant contra Rom. 152.	Scomma Brenni. 194. Alex. Zebinæ. 265. Meribridatis. 252. Scordisci Galli. 232
Samnites Græci. 166	R 2
Samothracia. 191	Scutum
Sandrocottus Ind. R. 141	
Sappho Hasdrubalis. 163	
Sardanapalus Assyr. R. ultimus, nihil virile ha-	

- Scutum summ osculatur*
moriens Epaminondas. 66.
Scynus inter Successores.
Alexand. 125
Scythaus. ibid.
Scythæ Egyptum usque
viatores veniunt. 18. *A-*
lexand. praefectum ca-
dunt. 106. *Amazonibus*
auxilio contra Athen.
veniunt. 19. *Asiam do-*
mant. 18. *cum Ægyp-*
tiis de antiquitate con-
tendunt. 14. *cum servis*
 suis bellum gerunt. 21.
prius ebrietate quam
bello vincuntur à Cyro.
9. Cyrum occidione ca-
dunt. 9. *Parthos vin-*
cunt. 278. *Phrahatem*
in regnū restituunt. 284
Scytharum gloria bellica.
16. mores. 17. *paupertas.*
80. 81
Scythia situs. 15
Securi insidiis opportuni.
64
Seditio inter Phrygas. 91
inter Alex. milites quæ
ab ipso punitur. 115. *al-*
tera post ipsius mortem.
123. in exercitu Aga-
thoclis. 182. *in Ægypto*
206. Macedonum ad-
versus Antigonum. 211
Segobrigii. 286
Selene Ptolem. fratri in
matrimonium data. 266
mox ablata. 267. *Grypo*
nubit. 268
Seleucia Syria urbs. 241
Seleucus Nicanor aut
Nicator, summus Ca-
strorum tribunus. 124.
bellum cum Antigono
gerit. 187. *Demetrium*
capit. 144. *ejus origo &*
virtus. 141. *posteriores om-*
nes cum anchora in fe-
more nati. 141. *cum Ly-*
simacho comparatio &
bellum. 149. *victoria.*
149. & seq. cades. 150
Seleucus Callinicus supe-
rioris nepos. vincitur à
Parthis. 274. *à Ptolem.*
178. à fratre. ib. obit.
208. & seq.
Seleucus Demetrii Nica-
toris filius, à matre in-
terficitur. 264
Semiramis, ejus gesta &
interitus. 2. *ex ea genus*
fuit Reg. Assyriis. 243
Senatus Græcia unus &
supremus ex omnibus le-
gitimus. 83. *Romanus insti-*
tuitur à Romulo. 286.
Spartanorum, legum
custos. 37
Senes apud Spartanos
hono-

honoratissimi.	37	Africam.	222
Senes in casu necessitatis arma capiunt.	53.64	Servitus sub Saturno nul- la.	283
Senibus maxime usus in militia Alex. 93. & seq. 115		Sexus fœmineus à pericu- lis bellorū immunis.	267
Septentrionalis plaga fri- gidissima.	15	Sibyrtius Alex. Dux.	124
Sepultura Parthorum qualis.	273	Sicilia descriptio. 42. bel- lo petitur a Carth. 52.	
Sepultura cura veteribus maxima.	40	Dionysio paret.	165
Sepulturam Theban. in- terfectorum vendidit Philip.	82	Siculi legatos ad Alex. mittunt. 116. Pyrrho to- tius insula imperium tradunt. 152. auxilium contra Carthag. à Spar- tanis petunt.	162
Servi cujusdam Hispani fides.	291.294	Sidon unde appellata. 155	
Servi Scytharum cum dominis bellum gerunt.		Silei ab Hercule conditi, Alex. fedunt.	113
20. Lacedæmoniorum ad supplementum exercitus manumittuntur. 39. & eadem de causa ab Aga- thocle. 179. Tyrriorum, dominos interficiunt.		Siris urbs Ital. à Croton. expugnatur.	166
194		Sogdiani. 125. bellum cum Bactrianis gerunt.	275
Servi fiunt jure captivi- tatis.	45	Sol deus Persarum.	12
Servorum exercitus Par- this.	272	Solus sacerdotium apud Persas.	87
Servis suis nubere cogun- tur Heraclienses fœmi- na.	147. & seq.	Solem orientem qui pri- mus vidisset, rex Tyrī destinatur.	156
Servilia ingenia multum inferiora ingenuis.	156	Solis defectio milites A- gathoclis terret.	180
Servilius Rom. legatus in		Solibus duobus mundum regi posse negat Alex. ad Darium.	100
		Solon Athen. legis lator. 23.36. ejus memorabilo factum.	

- factum.* 23
Somnium Alex. 114. *A-*
styagis. 3. *Cambysis.* 10.
Catumandi. 288. *Cyri.*
5. *Gaditanorum.* 294.
Laudices matris Seleu-
ci. 140. *Olympiadis.* 119
Somniorum intelligentiā
primus Ioseph condidit.
 244
Sophene Armenia regio.
 279
Sophocles Tragœd. scriptor
Athen. *Dux adversus*
Spartanos. 41
Sopyrion Alex. Dux cum
toto exercitu deletur à
Scythis. 26. 106
Soror eadem & uxor. 150
 191. 218
Sororem suam occidit Pto-
lem. *Philopator.* 218.
Mithridates, & quidem
merito. 250
Sosthenes Macedoniam à
Gallis defendit. 193.
 & seq.
Sparta, Spartani. v. *Lac.*
Spens Thess. R. 129
Spinambri Graci, Tar-
quiniorū conditores. 166
Statanor Dux Alex. 125
Statira Darii filia. Alex.
uxor. 114
Straton solus Tyrriorum
in communi dominorum
strage superstes, Rex
creatur. 156. *eius proge-*
nies honoratur ab Alex.
ibid.
Sugambri. 113
Sulpitius Cos. contra Per-
seum. 235
Suniatus Carth. patriæ
proditor. 170
Susiana gens Scyno assi-
gnata. 124
Sybaris Cyri in expeditio-
ne sua comes. 82
Sybaritani ceteros Græ-
cos Italia pellere nitun-
tur. 166
Sycion Peloponnesi urbs.
 126
Sylla summus Imperator.
 248
Syna mons. 244
Syracusæ obsidentur ab
Athen. 45. *ab Agatho-*
cle. 177. *à Carth.* 178.
capiuntur à Dionysio.
 173. *urbs semper Pœnis*
infesta, & Carthaginis
de imperio Siciliae emu-
la. 178
Syracusani ab Athenien-
sibus bello petiti, auxi-
lium à Laced. petunt.
 45. *vincunt.* 46. *cum*
Dionys. minore bellige-
rantur, eumq; urbe pel-
lunt. 172. *denuo.* 173
Syri,

- Syri, qui prius Assyrii.* 3
Syri Reges à Semiramidi orti. 244
Syria occupatur ab Alex. 97. *post eum cedit Laomedonti.* 124. *à Pompeio in provincia formam redigitur.* 270
Syria Dea. 243

T.

T *Abella lignea.* 27.
174
Taciturnitas Hispanorum. 291
Talis aureis in exprobrationem puerilis levitatis donatur Demetrius Nicator. 261
Tamyris Scytharum Regina, Cyrum cedit. 8. 9
Tanaus fl. 109
Tanaus Scyth. Rex. 2
Tarentum occupatur à Partheniis. 38
Tarentini veteres Brundisium migrant. 39. *decipiuntur à Palanto.* ib.
Tarentini Laced. propago 166. *auxilia petunt ab Alex. Epirota adversus Bruttios.* 105. *adversus Roman. à Pyrrho.* 150
Tarquinius Tuscorum populi. 165
Tarquinius Rom. R. 285
Tarsus Cilicia urbs. 95
Tartesi Hispani. 292
Taurus Asia mons. 95.
206
Taxiles Indorum R. 124
Tectosagi ob sacrilegia peste vexantur. 232
Telamon Ajacis pater. 291
Terramotus in Asia. 208
in Chersoneso. 219. *Delphis.* 197. *in Europa.* 219. *in Hellesponto.* 149. *in Phœnicia.* 155.
in Syria. 270
*Terror, Alex. per univ-
sum orbem.* 116. *Gallici
nominis.* 192. 199
*Terrore nominis sui non
minus quàm armis prefe-
ctos Darii vicit Alex.* 94
*Testamentum Darii No-
thi Pers. Reg.* 58. *Atta-
li.* 246. *Ptolemæi A-
pion.* 268
Teucer Telamonis. 184
*Texena Agathoclis uxor,
ejusque erga maritum
fides & pietas.* 186
*Thalestris ultima Ama-
zonum Regina, ad Alex.
prolis querenda causa
proficiscitur.* 20. 107.
279
Thara Parthorum vicus.
102
*Thebæ Athen. exulum re-
ceptaculum.* 55. *antiquæ
seve-*

- Severitatis urbs.* 70. di-
 tuuntur ab Alex. 92
Thebani bellum gerunt
cum Athen. 41. *cum La-*
ced. 62. 64. *cum Philip.*
81. cum Phocensibus. 72
Lacedam emuli. 77 *ser-*
vitutis Gracia causa. 73
Baoticum imperium
tempore Persici belli a-
mittunt. 41. *cum Epa-*
minonda omnem virtu-
tem & potentiam per-
dunt. 65
Themiscyrei campi. 18
Themistocles clarus pu-
gna Marathonia. 25.
Athen. Dux. 29. *Ionas*
ab hostibus avertit. ib.
oraculum interpretatur.
30. Xerxen specie bene-
volentia decipit. 30. *pri-*
mam belli laudem apif-
situr. 32. *Laced. ludifi-*
catur. 33. *a civibus in*
genti gaudio excipitur.
 34
Theodotus mille Baetria-
narum urbium R. 273
Theramene insula. 125.
 113
Theramenēs unus ex xxx
Athen. Tyrann. à Collegis
interficitur. 55
Therasia insula. 220
Thermoeon fl. 18
- Thermopyla.* 27. 74
Theseus Hippolyten A-
maz. capit. 19. *Athen.*
Rex. 22
Thespienses. 91
Thespiæ incenduntur à
Xerxe. 30
Thessali Phocenses odio
habent. 76. & *contra eos*
Philip. Ducem eligunt.
74. Tarquinius condunt.
166. Demetrii morte
exultantes compescun-
tur ab Antigono. 211
Thessalia à Philippo sub-
igitur. 71
Thessalia auraria. 76
Thessalonica urbs Mac.
 200
Thessalonice Phil. Aridas
filia. 135. *Cassandro nu-*
bit. 136. *interficitur à*
filio. 146
Thessalorus Brenni Dux.
 195
Thessalus medicus Alex-
venenum propinat. 117
Thogarii bellum cū Par-
this gerunt. 277
Thraces assidui Maced.
hostes. 69. *sub ditione*
Mac. 88. *in exercitu A-*
lex. 96
Thracia à Dario subigi-
tur. 101. *Lysimacho ob-*
tingit. 142. *in ea argen-*
ti fo-

I N D E X.

<i>ti fodina.</i>	75	<i>Trogius Pompeius</i> prisca	
<i>Thrasylbulus</i> pro patria		<i>eloquentia</i> vir, totius	
<i>pugnat.</i> 45. <i>Tyrannos</i>		<i>orbis historiae</i> scripsit. 1.	
<i>Athenien. vincit.</i>	6	<i>Sall. & Liv.</i> reprehendit. 254. <i>eius</i> genus. 289	
<i>Thurii.</i>	106	<i>Troja à Gracis</i> expugnatur. 284	
<i>Thurini à Philoctete</i>		<i>Troja fatum</i> Hercules sagitta. 273. <i>ruina</i> optabilis. 228	
<i>conditi.</i>	191	<i>Trojani Roman.</i> conditores. 209. <i>Venetorum.</i> 144	
<i>Tigranes Armen. R.</i> 253		<i>Tryphena Grypi</i> uxor. 265. <i>sorore</i> interfici curat. 267. <i>ab eius</i> marito vicissim occiditur. 268	
<i>societatem cum Mith.</i>		<i>Tryphon occupatum</i> scelere regnum cum vita amittit. 243. & seq. 261	
<i>init adversus Rom.</i> 154		<i>Turnus.</i>	284
<i>Syria Rex</i> fit. 270. à <i>Lucullo</i> vincitur. ibid.		<i>Tusci Lyd. soboles.</i> 165. à <i>Gallis</i> pulsi. 169. <i>Rhetores</i> condunt. 170	
<i>Tigris fl.</i>	279	<i>Tutores Regis Syria</i> pupillum occidunt. 239	
<i>Tissaphernes Lyd. prae-</i>		<i>Tyberus.</i>	286
<i>fectus Laced. amicus.</i> 49.		<i>Tympanum signum</i> pugnae apud <i>Parthos.</i> 272	
<i>amovetur praefectura.</i> 52		<i>Tyrannus Athen.</i> primus	
<i>Tissafernes Artaxerxis</i>		<i>Pisistratus.</i>	24
<i>praefectus.</i> 59. <i>remove-</i>		<i>Tyranni Athenis</i> triginta	
<i>tur.</i> ib.		55. <i>decem.</i>	96
<i>Titanes bellum cum diis</i>		<i>Tyrannorum feracissima</i>	
<i>gerunt.</i>	292	<i>Sicilia.</i>	44
<i>Tleptolemus Persis</i> praeficitur. 125		<i>Tyrannicidia.</i> 24. 147.	
<i>Tholosa Teetosagorum</i> patria. 232		203	
<i>Tholosanum aurum.</i> 233		R 5	
<i>Triballi Phil.</i> vulnerant. 81. <i>superantur à Gallis.</i> 197		<i>Tyri.</i>	
<i>Tridentum Ital. urbs à</i>			
<i>Gallia condita.</i> 169. 170			
<i>Trinacria, quae jam Sici-</i>			
<i>lia.</i>	44		
<i>Triptolemus frugum</i> re-			
<i>pertor.</i>	22		
<i>Troas Olymp. soror.</i>	73		

<i>Tyridates Parth. R.</i> 282	<i>Vexoris Rex Egypti.</i> 3.
<i>Tyrtæus poëta claudus</i>	<i>bellum indicit Scythis.</i>
<i>Lac. Dux.</i> 39. <i>Messenios</i>	17
<i>debellat.</i> 40	<i>Vicentia Ital. urbs à</i>
<i>Tyrus urbs.</i> 175. <i>occupa-</i>	<i>Gallis condita.</i> 170
<i>tur ab Alex.</i> 98. <i>ejus</i>	<i>Victoria insperata sperata</i>
<i>vetustas.</i> 155	<i>quandoque certior.</i> 170.
<i>Tyrii Phœnicum propa-</i>	<i>proxima quæque instru-</i>
<i>go.</i> 155. <i>à servis suis ad</i>	<i>mentum sequentis.</i> 2
<i>internecionem cedun-</i>	<i>Victoria dea.</i> 264
<i>tur.</i> 262. <i>ab Alex. quasi</i>	<i>Vincendo fatigati Laced.</i>
<i>denuo conditi.</i> 156	<i>occumbunt.</i> 29
<i>Tyrii templi religio.</i> 264	<i>Vini usus Ath. inventum.</i>
V.	22
V <i>alerius Levinus. vi-</i>	<i>Virgines Laced. sine dote</i>
<i>de L.</i>	<i>nubunt.</i> 37. <i>Cypriæ do-</i>
<i>Vestigal annuum Carth.</i>	<i>talem pecuniam corporis</i>
<i>pro solo pendunt.</i> 159	<i>obsequio quarunt.</i> 158
<i>Veneti Trojanor. proge-</i>	<i>Virginum raptor Apollo.</i>
<i>nies.</i> 165	128
<i>Ventidius Parthos vin-</i>	<i>Virgines suas se prostitu-</i>
<i>cit.</i> 279	<i>turas vovent Locrenses.</i>
<i>Vento concipientes equæ.</i>	174
291	<i>Viriati laus & res gesta.</i>
<i>Venti assidui in Gallia.</i>	291
290. & <i>Sicilia.</i> 44	<i>Virtus invidiam parit.</i> 49
<i>Vergamum Ital. urbs à</i>	<i>Virtute juvanda fortuna.</i>
<i>Gallis condita.</i> 170	217
<i>Verona à Gallis condita.</i>	<i>Virtutis cognitio, vitio-</i>
170	<i>rum ignoratione minus</i>
<i>Vestis Assyriorum.</i> 2	<i>utilis.</i> 17
<i>Parthorum.</i> 277. & <i>seq.</i>	<i>Virtutum genetrix fru-</i>
<i>Scytharum.</i> 16. <i>nulla</i>	<i>galitas.</i> 168
<i>Lucanorum pueris.</i> 184	<i>Vires hominum adversus</i>
<i>tantum una toto anno</i>	<i>Deos nulla.</i> 29. <i>militum</i>
<i>juvenibus Spart.</i> 37	<i>labore accumbunt.</i> 165.
	otio

otio corrumpuntur. 33
 Vlulatus in Orgiis Bac-
 chi. 111
 Vocontii Trogi maiores.
 289
 Utica Africae urbs Tyr.
 Colonia. 156
 Vxoris erga Agathoclem
 fides & pietas. 186
 Vxorem suam occidit.
 Ptolem. Philopat. 206.
 Mithridates. 217
 Vxores liberosque suos ca-
 dunt Galli. 203
 Vxores & liberi delin-
 quentium interfecti. 87
 Vxores ducendae, non pe-
 cunia. 37
 Vxores apud Persas con-
 vivis adhibentur. 69
 Vxorum Heracl. servis
 suis nubere coactarum
 virtus. 109. & seq.
 Vxorum querelis Scythae
 ex Asia revocantur. 17.
 & Lacones ab oppugna-
 tione Messen. 38
 X.
 Xerxes cum fratre de
 successione litigat.
 26. bellum adversus

Graciam instruit. 27.
 cum Leonida pugnatur. 28
 ad diripiendum Delphi-
 cum mittit. 30. Athe-
 nas incendit. ibid. deci-
 pitur a Themistocle spe-
 cie benevolentiae. 30. fu-
 git. 32. bellum instau-
 rat. 34. denuo victus fu-
 git. 35. trucidatur a
 suis. 35. omnem regio-
 nem inter Olympum &
 Haemum Maced. Regi
 dono dat. 69. primus Ju-
 daeos subigit. 245
 Xerxis copia. 27. & seq.
 ejus insolentia & timi-
 ditas. 28. 31

Y.

Y Linos nobilis Scythae.
 18

Z.

Z Apaortenon mons in
 Parthis. 274
 Zopyri facinus memora-
 bile. 12
 Zoroastres Bactrian. R.
 artium magicarum in-
 ventor. 2. occiditur a
 Nino. ibid.

Iustinus, Marcus Iunianus, / Pompeius / Vossius, Isaac,

Epitoma historiarum Philippicarum Trogi Pompeii

Lugdunum Batavorum 1640

A.lat.b. 1171

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10245459-3